

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพนัน กับการแข่งเรือยาวประเพณี

วดีน ปัญญาวุธตระกูล
สุพรรณิ เกื่อนกลาด

แผนงานสนับสนุนศูนย์วิจัยปัญหาการพนัน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สารบัญ

บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ก
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 กรอบคิดในการศึกษา	3
1.4 วิธีการศึกษา	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 พฤติกรรมของตลาดพนันแข่งเรื่อยาวประเพณี	8
2.1 ปัจจัยด้านอุปทาน (Supply) ของการพนันแข่งเรื่อยาวประเพณี	8
2.1.1 จำนวนรอบการแข่งขัน	9
2.1.2 วิธีการเล่นพนัน	17
2.1.3 ผู้ให้บริการพนันแข่งเรื่อยาวประเพณี	23
2.1.4 ผลตอบแทนจากการพนันแข่งเรื่อยาวประเพณี	24
2.1.5 ลักษณะโครงสร้างทางการตลาดของการพนันแข่งเรื่อยาวประเพณี	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2 ปัจจัยด้านอุปสงค์ (Demand) ของการพนันแข่งเรืวยาวประเพณี	25
2.2.1 ผู้เล่นพนัน	25
2.2.2 จำนวนผู้เล่นและปริมาณการพนันแข่งเรืวยาวประเพณี	29
2.2.3 แรงจูงใจในการเล่น	31
2.2.4 แหล่งข้อมูลของผู้เล่น	32
2.2.5 ขนาดของการเล่น	34
2.2.6 ประเภทการแข่งขันที่นิยมเล่น	34
2.2.7 รายได้และการชำระเงิน	35
บทที่ 3 โครงสร้างและเครือข่ายการพนันเรืวยาวประเพณี:กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร	37
3.1 ความเป็นมาของการแข่งเรืวยาวประเพณี	37
3.1.1 การเดิมพันแข่งเรือ	37
3.1.2 การพนันแข่งเรือเต็มรูปแบบ	38
3.2 พัฒนาการแข่งเรือในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก	41
3.2.1 การก่อเกิดประเพณีแข่งเรือจังหวัดพิจิตร	41
3.2.2 การก่อเกิดประเพณีแข่งเรือจังหวัดพิษณุโลก	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 โครงสร้างตลาดแข่งเรือยาวประเพณี	48
3.3.1 สนามแข่งเรือ	48
3.3.2 ผู้จัดการการแข่งขัน (Promoter Team)	56
3.3.3 เจ้าของเรือ	60
3.3.4 ทีมฝีพาย	68
3.3.5 กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการแข่งเรือ	75
3.4 ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการพนันแข่งเรือยาวประเพณี	79
3.4.1 นโยบายเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีแข่งเรือจากรัฐ	79
3.4.2 การสนับสนุนประมาณจัดงานโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	80
3.4.3 การสนับสนุนประมาณจัดงานของบริษัทเอกชน	80
3.5 บทสรุป	81
บทที่ 4 เศรษฐกิจการเมืองเรื่องการแข่งขันเรือและผลกระทบจากการพนันแข่งเรือ	82
4.1 งบประมาณและผลกระทบในการจัดพนันแข่งเรือยาวประเพณี	82
4.1.1 งบประมาณในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี	82
4.1.2 ผลจากการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นพนันกับสนามแข่งขัน	91
4.2.1 ผู้เล่นพนัน	91
4.2.2 สนามแข่งขันเรียวาวประเพณี	93
4.3 ประมาณการวงเงินพนันแข่งเรือ	108
4.3.1 รอบการแข่งขันสนามเล็ก	108
4.3.2 รอบการแข่งขันสนามกลาง	110
4.3.4 รอบการแข่งขันสนามใหญ่	111
4.3.4 การประมาณวงเงินพนันในพื้นที่ศึกษา	113
4.4 โครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการเล่นพนันแข่งเรียวาวประเพณี	117
4.4.1 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับให้บริการพนันแข่งเรือ	118
4.4.2 กลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรียวาวประเพณี	120
4.5 ผลกระทบจากการพนันแข่งเรือ	124
4.5.1 ผลกระทบทางตรง	125
4.5.2 ผลกระทบทางอ้อม	127

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	128
5.1 ผลการศึกษาพบว่า	129
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	135
รายการอ้างอิง	137
ประวัติผู้ศึกษา	
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

	หน้า
1 สรุปปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณีตามเทศกาลเข้าพรรษาและออกพรรษา	10
2 แสดงประเภทการแข่งขันเรือในปัจจุบัน	13
3 แสดงคํานวณรอบการแข่งขันสนามเล็ก	16
4 ตัวอย่างใบแสดงข้อมูลรอบที่ 1	20
5 ตัวอย่างใบแสดงข้อมูลรอบที่ 2	20
6 ตัวอย่างใบแสดงข้อมูลรอบที่ 3	21
7 ภาพรวมปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี	39
8 แสดงสนามแข่งขันเรือยาวประเพณีในจังหวัดพิจิตร ประจำปี 2556	43
9 แสดงประมาณการจำนวนสนามแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2556	45
10 แสดงสนามแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2556	46
11 แสดงประมาณการจำนวนสนามแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2556	47
12 แสดงจำนวนเงินรางวัลและถ้วยรางวัล	51
13 แสดงการพิจารณาเงินค่าลากจูงเรือเข้าร่วมการแข่งขัน	58
14 แสดงจำนวนฝีพายในแต่ละประเภทการแข่งขันเรือ	68
15 แสดงประเภทการแข่งขันเรือสนามเล็กในปัจจุบัน	94
16 แสดงประมาณการคนเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณีในสนามเล็ก	96
17 แสดงประเภทการแข่งขันเรือแบ่งเป็นประเภท ก และ ข	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
18 แสดงประมาณการคนเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณีในสนามกลาง	101
19 แสดงประเภทการแข่งขันเรือประเพณีที่จัดแข่งขันในสนามใหญ่	104
20 แสดงประมาณการคนเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณีในสนามใหญ่	106
21 แสดงการประมาณการรอบแข่งขันประเภทสนามเล็ก	109
22 แสดงการประมาณการรอบแข่งขันประเภทสนามกลาง	110
23 แสดงการประมาณการรอบแข่งขันประเภทสนามใหญ่	112
24 ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามเล็ก	114
25 ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามกลาง	114
26 ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามใหญ่	115
27 การประมาณวงเงินพนันจังหวัดพิษณุโลก	116
28 การประมาณวงเงินพนันจังหวัดพิจิตร	117

สารบัญภาพ

	หน้า
1 แสดงพื้นที่การจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีในประเทศไทย	11
2 ตัวอย่างใบแสดงข้อมูลบอก แผนผังประเภคู่แข่งขัน	19
3 แสดงบรรยากาศการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตรปี 2555	55
4 แสดงการใช้กล้องส่องทางไกลในการติดตามเรือขณะแข่งขัน	56
5 แสดงรายชื่อช่างและคู่ต่อเรือของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย	76
6-7 แสดงการชักลากจากยาวใหญ่ของธุรกิจชักกราก	78

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาการพนันกับการแข่งเรือยาวประเพณี ใช้วิธีการศึกษาใช้กรอบแนวคิดเรื่องตลาด มาวิเคราะห์รูปแบบการพนันแข่งขัน เครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพนัน รวมถึงปริมาณ ความถี่ในการเล่นเพื่อดูปริมาณวงเงินพนันแข่งเรือยาว รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการเล่นพนัน และการ วิเคราะห์โครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณี

การเก็บข้อมูลเริ่มต้นศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ศึกษาการจัดแข่งขันเรือ ยาวประเพณีเขตหวัดพิษณุโลกและพิจิตร ศึกษาบริบทภูมิหลังของงานแข่งเรือยาวประเพณีในอดีตและ เปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบันโดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และการวิธีการ สทนากลุ่ม (Focus Group) และสังเกตการณ์ในกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี

ผลการศึกษาพบว่า 1.การจัดงานแข่งเรือยาวประเพณีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งมีเงื่อนไขภายในจาก การใช้เรือเพื่อการสัญจรทางน้ำของคนในชุมชนน้ำได้ลดลงแต่ยังมีการแข่งขันเรือ ยาวเพราะถือว่าเป็นงานรื่นเริง สนุกสนานและประเพณีสืบเนื่องกันต่อมา ปัจจุบันภายนอกหน่วยงาน ของรัฐไทยใช้วิธีส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงามต่างๆ ของแต่ละภูมิภาค นำมาสู่การจัดงานเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในชุมชน การแข่งเรือยาวจึงมี “เจ้าภาพ” หลัก คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณจัดงานและนำมาสู่สนามแข่งเรือที่ เพิ่มขึ้น 2) รูปแบบการจัดงานก่อเกิดกลุ่มผลประโยชน์ในกิจกรรมแข่งขันเรือยาว ประกอบไปด้วย เจ้าภาพ เจ้าของเรือและทีมเรือ ทีมฝีพาย กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องและนักพนันแข่งเรือ 3) การจัดงานแข่งเรือ นำมาสู่การเล่นพนันที่สนามแข่งเรือ และยังไม่มีการควบคุมปัญหาพนันในกิจกรรมแข่งเรือ ผลกระทบจากการเล่นพนันแข่งเรื่อนำมาสู่เครือข่ายและความสัมพันธ์พฤติกรรมการเล่นพนันแข่งเรือมี 3 กลุ่ม คือ (1)นักพนันระดับใหญ่ (2)นักพนันระดับกลาง (3) นักพนันรายย่อย

ข้อเสนอแนะ 1) ประเด็นรูปแบบการจัดงานแข่งเรือเสนอให้มีการระดมความคิดเห็นในพื้นที่เพื่อหา วิธีกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นที่มีรูปแบบเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น โดยใช้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดกิจกรรมแข่งเรือตามความต้องการของคนในพื้นที่ ร่วมการตรวจสอบใช้งบประมาณจัดงานโดยตรงจากประชาชน 2) พัฒนาต่อยอดจากทีมเรือที่แข่งขันเรือ ยาวประเพณีระดับชุมชนและท้องถิ่นไปสู่การเป็นทีมเรือแข่งขันระดับสากล 3) ในระดับจุลภาคควรสร้าง มาตรการควบคุมปัญหาพนันในกิจกรรมแข่งเรือ และนำไปสู่พฤติกรรมกาติดพนันได้ ดังจะเห็นได้จากที่

นักพนันระดับกลางยกระดับการเล่นพนันไปสู่นักพนันระดับใหญ่ โดยมีปัจจัยจากเงินที่ได้จากกระบวนการแข่งเรือ งบประมาณของเจ้าภาพจัดสนามแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความสัมพันธ์จากพฤติกรรมการเล่นพนันที่ยังขาดมาตรการควบคุม และในระดับมหภาคควรสร้างความเข้าใจใหม่ว่าเรื่องการเล่นพนันมิใช่เรื่องของปัจเจกแต่เป็นเรื่องของสังคม การทดลองเล่นพนันในกิจกรรมแข่งเรือยาว ประเพณีเพื่อให้ความสนุก ตื่นเต้นพร้อมกับชมการแข่งขันเป็นเรื่องของปัจเจกชนเริ่มไปสู่สังคมกลุ่มผู้เล่นพนัน เครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพนันถือเป็นปัจจัยและเงื่อนไขให้ผู้เล่นต่อยอดไปสู่เล่นพนันรูปแบบอื่นๆ ได้

Abstract

The research project on the gambling in traditional long-tail boat racing employs the market concept in analyzing local forms of gambling and its rationalities, including its participants, the gambling behaviors, frequencies of gambling participations, and its estimated sum of the monetary circulation in each racing. Further, it intends to evaluate its affects and the social networks of gambling participants in the traditional long-tail boat racing.

The data acquisition began with surveying documentary sources and fieldwork observations in the provinces of Phitsanulok and Phichit that annually organized the long-tail boat racing, in order to draw a general background both in the past and at the present. In acquiring more perceptive data, the researchers had used the in-depth interview and the focus-group discussion.

This study would like to suggest that (1) the contemporary long-tail boat racing had changed from its long-gone tradition, mainly resulted from the internal condition that boats as a main vehicle for traveling had declined significantly since the asphalted highways and local streets were rapidly constructed after the WWII. However, as a local annual entertainment festival, the long-tail boat racing has been keeping organized to preserve the tradition. Meanwhile, as the external factor, since the Thai government's agency has employed the promotion and preservation of local wisdoms and traditions as its strategy to reboot the nation-wide tourism and the local economy, thereby, the local administration became the main "sponsor" (เจ้าภาพ) of the long-tail boat racing. As a result, the long-tail boat racing has gained much wider supports, both in terms of budget and its racing arenas. (2) Forms of the boat racing organization has bred different interest-groups, i.e. the sponsors, the boat's owners and its managing staffs, the rowing teams, related business groups, and the gambling participants. (3) The racing organization has led to the gambling at the racing arena and, at the present, there has not yet any measure to control the gambling of the long-tail boat racing. Nevertheless, the result of the boat racing has led to a formulation of certain networks of the boat racing that related to their behavioral relations, i.e. a) big shot gambler, b) middle-level gambler, and c) petty gambler.

Suggestions: (1) Regarding the forms of boat racing organization, some informants propose that it should organize a public hearing among the locals in order to search out an appropriate method in formulating the objectives and limitations of the preservation of local tradition that has its own specific characters, in favoring of the people's participation in designing and organizing the long-tail boat racing in accordance with and accountable to the local needs. (2) There should be a planning policy to develop prize-winning boat-teams from the local level to be the national team for the international competition. (3) At the micro level, certain measures should be developed to control the boat-race gambling that could develop the persons to be the gambling addicted, as could be seen in an evolutionary stage of the middle-level gambler into the big-shot gambler, partly resulted from the moneys gained from the boat-race gambling, the continuous growth in number of the racing arena, and a measureless gambling environments. At the macro level, a new understanding should be developed that gambling is not individualistic but societal in nature. An experiment in boat-race gambling in order to gain excitation and entertainment of the individual could lead the person to be recruited into the gambler's society, because its gambling network's relations and behaviors are the main factors and conditions to draw the participant into other forms of gambling.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเพณีการแข่งขันเรือถือได้ว่าเป็นการเล่นที่สืบทอดกันต่อกันมาแต่สมัยโบราณ จากเอกสารบันทึกชาวต่างชาติจดหมายเหตุของลาลูแบร์กล่าวถึงการแข่งเรือในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า “การเล่นแข่งเรือ” ถือว่าเป็นการเล่นที่นิยมกันมากในสมัยนั้นและในบันทึกกล่าวว่ามีการพนันปะปนอยู่ด้วย โดยกิจกรรมการแข่งขันเรือในอดีตสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในท้องถิ่น เช่น ชาวบ้านที่อยู่ตามท้องริมน้ำมักจะใช้เรือเป็นพาหนะไปทำบุญ มักจะมีการจัดขบวนแห่เรือเพื่อนำองค์ฐิน องค์ผ้าป่าไปยังวัดเมื่อเสร็จพิธีการทางศาสนาแล้วเพื่อความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน จึงได้จัดแข่งขันเรือยาวขึ้นด้วยเป็นการสร้างความสามัคคีและด้วยความเชื่อว่าผู้ที่เข้าร่วมแข่งขันจะได้บุญทางหนึ่งด้วย แม้ว่าบางท้องถิ่นจะมีการแข่งเรือในงานทำบุญให้พระประจำปี บางแห่งจะมีการแข่งเรือเพื่อเป็นการบรวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในชุมชนศรัทธา บางแห่งจัดให้มีการแข่งเรือเทศกาลสนุกสนานรื่นเริงต่างๆ ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะจัดเป็นประจำปี และเป็นที่แพร่หลายแทบทุกภาคในประเทศไทย

เนื่องด้วยการคมนาคมทางบกเข้ามามีบทบาทในชุมชนเกิดการเชื่อมต่อของถนนสายต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเดินทางอื่นๆ เช่น รถยนต์ รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ ฯลฯ การคมนาคมทางน้ำได้ลดบทบาทลงแต่การแข่งขันเรือยาวประเพณีก็ยังเป็นที่นิยมแพร่หลายเช่นเดิมแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการไปจากเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้นำไปแต่ชุมชนและท้องถิ่นโดยหลักการของการจัดงานเพื่อสะท้อนถึงการอนุรักษ์ วิถีชีวิตความผูกพันระหว่างเรือกับสายน้ำ สำหรับการจัดการแข่งขันเรือประเพณีได้พัฒนามาเป็นการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านประเภทหนึ่ง มีรูปแบบการแข่งขันกีฬาในระดับชุมชนซึ่งมีตั้งแต่ระดับตำบล และอำเภอ และจังหวัด ทั้งนี้ ช่วงเวลาในการจัดแข่งขันยังคงสัมพันธ์กับงานบุญในพุทธศาสนาที่จัดเป็นประจำทุกปี¹

¹ประเพณีแข่งเรือยาว. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2555 จาก, <http://siripanooploy.wordpress.com/>

ในอดีตที่ผ่านมาในกิจกรรมการแข่งขันเรือมักจะมีการพนันขันต่อ ซึ่งมีมานานถือเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดจากอดีต จากเอกสารบันทึกชาวต่างชาติจดหมายเหตุของลาลูแบร์กล่าวถึงการแข่งเรือในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า “ .. ชาวสยามเลือกเรือยาว 2 ลำมาเปรียบส่วนสัดให้เท่ากันทุกอย่างเท่าที่สามารถจะทำได้ แล้วก็แบ่งเป็นสองพวกเพื่อพนันขันต่อกันครั้นแล้วคณะกรรมการก็ลุกขึ้นยืนทำจิ้งหะเร่งเร้าส่งเสียงร้องหนุนและโยกไหวไปทั้งเนื้อตัว...พวกฝีพายก็ปลุกใจตัวเองด้วยการส่งเสียงร้องอย่างน่าเกรงขาม...”² จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการแข่งขันก็มีการพนันขันต่อมาเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับกิจกรรมแข่งเรือ ในอดีตผู้เล่นพนันจะมีโอกาสเล่นพนันช่วงระยะเวลาเทศกาลแข่งเรือในชุมชน สามารถเล่นพนันในแต่ละสนามที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับกลุ่มผู้เล่นพนันทายผลการแข่งขันเรือยาวประเพณีในอดีต การพนันในมิตินี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ทำให้คนชนบทได้พูดคุยกัน เป็นเครือข่ายทางสังคม เป็นสันตนาการ ปริมาณเงินพนันคาดว่าไม่สูงมาก

สำหรับกลุ่ม“ผู้ชมการแข่งขัน” การละเล่นทายผลการขันเรือยาวประเพณีเป็นวิถีชีวิต เป็นการพนันที่ส่งผลด้านบวก การพนันในมิตินี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ทำให้คนชนบทได้พูดคุย เป็นเครือข่ายทางสังคม เป็นสันตนาการ เป็นประเพณี ต่อมารูปแบบการพนันมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นและปริมาณเงินเครือข่ายมีปริมาณมาก นับตั้งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแข่งขันจากการละเล่นพื้นบ้านในชุมชนเป็นกีฬาพื้นบ้านที่ผู้เข้าร่วมการแข่งขันจากภูมิภาคต่างๆ สามารถเข้าร่วมแข่งขันในสนามแข่งขันตามเงื่อนไขการจัดแข่งและการแบ่งประเภทการแข่งขัน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพนันกับการแข่งเรือประเพณียังขาดการประมวลสถานการณ์ในเชิงลึกออกสู่สาธารณชน การสะท้อนประเด็นดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพนันแข่งขัน ใครเป็นผู้เล่น เล่นอะไร เล่นอย่างไรและทำไมถึงเล่น เครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพนัน รวมถึงปริมาณความถี่ในการเล่นเพื่อดูปริมาณวงเงินพนันแข่งเรือ จึงมาสู่การศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อสะท้อนปัญหาดังกล่าว

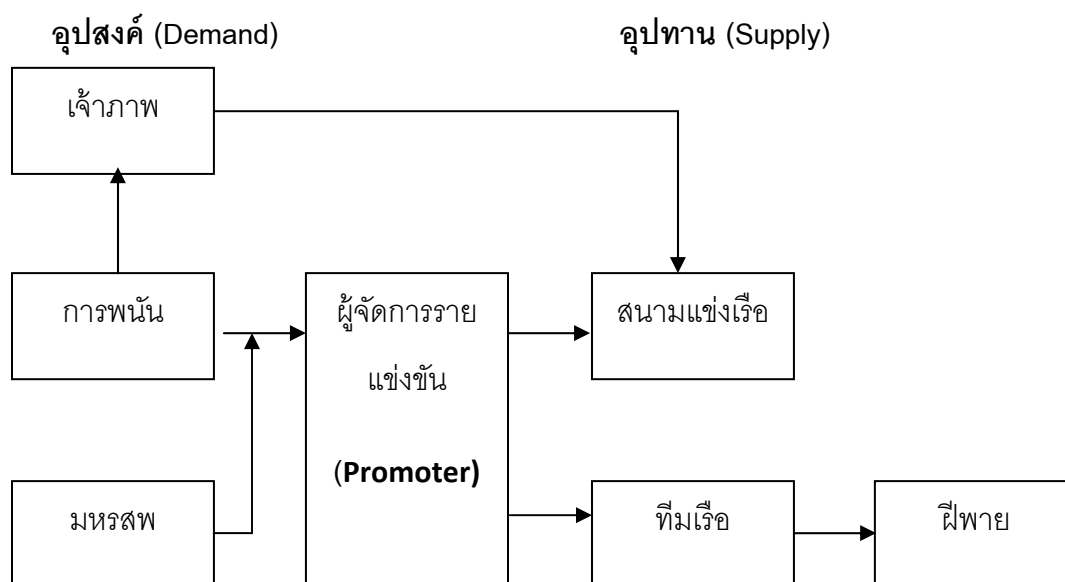
² เดอะ ลา ลูแบร์. จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : ศรีปัญญา, 2548, หน้า 243. หน้า 234.

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อประมวลสถานการณ์การเล่นพนันการแข่งขันเรียวาวประเพณี โดยจะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพนันแข่งขัน ใครเป็นผู้เล่น เล่นอะไร เล่นอย่างไรและทำไมถึงเล่น เครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพนัน รวมถึงปริมาณความถี่ในการเล่นเพื่อดูปริมาณวงเงินพนันแข่งเรือ
2. ศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของการเล่นพนันแข่งเรือในระดับจุลภาคและมหภาค รวมถึงแนวทางการแก้ไขในเชิงนโยบายจากผู้มีสวปะการณ้เล่นโดยตรง

1.3 กรอบคิดในการศึกษา (Framework)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แนวคิดเรื่องตลาด คือ อุปสงค์ (Demand) ของการจัดแข่งขันเรียวาวประเพณีมาเป็นปัจจัยในการกำหนดโครงสร้างของอุปทาน (Supply) ของการแข่งขันของทีมเรือ ดังจะเห็นได้จากรูปความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ในการศึกษาจะแยกเป็นด้านอุปสงค์และอุปทานเช่นเดียวกับตลาดสินค้าและบริการโดยทั่วไป ด้านอุปสงค์เริ่มตั้งแต่ “เจ้าภาพ” สืบเนื่องจากกระแสของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีผู้บริหารท้องถิ่นในหลายพื้นที่กำหนดนโยบายนี้ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและได้จัดทำโครงการแข่งขันเรือยาวประเพณี โดยรวมเจ้าภาพสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่ 1 มีหน่วยงาน/องค์กรเดียวที่สนับสนุนงบประมาณจัดงานทั้งหมดเพื่อจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ และแบบที่ 2 มีหน่วยงาน/องค์กรหลายมากกว่าหนึ่งที่สนับสนุนงบประมาณจัดงานเพื่อจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ

ในด้าน “การพนัน” จากการศึกษาในขั้นต้นพบว่าในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี โดยที่ “เรือ” ถือเป็นสัญลักษณ์ที่ตัวแทนของคนในชุมชน การที่เรือเรือในชุมชนจะไปแข่งขันกับเรือนอกชุมชน มักจะมีการเล่นแบบ “ติดปลายนม” ผู้เล่นพนันจึงมีทั้งทีมเรือและผู้ชมการแข่งขัน โดยจะศึกษาสถานการณ์การเล่นพนันการแข่งขันเรือยาวประเพณี โดยจะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาเล่นพนันในงานแข่งเรือยาวประเพณี กระบวนการทำงานของระบบการพนันแข่งเรือ ดังนั้นจึงกำหนดให้ “การพนัน” ถือเป็นกลุ่มส่วนใหญ่ซึ่งกำหนดพฤติกรรมของผู้จัดการแข่งขัน (Promoter) โดยมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยแรกจากผู้เล่นพนันชอบที่จะเล่นพนันเรือที่สุสี นอกจากดูสนุก ยากต่อการคาดเดา นำไปสู่การทายผล ซึ่งทำให้ปริมาณการเล่นพนันมีเป็นจำนวนมากด้วย ดังนั้นผู้จัดรายการแข่งขันจะต้องจัดรายการแข่งเรือให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เล่นพนันด้วย ปัจจัยที่ 2 จากจากเจ้าภาพก็อาจจะจัดงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาวจำนวนมากเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากการจับจ่ายในบริเวณสนามแข่งเรือ เจ้าภาพมักจึงห้ามหรสพต่างๆ มาจัดร่วมกับการแข่งเรือด้วย

สำหรับโครงสร้างทำงานของพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดรายการแข่งขันเรือกับทีมเรือ คือ การโฆษณาในสนามซึ่งถือเป็นปัจจัยด้านอุปสงค์ การโฆษณาในสนามเป็นผลมาจากที่มีคนจำนวนมากเข้ามาในบริเวณจัดการแข่งขัน ถือเป็นตลาดผู้บริโภคแหล่งหนึ่ง รวมถึงผู้เล่นพนันแข่งเรือด้วย วิธีการดึงดูดใจคือ “การโฆษณา” ในสนามจะส่งผลหลายภาคส่วน เริ่มจาก “บริษัทเอกชน” ที่ต้องการโฆษณาโดยตรงเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และต้องการมาสินค้ากับผู้ซื้อในบริเวณจัดงานแข่งเรือ บริษัทเอกชนยังมีการโฆษณาแฝงโดยการสนับสนุน “ทีมเรือ” โดยอนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่งที่โดยตรงให้กับทีมเรือ โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องใช้ชื่อสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หรือตราสัญลักษณ์ของบริษัท เช่น สวมชุดทีม ป้าย

ประชาสัมพันธ์ฯ ทีมเรือที่ลงแข่ง ผู้จัดการแข่งขันจะต้องประกาศชื่อเรือและผู้สนับสนุนให้ผู้ชมขอบสนามทราบด้วย รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันในแต่ละสนามจะมีถ่ายทอดสดการแข่งขันไปยังผู้ชมทางบ้านถือเป็นการโฆษณาที่บริษัทเอกชนให้การสนับสนุนกิจกรรมแข่งเรืออย่างต่อเนื่อง ทั้งผู้บริโภคและการโฆษณาในบริเวณสนามแข่งขันจึงเป็นอุปสงค์ของการจัดแข่งเรือยาวประเพณี เมื่อมีอุปสงค์ในการจัดแข่งเรื่อนำไปสู่การที่นักพนันแข่งเรือก็จะได้เล่นพนันในสนามแข่งเรือที่มีการจัดอย่างต่อเนื่องด้วย

ในด้านอุปทาน (Supply) เนื่องจากผู้จัดรายการแข่งขันจะต้องคิดวางแผนเพื่อจะทำให้ “สนามแข่งขัน” เป็นไปตามความต้องการของผู้เล่นพนันแข่งเรือ ดังนั้น จึงนำมาสู่การศึกษาโครงสร้างพฤติกรรมของสนามแข่งขันเรือยาวประเพณี การตอบสนองความต้องการของผู้ชมการแข่งขันเรือ ผู้จัดการแข่งขันจะต้องหา “เรือ” ที่แข่งขันแล้วสู้ สุกสนาน ผู้จัดการแข่งเรือจึงต้องมีความสัมพันธ์กับ “ทีมเรือ” เพื่อเชิญเข้ามาร่วมแข่งขันในสนามดังกล่าว “ทีมเรือ” ประกอบไปด้วยเจ้าของเรือ ในความเป็นเจ้าของเรือที่พร้อมจะลงแข่งขันจะต้องมีอุปกรณ์คือ เรือและฝีพาย โดยทีมเรือมีภาระค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ประการแรก “ตัวเรือ” จะมีมูลค่าเป็นสินค้า ซื้อมาขายในระบบตลาดได้ ตัวเรือ มีราคาสูง-ต่ำขึ้นอยู่กับวัสดุ อุปกรณ์และเทคนิคการผลิต ประการที่สอง “ฝีพาย” ผู้ที่มาทำหน้าที่ขับเคลื่อนตัวเรือด้วยแรงจากจุดเริ่มต้น (จุดสตาร์ท) ไปสู่เส้นชัย โดยฝีพายได้ค่าจ้างเป็นค่าตอบแทนซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ตกลงระหว่างผู้จ้างกับผู้รับจ้าง ทีมเรือจึงต้องมีงบประมาณค่าใช้จ่ายจากการสนับสนุนจากสนามแข่งขันที่มี “ค่าลากจูง” สำหรับนำมาเริ่มมาแข่งขัน และมีเงินรางวัลสำหรับเรือที่แข่งขันชนะเลิศ ทั้งนี้โครงสร้างและพฤติกรรมของทีมเรือ ซึ่งคาดว่าพฤติกรรมของทีมเรือจะเป็นผลมาจากการพนันโดยผ่านผู้จัดรายการแข่งขัน นอกจากนี้ “ฝีพาย” ซึ่งเป็นเสมือนปัจจัยที่สำคัญทีมเรือที่จะมีความพร้อมสามารถลงแข่งในสนามต่างๆ ได้ รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ” ด้วย

1.4 วิธีการศึกษา

1. ข้อมูลเอกสารขั้นต้นและขั้นรอง จากบันทึกคนท้องถิ่นและเอกสารที่มีการศึกษาไว้เกี่ยวกับความเป็นมาของการแข่งเรือยาวประเพณี โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ข้อมูลจากภาคสนามในพื้นที่ศึกษา ดำเนินการโดย

2.1 กำหนดพื้นที่ศึกษา การวางขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตลำนาน่านที่ไหลผ่านจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตรซึ่งมีการแข่งเรือประเพณีการจัดการแข่งขันมายาวนาน นอกจากนี้ในพื้นที่ที่กรณีศึกษาทั้ง 2 จังหวัดยังมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งเรือประกอบด้วย เจ้าของเรือ ผู้จัดการรายการแข่งขัน เจ้าของธุรกิจซ่อมแซมเรือ ธุรกิจชักลาก เคลื่อนย้ายเรือ ฯลฯ จากข้อมูลเบื้องต้นจึงนำไปสู่การศึกษาเพื่อประมวลสถานการณ์การเล่นพนันการแข่งเรือยาวประเพณีในมิติต่างๆ ได้

2.1 วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นพนันแข่งเรือในประเด็นการเล่นพนันแข่งเรือ วิธีการเล่น เล่นกับใคร เล่นอย่างไร รูปแบบและเครือข่ายความสัมพันธ์ทำให้เกิดการจัดให้มีการเล่นพนันแข่งเรือ ฯลฯ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้จัดการทีมเรือ 3 คน, นักพากษ์ 5 คน, เจ้าของกิจการซ่อมบำรุงและต่อเรือ 2 คน, นักการเมืองและผู้นำชุมชน 6 คน, เจ้าของเรือ 2 คน, ฝัพายรับจ้าง 3 คน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยเฉพาะชาวบ้านผู้เล่นพนันแข่งเรือ

2.2 วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีในพื้นที่กรณีศึกษาเรื่องการแข่งเรือมีมิติของการซ้อนทับระหว่างการอนุรักษ์ พื้นฟูประเพณีท้องถิ่นมาเป็นการแข่งขันในรูปแบบ “เกมส์กีฬา” และ “มีการพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง สถานการณ์ดังกล่าวมีกระทบถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในชุมชนและการเสนอแนวทางการแก้ไขในเชิงนโยบายอย่างไร

2.2 วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) (Non-Participant Observation) ในกิจกรรมแข่งขันเรือประเพณีในพื้นที่จัดการแข่งขันเรือยาวประเพณีในพื้นที่กรณีศึกษา

3. การนำเสนอผลการศึกษา ใช้วิธีการเขียนพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ สอบทานข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการอธิบายปัจจัยการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเล่นการพนันแข่งเรือในสังคมไทยจากอดีต-ปัจจุบัน และปัจจัยผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของการเล่นพนันแข่งเรือในระดับจุลภาคและมหภาค

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Outputs)

การศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์การเล่นพนันการแข่งเรื่อยาวประเพณีในอีกมิติหนึ่งเพื่อใช้เป็นข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาการพนันในเชิงนโยบาย การสะท้อนแข่งขันกีฬาพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับธุรกิจการพนัน เพื่อบอกข้อเท็จจริงว่าใครเป็นผู้เล่น เล่นอะไร เล่นอย่างไรและทำไมถึงเล่น เครือข่ายความสัมพันธ์พฤติกรรมการเล่นพนัน รวมถึงปริมาณความถี่ในการเล่นเพื่อดูปริมาณวงเงินพนัน การวิเคราะห์ถึงปัจจัยการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเล่นพนันท้ายผลการแข่งเรื่อ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของการเล่นพนันแข่งเรื่อในระดับจุลภาคและมหภาค รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขจากผู้มีสปประการณ์เล่นโดยตรงน่าจะไปสู่การกำหนดเชิงนโยบายแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน

บทที่ 2

พฤติกรรมของตลาดพนันแข่งเรียวาประเพณี

ในบทนี้ คณะวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสังเกตได้จาก “สนามแข่งเรียวาประเพณี” เมื่อมีการจัดแข่งเรียวาประเพณีจะมีคนดูมากมายทุกครั้ง นอกจากนี้ การดูแข่งเรียวาถือเป็นกีฬาพื้นบ้านที่ดูสนุกตื่นเต้นตลอดเวลา และสิ่งสำคัญของการชมแข่งเรียวา คือ มีผู้เล่นพนัน ในบริเวณรอบๆ สนามแข่งเรียวา ในการศึกษาจึงพยายามที่จะหาคำตอบถึง “การพนัน” มีบทบาทกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของคนในวงการแข่งเรียวาหรือไม่อย่างไร การพนันในวงการแข่งเรียวานั้นคงอยู่และเปลี่ยนแปลงอย่างไร

เมื่อมีการจัดงานแข่งเรียวาประเพณีจะพบว่า มีหน่วยงานของรัฐและบริษัทเอกชนสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้จัดงานแข่งเรียวา โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายๆ แห่งมีผู้บริหารในองค์กรได้กำหนดให้โครงการแข่งขันเรียวาประเพณีถือเป็นนโยบายเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยวด้วย “บริษัทเอกชน” ที่ต้องการโฆษณาเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และขายสินค้ากับผู้ซื้อในบริเวณจัดงานแข่งเรียวาก็มีจำนวนหนึ่ง เพราะงานแข่งเรียวามีผู้คนมาอยู่ในเวลาสนามแข่งเรียวาจำนวนมาก ทำให้ผู้ผลิตสินค้าต้องการเข้ามาโฆษณาในสนามแข่งเรียวาถือได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานด้วย ในบทนี้จะศึกษาเรื่องปัจจัยอุปทาน (Supply) ของการจัดแข่งเรียวาประเพณีเมื่อมีอุปสงค์ (Demand) ในการจัดแข่งเรียวานำไปสู่การที่นักพนันแข่งเรียวาก็จะได้เล่นพนันในสนามแข่งเรียวาที่มีการจัดอย่างต่อเนื่องด้วย

2.1 ปัจจัยด้านอุปทาน (Supply) ของ “การพนันแข่งเรียวาประเพณี”

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ตรงในการเล่นพนันแข่งเรียวากล่าวถึงในอดีตผู้เล่นพนันจะมีโอกาสเล่นพนันช่วงระยะเวลาเทศกาลแข่งเรียวาในชุมชน สามารถเล่นพนันในแต่ละสนามที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงสำหรับกลุ่มผู้เล่นพนันทายผลการแข่งขันเรียวาประเพณีในอดีต การพนันในมิตินี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนชนบทได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดพูดคุยเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคม การเล่นพนันเพื่อเป็นกิจกรรมสังสรรค์ การเมื่อมีการพนันจะเล่นกับคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงที่ใช้ระยะเดินทางไม่มาก สนามแข่งเรียวามีไม่มาก

ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบัน เพราะสนามมีเพิ่มมากขึ้น จำนวนเรือมีเพิ่มมากขึ้น ทีมเรือต่างหาข้อมูลเพื่อลงสมัครเข้ามาแข่งขัน ทีมเรือจึงพยายามสนับสนุนให้เจ้าภาพจัดงานกำหนดการแข่งขันแน่นอน โดยกำหนดวันและเวลาของแต่ละสนามให้ชัดเจน และไม่ตรงกัน เพื่อให้เรือได้มีโอกาสแข่งขันได้หลายสนาม หากมีการจัดแข่งเรือในแต่ละสนามที่ตรงกัน ผู้จัดการเรือจะประเมินสถานการณ์และเลือกที่ไปลงแข่งในสนามที่ได้ประโยชน์ เช่น จำนวนค่าลากจูง จำนวนรางวัลชนะเลิศ เป็นต้น

2.1.1 จำนวนรอบการแข่งขัน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เล่นพนันได้กล่าวว่า รูปแบบการเล่นพนันการแข่งขันเรือมักเปิดเผย ผู้เล่นสามารถทายผลแข่งเรือได้ทุกรอบการแข่งขัน และสถานที่เล่นได้ทั่วไปตามขอบสนามแข่งขัน หรือหากรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ “เรือ” ชื่ออะไร มีประวัติแพ้ ชนะกี่ครั้ง เป็นแชมป์ที่สนามไหนบ้าง และ “ฝีพาย” ทีมนี้มีวินัยในการฝึกซ้อม มีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน อย่างไร สำหรับข้อมูลที่ปรากฏในตารางการแข่งขันว่า “เรือ” ประคองแข่งขันกัน มีกี่คู่การแข่งขัน ฯลฯ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดถือเป็นข้อเท็จจริงนำไปสู่การประกอบการตัดสินใจทายผลการแข่งเรือได้

การเล่นพนันเรือจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมี “การแข่งขันเรียวาวประเพณี” การจัดแข่งเรือจัดที่ “สนามแข่งเรือ” ในอดีตสนามแข่งขันมีจำนวนไม่มาก เนื่องจากการจัดการแข่งขันตามประเพณีชุมชนและท้องถิ่นที่มีการใช้เรือเพื่อการคมนาคมในชีวิต “เทศกาลการแข่งขันเรียวาวประเพณี” รวมระยะเวลาการแข่งขันเรียวาวทั้งหมดประมาณ 5 เดือน¹ นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม-ธันวาคมของทุกปี

¹ บุญเลิศ คงสมร, สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2556.

ตาราง 1 สรุปปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณีตามเทศกาลเข้าพรรษาและออกพรรษา

ลำดับ	พื้นที่	ระยะเวลาในการจัดงาน	สนามแข่งขันที่สำคัญของแต่ละภูมิภาค
1	ภาคกลาง: แข่งกันแม่น้ำเจ้าพระยา	เทศกาลเข้าพรรษา	นครสวรรค์, ชัยนาท, สิงห์บุรี, อ่างทอง, สระบุรี, อโยธยา, กรุงเทพมหานคร, นครปฐม
2	ภาคเหนือ: แข่งกันแม่น้ำน่าน	เทศกาลเข้าพรรษา	พิจิตร, พิษณุโลก, น่าน
3	ภาคใต้: แข่งกันแม่น้ำหลังสวนและ แม่น้ำตาปี	เทศกาลเข้าพรรษา	นราธิวาส, ชุมพร, นครศรีธรรมราช
4	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: แข่งกันแม่น้ำโขง	เทศกาลออกพรรษา	นครพนม, มุกดาหาร, หนองคาย, บุรีรัมย์, อุบลราชธานี
5	ภาคตะวันออก: แข่งกันแม่น้ำบางปะกง	เทศกาลออกพรรษา	ฉะเชิงเทรา

โดยผู้ชนะเลิศในแต่ละภาคทั้งหมดจะมาร่วมแข่งขันใหญ่ คือ สนามชิงแชมป์ประเทศไทย จัดโดยสมาคมเรือพายแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพหลักพร้อมด้วยหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะร่วมกันพิจารณาเรื่องสถานที่จัดแข่งขันชิงแชมป์ประเทศไทย

สงกรานต์ วันแม่สิบสองสิงหาคม ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดชื่อว่า “การจัดแข่งเรือนอกเทศกาล”

สนามแข่งขัน หมายถึง สถานที่ที่จัดให้มีการแข่งขันเรือยาวประเพณี แต่เดิมชุมชนมีบทบาทในการจัดสถานที่แข่งเรือ โดยมีคณะกรรมการจากชุมชนและเจ้าอาวาส ได้ตกลงร่วมกันในการกำหนดสนามแข่งขัน วัดต่างสนับสนุนให้เป็นเทศกาลถือสมุทสนานขึ้นเป็นประจำปี รูปแบบการจัดในอดีตจะมีคณะกรรมการกำหนดวันแข่งเรือ ประกาศให้แต่ละหมู่บ้านส่งเรือและเตรียมฝีพายมาแข่งขัน ประเภทเรือยาวมีเพียง 1 รายการ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของสนาม (ความกว้างของขนาดแม่น้ำ) ที่จะแข่งเรือยาวเล็ก เรือยาวกลาง หรือเรือยาวใหญ่ ในอดีตส่วนใหญ่ผูกพันกับกิจกรรมสำคัญของพุทธศาสนา โดยกำหนดจัดเป็นสนามแข่งเรือที่หน้าวัด เรือที่เข้าแข่งขันมาจากเรือของชุมชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงต่างมาร่วมแข่งขัน ประลองฝีมือกัน ฝีพายเป็นคนในชุมชน เมื่อลงแข่งขันต่างมีสมาชิกในครอบครัว เครือญาติมาเชียร์ สนามแข่งขันก็เป็นสนามในชุมชน เมื่อเรือจากชุมชนไหนชนะการแข่งขันต่อเนื่องเป็นที่รู้จักก็ถือว่าเป็นชื่อเสียงของชุมชน ถือเป็นความภาคภูมิใจของทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมแข่งเรือ

นับตั้งแต่ ททท.และหน่วยงานราชการอื่นๆ เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมการแข่งขันเรือ รูปแบบการจัดงานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีพิธีการ ขั้นตอน กติกาการแข่งขันที่พัฒนาขึ้นมา พัฒนาการของรูปแบบการแข่งขันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกันระหว่างกิจกรรมงานประเพณีและการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักผู้สนับสนุนงบประมาณ รวมถึงการกำหนดประเภทการแข่งขันด้วย ปัจจุบันสามารถจำแนกประเภทได้ โดยอาศัย จำนวนฝีพาย เป็นตัวกำหนดขนาดในการแบ่งประเภทของการแข่งขัน ได้ เป็น 4 ประเภท คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เรือยาวเล็ก เรือยาวจิ๋ว เป็นต้น

ตาราง 2 แสดงประเภทการแข่งขันเรือในปัจจุบัน

ลำดับ	ประเภท	จำนวน (ฝีพาย)	หมายเหตุ
1	เรือยาวใหญ่	41-55 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 65 คน
2	เรือยาวกลาง	31-40 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 50 คน
3	เรือยาวเล็ก	ไม่เกิน 30 คน	ฝีพายสำรอง 5 คน รวมทีมละไม่เกิน 35 คน
4	เรือยาวจิ๋ว	3-12 คน	3 คนขึ้นไปแต่ไม่เกิน 12 คน*

หมายเหตุ

* ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขันเป็นกำหนดกติกา

โดยมีปัจจัยเรื่องสถานที่ ระยะทาง เงินรางวัล และงบประมาณที่ได้รับ

รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่สัมพันธ์พื้นที่ บริบทแวดล้อมอื่นๆ

ปัจจุบันการจัดการแข่งขันรูปแบบการจัดงานการแข่งขันเรือยาวประเพณีในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สืบเนื่องจากกระแสของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีผู้บริหารท้องถิ่นในหลายพื้นที่กำหนดนโยบายนี้ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและได้จัดทำโครงการแข่งขันเรือยาวประเพณี ในการเป็นผู้สนับสนุนทุนนี้ มักจะเป็นที่รู้จักกันในนาม “เจ้าภาพ” ผู้อนุมัติงบประมาณในการจัดงานจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบการจัดงานการจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายขึ้นอยู่กับรูปประเภทการแข่งขัน ในการนี้ สนามแข่งขันหมายถึง สถานที่ที่จัดให้มีการแข่งขันเรือยาวประเพณี คณะวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) สนามเล็ก หมายถึง สถานที่จัดการแข่งขัน 1 ประเภท (2) สนามกลาง หมายถึง สถานที่จัดการแข่งขันระหว่าง 2 ประเภท

(3) สนามใหญ่ หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันทั้ง 3 ประเภทขึ้นไป² ซึ่งแต่ละสนามผู้จัดรายการแข่งขันจะเลือกวิธีจัดการแข่งขันที่เหมาะสม โดยมีปัจจัยสัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือ จำนวนรอบการแข่งขัน และจำนวนเวลาในการจัดการแข่งขัน 1-2 วัน สำหรับวิธีจัดการแข่งขันเป็นที่นิยมมีรูปแบบ ดังนี้

(1) ระบบแข่งขันแบบพบกันหมด เป็นการแข่งขันที่ผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนจะต้องแข่งขันกับผู้แข่งขันคนอื่นทุกคนเป็นจำนวนครั้งเท่ากัน ถ้าผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนแข่งขันกับผู้แข่งขันคนอื่นทุกคน คนละ 1 ครั้ง เช่น

$$2 \text{ ทีม} = 1 \text{ คู่}$$

$$3 \text{ ทีม} = 2+1 = 3 \text{ คู่}$$

$$4 \text{ ทีม} = 3+2+1 = 6 \text{ คู่}$$

$$5 \text{ ทีม} = 4+3+2+1 = 10 \text{ คู่}$$

$$6 \text{ ทีม} = 5+4+3+2+1 = 15 \text{ คู่}$$

$$7 \text{ ทีม} = 6+5+4+3+2+1 = 21 \text{ คู่}$$

$$8 \text{ ทีม} = 7+6+5+4+3+2+1 = 28 \text{ คู่}$$

(2) ระบบแข่งขันแบบจับสลากประกบคู่เข้าฝั่งแข่งขัน เมื่อแพ้การแข่งขันจะตกรอบทันที ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรียกระบบนี้ว่า “น็อคเอาท์” มีการแบ่ง 2 สาย คือ สายล่าง กับ สายบน แข่งเปลี่ยนสายน้ำ แพ้ชนะ 2 ใน 3 เทียว กรณีแพ้ชนะคนละ 1 เทียว ใช้วิธีการจับสลากสายน้ำพายเทียวที่สามเพื่อเอาผู้ชนะเข้าไปเล่นในรอบถัดไป ตามผังบังคับที่วางไว้ จนถึงรอบชิงหรือ อาจใช้การจับสลากประกบคู่ใหม่ในทุกๆ รอบ ก็ได้

(3) ระบบแข่งขันประเภท เรือ ก และ เรือ ข. ได้ก่อกำเนิดขึ้นมาภายหลังได้มีการปรับรูปแบบการแข่งขันแบ่งจับสลากเพื่อแบ่ง เรือออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภท ก. คือ เรือที่เก่งมีผลการแข่งขันดี เป็นเรือ

²เกณฑ์ในการแบ่งรูปแบบของสนามแข่งขันพิจารณาจากลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และสรุปแบ่งออกมา 3 รูปแบบ คือ ระดับเล็ก ระดับกลาง และระดับใหญ่ และมีการใช้ค่าสถิติการคำนวณรอบการแข่งขันตามคู่มือการจัดแข่งขันกีฬาสากล

แชมป์ ฝีพายแข็งแกร่ง ประเภท ข. คือ เรือที่กำลังพัฒนาฝีมือการแข่งขัน ยังไม่เป็นเป็นเรือแชมป์ ฝีพายแข็งแกร่ง ขยัน เวลามีการแข่งขันก็จะเดินทางมาเข้าร่วมในสนามๆ

(4) ระบบเรือประเภท ก. และ ก.2 เรือในท้องถิ่น เนื่องจากการนำเสนอเรือที่เป็นของคนในพื้นที่ หรือเจ้าของสนามเป็นการให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกมส์การแข่งขันสนุกขึ้น คนในท้องถิ่นต่างรู้จักและเชียร์การแข่งขันอย่างใกล้ชิดชอบสนาม ระบบ ก. และ ก.2 ได้พัฒนามาสู่ระบบจับสลากเข้าแข่ง เรือที่แพ้ในรอบแรก จะไปเล่นในประเภท ก 2. ซึ่งด้วยเกียรติยศ เรือที่ชนะในรอบแรก ซึ่งจะไปเล่นในรอบ 2 และ 3 ของประเภท เรือ ก. 1 ซึ่งด้วยพระราชทาน ภายหลัง พัฒนาปรับเปลี่ยนมาเป็น เรือที่แพ้ในรอบ 8 ลำสุดท้ายของประเภทเรือ ก.1 จะไปเล่นประเภทเรือ ก. 2 ซึ่งทำให้เรือสู้และ สนุกกว่า ระบบเรือ ก. 2 ที่แพ้ในรอบแรก

ตามที่กล่าวข้างต้นว่าการจัดการและสนามผู้จัดรายการแข่งขันจะการเลือกวิธีการจัดการแข่งขันที่เหมาะสม โดยมีปัจจัยสัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือ จำนวนรอบการแข่งขัน และจำนวนเวลาในการจัดการแข่งขัน 1-2 วัน กรณีสนามเล็กที่จัดรายการแข่งขันประเภทเดียว ผู้จัดรายการแข่งขันมักจะเลือกวิธีการจัดการแข่งขันแบบที่ 1 ระบบแข่งขันแบบพบกันหมด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่องจำนวนทีมเรือส่วนใหญ่ผู้จัดออกแบบให้จำนวนทีมเรือเป็นตัวเลขคู่ คือ 8,12, 16,24,32,40,48 เมื่อได้จำนวนทีมเรือแล้ว กำหนดการจัดสายแข่งขันแบบสากลแบบสายออกเป็น 4 สาย คือ A B C D บางสนามไม่สามารถจัดได้ถึง 4 สาย อาจลดลงเหลือ 3 สาย A B C เนื่องจากมีผลต่อจำนวนรอบการแข่งขัน ถึงแม้จะมีการแข่งขันประเภทเดียว สำหรับระยะเวลาในการจัดงาน 1 วัน

การคำนวณเพื่อแสดงให้ตัวอย่างการจัดการแข่งขันของสนามเล็ก เมื่อประกบคู่แข่งขันแบ่งเป็นสายและจัดให้แข่งแบบพบกันหมด จะส่งผลให้ใน 1 วันการจัดงานมีรอบการแข่งขันมีจำนวนมาก ปลอยเรือออกมาได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดช่วงเพื่อให้การชมและการเชียร์ที่ขอบสนามมีอย่างต่อเนื่อง เริ่มแข่งเรือคู่แรกช่วงเวลา 08.30 น.- 15.30 น. จำนวนทีมเรือที่เข้าแข่งขัน 8 ทีม ประกอบไปด้วยทีม A, B, C, D, E, F, G และ H รอบ โดยรวมทั้งหมดประมาณ 46 รอบ แบ่งออกเป็นช่วงเช้าประมาณ 3 ชม. ผู้จัดการแข่งขันวางแผนปลอยเรืออย่างต่อเนื่องทุกๆ 10 นาทีแบ่งออกเป็น รอบแรก แบ่ง 4 สาย จัดระบบแบบพบกันหมดจะทำให้ได้จำนวน 28 รอบ คัดเลือกทีมเรือที่แข่งขันแล้วแพ้มากที่สุดออก ช่วงบ่ายจัดแข่งขันรอบที่สอง

คัดเลือกมาเหลือ 4 ทีม แบ่งออกเป็น 2 สาย จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 หาผู้ชนะ จะทำให้ได้จำนวน 12 รอบ และรอบสุดท้าย คัดเลือกมาเหลือ 2 ทีมสุดท้ายมาแข่ง รอบสาม ซึ่งชนะเลิศ จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 จะทำให้ได้จำนวน 6 รอบ (รายละเอียดตามตาราง)

ตาราง 3 แสดงจำนวนรอบการแข่งขันสนามเล็ก

ลำดับ	จำนวน	การสาย แข่งขัน	จำนวนทีม เรือ	รายการแข่งขัน	จำนวน รอบ แข่งขัน
1	1 ประเภท ตัวอย่าง เรือยาวเล็ก	รอบแรก แบ่ง 4 สาย จัดระบบแบบ พบกันหมด	8 ทีม A B C D E F G H	A-B, A-C, B-C, A-D, B-D, C-D, A-E, B-E, C-E, D-E, A-F, B-F, C-F, D-F, E-F, A-G, B-G, C-G, D-G, E-G, F-G, A-H, B-H, C-H, D-H, E-H, F-H, G-H	28
		รอบสอง แบ่ง 2 สาย จัดระบบแพ้ คัดออก แต่ แข่ง 2 ใน 3	ทีมชนะจาก รอบแรก	คัดเลือก 4 ทีม สาย A X สาย B (2 ใน 3) สาย A X สาย D (2 ใน 3) สาย C X สาย B (2 ใน 3) สาย D X สาย A (2 ใน 3)	3 3 3 3
		รอบสาม ชิงชนะเลิศ จัดระบบแพ้ คัดออก แต่ แข่ง 2 ใน 3	ทีมชนะจาก รอบสอง	ทีมแข่งรองชนะเลิศ ทีม a X ทีม b (2 ใน 3) ทีมแข่งชนะเลิศ ทีม c X ทีม d (2 ใน 3)	3 3
				รวมทั้งหมด	46

ทั้งนี้ การจัดการแข่งขันในระดับสนามกลางและสนามใหญ่ เป็นการจัดการแข่งขันมากกว่า วิธีการรูปแบบที่ 1 คือ ระบบแข่งขันแบบพบกันหมด เพราะสามารถจัดการแข่งขันได้มากกว่า 1 ประเภท โดยสามารถประยุกต์วิธีการจัดการรูปแบบที่ 2, 3 และ 4 เข้าด้วยกัน ขณะเดียวกันหากสนามขนาดกลางและขนาดใหญ่ จำนวนรอบการแข่งขันสัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือ สัมพันธ์กับปริมาณคนที่มาพร้อมกับทีมเรือ ข้อกำหนดของการแบ่งประเภทเรือสัมพันธ์กับจำนวนฝีพาย (รายละเอียดตามตารางข้างต้น)

2.1.2 วิธีการเล่นพนัน

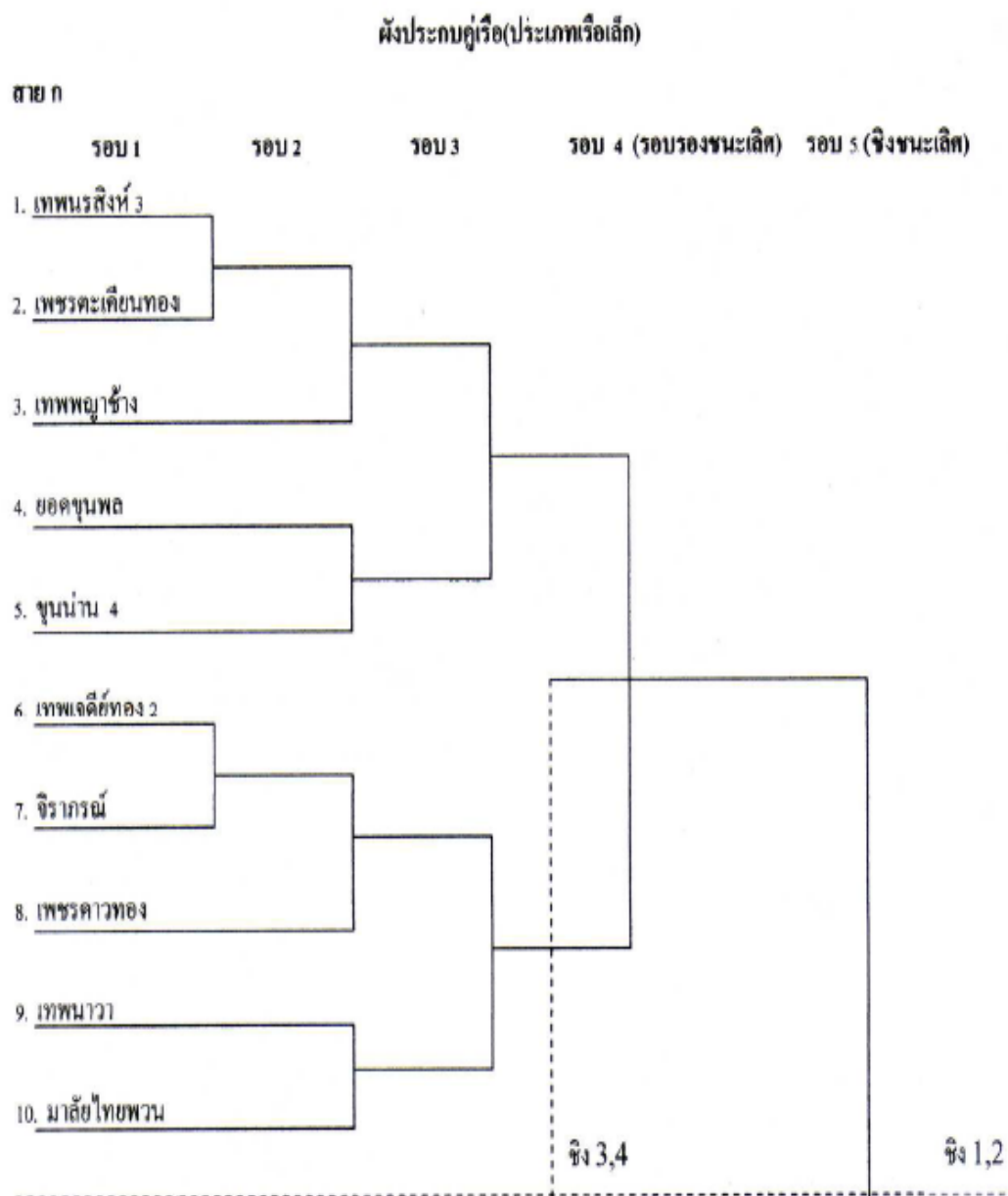
ในการนี้ เครือข่ายความสัมพันธ์ของคนเล่นพนันเรือส่วนมากจะเป็นคนรู้จักกันในกลุ่มเพื่อน กลุ่มคนในวงการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งขันเรือยาว วิธีการเล่นจึงมี “เจ้ามือ” และมีการใช้ระบบ “เงินสด” เป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้จะไม่ควักเงินสดจ่ายเที่ยวต่อเที่ยวแต่ก็จะมีวิธีคิดบวกกลับกันเอาไว้จ่ายในช่วงพักจากแข่งเรือหรือจ่ายในช่วงเสร็จการแข่งขันเรือในคู่ที่พนันกันแล้ว นอกจากนี้มีระบบ “เครดิต” บ้างแต่ไม่แพร่หลาย ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นกับเจ้ามือ หากมีความสัมพันธ์อันดีนำไปสู่การเจรจาต่อรองเพื่อใช้ระบบ “เครดิต” ในบางกรณี ในความเข้าใจเบื้องต้นระหว่าง “เจ้ามือ” กับ “ผู้เล่น” ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ว่า “...การเล่นพนันแข่งเรือ คือ จะยกมือคว่ำมือชูสองนิ้ว คือ ต่อ 2 แต่ถ้าหงายมือชู 2 นิ้ว คือ รอง 2...”³ ฉะนั้นวิธีการ ทายผลของนักพนันต้องใช้ไหวพริบ ปฏิภาณ ในการตัดสินใจเล่นพนันในเวลาอันจำกัด (ระหว่าง 120-180 วินาที) การสื่อสารด้วยภาษาท่าทางของนักพนัน ประกอบด้วย การชูสองนิ้วขึ้น, ชูสองนิ้วลง, การพยักหน้า, จับมือ, การโบกมือ ฯลฯ ทั้งหมดถือเป็นองค์ประกอบการเล่นพนันเรือ ส่วนหนึ่งที่ต้องใช้ภาษามือเพราะในสนามแข่งมีเสียงดังจากการเชียร์เรือของคนรอบๆ สนาม ในส่วนผู้พากษ์เกมส์การแข่งขันใช้เครื่องขยายเสียงดัง ส่งเสียงเร้าอารมณ์ผู้ชมการแข่งขันให้จับจ้องไปที่เรือสองลำในแม่น้ำกำลังพายเรือจากจุดสตาร์ทไปสู่เส้นชัย

การจัดแข่งขันเรือในแต่ละสนามจะมี “สุจิตร์” คือ เอกสารแจ้งรายการแข่งเรือ โดยสุจิตร์จะมีแบบเต็มกับแบบย่อ ในการนี้ “สุจิตร์ฉบับเต็ม” ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการแข่งเรื่อนับตั้งแต่หลักการเหตุผลการจัด

³ นายประสิทธิ์ (นามสมมติ),สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

แข่งเรือยาวประเพณี ประกาศจากหน่วยงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประกาศเรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดการจัดแข่งขันในแต่ละวัน ระเบียบการแข่งขันของสนามที่ใช้กติกาและตัดสิน รางวัลและประเภทเรือที่เข้าแข่งขัน รายชื่อเรือที่เข้าร่วมกันแข่งขัน แผนผังประเภคู่แข่งขัน รอบที่ 1, รอบที่ 2 และรอบสุดท้าย สหุจิบัตรฉบับเต็มส่วนใหญ่จะมีไว้สำหรับคณะกรรมการจัดงานแข่งขันทุกส่วนและทีมเรือ นอกจากนี้ยังมี “สหุจิบัตรฉบับย่อ” ซึ่งจัดเตรียมไว้แจกให้ผู้ชมการแข่งขันจะมีข้อมูลเพื่อทำให้ทราบรายชื่อเรือที่ เข้าร่วมกันแข่งขัน แผนผังประเภคู่แข่งขัน รอบที่ 1, รอบที่ 2 และรอบสุดท้าย เป็นต้น ทั้งนี้ สหุจิบัตรถือเป็นใบ บอกข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเล่นพนันเรือได้

ภาพที่ 2 ตัวอย่างใบแสดงข้อมูลบอก แผนผังประกอบคู่แข่งชั้น

ตาราง 6 ตัวอย่างใบแสดงข้อมูลบอกรอบที่ 3

รอบที่ ๓ การแข่งขันเรือยาวประเพณี..... วันที่...เดือน.....พ.ศ.....							
คู่มือ	ชื่อเรือ/สถานที่	ประเภท	ล่องที่ ๑	ล่องที่ ๒	ล่องที่ ๓	สถิติ	หมายเหตุ
๑	เรือชนะรอบที่ ๑ คู่มือ ๑	เรือใหญ่					
	 เรือชนะรอบที่ ๒ คู่มือ ๒						
๒	เรือชนะรอบที่ ๑ คู่มือ ๑						
	 เรือชนะรอบที่ ๒ คู่มือ ๒						

วิธีการเล่นพนันเรือที่อยู่ในสนามแข่งซึ่งจะมีอยู่ 2 ลำ ตามกติกา สนามแข่งเรือจะกำหนดให้ฝ่ายหนึ่งเป็นผ่านแดง และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายน้ำเงิน “...ธงแดง กับ ธงน้ำเงิน แขนงห้อยกลางน้ำ หรือ ใช้ทุ่นลอยปักธงสี สำหรับแบ่งสายน้ำ ออกเป็น 2 คู่แข่งขัน คือ ร่องน้ำ แดง กับ ร่องน้ำน้ำเงิน⁴ เป็นระยะๆ ห่างกันประมาณ 200 เมตร มีทุ่นปล่อยเรือ ใช้เรือขนาดใหญ่ซึ่งยาวกว่าเรือที่แข่งขันสำหรับเกาะเทียบทุ่น โดยให้เครื่องตกแต่งปลายสุดของโขนเรือทั้งสองลำเสมอกัน จึงให้สัญญาณปล่อยเรือ...”

⁴ สำหรับภาคใต้ นิยมเรียกว่า สายน้ำฝั่งซ้าย สายน้ำฝั่งขวา

ที่มา: ข้อมูลภาพประกอบทำให้เข้าใจ “ฝั่งร่อนน้ำสีน้ำเงิน” และ “ฝั่งร่อนน้ำสีแดง” จากสารคดีกบนอกกะลา

เรื่อง เรือยาว...ศักดิ์ศรีแห่งสายน้ำ, 2549

ภาพที่

การเล่นพนันแข่งเรือจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน คนหนึ่งคิดว่าเรือที่อยู่ฝ่ายแดงจะชนะ ในขณะที่อีกคนหนึ่งคิดเห็นว่าฝ่ายน้ำเงินจะชนะ จึงเริ่มมีการพนันกัน หากผู้เล่นทั้งสองฝ่ายคิดว่าโอกาสชนะของเรือที่แข่งมีเท่าๆ กัน จะทำให้ผู้เล่นทั้ง 2 ต่อรองด้วยราคาที่เสมอกัน หรือ 1:1 แต่ถ้าหากฝ่ายหนึ่งมีความมั่นใจว่าเรือที่ตนเองเชียร์ว่าจะชนะมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ราคาต่อรองก็จะเปลี่ยนแปลงไป ฝ่ายที่มั่นใจมากก็จะต่อมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น 100:1.... 20:1, 10:1, 5:4, 3:2, 5:3, 7:4, 2:1, 5:2, 3:1, 4:1, 5:1, ..., 100:1 เป็นต้น

ในการเล่นพนันแข่งเรือจะเริ่มเล่นได้ใน 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนการแข่งขันและระหว่างการแข่งขันโดยที่เรือเข้าคู่ ณ จุดสตาร์ท แต่เมื่อเรือออกแล้วเจ้ามือมักจะไม่รับพนัน โดย “ผู้เล่น” ประเมินสถานการณ์ที่ชอบสนามระหว่างเรือเข้าเทียบ ณ จุดสตาร์ท โดยคู่แข่งขันมีความรู้สึก ยากต่อการคาดเดา ระหว่างการแข่งขันเรือ A กับ B โดยที่เจ้าถือหางทีม A เจ้ามือจะเริ่มเล่นเริ่มต่อว่า “ทีม A ชนะ B เอาใหม่ ต่อ 5:1 เท่าไหร่” ในบางเกมส์การแข่งขันผู้เล่นต้องการที่ถือหางทีม A ผู้เล่นจะต้องเสนออัตราต่อรองที่สูงขึ้นกว่าอัตราต่อรองที่เจ้ามือเสนอมาในตอนแรก ทั้งนี้ เจ้ามือและผู้เล่นจะส่งสัญญาณอย่างรวดเร็ว เพราะในแต่ละรอบการแข่งขันใช้ระยะเวลาประมาณ 120-180 วินาที ขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม ปริมาณน้ำมาก-น้อย สายน้ำเชี่ยวหรือว่าสายน้ำนิ่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ เจ้ามือบางคนมีผู้ช่วยรับทายผลผู้ริมขอบสนาม โดยอาจจะยืนห่างๆ กันแล้วใช้โทรศัพท์ในการสื่อสาร เจ้ามือและผู้เล่นจะดูตารางรายชื่อทีมเรือคู่แข่งขัน ดูเวลาออกจากจุดปล่อยเรือ รอบแรกจะวางเชิงกันก่อน ผู้เล่นพนันจะใช้กล้องส่องไกลเพื่อสังเกตทีมฝีพายชุดไหน เรือที่ลื่นอยู่ฝั่งรองน้ำอะไร รอบแรกผลการแข่งขันใช้เวลาเท่าไร เก็บข้อมูลไว้ประเมินไว้ในรอบต่อไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์การเล่นพนันถือเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ผู้เล่นพนันจะต้องเล่นกับคนรู้จัก หรือเจ้ามือผู้รับพนันที่ได้รับการแนะนำกันในงานพนันแข่งเรือ การเล่นจะใช้วิธีการติดต่อโดยตรงหรือโทรศัพท์มายังผู้รับแทงหรือเครือข่าย สำหรับการแข่งเรือในแต่ละสนามแข่งอาจจะไม่ได้มีการพนันทุกเที่ยวการแข่งขัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตำรวจผู้ดูแลความเรียบร้อยในการจัดงาน ในเชิงนโยบายหากมีการเล่นพนันถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายและมีหลักฐานสามารถจับกุมได้ในข้อหาเล่นพนัน แต่ส่วนใหญ่ในงานแข่งเรือที่ตำรวจทำงานในการระงับเหตุวิวาทอันเกิดจากการเมาสุรา การชิงทรัพย์หรืออื่นๆ เป็นส่วนใหญ่ หรือบางทีทะเลาะกันโดยมีสาเหตุจากการพนัน พอตำรวจสอบสวนผู้ก่อเหตุก็ไม่ยอมรับว่าเล่นพนันเพราะจะโดนข้อหาหนักเพิ่มขึ้นเนื่องจากไม่มีหลักฐาน เช่น โปย หรือกระดาศ เป็นต้น โดยรวมยอมรับว่ามีการพนันแข่งเรือจริง

2.1.3 ผู้ให้บริการพนันแข่งเรือยาวประเพณี

สำหรับเจ้ามือที่รับพนันมีความเป็นปัจเจกสูง มีทั้งเขียนพนันและคนในวงการทีมเรือ **กลุ่มแรก คือ คนในทีมเรือ** ซึ่งมีหลายระดับ เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ ผู้ฝึกฝีพาย และอื่นๆ เช่น ฝีพาย (ลูกเทือก) ซึ่งไม่ทุกคนในทีมเรือแล้วแต่ปัจเจก **กลุ่มที่สอง คือ คนที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ”** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของคู่อู่เรือ / ซ่อมบำรุงตัวเรือ ผู้เจ้าของธุรกิจซื้อ-ขายเรือและอุปกรณ์เกี่ยวข้อง **กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มนักพนันอาชีพและนักพนันสมัครเล่น** ส่วนผู้เล่นมีหลากหลายทุกกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการแข่งเรือยังคงผูกพันอยู่กับชุมชน เรือเป็นของชุมชน การไปชมและเชียร์ทีมเรือจากหมู่บ้านนำสู่การทายผลแข่ง ผู้ที่มีความนิยมติดตามการแข่งขันเรือยาวเป็นผลมาจากความพึงพอใจทางอารมณ์ ความรู้สึก ความเสี่ยง ความตื่นเต้น ความสนุกสนานและความบันเทิง ทั้งหมดถือเป็นปัจจัยสำคัญให้เล่นพนัน สำหรับการพนันแข่งเรือมีผลกระทบต่อผู้เล่นและครอบครัว การพนันเรื่อนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว การพนันเรือเมื่อผู้เล่นหมดเงินไปกับการพนันในช่วงการแข่งขันรอบแรกๆ นำไปสู่การกู้ยืมเพื่อทายผลคู่ต่อๆ มา เพราะหวัง

ว่าจะได้เงินคืนและได้กำไรจากการเล่นพนัน ส่วนหนึ่งก่อเกิดปัญหานี้ขึ้น การกักขังเกิดดอกเบี้ยและความเดือดร้อนเมื่อหนี้เก่ายังไม่ได้จ่าย หนี้ใหม่ก็มาเพิ่มเติม เป็นต้น

2.1.4 ผลตอบแทนจากการพนันแข่งเรือยาวประเพณี

ผู้ให้บริการรับพนันแข่งเรือ “เจ้ามือ” ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตรงและความเกี่ยวข้องกับงานแข่งเรือมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กล่าวถึงประสบการณ์เริ่มต้นจากการชมและเชียร์ที่ขอบสนาม มีความชื่นชอบในเกมกีฬาแข่งเรือ เคยเป็นฝีพาย เคยเป็นลูกทีมในการวางแผนเพื่อชัยชนะ หรือคนในครอบครัวเป็นฝีพาย ผู้จัดการทีม ฯลฯ ต่อมารูปแบบการพนันมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นและปริมาณเงินเครือข่ายมีปริมาณมาก นับตั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแข่งขันจากการละเล่นพื้นบ้านในชุมชนเป็นกีฬาพื้นบ้านที่ผู้เข้าร่วมการแข่งขันภายในท้องถิ่นและระหว่างท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เล่นพนันแข่งเรือมาจนเรียนรู้และเข้าใจในวิธีการเล่นและรูปแบบการแข่งขัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มสัมพันธ์กับทีมเรือ ผลตอบแทนจากการให้บริการพนัน นำมาสู่การเป็นที่รู้จักในวงการ การก่อเกิดเครือข่ายความสัมพันธ์นำไปสู่การเป็น “เจ้ามือ” รับพนันเรือ ผลตอบแทนของการให้บริการนี้สามารถสร้างรายได้ในการเล่นพนันแข่งเรือให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้มีเงินหมุนเวียนไปสู่การพัฒนาทีมเรือให้มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในชุมชนและท้องถิ่น ต่อมาเจ้าของเรือพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์เชื่อมโยงฐานเสียงที่ตอบรับจากชุมชนเข้าสู่การลงเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น เป็นต้น

2.1.5 ลักษณะโครงสร้างทางการตลาดของการพนันแข่งเรือยาวประเพณี

ภาพโดยรวมของโครงสร้างทางการตลาดของการพนันแข่งเรือยาวประเพณี ประกอบได้ด้วยผู้ให้บริการพนันและผู้เล่นพนันที่มีอยู่จำนวนมาก เป็นลักษณะโครงสร้างตลาดที่แข่งขันสมบูรณ์แบบผู้ซื้อและผู้ขายซื้อขายกันได้เสรี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โครงสร้างตลาดของการพนันแข่งเรือในพื้นที่ พบว่า ไม่มีการรับพนันแบบตั้งโต๊ะ (เช่นเดียวกับการพนันฟุตบอล) ผู้บริการจะอาศัยการประสานกันเป็นเครือข่ายลักษณะของการบริการซึ่งสัมพันธ์กับความไว้วางใจระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ราคาที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงในแต่ละรอบสามารถเปลี่ยนแปลงราคาเกิดขึ้นได้เสมอ เพื่อให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้รับอรรถประโยชน์เพิ่มมากขึ้น หรือปรับลดเพิ่มเพื่อแรงจูงใจให้มาเล่นพนันเพิ่มขึ้น และเป็นกลไกการลดความเสี่ยงของผู้ให้บริการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

พบว่าผู้ให้บริการส่วนใหญ่ไม่รับพนันในระบบเครดิตที่เป็นระยะเวลาข้ามวัน หรือแม้การแข่งขันในช่วงที่เรือออกเที่ยวสำคัญๆ เช่น รอบ 8 ลำสุดท้าย เจ้ามือจะให้ผู้ช่วยเดินสำรวจและบอกราคาต่อรองเบื้องต้นไว้ก่อน แม้ว่าผู้เล่นพนันบางส่วนตัดสินใจว่าจะเล่นพนันในรอบนี้ แต่ก็รอให้ราคาไหลไปมาก่อน หรือมีเจ้ามือคนอื่นจะเปิดราคาเท่าไร ถือเป็นการสำรวจข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เมื่อถึงเวลาแข่งขันต่างใช้วิธีการเดิมการตกลงราคาที่พอใจแล้วเล่นตัดสินใจเล่น บางสนามการให้ผู้ช่วยเดินสำรวจและบอกราคาต่อมีผลทำให้เจ้ามือและผู้เล่นได้ประโยชน์ เป็นเสมือนกันชิงไหวพริบปฏิภาณกันและกัน เจ้ามือสามารถประมาณการผู้เล่นได้ ผู้เล่นบางคนใช้วิธีการสังเกตความการเปิดราคา ถ้าให้ราคาต่อรองสูงมากไปก็ต้องหาข้อมูลเพิ่มประกอบการตัดสินใจเล่น เช่น ชูดฝีพาย ตัวเรือหรืออื่นๆ เพิ่มเติม ผู้เล่นพนันก็กลัวเจ้ามือจะ “ฮั้ว” กับทีมเรือ เพื่อจัดการแข่งขันไม่โปร่งใส เนื่องจากผู้เล่นพนันมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน หากไม่มั่นใจ หรือมีความเสี่ยงมากๆ ผู้เล่นก็จะตัดสินใจเป็นต้น

2.2 อุปสงค์ (Demand) ของการพนันแข่งเรือยาวประเพณี

2.2.1 ผู้เล่นพนัน

ในแต่ละสนามแข่งริมตลิ่งขอบสนามการแข่งขัน คือ สถานที่พบปะของผู้ชมการแข่งขันเรือในกลุ่มผู้ชมการแข่งขันนี้จำนวนมาก คือ คนในชุมชนและท้องถิ่น ทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ “ทีมเรือ” และไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ชมมีทุกวัยเด็กจนถึงคนชรา นอกจากนี้ผู้ชมมาจากคนภายนอกชุมชนและท้องถิ่น ในที่นี้อาจจะเป็นคนนอกชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ “ทีมเรือ” และไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ชมการแข่งขันที่เป็น “นักท่องเที่ยว” ภายในและต่างประเทศที่มุ่งตรงมาที่สนามแข่งขันเพื่อชมการแข่งขันเรือ พร้อมทั้งท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วย

ในการเล่นพนันแข่งเรือ กลุ่มผู้เล่นพนันซึ่งใช้สนามแข่งเรือเป็น “บ่อน” สำหรับพบปะของเครือข่ายของผู้เล่นพนันเรือ ส่วนมากจะเป็นคนรู้จักกันในกลุ่มเพื่อน คนในการจัดกิจกรรมแข่งขันเรือยาว กลุ่มเขียนพนันที่ติดตามการแข่งขันเรือในแต่ละสนามแข่งขัน ซึ่งสามารถการจัดประเภทผู้เล่นพนันแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) **กลุ่มพนันแบบสมัครเล่น** นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เล่นพนันในเป็นครั้งเป็นคราว เล่นเฉพาะสนามในหมู่บ้าน เล่นเฉพาะในช่วงเทศกาลแข่งเรือในชุมชนใกล้เคียง จุดมุ่งหมายเพื่อลุ้นและเชียร์เรือจากชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง มักจะเล่นในสนามใกล้บ้าน จุดมุ่งหมายในการเล่นพนันเฉพาะทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พนันเรือที่มาจากชุมชนเดียวกับตนเองอาศัยอยู่ หรือคนในครอบครัวเป็นฝ่าย เล่นเรือดังที่ประเมินว่าจะชนะเป็นแชมป์และอื่นๆ กลุ่มนี้ถือเป็น “กลุ่มชาจอร์” ทั้งในรูปแบบแบบวางเดิมพันและต่อรอง นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เล่นพนันแบบสมัครเล่น ทำให้ทราบถึงเหตุผลการเล่นพนันที่ยังคงสัมพันธ์กับการชื่นชมเรือท้องถิ่นของตนเอง บางครั้งไม่ได้ศึกษาข้อมูลเช่นในนักพนันแบบมืออาชีพ แต่จะเล่นพนันเพื่อเชียร์เรือจากชุมชนและท้องถิ่นของตนเองและจำนวนเงินเล่นพนันที่พอจ่ายได้

“...เชียร์ทีมบ้านตัวเอง ...จริงๆ จุดมุ่งหมายของการแข่งเรือก็คือชื่อเสียง กับถ้วยรางวัล การล่าถ้วยรางวัล ชื่อเสียงของเรือและก็ชื่อเสียงของพื้นที่แต่ละพื้นที่...”⁵

“...ในเรื่องการพนันนั้น จะเป็นการเชียร์ของคนในชุมชนภายในหมู่บ้าน ภายในจังหวัด ซึ่งคนเหล่านี้มาเชียร์เรือของเขาเอง โดยไม่ว่าเรือของเขาจะไปแข่งที่ไหน เขาก็จะตามไปลุ้นไปเชียร์..”

2) **กลุ่มพนันแบบมืออาชีพ** นับเป็นกลุ่มผู้ชมที่มาเล่นพนันแข่งเรือ ผู้ศึกษาได้รวมกลุ่มเซียนพนันที่มีทั้งผู้เล่นที่มีความสัมพันธ์กับทีมเรือโดยตรง คือ เป็นเจ้าของเรือ อุปถัมภ์ให้การสนับสนุน หรือมีความสัมพันธ์โดยอ้อม คือ ติดตามข้อมูลการแข่งขันและมีบทบาทใจการเจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในกิจกรรมการแข่งขัน เช่น กำหนดให้ชนะการแข่งขันในบางรอบ กำหนดให้แพ้การแข่งขันในบางรอบ เป็นต้น

⁵ ทองดี นุ่มจ้อย, (62 ปี), ภูมิลำเนา ต.เนินปอ อ. สามง่าม จ. พิจิตร. สัมภาษณ์. 1 กันยายน พ.ศ. 2555.

จากการสัมภาษณ์ทีมผู้จัดรายการแข่ง (Team Promoter) เพื่อนำข้อมูลมาแบ่งระดับนักพนันซึ่งใช้วิธีการประมาณจำนวนวงเงินที่เล่นในแต่ละรอบการแข่งขัน โดยจัดกลุ่มแบ่งเป็น 3 กลุ่ม⁶ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักพนันระดับเล็ก/รายย่อย ปริมาณวงเงินที่เล่นพนัน เริ่มต้นจาก 20 บาท จนถึงไม่เกิน 1,000 บาท ต่อบรอบการแข่งขัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กล่าวถึงกลุ่มผู้เล่นการพนันรายย่อยว่า เพราะการเล่นจำนวนเงินไม่สูงมาก นับตั้งแต่หลักสิบจนถึงไม่พันบาทต่อบรอบการแข่งขัน พวกเขาจะเล่นพนันกันเป็นกลุ่มเดียวกัน หากแพ้ชนะก็จ่ายกันตรงนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักพนันรายย่อยได้เล่าว่า

“...การพนันเรือแตกต่างจากการพนันไก่ชน พนันบอล คล้ายๆ กับพนันมวย เล่นกันเยอะ เล่นกันในที่โล่งแจ้ง กลุ่มเป็นกลุ่มๆ ละ 5-10 คน ...มันเป็นเรื่องของศักดิ์ การพนันจะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการแข่งเรือ เรือเข้าเส้นชัยคู่ไหนแพ้กี่จ่าย ถ้าเสมอกันก็ไม่ต้องเสีย..การติดหนี้ติดสินก็มีบ้างเป็นเรื่องธรรมชาติ ...ส่วนใหญ่รู้จักกัน เลยคุยๆ กันได้ หมดตัวไม่มีจ่ายนัดกันไปสนามหน้าก็มี..”⁷

ลักษณะการแทงของชาวจังหวัดพิจิตรมีการแทงแบบเดิมพันและการแทงโดยตรง ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์กล่าวถึง “...ในการแข่งเรือยาวนั้นมีการพนันเกิดขึ้น บริเวณริมตลิ่งทั้งสองฝั่งแม่น้ำ การพนันไม่มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่ตายตัวและแน่นอน กฎในการพนันนั้นอยู่ที่คนสองคนจะตกลงกัน เป็นการพนันแบบปากต่อปาก...การพนันเรือถ้ามีการเสมอกันผู้เล่นจะไม่จ่ายเงิน ...การจ่ายเงินก็ไม่มีตัวกลางในการรับเงินส่วนใหญ่จะเป็นการส่งเงิน รับเงินต่อมือผู้พนันแต่ละคน ในการพนันไม่มีข้อผูกมัดใดๆ เป็นการวัดใจกันมากกว่า มีการโกงกันบ้างแต่ไม่มาก โกงตาสองตาก็ไม่มีใครเล่นด้วยแล้ว...การเล่นโดยตรงอย่างที่บอก ชาวบ้านจะเล่นในวงเงินประมาณ 10-1,000 บาท ของแต่ละคู่ หากเล่นอีกแบบคือไปเล่นกับเจ้าของเรือที่ออกตัวว่า พนันเรือ

⁶ เกณฑ์ในการแบ่งขนาดของผู้เล่นพนันพิจารณาจากลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ เนื่องจากผู้เล่นพนันมีความเป็นปัจเจกสูง จึงใช้วิธีการประมาณจำนวนวงเงินที่เล่นในแต่ละรอบการแข่งขันเป็นตัวแบ่ง และสรุปแบ่งออกมา 3 รูปแบบ คือ 1) นักพนันระดับเล็ก/รายย่อย 2) กลุ่มนักพนันระดับกลาง และ 3) กลุ่มนักพนันระดับใหญ่

⁷ ผวน ทองคำ, ภูมิลำเนาจังหวัดพิจิตร. สัมภาษณ์. 1 กันยายน พ.ศ. 2555.

นี้กับคู่แข่งนี้กันใหม่ ส่วนมากชาวบ้านไม่ไปเล่นด้วยหรอก เป็ดราคามาแพง ก็เพราะเดิมพันมันสูงด้วย ส่วนมากจะกลุ่มเจ้าของเรือกับเจ้าของเรือ หรือเสียกระเป๋านักเขาจะเล่นกัน...”⁸

กลุ่มที่ 2 นักพนันระดับกลาง เป็นนักพนันที่ติดตามการแข่งขันเรือ โดยเดินทาง去玩พนันในเฉพาะสนามที่ประเมินแล้วว่าได้ประโยชน์จากการแข่งขัน ซึ่งกลุ่มนี้อาจเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับทีมเรือโดยตรงเหมือนกลุ่มเซียนเรือ กลุ่มนี้อาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่ายโดยมีข้อมูลเกี่ยวกับทีมเรือประกอบการตัดสินใจพนันแข่งเรือ และเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการต่อรองเกมส์การแข่งขันระหว่าง “ทีมเรือ” เจ้าภาพจัดงาน และทีมผู้จัดการแข่งขัน ซึ่งอาจจะเป็น “เจ้ามือ” รับแทงหรือเป็น “ผู้เล่นพนัน” หรือเป็นทั้งสอง ในรูปแบบแบบวางเดิมพันและต่อรอง ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงระหว่าง 1,000-9,999 บาท ต่อรอบการแข่งขัน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในกลุ่มนักพนันด้วยกัน เรียกกลุ่มนี้ว่า **กลุ่มผู้เล่น “ขาประจำ”** ในกลุ่มผู้เล่นประจำซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1) ขาประจำที่เป็นคนเล่นพนันโดยมิได้เกี่ยวข้องกับการจัดทีมเรือ เป็นผู้เล่นที่ติดตามการเล่นในแต่ละสนาม และ2) ขาประจำที่เล่นพนันและเกี่ยวข้องกับการจัดทีมเรือลงแข่งขันในแต่ละสนาม หรือเรียกกันว่า “กลุ่มทีมเรือ” อันประกอบไปด้วยผู้จัดการเรือ ฝีพาย รวมถึงผู้ติดตาม ตามที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าในหนึ่งทีมเรือประกอบด้วยคนจำนวนมาก การก่อตัวมา “เจ้ามือ” เป็นกลุ่มคนที่สนใจกิจกรรมแข่งเรือมักจะเล่นพนันในพื้นที่และเดินทางติดตามเรือที่สนใจไปแข่งขันสนามอื่นๆ ด้วยเช่นเดียวกับเซียนเรือ ความแตกต่างระหว่างเซียนพนัน หรือ “กลุ่มขาใหญ่” กับ “กลุ่มขาประจำ” คือ ปริมาณเงินที่เล่นพนันของกลุ่มขาประจำจะไม่มากเท่ากับกลุ่มขาใหญ่

กลุ่มที่ 3 นักพนันระดับใหญ่ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องใน “ทีมเรือ” เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ หัวหน้าทีมฝีพายและอื่นๆ เป็นต้น กลุ่มเซียนจะติดตามการแข่งขันเรือในสนามต่างๆ เป็นผู้ตัดสินใจนำเรือลงแข่งหรือไม่ มีการประเมินศักยภาพของทีมเรือและใช้กลยุทธ์ต่างๆ ทั้งก่อนแข่ง ระหว่างแข่ง และสิ้นสุดการแข่งขัน ทั้งในสนามที่กำลังแข่งและสนามต่อไป เพื่อให้ทีมเรือได้ประโยชน์จากการแข่งขัน ทั้งนี้ “เซียนเรือ” จะมีทีมงานหรือผู้ช่วยในการรับและแทงพนัน ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงมากกว่า 10,000 บาท ต่อรอบการแข่งขัน

⁸ ฉลอม ชูพัก,สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในกลุ่มนักพนันด้วยกัน เรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มผู้เล่น “ขาใหญ่” หรือ พวกขาใหญ่จะเล่นพนันในวงเงินที่สูง ส่วนมากเป็นเจ้าของธุรกิจ เช่น โรงสี โรงเรื่อย เจ้ามือ หวย เจ้าของธุรกิจปล่อยเงินกู้นอกระบบ เจ้าของประเภทธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของกิจการในระดับสูง กลุ่มขาใหญ่นี้จัด “เจ้ามือ” เป็นกลุ่มคนที่สนใจกิจกรรมแข่งเรือมักจะเล่นพนันในพื้นที่และเดินทางติดตามเรือที่สนใจไปแข่งขันสนามอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ กลุ่มเซียนพนันเรือมักจะมีความสัมพันธ์กับทีมเรือในระดับที่สามารถต่อรองหรือกำหนดเกมส์การแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเซียนพนันได้ บางครั้งกลุ่มเซียนพนันอาจจะมิได้ไปดูการแข่งขันด้วยตนเอง อาจจะส่งตัวแทนติดตามข้อมูลทีมเรืออย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง ลักษณะการเล่นพนันใช้วิธีการวางเดิมพัน วงเงินพนันนับตั้งแต่หลักแสนถึงหลักล้าน ส่งผลให้การคาดการณ์เงินหมุนเวียนในกลุ่มนี้เป็นหลักล้าน ต่อการแข่งขันในหนึ่งสนาม ดังปรากฏจากคำสัมภาษณ์ว่า

“...บางคนจะเป็นเจ้าของร้านใหญ่โตประจำจังหวัดพิจิตร หรือพวกเสียต่างๆ หรือมาจากที่อื่นก็มี เขาจะนัดกันมาเพื่อเล่นพนันเรือโดยเฉพาะ บางคนพนันกันเป็นล้านก็มี บางคนถึงกับหมดตัวก็มี ... เขาเล่นเพื่อความสนุกสนาน มันเป็นการพนันของคนรวย แต่เมื่อมีการพนันที่วางเดิมพันในวงการเล่นสูง คนที่พนันจำเป็นต้องมั่นใจในฝีมือ...บางครั้งเจ้าของเรือกับคนพนัน (กลุ่มเซียนนี้) จะมีข้อตกลงกันบางอย่างเช่น ผู้พนันเล่นเรือลำนี้ เมื่อเรือที่พนันแข่งขันะ ผู้พนันก็จะแบ่งเงินให้กับเจ้าของเรือ จำนวนเท่าไรก็ได้แต่จะตกลงกัน...”⁹

2.2.2 จำนวนผู้เล่นและปริมาณการพนันแข่งเรือยาวประเพณี

ดังนั้นเป็นการยากที่จะทราบขนาดตลาด หรือวงเงินที่เกี่ยวข้องกับการพนันแข่งเรือยาวประเพณีในการศึกษาครั้งนี้ คณะวิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลผู้เล่นพนัน แต่ละสนามมักจะ จัดเขต จัดโซนชมการแข่งขัน ในจุดที่อยู่ใกล้เส้นชัยให้กับกลุ่มเซียนพนัน เพื่อให้ได้เล่น(พนัน)ได้ลุ้นเต็มที่ การคำนวณผู้เล่นพนันผู้ศึกษาคำถึงจำนวนรอบการแข่งขัน ซึ่งสัมพันธ์กับ “สนามแข่งเรือ” ผู้ที่จัดรายการแข่งขันและจัดปะกบคู่ ประเภทเรือของการแข่งขัน ได้ เป็น 4 ประเภท คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เรือยาวเล็ก เรือยาวจิ๋ว จำนวนรอบการแข่งขันสัมพันธ์กับงบประมาณที่เจ้าภาพสนับสนุนการจัดแข่งเรือด้วย โดยจำนวนรอบการแข่งขันมากสัมพันธ์กับ

⁹ นายเล็ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

ค่าใช้จ่ายในการเชิญทีมเรือจำนวนมากมาร่วมแข่งขันในสนามนั้นๆ ทั้งนี้ ผู้จัดรายการแข่งขันจะปรึกษาหารือกับเจ้าภาพในประเด็นเรื่องงบประมาณ รางวัล และจำนวนเรือที่จะเชิญหรือรับสมัครเข้ามาแข่งขัน ทั้งหมดจึงนำมาสู่การเลือกรูปแบบการแข่งขัน ทั้งหมดจึงนำมาสู่การประมาณการรอบการแข่งขันได้

การเล่นพนันจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการแข่งขันจะกำหนดรูปแบบใด ทีมเรือประเมินแล้วว่าแบบใดเหมาะสมกับการลงแข่งขัน ทีมเรือจะต่อรอง การเล่นพนันแข่งเรือแต่ละคนมีทัศนคติเล่นมีองค์ประกอบ คือ เป็นหลักในการเล่น หรือใช้ทั้งสององค์ประกอบในการตัดสินใจรวมกับการวิเคราะห์สายน้ำในแต่ละสนามแข่งขัน ความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในสายน้ำ ประเด็นให้ความสำคัญของ “ตัวเรือ” หรือการให้ความสำคัญความสามารถของ “ฝีพาย หรือทั้งสองอย่าง เป็นต้น

สำหรับปัจจัยที่ 1 คือ การกำหนดรอบการแข่งขันเรือ ซึ่งสัมพันธ์กับประเภทการแข่งขัน การกำหนดรอบการแข่งขันที่สัมพันธ์กับจำนวนประเภทเรือที่จัดการแข่งขัน 4 ประเภทเรือ (ดังกล่าวข้างต้น) ในการนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) สนามเล็ก หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขัน 1 ประเภท (2) สนามกลาง หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันระหว่าง 2 ประเภท (3) สนามใหญ่ หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันทั้ง 3 ประเภทขึ้นไป สนามเล็กมักจะมีปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการแข่งขันในบางประเภท ซึ่งในบางพื้นที่สนามแข่งเรือมีสภาพภูมิศาสตร์จำกัด เช่น เป็นลำน้ำลาลา คลองชลประทาน เป็นต้น นำมาสู่การจัดประเภทการแข่งขันเรือได้ประเภทเดียว คือ เรือเล็กและเรือจิว (หรือทั้งคู่) หากสนามที่สามารถจัดการแข่งขันประเภทเรือกลางและใหญ่ได้ส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับแม่น้ำสายหลัก (เช่นแม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำโขง เป็นต้น)

โดยสนามเล็ก กลางและใหญ่ นั้นหมายถึงสนามที่จัดการแข่งขันได้สัมพันธ์กับประเภทการแข่งขัน การแข่งขันได้รอบแข่งเรื่อน้อยคนเข้าร่วมน้อย ทีมเรือไม่มาก ส่งผลให้ปริมาณผู้เล่นมีพบน้อยไปด้วย ขณะเดียวกันหากสนามขนาดกลางและขนาดใหญ่ เมื่อจัดการแข่งขันได้สัมพันธ์กับประเภทการแข่งขัน จำนวนรอบการแข่งขันสัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือ สัมพันธ์กับปริมาณคนที่มาพร้อมกับทีมเรือ ข้อกำหนดของการแบ่งประเภทเรือสัมพันธ์กับจำนวนฝีพาย ดังนี้

(1) เรือยาวใหญ่ จำนวนฝีพาย 41-55 คน ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 65 คน

(2) เรือยาวกลาง จำนวนฝีพาย 31-40 คน ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 50 คน

(3) เรือยาวเล็กจำนวนฝีพาย ไม่เกิน 30 คน ฝีพายสำรอง 5 คน รวมทีมละไม่เกิน 35 คน

เรือยาวจิ๋ว

(4) เรือยาวจิ๋ว จำนวนฝีพาย 3-12 คน 3 คนขึ้นไปแต่ไม่เกิน 12 คน

จำนวนผู้เล่นพนันแต่ละสนามไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับ**ปัจจัยที่ 2** **เครือข่ายทีมเรือที่ความสัมพันธ์กับผู้จัดรายการแข่งขัน** ถ้าผู้จัดรายการแข่งจัดจัดแล้วเป็นที่รู้จักหรือมีชื่อเสียงจะมี **“ทีมเรือ”** ในเป็นเครือข่ายด้วยรับเชิญมาร่วมงานแข่งในสนามที่ผู้จัดรายการรับงานนั้นมา เมื่อจัดประกบคู่แข่งขันก่อนการแข่งขันก็จะมี การประชาสัมพันธ์ไปให้ผู้เล่นพนันทราบ ซึ่งทำพร้อมกับคนมาเที่ยวงานแข่งเรือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลว่า จะมีเรือที่เข้าแข่งขันคู่เด่น มีชื่อเสียง มีประวัติชนะมาหลายสนาม ประกบคู่สู้กัน มาแข่งกัน ผู้เล่นพนันก็จะ ชวนกลุ่ม/เครือข่ายมาเล่นพนันในสนามด้วย

2.2.3 แรงจูงใจในการเล่น

การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงเหตุผลในการเล่นพนันถือเป็นปัจจัยกำหนดอุปสงค์ที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนรูปแบบ หรือเหตุผลเบื้องหลังการเล่นพนันแข่งเรือ แรงจูงใจในการเล่นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มเช่นกัน การวิเคราะห์และ สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า จุดเริ่มต้นทำให้ทราบว่ากลุ่มผู้เล่นพนันเข้าสู่การเล่นพนัน ส่วนใหญ่ มีจุดเริ่มต้นมากจากบริบทแวดล้อมที่สัมพันธ์กับกิจกรรมแข่งเรือ การชมการแข่งขันที่ต้องการเพิ่มความสุข ในการชมและเชียร์ การมีเพื่อนหรือคนรู้จักชักชวนหรือกระตุ้นการให้เล่นพนันกันเองในกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกัน การทำดวงกัน วางเดิมพันเพื่อให้ชมแข่งเรือให้สนุกสนานเพิ่มยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากการแข่งเรือ ผู้จัดการแข่งขันจะกำหนดให้ปล่อยเรือจากจุดสตาร์ท เรือออกมากลางลำน้ำ และเส้นชัย ผู้พากษ์จะให้ข้อมูล เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเรือ ชื่อเจ้าของเรือ บอกชื่อผู้สนับสนุนหลัก (กรณีมีบริษัทเอกชนมอบเงิน สนับสนุน) บอกสถิติการแพ้ชนะ และอื่นๆ อีกมากมาย นำมาสู่การตัดสินใจเล่นพนัน และด้วยระยะเวลาการ

แข่งแต่ละรอบไม่นานมาก ประมาณ 120-180 วินาที ผู้จัดรายการแข่งเรือจะปล่อยเรือออกมาสมำเสมอ นำมาสู่การกระตุ้นให้ผู้พนันอยากเล่นพนัน ดังคำให้สัมภาษณ์จากนักพนันท่านหนึ่งกล่าวว่า “...คนพากษ์บาง ที่ก็พูดเป็นเชิงที่เล่นที่จริง ชวนเล่นพนัน ประกาศออกไมค์ข้างสนาม...ประมาณว่า...รอบนี้ได้เงิน รอบหน้าจะได้ อีก หรือรอบนี้จ่าย เอาคืนรอบหน้า...แต่แน่นอนไม่พูดตรงๆ จะบอกว่า..กินหมูหรือกินผักชนะแล้วได้กินหมู ...รอบหน้าเอาใหม่...”¹⁰

สำหรับกลุ่มผู้เล่นที่เกี่ยวข้องกับทีมเรือ ความมั่นใจในฝีมือของทีมเรือว่ามีความสามารถทัดเทียมหรือเหนือกว่าคู่แข่ง นำไปสู่การรับทำพนัน การต้องการหารายได้ให้กับทีมเรือเพื่อนำมาเป็นค่าฝีพาย ซ่อมบำรุงและอุปกรณ์ กลุ่มผู้เล่นที่มีได้เกี่ยวข้องกับทีมเรือ การมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจจึงมีแรงจูงใจในการเล่นมีเป็นทุนเบื้องต้นแล้ว ประกอบกับช่วงเทศกาลแข่งเรือ ทีมเรือจะเดินทางแข่งขันในสนามที่ประเมินแล้วว่าได้ประโยชน์ เช่น ได้ค่าลากจูงสูง มีฝีพายที่ฝักซ้อมมาอย่างดีหากลงแข่งคาดว่าจะชนะได้และมีโอกาสได้รับเงินรางวัลด้วย เป็นต้น เมื่อมีต้นทุนในการจัดการเรือที่ต้องรับผิดชอบและบริหารจัดการให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการไปแข่งเรือ จึงนำมาสู่การเล่นพนันเรือโดยตรง ในวงการทีมเรือจะมีการพูดคุย ชักชวนการมาปะลองฝีมือทีมเรือกันเสมอ ทั้งหมดถือเป็นแรงจูงใจให้เล่นพนันของวงการแข่งเรือยาวประเพณี

2.2.4 แหล่งข้อมูลของผู้เล่น

สถานการณ์การพนันแข่งเรือในพื้นที่สัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายของผู้นำท้องถิ่น หากนักการเมืองมีอิทธิพลและผลประโยชน์ในเชิงการเมืองและเศรษฐกิจ ใช้กิจกรรมการแข่งขันเรือเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ กระตุ้นการท่องเที่ยว ก่อเกิดภารกิจกรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคในชุมชน บางพื้นที่ นักการเมืองมี “เรือ” และสนับสนุนเรือทีมเรือของตนเข้าร่วมแข่งขันในสนามต่างๆ ก่อเกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เฉพาะกลุ่มจะทำให้ “คนในกลุ่ม” ได้ประโยชน์มากกว่า “คนนอกกลุ่ม” และการอนุมัติงบประมาณเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น การก่อเกิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ซึ่งมีปัจจัยสนามแข่งเรือที่เพิ่มมากขึ้นนักพนันจึงหวังจะได้ถอนทุน/เพิ่มทุนได้อย่างต่อเนื่อง

¹⁰ นาย บ., ภูมิลำเนาจังหวัดพิษณุโลก,สัมภาษณ์, วันที่ 19 ธันวาคม 2556.

สนามแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ช่องทางการหาข้อมูลการเล่นพนันเรื่อเริ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดระบบข้อมูลที่ทันสมัย การหาข้อมูลจะใช้วิธีการพูดคุย และมักจะหาข้อมูลในเว็บไซต์, ก่อตั้งสมาคม/ชมรมเรื่อยาวแต่ละจังหวัด มีการใช้ Social network เพื่อส่งข้อมูลให้กับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง “ข้อมูล” เป็นรูปแบบที่นักพนันระดับเซียนประจำสนามใช้ประกอบการตัดสินใจเล่นพนันในสนามต่างๆ

นอกจากนี้ ปัจจัยและเงื่อนไขมาจากการจัดระบบข้อมูลที่ทันสมัยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้มีการเล่นพนันเรื่อ ข้อมูลการศึกษาพบว่าในกลุ่มของทีมเรื่อ เจ้าของเรื่อ ช่างซ่อมบำรุง และอื่นๆ ต่างได้พัฒนาเว็บไซต์ เพื่อเปิดช่องทางการพูดคุย สอบถาม ติดตาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงวิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันในแต่ละสนามแข่งเรื่อทั่วประเทศ เช่น การจัดทำฐานข้อมูลสถิติเรื่อที่ชนะการแข่งขันในแต่ละสนาม การจัดทำประวัติผู้จัดการทีม การจัดทำฐานข้อมูลช่างและช่างซ่อมบำรุงเรื่อ การจัดทำฐานข้อมูลเรื่องอุปกรณ์สำหรับใช้ในกิจกรรมการแข่งขันเรื่อ ฯลฯ

นอกจากนี้กระบวนการจัดการแข่งเรื่อมีการถ่ายทอดสดการแข่งขันเผยแพร่ผ่านสถานีโทรทัศน์ มีทั้งในระดับท้องถิ่นและถ่ายทอดทั่วประเทศ หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาสนับสนุน คือ ททท. ได้เข้ามาจัดการถ่ายทอดสดในบางสนามเพื่อสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ต่อมาสื่อท้องถิ่นในรูปแบบของเคเบิลทีวีได้เข้ามาบทบาทของสื่อประจำชุมชนในท้องถิ่น โดยส่งเสริมการสร้างงานในท้องถิ่น และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นได้ดำเนินการถ่ายทอดสดกิจกรรมการแข่งขันเรื่อ ปัจจุบันมีการถ่ายทอดสดกิจกรรมแข่งเรื่อประกอบด้วย 3 แหล่ง

1. ถ่ายทอดสดผ่านสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
2. ถ่ายทอดสดผ่านเคเบิลทีวีท้องถิ่น
3. การถ่ายทอดสดผ่านเว็บไซต์และผ่าน Social network

2.2.5 ขนาดของการเล่น

ช่วงเทศกาลแข่งเรือยาวประเพณี คือ ช่วงเดือนสิงหาคมจนถึงเดือนธันวาคมของทุกปี จะเป็นช่วงที่จัดงานแข่งเรือในแต่ภูมิภาค โดยการจัดการแข่งขันจะมีปฏิทินบอกวัน เวลา และสถานที่จัดงานชัดเจนในกลุ่มเครือข่ายทีมเรือพุดคุยหรือเกี่ยวกับการแข่งเรืออยู่แล้ว ผู้จัดการรายการจัดการแข่งขันจะเลือกจัดในวันที่ประมาณการแล้วว่าจะมีคนมาร่วมงานจำนวนมาก ความถี่ในการเล่นพนันจึงมีทุกวันหยุด (วันเสาร์ อาทิตย์ และวันนักขัตฤกษ์) ประมาณร้อยละ 90 ของจำนวนการจัดแข่งเรือเรือในช่วงเทศกาล แต่ทั้งนี้ เจ้าภาพบางพื้นที่เสนอจัดงานแข่งเรือนอกเทศกาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของเจ้าภาพที่จะมีนโยบายจัดงานแข่งเรือดังกล่าว

ในการนี้ ผู้ศึกษาใช้สัมภาษณ์จากนักพนันถึงความถี่ ปริมาณเงินที่เล่นพนันในแต่ละคู่ และปริมาณเงินที่เล่นพนันในแต่ละรอบการแข่งขัน พบว่าการเล่นพนันจะไม่เล่นทุกรอบการแข่งขัน การเลือกเล่นรอบไหนขึ้นอยู่กับข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยทั่วไปผู้เล่นพนันจะเลือกไปเล่นพนันที่สนามแข่งขันที่จัดรายการแข่งขันสนุก คู่แข่งขันสูสี ยากต่อการคาดเดา มีการลุ้นระทึก ตื่นเต้น ผู้เล่นพนันอาชีพก็จะวางแผนเดินสายไปสนามแข่งพร้อมกับเครือข่ายผู้เล่นพนัน เทียบแรกๆ เป็นการจับสลากมาแล้ว ชื่อทีมเรือปรากฏอยู่ในผังรายการแข่งขัน ผู้เล่นจะหาข้อมูล เช่น ความมีวินัยและพร้อมเพียงในการซ้อมหรือไม่ ฝิพายจากที่ใด ใครเป็นผู้จัดการเรือ ข้อมูลจากการแข่งขันช่วงที่ผ่านมาแพ้ชนะทีมใดมาบ้าง เป็นต้น ทั้งนี้ ปริมาณการเล่นพนันเรือจึงสัมพันธ์กับปฏิทินการจัดการแข่งขันของ ทีมจัดการแข่งขัน (Team Promoter) ว่าสามารถจัดได้สนุกสนาน คู่แข่งขันสูสี ยากต่อการคาดเดา นำมาสู่การเล่นพนันด้วย โดยทีมจัดการแข่งขันก็เชื่อมสายสัมพันธ์ไปถึง “เจ้าภาพ” ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณจัดการแข่งขัน ทำให้มี “สนามแข่งเรือ”

2.2.6 ประเภทการแข่งขันที่นิยมเล่น

ในการเล่นพนันทายผลการแข่งขันเรือยาวประเภทเรือจ้าว เรือยาวเล็ก เรือยาวกลางและเรือยาวใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นประเภทที่นักพนันนิยมเล่นพนัน ด้วยเหตุผลของปัจจัยชน ข้อมูลการวิจัยพบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีการจัดแข่งเรือประเภทเรือจ้าวเพิ่มมากขึ้น วิเคราะห์ได้จากปัจจัยที่ 1 คือ สนามที่จัดการแข่งขันมีข้อจำกัดในการจัดงาน บางสนามสภาพภูมิศาสตร์สามารถจัดได้เฉพาะเรือยาวจ้าวและเรือยาวเล็ก ปัจจัยที่ 2 คือ งบประมาณจำกัด สามารถจัดได้ประเภทเดียว ทั้งนี้เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการ

ต่างๆ ได้ โดยตั้งงบประมาณในการจัดงานสืบสานประเพณีแข่งเรือขึ้นมาจะส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์หน่วยงานและองค์กร หรือบางพื้นที่ผู้นำท้องถิ่นนิยมจัดแข่งเรือประเภทเรือเล็กและเรือจิว เนื่องจากสามารถอนุมัติงบประมาณเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีได้โดยใช้งบประมาณไม่สูงมากโดยไม่กระทบต่อนโยบายอื่นๆ โดยใช้สถานที่ในการแข่งขันในท้องถิ่นที่เป็นแม่น้ำสาขา ห้วย หนอง คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น การพัฒนาเรือจิวขึ้นมาจึงเป็นที่นิยมเพราะใช้ฝีพายน้อยค่าใช้จ่ายไม่สูงมากเกินไป การขนส่งชักลาก เรือและฝีพายทำได้ง่าย สะดวกในการบริหารจัดการ¹¹

2.2.7 รายได้และการชำระเงิน

ผู้เล่นพนันเรือจะเล่นด้วยเงินรายได้ โดยสัมพันธ์กับกลุ่มอาชีพ ผู้เล่นรายใหญ่ “เซียนพนัน” หรือ “ขาใหญ่” รายได้ก็นำมาเล่นพนันด้วยวงเงินระดับสูง คือเงินจากการทำธุรกิจ ประกอบไปด้วย เจ้าของโรงสีในจังหวัดพิจิตร เจ้าของโรงเรือในภาคเหนือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้เล่นรายใหญ่เป็นเจ้าของธุรกิจเด่นترف (เพื่อเป็นแหล่งฟอกเงินจากธุรกิจผิดกฎหมาย) เจ้ามือหวยเถื่อน เจ้าของธุรกิจปล่อยดเงินกู้นอกระบบ เจ้าของธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของกิจการในระดับสูงในภาคเกษตรกรรมเช่น เจ้าของรถเกี้ยว รถไถมีรายได้จากค่าจ้างเกี่ยวข้าว ค่าไถนา เจ้าของธุรกิจก่อสร้างในชุมชน เป็นต้น ซึ่งขาใหญ่บางที่เล่นพนันจากรายได้และการชำระเงินก็เล่นในกลุ่มระดับเดียวกัน เพราะเปิดฐานราคาเพื่อพนันสูง ดังคำสัมภาษณ์ของนักพนันท่านหนึ่งกล่าวว่า “...จริงผมก็อยากแทงเยอะๆ เรือผมดูแลและมั่นใจด้วยว่าทีมอื่นสู้ไม่ได้ พอเปิดราคาไป ...เซียนๆ ด้วยกันถ้าสู้ก็เล่นเดิมพันกัน แต่เซียนคนไหนมาแทงด้วยต่อลงอีก แพงไป...ก็เล่นไม่ได้ เขาจะไปแทงกับคนที่เปิดราคาที่ตกลงพอใจกันทั้งคู่...” หากมีการเล่นพนันได้เสียกันมีทั้งจ่ายเงินสดและหากมีความสัมพันธ์ไว้วางใจกันอาจให้เงื่อนไขให้เครดิตในการชำระเงินพนันได้

ผู้เล่นระดับกลาง แต่เล่นประจำ หรือ “ขาประจำ” คือ เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ ข้าราชการ พ่อค้า แม่ค้า เกษตรกร ฯลฯ กลุ่มขาประจำนี้ยังหมายถึงปริมาณ ความถี่ที่ได้เข้าไปอยู่ในสถานที่จัดการแข่งเรือ โดยปัจจัยเรื่องความเป็นปัจเจกที่ชอบเล่นพนัน เมื่อมีข้อมูลและติดตามการแข่งขันเรือ การตัดสินใจเล่นพนันโดยเฉพาะสนามที่ประเมินแล้วว่าได้ประโยชน์จากการแข่งขัน กลุ่มนี้อาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบ

¹¹ นาย ก. (นามสมมติ) ผู้จัดการเรือยาวไกรทอง กระทิงแดง จังหวัดนครสวรรค์. สัมภาษณ์. 1 กันยายน พ.ศ. 2555.

เครือข่ายโดยมีข้อมูลเกี่ยวกับทีมเรือประกอบการตัดสินใจพนันแข่งเรือ และเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการต่อรองเกมส์การแข่งขันระหว่าง “ทีมเรือ” เจ้าภาพจัดงาน และทีมผู้จัดการแข่งขันได้ในบางกรณี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้เล่นกลุ่มประจำมีเงินมาเล่นพนันได้จาก 2 ส่วน โดย**ส่วนที่ 1 คือ เงินรายได้ประจำตามอาชีพ** กลุ่มข้าราชการ พนักงานเอกชน หรือกลุ่มวิชาชีพเฉพาะที่ได้เงินเดือน เงินกำไรจากการประกอบอาชีพค้าขาย เงินรายได้จากการทำเกษตรกรรม ฯลฯ **ส่วนที่ 2 คือ เงินจากกระบวนการแข่งเรือ** เช่น เงินอุดหนุนจากบริษัทเอกชนที่มอบให้ตามเงื่อนไขโฆษณาและประชาสัมพันธ์แฝง เงินค่าลากจูงกรณีนำเรือมาร่วมแข่งขัน เงินรางวัลชนะการแข่งขัน เงินค่าจ้างในการควบคุมทีมเรือ เงินค่าจ้างอื่นๆ และเงินจากการเล่นพนัน ฯลฯ ในกลุ่มและมีเครือข่ายความสัมพันธ์การเล่นพนันในสนามแข่งที่พบเจอกันประจำ มีเครือข่ายโยงถึงการชักชวนการเล่นพนันในสนามต่อไป หากมีการเล่นพนันได้เสียกันมีทั้งจ่ายเงินสดและหากมีความสัมพันธ์ไว้วางใจกันอาจให้เงื่อนไขให้เครดิตในการชำระเงินพนันด้วย

สำหรับกลุ่มนักพนันรายย่อย ได้แก่ ผู้เล่นพนันแข่งเรือเป็นครั้งคราว เล่นเฉพาะสนามใกล้บ้าน เล่นเฉพาะทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องและมีข้อมูล เช่น พนันเรือที่มาจากชุมชนเดียวกับตนเองอาศัยอยู่ หรือคนในครอบครัวเป็นผีพาย เล่นเรือดังที่ประเมินว่าจะชนะเป็นแชมป์และอื่นๆ ตามรายละเอียดข้างต้น ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป แม่บ้าน เด็ก เยาวชน คนชราเป็นกลุ่มที่มีกำลังหาเงินจำกัด ด้วยปัจจัยที่เป็นแม่บ้านไม่ได้มีงานประจำทำเพราะต้องเลี้ยงลูกที่ยังเล็ก เงินที่นำมาเล่นมาจากผู้หารายได้หลักแบ่งสัดส่วนมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน กลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่ในวัยเรียน เงินที่นำมาเล่นพนันต่างมารายได้ที่เป็นส่วนรายจ่ายประจำที่พ่อแม่ ผู้ปกครองมาให้ใช้จ่ายในการเรียน กลุ่มคนชราที่มีรายได้จากครอบครัวลูกหลานมอบให้ไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากปริมาณการเล่นพนันของกลุ่มชาจรซึ่งเล่นพนันด้วยวงเงินระดับต่ำ การได้เสียพนันจึงจ่ายด้วยเงินสด

บทที่ 3

โครงสร้างและเครือข่ายการพนันเรื้อยาวประเพณี:

กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร

ในบทนี้จะศึกษาโครงสร้างและเครือข่ายการพนันเรื้อยาวประเพณี สืบเนื่องจากจำนวน “สนามแข่งขันเรื้อยาวประเพณี” มีเพิ่มสูงขึ้น การก่อเกิดทีมผู้จัดการรายแข่งขัน (Promoter team) เจ้าของเรื้อเอกชน มีการบริหารจัดการทีมโดยมี “ผู้จัดการทีม” การก่อเกิดกลุ่มฝัฟายที่พัฒนามาจากฝัฟายเฉพาะกิจมาสู่การเป็น “อาชีพฝัฟาย” รวมถึงการก่อเกิดกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดแข่งขันเรื้อยาวประเพณี นำมาสู่การศึกษาในบทนี้ได้กำหนดประเด็นของการศึกษา คือ ประการแรกศึกษาพัฒนาการของงานแข่งเรื้อในพื้นที่กรณีศึกษา จังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก ประการที่สองศึกษาโครงสร้างและเครือข่ายการพนันเรื้อกับการแข่งขันเรื้อยาวประเพณี

3.1 ความเป็นมาของการแข่งเรื้อยาวประเพณี

การแข่งเรื้อเป็นการละเล่นของชาวบ้าน ความสนุกสนานรื่นเริงเป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนบท การจัดกิจกรรมต้องอาศัยทั้งความสามัคคีและความร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชน เป็นจำนวนมากที่จะมาเป็นฝัฟายที่มีความชำนาญในการฝัฟายเรื้อ เทศกาลการแข่งเรื้อถือเป็นการละเล่นของไทยที่มีมาแต่อดีตและมีความประสานสัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยในอดีต

3.1.1 การเดิมพันแข่งเรื้อ

ในอดีตที่ผ่านมาการแข่งขันเรื้อยาวประเพณี โดยที่ “ตัวเรื้อ” ถือเป็นตัวแทนของคนในชุมชน การที่เรื้อเรื้อในชุมชนจะไปแข่งขันกับเรื้อนอกชุมชน มักจะมีการเล่นเดิมพันแบบจับคู่ ซึ่งถือเล่นพนันแบบ “ติดปลายนม” โดยระยะแรกมีการจับแบบคู่เดิมพัน “เงินเดิมพัน” หมายถึงเงินนักพนันที่ตกลงเล่นพนันระหว่างทีมเรื้อ 2 ฝัฟาย จำนวนเงินเดิมพันไม่มีการต่อรอง เมื่อเรื้อฝัฟายหนึ่งชนะการแข่งขันก็จะรับเงินพนันไป เช่น เรื้อ ก. จาก

หมู่บ้าน ก. ประกบคู่แข่งขันกับเรือ ข. จากหมู่บ้าน ข. โดยตั้งเงินเดิมพันกันจำนวนหนึ่ง เมื่อเริ่มการแข่งขันเรือ ก. และ ข. ออกจากจุดเริ่มต้น ที่มีพายพายในระยะทางที่กำหนด นำพาเรือมาถึงเส้นชัยก่อน ใช้เวลา 80-120 วินาที ไม่ทำผิดกติกาการแข่งขัน กรรมการตัดสินว่าชนะ ทีมที่ชนะก็จะได้รับเงินเดิมพันไป ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าในอดีตการวางเดิมพันแข่งเรือจะมีการมอบเงินร้อยละ 5 ของเงินเดิมพัน บริจาคให้วัด ถือเป็นเงิน “ค่าน้ำ” เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ในงานสาธารณูปโภคในวัด เช่น ซ่อมแซมวัด ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น

3.1.2 การพนันแข่งเรือเต็มรูปแบบ

การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมแข่งเรือการแข่งขันเรือนำมาสู่การพนันแข่งเรือเต็มรูปแบบ ในอดีตงานแข่งเรือยาวเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคีของคนในชุมชนที่ร่วมมือกันเตรียมจัดงานขึ้นในวัดผู้ชายในชุมชนเตรียมฝึกซ้อมแข่งเรือซึ่งเป็นช่วงว่างจากงานในภาคการผลิตเกษตรกรรม การใช้เรือในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่มีการสัญจรทางน้ำ ต่อมาเริ่มมีเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยและเงื่อนไขการใช้เรือเพื่อการสัญจรทางน้ำของคนในชุมชนน้ำได้ลดลง เพราะมีการคมนาคมผ่านถนนที่สะดวกมากขึ้น รวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือมีมิติของการซ้อนทับระหว่างการอนุรักษ์ พื้นฟูประเพณีท้องถิ่นมาเป็น “การละเล่นพื้นบ้าน” เป็นการแข่งขันในรูปแบบ “เกมส์กีฬา” และ “มีการพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้นำท้องถิ่นได้สนับสนุนให้มีกิจกรรมแข่งเรือเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องจากกระแสของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีผู้บริหารท้องถิ่นในหลายพื้นที่กำหนดจัดงานแข่งเรือที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและได้จัดทำโครงการแข่งขันเรือยาวประเพณีไว้เป็นส่วนหนึ่งในนโยบายทางการเมือง

ปัจจุบันสนามแข่งเรือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนำมาสู่การสร้างทีมเรือเพื่อมาแข่งขัน หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ซึ่งใช้ “เรือ” เพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์องค์กร หน่วยงาน สถานที่ กระตุ้นเศรษฐกิจภายในและภายนอกชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน หรือแม้กระทั่งโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของภาคเอกชน การมีกำหนดการแข่งขันที่วางแผนไม่ใช้ชนกัน จึงก่อเกิดการจัดทำปฏิทินการแข่งขันประจำปีขึ้นมา ทั้งนี้ การจัดทำสัมพันธ์ผู้จัดรายการแข่งเป็นผู้รวบรวมจากประสบการณ์ที่เคยรับจัดงานให้แก่ละสนาม ข้อมูลได้ออกแบบข้อมูลวัน เวลา สถานที่ ฯลฯ โดยเรียกว่า

“ปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี” จุดมุ่งหมายของการจัดทำปฏิทินการแข่งขันเพื่อให้ผู้สนใจกิจกรรมแข่งเรือได้ทราบว่าในแต่ละเดือนมีการแข่งขันวันใดบ้าง สนามแข่งในจังหวัดใด มีเรือประเภทอะไรบ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ ปัจจุบันมีหลายเครือข่ายผู้สนใจกิจกรรมแข่งเรือได้จัดทำเว็บไซต์ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารจำนวนสนามรอบการแข่งขัน เรือที่เข้าแข่งขัน รวมถึงจัดทำสถิติเรือแพ้นะ ได้แชมป์ เสียแชมป์ เพื่อข้อมูลสำหรับผู้ติดตามเรือโดยเฉพาะด้วย

ตาราง 7 ภาพรวมปฏิทินการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี

ลำดับ	ผู้จัดทำ	สนามแข่ง ชั้นประจำปี 2556	หมายเหตุ
1.	สสส.ร่วมกับเครือข่าย องค์กรงดเหล้า	200 สนาม	1) สืบมาจากสนามแข่งขันทั่วประเทศ 2) ปี 2556 มีสนามแข่งเรือกว่า 50 สนามได้ร่วมทำ บันทึกข้อตกลงเป็น MOUเพื่อจัดงานแข่งเรือปลอด เหล้า3) ถ่ายทอดสดเพียง 6 สนาม
2.	เว็บไซต์เรือยาวไทย (Thai long Boat)	171 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
3.	บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน)	86 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
4.	สมาคมกีฬาไทยในพระบรม ราชูปถัมภ์	60 สนาม	ปฏิทินการแข่งขันทั่วประเทศ
5	สถานีโทรทัศน์ช่อง 11	n/a	ถ่ายทอดสดเพียง 5 สนาม*
6	สถานีโทรทัศน์ TPBS	n/a	ถ่ายทอดสดเพียง 6 สนาม

ที่มา: ประยุกต์ข้อมูลจาก 3 แหล่งที่มาจาก (1) เว็บไซต์เรือยาวไทย (Thai long Boat) (2) บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) (3) สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

เนื่องจากการแข่งขันเรือเป็นประจำทุกปีในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง โดยจัดต่อเนื่องในช่วงเทศกาลแข่งเรือ เจ้าภาพและผู้จัดรายการแข่งขันเรือประชาสัมพันธ์ล่วงหน้ากำหนดการที่แน่นอน หากพิจารณาโดยรวมแล้วผู้เล่นพนันสามารถเล่นพนันเรือได้ทุกๆ สนาม ผู้จัดรายการแข่งขันมักเสนอให้ “เจ้าภาพ” กำหนดจัดงานแข่งเรือในวันหยุดราชการ โดยจะมีแข่งขันกันมากในวันเสาร์และอาทิตย์ รองลงมาคือวันหยุดนักขัตฤกษ์ การจัดงานในวันหยุดเช่นนี้ ส่งผลให้มีจำนวนคนมาชมงานแข่งเรือเพิ่มมากขึ้น เจ้าภาพก็อยากจะจัดงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาวจำนวนมาก เจ้าภาพมักจะหาสถานที่จัดแข่งเรือที่จะมีคนมาเที่ยวงานแข่งเรือและได้ทำกิจกรรมอื่นๆ ด้วย จึงมักอนุญาติให้จัดงานที่หน้าวัด สถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นเช่น บึง หนอง คลองและตามที่ตกลงร่วมกันว่าสามารถจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณีได้

เมื่อมีสนามแข่งขันแล้ว ดังนั้น กลุ่มคนที่ต้องการเล่นพนัน “การพนันแข่งเรือ” ถือเป็นกลุ่มหนึ่งซึ่งมักจะกำหนดพฤติกรรมของผู้จัดการแข่งขัน (Promoter) โดยมี 2 ประเด็น คือ ปัจจัยแรกจากผู้เล่นพนันชอบที่จะเล่นพนันเรือใน “รอบการแข่งขัน” ที่สุสึ นอกจากดูสนุก ยากต่อการคาดเดา นำไปสู่การทายผล การพนันจึงเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ปริมาณการเล่นพนันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากด้วย ดังนั้น ผู้จัดรายการแข่งขันจะต้องจัดรายการแข่งเรือให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เล่นพนันด้วย และปัจจัยที่สอง จากจากเจ้าภาพก็อยากจะจัดงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาวจำนวนมากเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากการจับจ่ายในบริเวณสนามแข่งเรือ เจ้าภาพมักจึงห้ามหรสพต่างๆ มาจัดร่วมกับการแข่งเรือด้วย สำหรับในส่วนของกิจกรรมการแข่งขันจะมีแบ่งหน้าที่ให้เจ้าภาพร่วมมามีส่วนในการบริหารจัดการและกำหนดรูปแบบการจัดตามสถานการณ์ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองในชุมชนและท้องถิ่น ทั้งหมด การจัดงานเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากการจับจ่ายในบริเวณสนามแข่งเรือ เจ้าภาพมักจึงห้ามหรสพต่างๆ มาจัดร่วมกับการแข่งเรือด้วย ความนิยมในการชมการแข่งขันนำมาสู่การก่อเกิดนักพนันหน้าใหม่ และเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเพิ่มจำนวนผู้เล่นพนัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เล่นจะกล่าวถึงแรงจูงใจในการเล่นว่า “...แรกๆ ก็มีดูเรือสนุกๆ และก็ตามเรือที่ชอบไปสนามต่างๆ มันจะต่อเนื่องก็ได้ไปบ่อยๆ และก็เล่นพนันไปด้วย...”

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เล่นพนันโดยทั่วไปนิยมเล่นพนันในสนามที่มีจำนวนรอบการแข่งขันเยอะ ทีมเรือเข้าแข่งขันมีความสามารถสูสีกัน นำไปสู่การเล่นพนันทายผลการแข่งเรือ แต่หากพิจารณาเฉพาะสนามที่นิยมนัดกันมาเล่นพนันจริงๆ ผู้จัดรายการแข่งขันจะเลือกตรงกับหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือวันนักขัตฤกษ์ ด้วย

ความนิยมในการชมการแข่งขันเรือยาวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดจำนวนผู้เล่นพนัน ทั้งผู้เล่นประจำและผู้เล่นหน้าใหม่ รวมถึงปัจจัยของความนิยมเล่นพนันขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัย เช่น จำนวนรอบการแข่งขัน รูปแบบการประกบคู่แข่งขัน ความทัดเทียมสู้ของทีมแข่งขันและความโปร่งใสของการจัดการแข่งขันด้วย

3.2 พัฒนาการแข่งเรือในพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก

3.2.1 การก่อเกิดประเพณีแข่งเรือจังหวัดพิจิตร

สำหรับการแข่งขันเรือยาวประเพณีของวัดท่าหลวง เริ่มประมาณ พ.ศ. 2450 ตั้งแต่สมัยเจ้าคุณพระธรรมทัสสี-มุนีวงศ์ (เอี่ยม) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดท่าหลวง จัดแข่งขันติดต่อกันมาจนกระทั่งถึงสมัยของหลวงพ่เจ้าคุณพระทัตทัสสี-มุนีวงศ์ (ไป นาควิจิตร) ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดท่าหลวงและเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ในช่วงนั้นกำหนดงานจัดงานแข่งขันเรือกำหนดตามวันทางจันทรคติคือวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ภายหลังน้ำในแม่น้ำน่านลดลงการจัดการแข่งขันในช่วงเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสมสำหรับแข่งขันเรือยาว จึงเปลี่ยนมาเป็นวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 10 และจัดแข่งขันเพียงวันเดียว

การแข่งขันเรือยาวของวัดท่าหลวง ประชาชนให้ความสนใจมาชมงานอย่างคับคั่งล้มหลามตลอดมา เพราะวัดท่าหลวงตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพิจิตรเพียงวัดเดียวเท่านั้น เจ้าคณะจังหวัดพิจิตรเป็นเจ้าภาพจัดงาน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ในการจัดรางวัลการแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้น ในสมัยหลวงพ่เอี่ยมและต้นสมัยหลวงพ่ไ้ไปนั้น ได้มีการมอบรางวัลเป็นผ้าห่มหลวงพ่เพชรปัสสัพานให้สำหรับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศแก่เรือยาว ชาวเรือจะนำผ้ารางวัลนั้นพันไว้ที่โคนเรือโดยถือว่าเป็นสิริมงคลแก่เรือ (ผีพาย) ของตน ภายหลังคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าผ้าห่มหลวงพ่เพชรเป็นของสูง การนำผ้าห่มของหลวงพ่เพชรไปพันที่โคนเรืออาจไม่เหมาะสม จึงยกเลิกเสีย แล้วจัดทำธงที่มีภาพหลวงพ่เพชรเป็นรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศแทน ซึ่งกลายมาเป็นให้เป็นสัญลักษณ์แก่เรือที่เข้าร่วมแข่งขันทุกลำ

การแข่งขันเรือยาวประเพณีของจังหวัดพิจิตร ณ วัดท่าหลวง ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย ลำดับคือเพิ่มวันแข่งขันจากหนึ่งวันมาเป็นสองวัน เพราะเรือยาวประเภทต่างๆ ได้เข้าร่วมแข่งขันเพิ่มขึ้นทุกปี และเพื่อ

ความเป็นธรรมแก่เรือที่เข้าร่วมแข่งขันจึงได้จัดเพิ่มเรือยาวขนาดกลางและขนาดเล็กเพิ่มขึ้น รวมเป็น 3 ประเภทการแข่งขัน คือ 1) เรือยาวขนาดเล็ก ฝีพายไม่เกิน 30 คน 2) เรือยาวขนาดกลางฝีพาย ไม่เกิน 40 คน และ 3) เรือยาวขนาดใหญ่ฝีพายไม่เกิน 55 คน

ในปี พ.ศ. 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานถ้วยรางวัลในการแข่งขันเรือยาวประเพณีของจังหวัดพิจิตร ทั้ง 3 ประเภท เนื่องด้วยถ้วยรางวัลที่พระองค์พระราชทานมานี้ได้สร้างความภูมิใจเป็นอย่างยิ่งให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดพิจิตร และคณะกรรมการผู้จัดงานได้สร้างความสนใจแก่ประชาชนผู้มาชมงานเป็นอย่างยิ่งเพราะเรือยาวสงฆ์เข้าแข่งขันมากมายและผู้มาชมงานมีเป็นจำนวนมาก

ปัจจุบันสนามแข่งขันในจังหวัดพิจิตร

กำหนดพื้นที่ศึกษา การวางขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตจังหวัดพิจิตร ถือเป็นจังหวัดมีการแข่งเรือประเพณีการจัดการแข่งขันมายาวนาน จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดมีแม่น้ำน่านและแม่น้ำยมไหลผ่าน และมีสนามแข่งขันมากมายกระจายไปทั่วอำเภอเมือง อำเภอสามง่าม อำเภอสากเหล็ก อำเภอโพธิ์ประทับช้าง

สนามแข่งขันในจังหวัดพิจิตร ตามที่คณะวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) สนามเล็ก หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขัน 1 ประเภท (2) สนามกลาง หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันระหว่าง 2 ประเภท (3) สนามใหญ่ หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันทั้ง 3 ประเภทขึ้นไป ซึ่งแต่ละสนามผู้จัดรายการแข่งขันจะการเลือกวิธีจัดการแข่งขันที่เหมาะสม โดยมีปัจจัยสัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือ จำนวนรอบการแข่งขัน และจำนวนเวลาในการจัดการแข่งขัน การแข่งขันเรือยาวประเพณีในจังหวัดพิจิตร ประจำปี 2556

ตาราง 8 แสดงสนามแข่งขันเรือยาวประเพณีในจังหวัดพิจิตร ประจำปี 2556

ลำดับ	สนามแข่งขัน	ระดับสนาม	ประเภทที่แข่งขัน
1	วัดदान ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง	ระดับกลาง	7,3
2	วัดบึงตะโกน อ.เมือง	ระดับใหญ่	12,30,55
3	วัดท่าฟ้อ อ.เมือง	ระดับใหญ่	12,30,55
4	วัดหาดมูลกระบือ อ.เมือง	ระดับใหญ่	30,40,55
5	วัดวังนก อ.สามง่าม	ระดับกลาง	30, 55
6	วัดหัวดง อ.เมือง	ระดับใหญ่	12,40, 55
7	วัดท่าหลวง อ.เมือง	ระดับใหญ่	30,40,55
8	วัดกำแพงดิน อ. สามง่าม	ระดับใหญ่	12,30,55
9	วัดบางมูลนาก	ระดับกลาง	12, 30
10	อ่างเก็บน้ำหนองหญ้าไทร อ.สากเหล็ก	ระดับกลาง	12, 30
11	หลังศาลพระเจ้าเสือ อ.โพธิ์ประทับช้าง	ระดับใหญ่	12,30,40
12	วัดบางไผ่ อ. บางมูลนาก	ระดับใหญ่	7,12,30

ที่มา: ที่มา: ประยุกต์ข้อมูลจาก 3 แหล่งที่มาจาก (1) เว็บไซต์เรือยาวไทย (Thai long Boat) (2) บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) (3) สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ในขณะเดียวกันช่วงเทศกาลแข่งเรือตามปฏิทินการจัดแข่งขัน เครือข่ายทีมเรือที่ความสัมพันธ์กับผู้จัดรายการแข่งขันจึงนำไปสู่การจัดแข่งในจังหวัดพิจิตรจากการประยุกต์ข้อมูล 3 แหล่ง ที่มีสนามแข่งขันในเขตอำเภอเมือง อำเภอบางมูลนาก อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอสากเหล็ก และอำเภอสามง่าม ส่วนใหญ่กระจายอยู่ที่ประเภทการแข่งขันเรือยาวใหญ่ และเรือยาวกลาง โดยเจ้าภาพสนับสนุนงบประมาณส่วนใหญ่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในภาพโดยรวมนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรคนปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) คือ นายชาติชาย เข็มศรีพงษ์ กำหนดนโยบายทำข้อตกลง และขอระดมเงินจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดทั้งในระดับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล

ตั้งงบประมาณจากหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการจัดงานแข่งเรือโดยนำเงินมามารวมให้ อบจ.พิจิตร ในฐานะเจ้าภาพหลัก การดำเนินการดังกล่าวจึงมีผลทำให้งบประมาณจัดงานแข่งเรือในจังหวัดพิจิตรมีมากและดำเนินการวางแผนจัดงานแข่งเรือให้กับวัด หรือสถานที่ที่มีการจัดงานแข่งเรือสืบเนื่องมาแต่อดีตตามที่ตกลงกันในห้องประชุม ข้อค้นพบ คือ การจัดงานแข่งเรือในจังหวัดพิจิตรมีการกระจายตัวของสนามแข่งระดับกลางและใหญ่ เพราะมีงบประมาณในการจัดงานได้มากกว่า 1 ประเภท ในภาพรวมของเรือที่มาแข่งขันมีโอกาส

1) **ค่าลากจูงเพิ่มขึ้น** ดังจะเห็นได้จากเรือที่มาแข่ง ณ วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร เมื่อเข้าร่วมกันแข่งขันในสนามอื่นๆ จะได้รับเงินค่าลากจูงเพิ่ม “...พิจารณาจากที่ตั้งจังหวัดของเรือการรับเชิญเข้าร่วมการแข่งขันตามเทศกาลหากเข้าแข่งขันที่สนามวัดบึงตะโกน, วัดท่าฟ่อ, วัดหาดมูลกระบือและวัดหัวดง ได้รับเพิ่มอีกสนามละ 10,000 บาท...”¹ การได้ค่าสูงจากสนามแข่งขันภายในจังหวัดพิจิตร โดยระยะทางในการเดินทางไปแข่งขันไม่มาก ถือเป็นแรงจูงใจให้ทีมเรือในต่างจังหวัดและภูมิภาคอื่นๆ มาร่วมแข่งขันจำนวนมาก เมื่อแข่งขันสนามที่ 1 แล้วก็รอแข่งสนามที่ 2, 3,...จนครบตามสนามที่ตกลงจัดงานแข่งขัน นั้นหมายถึง ทีมเรือจ่ายค่าเงินทางจริงน้อยกว่าเงินสนับสนุนค่าลากจูงที่สนามแข่งเรือมอบให้ ถือเป็นแรงจูงใจที่สมัครเข้าร่วมแข่งขันเรือยาวที่จัดโดยความร่วมมือของ อบจ.พิจิตร ในนามเจ้าภาพหลัก

2) **ค่าเงินรางวัลชนะเลิศการแข่งขัน** ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทีมเรือพบว่าการมอบเงินรางวัลชนะเลิศการแข่งขันในจังหวัดพิจิตรสูงที่สุดในการมอบเงินรางวัลในเขตภาคเหนือ ดังจะเห็นได้ประมาณการเงินรางวัลจากข่าวที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ ดังนี้

“...จังหวัดพิจิตรแจ้งว่า หลังพระเมธีธรรมประนาท “ท่านเจ้าคุณปริชา” เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร รองเจ้าอาวาสวัดท่าหลวง พระอารามหลวง และนายชาติชาย เจียมศรีพงษ์ นายก อบจ.พิจิตร ได้เป็นประธานในพิธีบวงสรวงแม่ย่านางเรือเมื่อวานนี้ (15 ส.ค.2556) เพื่อปลุกขวัญและกำลังใจฝีพายเรือยาวก่อนนำเรือลงพายในแม่น้ำน่าน เพื่อหวังชิงชัยชิงเงินรางวัลรวมกว่า 2 ล้านบาท และชิงถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ”

¹ บัญชา คารวะ, เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อ. โพธิ์ประทับช้าง จ. พิจิตร, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2556.

พระเจ้าอยู่หัว และชิงถ้วยแชมป์เรือยาวแห่งประเทศไทยแล้ว ทำให้ทุกวันที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำและมีเรือยาวรวมๆ กันแล้วกว่า 60 ลำต่างตื่นตัวในการฟิตซ้อมที่จะลงแข่งขันอย่างเต็มที่...”²

ตาราง 9 ประมาณการจำนวนสนามแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2556

ลำดับ	ประเภทสนาม	จำนวน (สนาม)	พิจิตร (ครั้ง)*วันจัดงาน
1	สนามใหญ่	8	8*2=16 วัน
2	สนามกลาง	4	4*2= 8 วัน
3	สนามเล็ก	0	0
	รวมทั้งหมด	12	24 วัน

3.2.2 การก่อเกิดประเพณีแข่งเรือจังหวัดพิษณุโลก

ความเป็นมาของการแข่งเรือประเพณีของจังหวัดพิษณุโลก ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณริมน้ำนานจะพร้อมใจกันตกแต่งเรือยาวของชุมชน เรือยาวที่ได้เลือกมาตกแต่งนี้เรียกว่า “เรือทรง” จากนั้นได้มีการนัดหมายกับหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านท่าโรง บางทราย บ้านแสงดาว บ้านวัดพริก บ้านใหม่ บ้านปากพิง บ้านเสาหิน บ้านวัดตาล บ้านกระบ้ง บ้านวัดโบสถ์ ฯลฯ ในชุมชนที่มีเรือประจำบ้านจำนวน 200-300 ลำ โดยจะช่วยกันจัดขบวนเรือร่วมกันถวายผ้ากฐิน เมื่อถวายเสร็จในช่วงบ่ายก็พากันล่องกลับไปยังชุมชน ในระหว่างทางจะมีการประลองกำลังฝีพายกันบ้าง มีการละเล่นร้องรำทำเพลงเพื่อสนุกสนานถือเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นพิษณุโลก³

ช่วงปี พ.ศ. 2497-2498 เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมหาวิหาร โดยพระพิษณุบุราจารย์ (แพ พากุล) ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในสมัยนั้นได้เข้ามาส่งเสริมการจัดแข่งขันที่หน้าวัด จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2500 เทศบาลเมืองพิษณุโลกนำโดยนายอรุณ ภักดีประไพและนายเสรี ปุณณฤทธิ ได้เข้า

² ผู้จัดการออนไลน์ (2556).งานแข่งเรือยาวพิจิตรเริ่มเปิดฉากสนามแรกวันนี้ ก่อนชิงถ้วยพระราชทานต่อ. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2556 จาก <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9560000102007&Html=1&TabID=1&>

³ เทศบาลนครพิษณุโลก. การแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงถ้วยพระราชทานฯ จังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2547 วันที่ 18-19 กันยายน 2547 .พิษณุโลก : เทศบาลนครพิษณุโลก, 2547.

มาร่วมส่งเสริมการจัดงานแข่งขันอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีอันดีงามและการท่องเที่ยวเมืองพิษณุโลก ส่งผลให้เทศบาลเมืองพิษณุโลกได้เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี ณ สนามแข่งขันวัดวัดพระศรีรัตนมหาธาตุุมาหารตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน⁴

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2521 การจัดงานประเพณีแข่งเรือได้มอบรางวัลแด่ทีมเรือที่ชนะเลิศการแข่งขันจะได้รับเงินรางวัลและถ้วยพระราชทานจากพระบรมวงศานุวงศ์ คือ ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ที่ได้พระราชทานถ้วยรางวัลให้กับทีมเรือที่ชนะเลิศการแข่งขัน 3 ประเภท คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลางและเรือยาวเล็ก⁵ ต่อมาได้มีการเพิ่มถ้วยรางวัลอีกหลายรายการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการประชุมคณะทำงานในแต่ละปี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เทศบาลนครพิษณุโลกเป็นเจ้าภาพหลัก สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตาราง 10 แสดงสนามแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2556

ลำดับ	สนามแข่งขัน	ระดับสนาม	ประเภทเรือที่แข่งขัน
1	สนามหนองระหาร ต.พรหมพิราม อ. พรหมพิราม	ระดับ กลาง	7, 12
2	สนามบึงลับ เทศบาลตำบลพันเสา อ. บางระกำ	ระดับเล็ก	7
3	สนามบึงระมาน เทศบาลบางระกำ(เจ้าภาพ) อ. บางระกำ	ระดับใหญ่	7,12,30
4	สนามวัดท่างาม อ.วัดโบสถ์ อบต.ท่างาม (เจ้าภาพ)	ระดับเล็ก	12
5	สนาม อบต. ท้อแท้ (เจ้าภาพ) อ. วัดโบสถ์	ระดับเล็ก	12
6	สนามวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อ.เมือง เทศบาลนครพิษณุโลก (เจ้าภาพ)	ระดับใหญ่	12,30,40,55
7	สนามวัดบางสะพาน อบต. วังทอง(เจ้าภาพ)อ. วังทอง	ระดับกลาง	12, 30

⁴ แหล่งเดิม.

⁵เรือยาวใหญ่ (จำนวนฝีพาย ตั้งแต่ 41 - 55 คน) เรือยาวกลาง ฝีพาย ตั้งแต่ 31 - 40 คน เรือยาวเล็ก ฝีพาย ไม่เกิน

ลำดับ	สนามแข่งขัน	ระดับสนาม	ประเภทเรือที่แข่งขัน
8	สนามหน้าวัดวังเปิด อ.บางระกำ เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ (เจ้าภาพ)	ระดับกลาง	12, 30
9	สนามวัดห้วยแก้ว อ.บางกระทุ่ม	ระดับกลาง	7, 12
10	สนามวัดเหล่าขวัญ อ. วัดโบสถ์	ระดับเล็ก	12
11	สนามบึงหนองกล่ำ เทศบาลบางระกำ (เจ้าภาพ) อ. บางระกำ	ระดับกลาง	7, 12
12	สนามวัดท่างาม อ. วัดโบสถ์ เทศบาลวัดโบสถ์ (เจ้าภาพ)	ระดับเล็ก	12
13	วัดโคกสลด อ.บางกระทุ่ม	ระดับเล็ก	30
14	วัดท่าตะเคียน อ.จอมทอง อบต.จอมทอง (เจ้าภาพ)	ระดับใหญ่	7,12,30
15	สนามคลองตะเฒ่า อ. บางระกำ เทศบาลบางระกำเมืองใหม่ (เจ้าภาพ)	ระดับกลาง	7, 12
16	คลองชลประทานบ้านไผ่ขอน้ำ-ไผ่ขอดอน อบต.มะตูม (เจ้าภาพ)	ระดับกลาง	12,30
17	สนามวัดบ้านน้อยท่าทอง อ.พรหมพิราม อบต. ศรีภิรมณ์ (เจ้าภาพ)	ระดับกลาง	7, 12
18	ลำน้ำหน้าวัดราษฎร์ศรัทธาราม ต.เนินกุ่ม อ.บางกระทุ่ม อบจ. พิษณุโลก (เจ้าภาพ)	ระดับเล็ก	7

ที่มา: ประยุกต์ข้อมูลจาก 3 แหล่งที่มาจาก (1) เว็บไซต์เรือยาวไทย (Thai long Boat) (2) บริษัทบุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) (3) สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ในขณะเดียวกันช่วงเทศกาลแข่งเรือตามปฏิทินการจัดแข่งขัน เครือข่ายทีมเรือที่ความสัมพันธ์กับผู้จัดรายการแข่งขันจึงนำไปสู่การจัดแข่งในจังหวัดพิษณุโลกจากการประยุกต์ข้อมูล 3 แหล่ง ที่มีสนามแข่งขันในเขตอำเภอเมือง อำเภอบางกระทุ่ม อำเภอพรหมพิราม อำเภอบางกระทุ่ม อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอจอมทอง อำเภอวังทอง ส่วนใหญ่กระจายอยู่ที่ประเภทการแข่งขันเรือยาวจิ๋วเล็ก ขนาดฝีพายจำนวน 3 คน, เรือยาวจิ๋วกลาง ขนาดฝีพาย 5-7 คน และเรือยาวจิ๋วใหญ่ ขนาดฝีพาย 12 คน เจ้าภาพสนับสนุนงบประมาณส่วนใหญ่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำหรับเงินค่าลากจูงนั้น ค้นพบว่าผู้บริหาร

ท้องถิ่นส่วนใหญ่มอบโดยตรงกับหัวหน้าชุมชนและหมู่บ้านในการดำเนินการจัดหาทีมมาร่วมแข่งขัน สำหรับเงินรางวัลชนะเลิศการแข่งขันไม่มาก เพราะงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมาจากหน่วยงานมีจำกัดและจะต้องจัดสรรไปใช้ในส่วนอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินงานจัดแข่งเรือสำเร็จตามเป้าหมาย

ตาราง 11 แสดงประมาณการจำนวนสนามแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2556

ลำดับ	ประเภทสนาม	จำนวน	ประมาณการจัดงาน สนาม*วัน
1	สนามใหญ่	3	$3*2=6$ วัน
2	สนามกลาง	8	$8*2=16$ วัน
3	สนามเล็ก	7	$7*1=7$ วัน
	รวมทั้งหมด	18	29 วัน

3.3 โครงสร้างตลาดแข่งเรือยาวประเพณี

3.3.1 สนามแข่งเรือ

ตามที่กล่าวในบทที่ 2 ข้างต้นว่า การเล่นพนันเรือจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมี “การแข่งขันเรือยาวประเพณี” การจัดแข่งเรือจัดที่ “สนามแข่งเรือ” ในการจัดการแข่งขันในแต่ละสนามจะกระบวนกรดำเนินงานจะมี “เจ้าภาพ” และมี “งบประมาณจัดงาน” หากเจ้าภาพมีงบประมาณมาก สามารถจัดแข่งได้หลายประเภท จำนวนรอบการแข่งขันมาก ในการเป็นผู้สนับสนุนทุนนี้ มักจะเป็นที่รู้จักกันในนามของ (1) “เจ้าภาพหลัก” และ (2) “เจ้าภาพร่วม” นอกนี้ ปัจจัยการสนับสนุนจากภาคเอกชนนี้ถือเป็นปัจจัยด้านอุปสงค์ของตลาดแข่งเรือยาวประเพณีซึ่งทำงานร่วมกันกับการโฆษณาผ่านบทบาท (3) “สื่อ” ทั้งของรัฐและเอกชน

ในการนี้ จึงนำมาสู่การศึกษาบทบาทของเจ้าภาพหลัก, เจ้าภาพร่วมและบทบาทสื่อที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสนามแข่งเรือ ดังนี้

(1) กรณีเจ้าภาพหลัก โดยรวมเจ้าภาพหลักสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 มีหน่วยงาน/องค์กรเดียวที่สนับสนุนงบประมาณทั้งหมดเพื่อจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ

แบบที่ 2 มีหน่วยงาน/องค์กรหลายมากกว่าหนึ่งที่สนับสนุนงบประมาณจัดงานเป็นส่วนใหญ่ คิดสัดส่วนกันตามจำนวนทุนที่สนับสนุนมาเพื่อจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ

ผลที่ปรากฏชัดเจนจากสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นเป็นพัฒนาการของกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณีมาเป็นรูปแบบเกมสการแข่งขันกีฬาสัมัยใหม่ชื่อว่า “กีฬาพื้นบ้าน” และยังใช้ชื่อเรียกกิจกรรมการแข่งขันดังกล่าวว่า “การแข่งขันเรือยาวประเพณีไทย” หรือ “การแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานฯ” ประเด็นเรื่อง “รางวัล” ในอดีต “วัดเป็นเจ้าภาพหลัก” รูปแบบและพิธีกรรมจึงสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็น “หน่วยงานราชการเป็นเจ้าภาพหลัก” รูปแบบและพิธีกรรมบางอย่างที่ได้จัดเช่นในอดีตได้มีเพิ่มขึ้น เช่น การมอบเงินรางวัลสำหรับเรือที่ชนะเลิศในการแข่งขัน มีการมอบถ้วยพระราชทาน ถ้วยเกียรติยศซึ่งบางสนามได้จัดรางวัล คือ ถ้วยเกียรติยศจากผู้นำหรือบุคคลสำคัญในท้องถิ่นไว้มอบให้กับทีมชนะเลิศการแข่งขันเรือยาวประเพณี ประเด็นเรื่องถ้วยรางวัลมีความน่าสนใจและสัมพันธ์กับงบประมาณที่จะจัดงานด้วยและสัมพันธ์กับจำนวนเงินรางวัลเงินสดที่เป็นเงินมอบให้พร้อมกับถ้วยรางวัล

ในอดีตที่ผ่านมาแต่เดิมเรื่องรางวัลในกิจกรรมการแข่งขันเรือยังคงผูกพันอยู่กับความเชื่อและพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา รางวัลสำหรับผู้ชนะการแข่งขันมักจะได้รับสิ่งของ เช่น ผ้าแพร ผ้าห่มพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด เพื่อนำไปประดับโชนเรือที่ชนะ สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ทีมเรือและคุ้มบ้านคุ้มวัดที่ได้รับรางวัล ต่อมารางวัลพัฒนามาเป็นของใช้ เช่น ผ้าขาวม้า นาฬิกา น้ำมันก๊าด ฯลฯ จนกลายมาเป็นการแข่งขันมีจำนวนเงินสดและถ้วยรางวัลพระราชทานจากพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ตามลำดับชั้นยศซึ่งถ้วยพระราชทานถือเป็นรางวัลสูงสุด คือ ได้รับถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยมีลำดับ ดังนี้

1. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

3. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
4. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
5. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
6. ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี
7. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาฯ
8. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทีปังกรรัศมีโชติ
9. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ
10. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
11. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์

สรุปภาพรวมทั้งในจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตรมีพัฒนาการการจัดงานแข่งเรือยาวประเพณีที่สัมพันธ์กับถ้วยรางวัล ส่งผลต่อการจัดงานแข่งเรือเริ่มมีรางวัลและพิธีกรรมให้ยิ่งใหญ่โดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก มีการแข่งขันเรือชิงรางวัลและถ้วยพระราชทานกรณี ลำดับที่ 1 รางวัลถ้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปร. สนามวัดท่าหลวง จ. พิจิตรเพียงสนามเดียว นอกจากนั้นเป็นรางวัลถ้วยพระราชทานจากพระบรมวงศานุวงศ์ นับตั้งแต่ลำดับที่ 3 คือ- ลำดับที่ 11 พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์

เมื่อมีการมอบถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ รูปแบบการจัดงานมุ่งเพื่อให้สมพระเกียรติเพิ่มมากขึ้น และมีการมอบเงินรางวัลสำหรับผู้ชนะเลิศ โดยการได้รับถ้วยรางวัลนี้มีผลต่อสถานที่จัดงานเจ้าภาพ ประวัติความเป็นมาของสถานที่จัดงาน และอื่นๆ ประกอบการพิจารณาของสำนักพระราชพิธีการจะพิจารณามอบถ้วยรางวัล ปัจจุบันการกำหนดเงินรางวัลของแต่ละสนามแข่งขันจะมีการตั้งคณะกรรมการจัดงานขึ้นมาเฉพาะกิจ โดยยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละพื้นที่เป็นองค์ประกอบหลักในการจัดการแข่งขัน รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการจัดงานด้วย ต่อมาการจัดการแข่งเรือมีเพิ่มมากขึ้นในแต่ละ

ภูมิภาค ในกลุ่มผู้สนใจติดตามการแข่งขันเรือจึงมีการรวมตัวกันเป็นสมาคมในแต่ละจังหวัด มีการจัดทำปฏิทินการแข่งขันประจำปีขึ้น การสำรวจจากสนามในขอบเขตพื้นที่การศึกษาคือจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก โดยประมวลจากจำนวนเงินรางวัลสูงสุด คือ จังหวัดพิจิตร และต่ำสุด คือ จังหวัดพิษณุโลก จัดเป็นรายการแสดงประเภทเรือและเงินรางวัล ดังนี้

ตาราง 12 แสดงจำนวนเงินรางวัลและถ้วยรางวัล

ลำดับ	ประเภทเรือ	รางวัล	จำนวน เงินรางวัล	ประเภท ถ้วยรางวัล
1	รางวัลเรือยาวใหญ่ประเภท ทั่วไป (ก)	ชนะเลิศ	50,000-400,000	ถ้วยพระราชทาน ตามลำดับชั้นยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 1	40,000-150,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	30,000-100,000	
		รองชนะเลิศอันดับ 3	20,000-80,000	
2	รางวัลเรือยาวใหญ่ประเภท ท้องถิ่น (ก2)	ชนะเลิศ	50,000-80,000	ถ้วยพระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	40,000-50,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	30,000-30,000	
		รองชนะเลิศอันดับ 3	20,000-20,000	
3	รางวัลเรือยาวกลางประเภท ทั่วไป (ก)	ชนะเลิศ	20,000-200,000	ถ้วยพระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	15,000-100,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	10,000-80,000	
		รองชนะเลิศอันดับ 3	7,000-50,000	
4	รางวัลเรือยาวกลางประเภท ท้องถิ่น (ก2)	ชนะเลิศ	15,000-50,000	ถ้วยพระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	10,000-30,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	8,000-20,000	

ลำดับ	ประเภทเรือ	รางวัล	จำนวน เงินรางวัล	ประเภท ถ้วยรางวัล
		รองชนะเลิศอันดับ 3	6,000-15,000	
5	รางวัลเรือยาวเล็กประเภททั่วไป (ก)	ชนะเลิศ	15,000-150,000	ถ้วยพระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	10,000-80,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	8,000-50,000	
		รองชนะเลิศอันดับ 3	6,000-40,000	
6	รางวัลเรือยาวเล็กประเภททั่วไป (ก2)	ชนะเลิศ	8,000-40,000	ถ้วยพระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	6,000-30,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	4,000-20,000	
		รองชนะเลิศอันดับ 3	3,000-10,000	
7	รางวัลเรือจิ๋ว*	ชนะเลิศ	10,000	ถ้วยพระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	8,000	ถ้วยเกียรติยศ
		รองชนะเลิศอันดับ 2	6,000	
		รองชนะเลิศอันดับ 3	5,000	
8	อื่นๆ สัมพันธ์กับวัฒนธรรม ท้องถิ่น เช่น	ชนะเลิศ	5000	โล่พระราชทาน
	8.1 เรือท้องถิ่น ฝีพายไม่เกิน 3 คน (กรณีจังหวัดพิษณุโลก)	รองชนะเลิศอันดับ 1	4000	เกียรติบัตร
		รองชนะเลิศอันดับ 2	3000	เกียรติบัตร
		รองชนะเลิศอันดับ 3	2000	เกียรติบัตร
	8.2 เรือสิงห์สองแคว 7 ฝีพาย ประเภท เชื่อมความสามัคคี ระหว่างท้องถิ่น (กรณีจังหวัด พิษณุโลก)	ชนะเลิศ	7000	โล่พระราชทาน
		รองชนะเลิศอันดับ 1	5000	เกียรติบัตร

ลำดับ	ประเภทเรือ	รางวัล	จำนวน เงินรางวัล	ประเภท ถ้วยรางวัล
		รองชนะเลิศอันดับ 2	3000	เกียรติบัตร
		รองชนะเลิศอันดับ 3	2000	เกียรติบัตร
	8.4 เรือมารยาทยอดเยี่ยม (กรณีจังหวัดพิจิตร) สำหรับเรือ ที่เข้าแข่งขันในแต่ละรุ่น			โล่พระราชทาน
	เรือยาวใหญ่	รางวัลเดียว	10,000	เกียรติบัตร
	เรือยาวกลาง	รางวัลเดียว	10,000	เกียรติบัตร
	เรือยาวเล็ก	รางวัลเดียว	10,000	เกียรติบัตร
	8.5 เรือคู่ดูเด็ด	รางวัลเดียว	10,000	

หมายเหตุ *รางวัลดังกล่าวเป็นกรณีศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากจังหวัดพิจิตรไม่มีการแข่งขัน
ในประเภท สรรวจจากสนามในขอบเขตพื้นที่การศึกษาคือจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก โดยประมวล
จากจำนวนเงินรางวัลสูงสุด คือ จังหวัดพิจิตร และต่ำสุด คือ จังหวัดพิษณุโลก

(2) กรณีเจ้าภาพร่วม

สำหรับผู้สนับสนุน “เจ้าภาพร่วม” ในด้านงบประมาณถึงแม้ว่าสัดส่วนการสนับสนุนงบประมาณ
จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเจ้าภาพหลัก แต่บทบาทของเจ้าภาพร่วมมีความสำคัญต่อการจัดการแข่งขันใน
แต่ละสนาม จากปัจจัยจาก “การโฆษณา” เมื่อเจ้าภาพร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน เป็นหนึ่งใน
เจ้าภาพ เมื่อมีสนามแข่งขันแล้ว ตารางการแข่งขันที่ทีมผู้จัดการแข่งขัน (Promoter) กำหนด “รอบการ
แข่งขัน” เปิดเผย กำหนดสถานที่จัดงาน รวมถึงการช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับ “เรือ” ชื่ออะไร มี
ประวัติแพ้ ชนะกี่ครั้ง เป็นแชมป์ที่สนามไหนบ้าง และ “ฝีพาย” ทีมนี้มีวินัยในการฝึกซ้อม มีความพร้อมมาก
น้อยแค่ไหน อย่างไร สำหรับข้อมูลที่ปรากฏในตารางการแข่งขันว่า “เรือ” ประคองแข่งขันกัน มีที่คู่การแข่งขัน
ข้อมูลทั้งหมดนำไปสู่การจูงใจผู้เล่นพนัน จากจากเจ้าภาพก็อาจจะจัดงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาว
จำนวนมากเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากการจับจ่ายในบริเวณสนามแข่งเรือ เจ้าภาพมักจะจัดหาหรือการแสดง
ต่างๆ เช่น การเชิญนักร้อง นักแสดงมาโชว์ตัวและร้องเพลง เป็นต้น มาจัดร่วมกับการแข่งเรือด้วย บทบาท

สำคัญในการช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารของ**เจ้าภาพร่วม** ส่งผลต่อการช่วยประชาสัมพันธ์องค์กรไปพร้อมกันด้วย

สำหรับองค์กรภาคเอกชนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีมีจำนวนมาก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) องค์กรภาคเอกชนที่มีหน่วยธุรกิจขนาดเล็กและที่ตั้งอยู่ในจังหวัดแห่งนั้น และ (2) องค์กรภาคเอกชนที่มีหน่วยธุรกิจขนาดกลางและใหญ่โดยมีที่ตั้งอยู่นอกจังหวัดแห่งนั้นแต่มีสาขากระจายทั่วประเทศ ตัวอย่างผู้สนับสนุน คือ บริษัท สิงห์ คอปอเรชั่น จำกัด, บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท เอ.พี. ฮอนด้า จำกัด, บริษัท ศรีเพชรอู่ชูเซลส์ จำกัด ฯลฯ

กรณี บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) สืบเนื่องจากบริษัทในเครือดังกล่าวเป็นผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวมานานมากกว่า 30 ปี สนับสนุนการพัฒนาเรือในหลายจังหวัด เป็นสปอนเซอร์เรือ เช่น เรือเปียร์สิงห์ จ.สระบุรี นอกจากนี้ บริษัทในเครือได้เป็นผู้สนับสนุนสนามแข่งขันทั่วประเทศและได้การทำปฏิทินสนามแข่งในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 86 แห่ง ทั่วประเทศ⁶

(3) กรณีสื่อจากภาครัฐและภาคเอกชน

สื่อภาครัฐ ปัจจุบันมีสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ร่วมกับสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) , เครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)และมูลนิธิภาพถ่ายแห่งประเทศไทย จัดกิจกรรมการถ่ายทอดสดแข่งเรือปลอดเหล้า “ศึกเรือยาวชิงจ้าวสายน้ำ” เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสทำหน้าที่ถ่ายทอดสดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 6 (พ.ศ. 2556) ในฐานะข้อมูลกล่าวว่ามีสนามแข่งเรือกว่า 200 สนามแข่งขัน โดยมีเพียง 50 สนามแข่งขันที่ได้ร่วมทำบันทึกข้อตกลงเป็น MOU เพื่อจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าในปี พ.ศ.2556⁷

นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 จัดกิจกรรม “โครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญากีฬาชาวบ้าน” จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนในช่วงระหว่างการถ่ายทอดสดจะมีการนำเสนอสถานที่สำคัญๆ และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแนะนำสินค้าโอท็อปเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11

⁶ เอกสารสำเนาข้อมูลจากบริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2556

⁷ สถานีวิทยุไทยพีบีเอส (2556).ไทยพีบีเอสพร้อมเปิดศึกเรือยาวชิงจ้าวสายน้ำปี 6 ประจำปี 2556. สืบค้นเมื่อ 12พฤศจิกายน 2556 จาก, www.thaipbs.or.th/LongBoatRacing

ได้ทำ ถ่ายทอดสดการแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงถ้วยพระราชทาน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ภายใต้ชื่อรายการ "เรือยาวไทย มรดกไทย"⁸

สื่อภาคเอกชน ปัจจุบันมีเกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ติดตามการแข่งขันเรือยาวประเพณี กรณีการเกิดก่อตัวของกลุ่มผู้ติดตามการแข่งขันเรือยาวประจำสนามแข่งขันนั้น มีปัจจัยและเงื่อนไขมาจากการจัดระบบข้อมูลที่ทันสมัยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการจัดเก็บข้อมูลพบว่าในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจการแข่งขันเรือยาวมีจำนวนหนึ่งได้พัฒนาเว็บไซต์ จุดเริ่มต้นจากการพูดคุย สอบถาม ติดตาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงวิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันในแต่ละสนามแข่งเรือทั่วประเทศ ข้อมูลในเว็บไซต์มีหลากหลาย เช่น การจัดทำฐานข้อมูลสถิติเรือที่ชนะการแข่งขันในแต่ละสนาม การจัดทำประวัติผู้จัดการทีม การจัดทำฐานข้อมูลช่างและช่างซ่อมบำรุงเรือ การจัดทำฐานข้อมูลเรื่องอุปกรณ์สำหรับใช้ในกิจกรรมการแข่งขันเรือ ฯลฯ

จากการสัมภาษณ์จากผู้จัดทำเว็บไซต์ และสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต พบว่ามีเว็บไซต์ที่นิยม คือ Thai long boat, Siamnava, thaiboatraces, สมาคม/ชมรมเรือยาวแต่ละจังหวัด และพบว่ามีผู้ใช้ social network ในรูปแบบของ facebook เฉพาะกลุ่มติดตาม เนื้อหาของ “ข้อมูล” แลกเปลี่ยนกันมีความหลากหลาย รวมถึงข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจเล่นพนัน วิธีการ คือ ทายผลพนันจะดูจากประวัติการแข่งขันที่ผ่านมา การแพ้-ชนะ ประวัติการครองแชมป์ การฝึกซ้อม จากการสัมภาษณ์ที่กล่าวถึงวิธีการหาข้อมูลของผู้พนันเรือในระดับกลางกล่าวว่า

“...เว็บไซต์แข่งเรือ เปิดเว็บไซต์ดูได้ว่าเรือลำไหน ฝีพายชุดไหน เพราะบางครั้งเขาก็จะมาจ้างเพื่อให้ไปพายเรือลำอื่น แล้วแต่ว่าจะจ้างเท่าไร โดยเว็บไซต์จะรู้ก่อนเพื่อน (ก่อนใคร-คณะวิจัย) ว่าฝีพายคนไหนพายเรือใคร เพราะเว็บไซต์เค้ารู้จักเจ้าของเรือและผู้จัดการเรือทุกลำ ...โดยแต่ละเว็บไซต์มีชื่อ...ข้อมูลเรือทุกลำ การทำงานของเว็บไซต์ คือจะมีคนไปดูตรงที่ชื่อของเรือ อย่างทีม...จะชื่อมตรงนี้ประจำ ก็จะมีคนมาติดตามดู ถ่ายภาพ เก็บข้อมูลแต่ละทีมว่าเป็นยังไง มีจุดด้อย จุดเด่นตรงไหน...ถ้ามีทีมอยู่ไกล เขาอาจจะมีคน

⁸ สปอร์ตดอทเน็ต. (2556). ช่อง 11 ถ่ายสด "เรือยาวไทย มรดกไทย" 5 สนาม. สืบค้นเมื่อ 23 กันยายน 2556 จาก, <http://www.sportpost.net/sp/others-sport/48-others-sport/19106-news.html> หมายเหตุ การถ่ายทอดสดดำเนินรายการ คุณองอาจ ใจทัศน์กุล เคยดำเนินรายการเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานของทีวีสาธารณะ มา 5 ปี (พ.ศ. 2556)

อยู่ฝั่งโน้นเก็บข้อมูลว่าแต่ละทีมแล้วส่งมาที่เว็บไซต์ หรือไม่ก็ไปดูเอง เหมือนเป็นนักข่าวของเรือยาว เว็บไซต์ทำเรื่องนี้โดยเฉพาะ...”⁹

กรณีเว็บไซต์ Thailong boat ได้การทำปฏิทินสนามแข่งในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 171 แห่งทั่วประเทศ¹⁰ นอกจากนี้ในเว็บไซต์ยังได้จัดทำปฏิทินถ่ายทอดสดผ่านเว็บไซต์ประจำเดือนเพื่อเผยแพร่ด้วย ข้อมูลเดือนพฤศจิกายน 2556 มีการถ่ายทอดสดผ่านเว็บไซต์จำนวน 6 สนาม (สนามแข่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา นครราชสีมา ประจวบคีรีขันธ์และราชบุรี)¹¹

3.3.2 ผู้จัดการการแข่งขัน (Promoter Team)

ผู้จัดการการแข่งขัน คือ ใคร

การเกิดทีมจัดการแข่งเรือ (Team Promoter) ในอดีตการจัดการแข่งขันในสนามหน้าวัด เริ่มจาก “เจ้าอาวาส” เป็นผู้สั่งการ ชาวบ้านจากตัวแทนแต่ละชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการวัด หลายภาคส่วนเข้ามาร่วมจัดงานและเจ้าภาพก็ร่วมกันสนับสนุน “งบประมาณ” จัดงานด้วย แต่เดิมทำกันเองในรูปแบบ “คณะกรรมการวัด” ที่เป็นตัวแทนจากสมาชิกของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการจัดงาน เมื่อเปลี่ยนรูปแบบมาสู่ “เกมส์การแข่งขัน” รูปแบบการจัดงานเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการจัดงานแข่งเรือขึ้นมาซึ่งแต่เดิมมีคนในชุมชนมาร่วมมือกัน การก่อเกิดทีมจัดแข่งเรือแบบเบ็ดเสร็จ (Team Organize) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน เพราะรับหน้าที่ดำเนินการจัดการแข่งขัน มีกระบวนการทำงานเป็นทีมงาน (work team)

บทบาทและขั้นตอนการทำงานของผู้จัดการการแข่งขัน (Promoter Team)

เริ่มมีความสำคัญตั้งแต่การเตรียมการก่อนจัดการแข่งขัน ระหว่างการแข่งขัน จนแล้วเสร็จ มอบถ้วยรางวัลชนะเลิศการแข่งขันแต่ละประเภท โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายเชิญเรือ มีหน้าที่พิจารณาเชิญเรือทั้งภายในและต่างจังหวัดทุกประเภท พิจารณาการให้เงินค่าลากจูง ประสานงานเรื่องที่พักและอำนวยความสะดวกแก่ผู้จัดการเรือจากต่างจังหวัด ฝ่ายเทคนิค มีหน้าที่ควบคุมการแข่งขันเรือยาวประเพณี ให้เป็นไปตาม

⁹ นาย ค. (ผู้จัดการทีมเรือไกรทอง กระบี่แดง จังหวัดนครสวรรค์), สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

¹⁰ Thailongboat.com (2556). ปฏิทินเรือยาวปี 2556. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2556 จาก, <http://www.thailongboat.com/forum.php?mod=viewthread&tid=14831>

¹¹ แหล่งเดิม

ระเบียบและกติกาการแข่งขันอย่างเคร่งครัด และ ฝ่ายบรรยายการแข่งขัน มีหน้าที่บรรยายการแข่งขัน (พากย์เรือ) ตลอดระยะเวลาการแข่งขัน ประกาศผลการแข่งขันเรือยาวทุกคู่ให้ประชาชนทราบ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย (เช่นพิธีการระหว่างการแข่งขันเรือ)

จากการสัมภาษณ์ถึงทีมจัดการแข่งเรือ (Team Promoter) ในจังหวัดพิษณุโลกมีการกระจายตัวของการแข่งขันประเภท “เรือยาวจิ๋ว” เกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้น ปัจจัยความนิยมเกิดจากผู้นำท้องถิ่นสามารถอนุมัติงบประมาณเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีได้ ซึ่งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการต่างๆ มีงบประมาณในการจัดงานสืบสานประเพณีแข่งเรือขึ้นมา โดยใช้สถานที่ในการแข่งขันในท้องถิ่นที่เป็นแม่น้ำสาขา ห้วย หนอง คลองชลประทาน อ่างเก็บ เป็นต้น การพัฒนาเรือจิ๋วขึ้นมาจึงเป็นที่นิยมเพราะใช้ฝีพายน้อย ค่าใช้จ่ายไม่สูงมากเกินไป การขนส่งชักลาก เรือและฝีพายทำได้ง่าย สะดวกในการบริหารจัดการ¹²

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการแข่งขัน (Promoter Team) กลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรือ

ในการจัดแข่งเรือถือมีประเด็นกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ในที่นี้หมายถึงกลุ่มของบุคคลที่รวมกันเป็นกลุ่มและมีผลประโยชน์จากกิจกรรมแข่งเรือ ในกลุ่มที่รวมกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการได้สะท้อนความความต้องการของกลุ่มต้องการเรียกร้องให้ “เจ้าภาพ” หรือผู้มีอำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจกรรมได้สนองตอบต่อผลประโยชน์เฉพาะอย่างของกลุ่มตน ซึ่งอาจจะเป็นการออกกฎ กติกา การกำหนดนโยบายการจัดงาน การจัดสรรงบประมาณเงินรางวัล เงินค่าลากจูง และอื่นๆ รวมไปถึงเรื่องผลประโยชน์เชิงอุดมการณ์ เป็นต้น ในการนี้คณะวิจัยได้จัดทำผังกลุ่มผลประโยชน์ในกิจกรรมแข่งเรือประกอบไปด้วย เจ้าภาพ เจ้าของเรือและทีมเรือ ทีมฝีพาย และกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง โดยความสัมพันธ์ที่จะอธิบายกลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผ่านทีมจัดการการแข่งขัน (Team Promoter)

¹² นาย ก. (นามสมมติ) ผู้จัดการเรือยาวไกรทอง กระทิงแดง จังหวัดนครสวรรค์. สัมภาษณ์. 1 กันยายน พ.ศ. 2555.

กรณีเจ้าภาพ

ทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) มีบทบาทที่สัมพันธ์ในการจัดให้บริการ “การพนันแข่งเรือ” ผ่าน (1) การเชิญเรือ และ (2) การจัดตารางการแข่งขันและการจัดประกบคู่แข่งขัน ด้วยปัจจัยและเงื่อนไขดังกล่าวนำมาสู่การก่อเกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เกิดขึ้นเมื่อสนามแข่งขันใหม่ๆ ที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องการเชิญเรือมักจะเชิญ “เรือดัง” มาร่วมแข่งขัน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ในอดีตที่ดำเนินการจัดการแข่งขัน ผู้จัดการของ “เรือดัง” มักจะเจรจาต่อรองให้คณะกรรมการเชิญทีมเรือด้วยการเอกสาร และกำหนดค่าลากจูงเรือประกอบไปด้วย หาก “เรือดัง” เข้าร่วมการแข่งขัน เมื่อชนะการแข่งขันจะได้เงินและถ้วยรางวัล หากแพ้การแข่งขันจะแค่เพียงได้ค่าลากจูง ซึ่งค่าลากจูงขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการเช่นกัน บางสนามแข่งขันค่าลากจูงมีจำนวนเทียบเท่ากับรางวัลชนะเลิศลำดับที่ 3 หรือมากกว่านั้น¹³

ตาราง 13 แสดงการพิจารณาเงินค่าลากจูงเรือเข้าร่วมการแข่งขัน

ลำดับ	รายการ	เรือยาวภายในจังหวัด (บาท)	เรือต่างจังหวัด (บาท)	หมายเหตุ
1	ประเภทเรือยาวใหญ่ (41-55 ฝีพาย)	ไม่เกิน ล่ำละ 50,000*	ไม่เกิน ภาคอีสาน 50,000 ภาคอื่นๆ 40,000	พิจารณาจากที่ตั้งจังหวัดของเรือ การรับเชิญเข้าร่วมการแข่งขัน * ตามเทศกาลหากเข้าแข่งขันที่สนามวัดบึงตะโกน, วัดท่าฟ้อ, วัดหาดมูลกระบือและวัดหัวดงได้รับเพิ่มอีกสนามละ 10,000 บาท

¹³ นาย ง. ภูมิลำเนาจังหวัดพิจิตร, สัมภาษณ์, วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2556.

ลำดับ	รายการ	เรือยาวภายใน จังหวัด (บาท)	เรือต่างจังหวัด (บาท)	หมายเหตุ
2	ประเภทเรือยาวกลาง (31-40 ฝีพาย)	ไม่เกิน ล้าละ 40,000	ไม่เกิน ภาคอีสาน 35,000 ภาคอื่นๆ 20,000- 25,000**	พิจารณาจากที่ตั้ง จังหวัดของเรือ การรับเชิญเข้าร่วม การแข่งขัน **ตามมติที่ประชุม ร่วมกันพิจารณา อนุมัติ
3	ประเภทเรือยาวเล็ก (ไม่เกิน 30 ฝีพาย)	ไม่เกิน ล้าละ 30,000	ไม่เกิน ภาคใต้ 40,000 ภาคอีสาน 30,000 ภาคอื่นๆ 20,000	พิจารณาจากที่ตั้ง จังหวัดของเรือ การรับเชิญเข้าร่วม การแข่งขัน

ที่มา: สํารวจจากสนามในขอบเขตพื้นที่การศึกษาคือจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก โดยประมวลจาก
จำนวนเงินรางวัลสูงสุด คือ จังหวัดพิจิตร และต่ำสุด คือ จังหวัดพิษณุโลก

ทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) มีบทบาทการจัดตารางการแข่งขันและจัดประกบคู่แข่งขัน
ซึ่งประเด็นนี้นำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเรือที่มีประสบการณ์รางวัลชนะเลิศในสนามแข่ง
ขันต่างๆ ผู้จัดการเรือจะต้องศึกษาติดตามเรื่องการประกบคู่แข่งขันด้วยว่าสนามที่จะแข่งนั้นใช้เกณฑ์อะไร
เป็นประโยชน์ต่อการลงแข่งขันหรือไม่ อย่างไร รวมถึงสามารถเจรจาต่อรองให้เกิดการประกบคู่แข่งขันที่เป็น
ประโยชน์กับเรือของตนที่ชนะการแข่งขันมาต่อเนื่อง หรือนักพนันมักจะเรียกว่า “เรือดั่ง” ถือเป็นเรือที่มีชื่อเสียง
มีฝีมือ ชนะมาหลายสนาม เป็นที่รู้จักคนอยากชมการประลองฝีมือกันระหว่าง “เรือดั่ง” ในแต่ละท้องถิ่นจะมี
“เรือดั่ง” อยู่จำนวนหนึ่ง

กรณีความสัมพันธ์กับ “ทีมเรือ” โดยทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) สามารถใช้ระบบ
อุปถัมภ์ในการดึงเรือดั่งมาร่วมงาน เรือดั่ง ทีมเรือตอบรับ ผู้จัดการทีมเรือ กับผู้จัดสามารถเจรจาต่อรองในเรื่อง
การจับคู่แข่งขัน การยืดระยะเวลาในการจัดการแข่งขัน ให้ เรือดั่งพบกับเรือไม่ดั่ง และจัดให้พบกันรอบต่อไป
ซึ่งจะสามารถเพิ่มเที่ยวการแข่งขันให้ผู้ชมรอบสนามได้เชียร์การแข่งขัน เรือดั่งให้อยู่ในสนามด้วย ผู้จัดงานให้

เกิดการเจรจาต่อรองในวัน “เลี้ยงรับรองทีมเรือ” เป็นการเจรจาต่อรอง **กรณี “ฮั้วกัน” ระหว่างผู้จัดกับทีมเรือ** ระหว่างเรือ ก กับเรือ ข ผู้จัดการจะไป ตกลงเจรจากันจะพนันกันในรอบที่ 3 โดยตกลงกันว่าเรือลำใดจะชนะในรอบแรก ให้ชนะ รอบหลัง เพื่อให้เสมอกัน ส่วนรอบที่ 3 เป็นรอบตัดสินว่าชนะจริง ในกรณีเจ้าของเรืออยากจะให้เรือของตนหรือกลุ่มมีชื่อเสียง สามารถชนะการแข่งขันในสนามต่างๆ เพื่อให้สปอนด์เซอร์ได้มอบเงินทุนสนับสนุนการแข่งขันเรือให้กับทีมของตนต่อไป ถ้าหากเรือที่เข้าแข่งขันชนะจะถือเป็นการสร้างผลงานชื่อเสียงให้กับธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น

- ชื่อเสียงของคู่ต่อเรือ คู่ต่อเรือที่มีชื่อเสียงจะทำให้เจ้าของเรื่อนำเรือไปซ่อมบำรุง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และเพิ่มอุปกรณ์อื่นๆ
- ชื่อเสียงของสปอนด์เซอร์ เพื่อจะได้การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ไปกับทีมเรือผ่านเสื้อทีม สนับสนุนอาหาร เครื่องดื่มบำรุงกำลัง น้ำดื่ม รวมถึงป้ายโฆษณาติดตามทีมเรือไปแข่งขันสนามต่อไป

บริบทภายในและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในส่วนของทีมเรือ เริ่มจากจุดมุ่งหวังเพื่อให้ชนะการแข่งขันในกีฬาประเภททีม ที่มีปัจจัยจากคนและอุปกรณ์การแข่งขันเรือยาวประเพณี โดยแต่ละจะมีกลวิธีในการวางแผนที่หลากหลายเพื่อให้ชนะเกมส์การแข่งขัน เช่น การหาวิธีพัฒนาตัวเรือ และใบพายด้วยเทคนิคของช่าง การมีเทคนิคฝึกซ้อมฝีพาย การมีเทคนิคในการจัดวางฝีพายในเรือ การมีวางฝีพายชุด 1 และ 2 การพายรอบที่ 1 ให้ฝีพายคนละชุดกับรอบที่ 2 ทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) จึงต้องหาวิธีการลงโทษทีมเรือกฎกติกาทำกับ โดยข้อกำหนดนี้จะอยู่ในประกาศในการจัดรายการแข่งขัน หากมีการละเมิดกฎกติกาทีมเรื่อนั้นอาจถูกลงโทษด้วยการตัดออกจากเครือข่ายความสัมพันธ์ เวลาจัดงานสนามอื่นๆ ทีมจัดรายการแข่งขันจะไม่เชิญเข้าร่วม

3.3.3 เจ้าของเรือ

เรือ คือ อะไร

เรือถือเป็นอุปกรณ์ในแข่งเรือ หากมีการเล่นพนันแข่งเรือ นั้นหมายถึง เรือ คือ หนึ่งในเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการเล่นพนัน เรือ มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ (1) **ตัวเรือ** เป็นอุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้น กรณี

เรือที่ใช้สำหรับการแข่งขันเรือยาวประเพณี จะเป็นเรือทำจากไม้ และมี (2) “ฝีพาย” เป็นผู้ควบคุมเรือให้แล่นในลำน้ำจากจุดเริ่มต้นไปสู่เส้นชัย ฉะนั้น “ตัวเรือ” ทำงานร่วมกับผู้ควบคุมเรือ คือ “ฝีพาย” นอกจากนี้ในการเล่นพนันแข่งเรือ ผู้พนันจำเป็นต้องมีอุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อประกอบการตัดสินใจเล่นพนัน คือ ใบแสดงตารางชื่อเรือคู่แข่งขัน การมีกล้องส่องทางไกลเพื่อดูระยะการออกตัวเรือ ดูตัวฝีพายว่าเป็นทีมลูกเรือจากที่ใด พิจารณาลำเรือที่ใช้ในการแข่งขันและอื่นๆ ตามแต่เทคนิคของนักพนันจะใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการเล่นพนัน

ใบแสดงตารางชื่อ “ตัวเรือ” ที่ประกบคู่แข่งขัน หรือเรียกว่า “สุจิตร์” เป็นกระดาษแสดงตารางการแข่งขันตั้งแต่เที่ยวแรก จนถึงเที่ยวสุดท้าย ในใบแสดงรายการจะมีข้อมูล ชื่อเรือ คู่แข่งขัน เวลาในการแข่งขัน

ภาพที่ 3 แสดงบรรยากาศการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตรปี 2555

กล้องส่องทางไกลเมื่อดู “ตัวเรือ” ในสนามแข่งขัน การแข่งเรือใช้ระยะทางในการแข่งขันอยู่ระหว่าง 550-1,000 เมตร กล้องส่องทางไกลถือเป็นเครื่องมือในการติดตามเรือที่ออกมาจากจุดสตาร์ทจนถึงเส้นชัย

ภาพที่ 4 แสดงการใช้กล้องส่องทางไกลในการติดตามเรือขณะแข่งขัน

ในกรณี **ตัวเรือ** เรือซึ่งเป็นพาหนะที่สำคัญในการแข่งขัน ตัวเรือทำจากไม้ เป็นเรือที่ขุดจากไม้ต้นเดียวตลอดทั้งลำ มีลักษณะรูปท้องขึ้น (แบน) และท้องรูปกะทะ ไม้ที่นำมาขุดเรือยาว ได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้สำโรง ไม้มะหาด เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่นิยมเรือขุดจากไม้ตะเคียน เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็ง มีเนื้อเหนียว ลอยน้ำและพุ่งน้ำได้ดี มีน้ำหนักพอประมาณ แชน้ำได้นาน ไม่ฉุ่ยง่าย แต่โบราณเชื่อกันว่ามี นางไม้ หรือนางตะเคียนสิงอยู่ เมื่อนำมาขุดเป็นเรือยาวก็จะเชิญนางไม้เป็นแม่ย่านางเรือ เชื่อกันว่าจะนำชัยชนะและความสำเร็จมาให้ ต่อมาการแข่งขันเรือพัฒนาเป็นกีฬา จึงการกำหนดมาตรฐานเรือยาวแบ่งออกเป็น (1) ประเภทเรือยาวใหญ่ ขนาด 41-55 ฝีพาย (2) ประเภทเรือยาวกลาง ขนาด 31-40 ฝีพาย (3) ประเภทเรือยาวเล็ก ขนาดไม่เกิน 30 ฝีพาย (4) ประเภทเรือยาวจิ๋ว ขนาดไม่เกิน 12 ฝีพาย ปัจจุบันการจัดทำเรือแต่ละประเภทจะมีช่างทำเรือในแต่ละพื้นที่ ในกลุ่มทีมเรือจะใช้บริการเพื่อปรับแต่ง ซ่อมบำรุง เพิ่มอุปกรณ์เพื่อเรือให้มีความพร้อมลงสนามแข่งขัน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาเป็นช่วงที่กระแสดความนิยมในการพัฒนาเรือมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการไปจากเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้นำในแต่ละชุมชนและท้องถิ่น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีเพิ่มมากขึ้น ก่อเกิดการจัดงานแข่งเรือนอกเทศกาล ปริมาณงานแข่งมีมากนำมาสู่การพัฒนากติกาการแข่งขันเรือสากล พัฒนาตัวเรือและการซ่อมบำรุงด้วยเทคนิคสมัยใหม่ การก่อเกิดทีมงานและผู้รับจ้างจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณี รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาเรือให้พร้อมแข่งขันในสนามต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งมีทุกภูมิภาค

นอกจากนี้ ปัจจัยและเงื่อนไขของเรือที่ใช้ในการแข่งขันในแต่ละสนามแข่งขันมีข้อกำหนดอย่างชัดเจน ในใบประกาศรับสมัครในประเด็นลักษณะของเรือที่มีคุณสมบัติลงแข่งขันในสนามได้ ลักษณะของเรือแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เรือชุดและเรือต่อ ซึ่งทั้งสองมีความแตกต่างในเชิงกายภาพ ดังนี้

(1) **เรือชุด** หมายถึง เรือที่ชุดมาจากต้นไม้ต้นเดียวตลอดทั้งลำ เรียกว่า ลำเรือ มีทั้งลักษณะท้องชัน (แบน) และท้องรูปกระทะ ส่วนหัวเรือเรียกว่า โชนเรือและท้ายเรือเรียกว่า หางเรือ ไม้ที่นิยมมาชุดเรือได้แก่ไม้ตะเคียนขนาดใหญ่ ใช้ช่างฝีมือและภูมิปัญญานับตั้งแต่การเลือกต้นไม้ มีพิธีกรรมและความเชื่ออันเกี่ยวเนื่องการกับการชุดเรือ การชุดใช้กำลังคนเริ่มชุด ตกแต่งจนสำเร็จพร้อมลงสนามแข่งขัน รวมทั้งหมดใช้ระยะเวลานานจนกว่าจะสำเร็จส่งผลให้การชุดเรือมีค่าใช้จ่ายสูง ในอดีตการชุดเรือเป็นการรวมพลังความร่วมมือจากคนในชุมชน ต่อมาเมื่อการแข่งขันเรือเป็นที่นิยมแพร่หลายจึงมีทั้งหน่วยงานราชการ เอกชนให้ความสนใจและสนับสนุนงบประมาณในการชุดเรือ

(2) **เรือต่อ** หมายถึง เรือที่ใช้ไม้หลายชิ้นมาต่อประกอบเป็นเรือ การพัฒนาเรือเพื่อให้พร้อมลงแข่งขัน ช่างได้นำเรือเก่าที่เป็นเรือไม่ได้ใช้แล้วมาตกแต่ง แก้ไขซ่อมแซมใหม่ แต่การพัฒนาเรือเก่ามาใช้ใหม่นี้ยังใช้ทรัพยากรจากภายในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ส่งผลให้มีเรือที่สามารถใช้แข่งขันได้โดยซึ่งมีค่าใช้จ่ายได้ระดับหนึ่งและเป็นความนิยมในการพัฒนาเรือเก่าที่มีอยู่มาเป็นเรือใหม่นำไปแข่งขันในสนามต่างๆ ในวงการเรือเรียกว่า “เรือต่อ” เป็นไปตามลักษณะการเอาไม้และเรือเก่ามาต่อใหม่ หรือมีจัดทำขึ้นมาใหม่จากไม้และอุปกรณ์ที่มีได้ฐานเป็นเรือเลย เริ่มต้นจากการประกอบขึ้นจากไม้หลายชิ้นหรือที่เรียกว่า “เรือน็อคดาวน” บางครั้งมีการนำเอาเรือชุดจากลุ่มแม่น้ำโขงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศลาว โดยนำเรือมาตกแต่งแก้ไขโดยช่างเรือในท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาเรือน็อคดาวนนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากใช้ระยะเวลาไม่นานและงบประมาณไม่สูงมาก โดยตัวเรือน็อคดาวนมีการซื้อขายกันในแหล่งข้อมูลเว็บไซต์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเรือยาวขนาด 30 ฝีพาย

เจ้าของเรือ คือ ใคร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทการเป็นเจ้าของเรือมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ชุมชนเป็นเจ้าของเรือ กลุ่มที่ 2 เรือเป็นของหน่วยงานราชการ และกลุ่มที่ 3 เรือเป็นเอกชนซึ่งเป็นนักธุรกิจ/นักการเมือง โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะความเป็นเจ้าของ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ชุมชนเป็นเจ้าของเรือ กรณีที่เป็นเรือวัด บทบาทของ “วัด” ในกิจกรรมแข่งเรือ คือ การหารายได้เข้าวัด จะมีฝ่ายหารายได้ที่มียศบรรพชาที่จัดหารายได้ทั้งปวงจากการจากการประมูลของเอกชนที่ขายสินค้าในบริเวณสถานที่จัดงาน รายได้จากการเก็บบัตรผ่านเข้าชมการแข่งขันแข่งเรือ รายได้จากการบริจาค รวมถึงรายได้จากการขายวัตถุมงคล ดอกไม้ ธูปเทียน ฯลฯ ทั้งนี้ เรือบางลำยังคงใช้ชื่อวัดเป็นชื่อเรือเพื่อลงแข่งขันในสนามต่างๆ ซึ่งบทบาทของวัดเป็นเจ้าของเรือยังคงมีบางพื้นที่ ข้อมูลการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า “วัด” มิได้เป็นเจ้าของเรือในกิจกรรมการแข่งขันแข่งเรือในปัจจุบัน โดยมีปัจจัยและเงื่อนไขมาจากการไม่มีฝ่ายจะแข่งขันในสนามที่วัดเป็นเจ้าของสถานที่ยังไม่มีฝ่าย วัดประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการและขาดงบประมาณ สอดคล้องกับจดหมายจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก เรื่อง ขอมอบอำนาจให้ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เป็นผู้จัดการเรือ กล่าวถึง

“...ด้วยวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ดำเนินการสร้างเรือยาวขึ้นมาจำนวนหลายลำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 และได้มอบให้หน่วยราชการตำรวจจัดหาฝ่ายมาฝึกซ้อมเข้าแข่งขันในงานประเพณีแข่งเรือยาวมาตลอด ซึ่งเรือของวัดทั้งหมดเป็นเรือยาวขนาดใหญ่จุฝ่าย 55 คน ค่าชุดเรือและค่าตกแต่งลำละประมาณ 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน) ในปีหนึ่งๆ ทางวัดต้องรับภาระในการควบคุมดูแลจัดการด้วยตนเองมาตลอด จึงเป็นภาระหนักสมควร คณะกรรมการบริหารวัดได้พิจารณาเห็นว่า เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระและให้การทำเล่นเรือยาวมีคุณภาพดียิ่งขึ้น จึงมีมติให้มอบอำนาจให้หน่วยงานราชการทหาร ตำรวจได้ช่วยแบ่งเบาภาระแทนวัด จึงตกลงให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เป็นผู้จัดการควบคุมดูแลบำรุงและดำเนินการจัดหาลูกเรือนำทีมไปแข่งขันในนามเรือ “เทพธนูทอง” เมื่อเลิกการแข่งขันก็ขอให้เก็บรักษาเรือเทพธนูทองให้อยู่ในความดูแลของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เพื่อใช้ในการแข่งในปีต่อไป...”¹⁴

กลุ่มที่ 2 เรือเป็นของหน่วยงานราชการ สำหรับหน่วยงานของรัฐด้านความมั่นคง คือ ทหาร ตำรวจ และหน่วยข้าราชการด้านความมั่นคง 4 เหล่าทัพซึ่งมีนโยบายธำรงรักษาประเพณีอันดีงามของประเทศไทย จึงได้ส่งกำลังพลมาฝึกฝายเรือและส่งทีมเรือเข้ามาแข่งขัน โดยแรกเริ่มได้มีการบรรจุกีฬาการแข่งขันเรือประเพณีที่ซึ่งช่วยกันเฉพาะกลุ่มทหาร และหน่วยงานตำรวจ 4 เหล่าทัพ ต่อมาได้มีการส่งเรือในนาม

¹⁴ เรืองรัตน์ ฤทธิ์วิรุฬห์. การแข่งขันเรือยาวประเพณี : ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, หน้า 75.

ของหน่วยงานราชการส่งแข่งขันในสนามแข่งเรือในแต่ละภูมิภาค ผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการเรือของหน่วยงานราชการ คือ ข้าราชการผู้ดูแล โดยมีทั้งงบประมาณและกำลังพลมาร่วมฝึกฝนไต่ลงแข่งขันในสนามต่างๆ และสามารถครองถ้วยพระราชทานในสนามต่างๆ ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

กลุ่มที่ 3 เรือเป็นเอกชนซึ่งเป็นนักธุรกิจ/นักการเมือง หรือเป็นทั้งนักธุรกิจที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น การก่อตัวและเกิดขึ้นของ “เจ้าของเรือ” เป็นตัวแทนของกิจการทางธุรกิจและการเมือง การเป็นเจ้าของเรือเพื่อมุ่งผลประโยชน์ในเชิงการเมืองและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก การเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมรื่นเริง ส่งเสริมการกระตุ้นการท่องเที่ยว ก่อเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคในชุมชน บริบทของความเป็นเจ้าของเรือ มักจะมีทีมของช่วยดำเนินให้ “เรือ” ในการสนับสนุนของตนและกลุ่มประสบความสำเร็จในการแข่งขันสนามต่างๆ การประสบความสำเร็จประการแรก คือ ชนะเป็นแชมป์ ในความคิดเห็นของ “เจ้าของเรือ” ที่มุ่งหวังจะสามารถครองถ้วยพระราชทานในสนามต่างๆ ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ นอกจากนี้นักการเมืองท้องถิ่น และนักการเมืองระดับชาติต่างก็เป็นเจ้าของเรือ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2557) มีการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และมักจะส่งทีมลงแข่งขันในสนามใหญ่ๆ ที่มีการชิงถ้วยพระราชทานและเงินเดิมพันเล่นพนันแข่งในจำนวนที่สูงมาก เนื่องจากการลงทุนซื้อเรือจ้างผู้จัดการทีมเรือ และดูแลค่าตอบแทนให้กับทีมฝีพาย ตัวอย่างทีมเรือยาวใหญ่ จำนวน 55 ฝีพาย ในแต่ละการแข่งขันที่ลงแข่งขันจึงใช้งบประมาณสองถึงสามแสนบาท¹⁵ เมื่อมีการเดิมพันจึงต้องวางเดิมพันในแต่ละรอบการแข่งขันสูง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือกลุ่มธุรกิจนี้ ผู้ศึกษาได้สอบถามถึงจุดเริ่มต้นของการเป็นเจ้าของเรือของกลุ่มนี้ พบว่าการเป็นเจ้าของมีปัจจัยมาจากความชอบส่วนบุคคลเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งอาจจะมีประสบการณ์ตรงในการแข่งเรือ เคยเป็นผู้ชมการแข่งขันเรือขอบสนามในวัยเด็ก เคยเป็นฝีพายในอดีต เป็นต้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อดีตผู้อยู่ในทีมเรือชื่อ “เทพนรสิงห์ 88” ได้เล่าว่าเจ้าของเรือ คือ นายทุนผู้สนใจในกิจกรรมแข่งเรือ เมื่อมีโอกาสจึงส่งเงินทุนสนับสนุน โดยมอบอำนาจการควบคุมดูแลให้กับผู้จัดการเรือเป็นผู้ฝึกซ้อม ดูแลฝีพาย ส่งเสริม พัฒนาเรือและฝีพายให้พร้อมลงแข่งขันในสนามต่างๆ ที่เจ้าของเรือเห็นชอบ

¹⁵ น.อ. สุรพล พานิชเจริญ, อดีตข้าราชการเคยทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทีมเรือ, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ธันวาคม 2556.

บทบาทของเจ้าของเรือ

การมีเจ้าของเรื่อนำมาสู่การก่อเกิด “ทีมเรือ” หมายถึง กลุ่ม/คณะที่อยู่ร่วมกันในกิจกรรมแข่งเรือ ตั้งแต่การรวมสมาชิก กำหนดหน้าที่ ฝึกซ้อม และวางแผนเข้าร่วมการแข่งขันในสนามต่างๆ ในช่วงเทศกาลแข่งเรือในแต่ละภูมิภาคและทั่วประเทศ โดยทุกคนได้รับค่าตอบแทนแตกต่างกันไปตามบทบาทหน้าที่ “...ทีมเรือทุกทีม ต้องมี ผู้นำ หรือ ผู้จัดการทีมที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จึงจะควบคุมปกครองลูกเรือ 30 - 70 คนได้ ต้องเป็นนักบริหารจัดการที่ดีทีมเรือจึงจะไปรอด...”¹⁶

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ฝีพายเรือ ผู้มีประสบการณ์เคยเป็นอดีตฝีพาย ต่อมาเป็นผู้มีประสบการณ์ที่เรียนรู้ช่วงเป็นฝีพายได้พัฒนามาเป็นผู้จัดการทีม ประวัติที่ผ่านมาพาทีมเป็นแชมป์หลายสมัย ปัจจุบันดูแลเทพนรสิงห์ 88 กล่าวว่า “...สำหรับทีมนี้มีการก่อตั้งมานานแล้ว โดยมีคุณคุณชลิตเทพ โพธิ์ใบ (เสี่ยเทพ) เป็นเจ้าของโรงสีเป็นผู้ก่อตั้งขึ้นมา ฝีพายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ฝีพายส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 20 ปี จนถึง 40 ปี...”¹⁷ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบปัจจัยของการตั้งทีมเรือเพื่อควมมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจ “..กระแสตื่นตัวของวงการเรือยาวเป็นที่นิยมมากขึ้น จึงเกิดระบบฝึกซ้อมเรือ ด้วยการจ่ายค่าตอบแทน เป็นเบี้ยเลี้ยงในการฝึกซ้อม และระบบฝีพายมืออาชีพ รับจ้างพายเรือเพื่อชัยชนะ เกิดขึ้นซึ่งสามารถทุนค่าใช้จ่ายและหวังผลชนะได้มากกว่า การพัฒนารูปแบบการฝึกซ้อม การพัฒนาทีมเองก็คุ้มกว่า...”¹⁸

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์

ปัจจัยและเงื่อนไขการก่อเกิด “ผู้จัดการ” เพื่อมาบริหารจัดการ “ทีมเรือ” ให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย คือ เรือได้รับชัยชนะในการแข่งขันในสนามต่างๆ ในช่วงนี้มีพัฒนาการที่สำคัญในกิจกรรมการแข่งขันเรือเรียกว่า “ทีมเรือ” คือ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการควบคุมเรือให้เข้าสู่เส้นชัย ในบริบทของความ เป็น “ทีมเรือ” ประกอบด้วย หัวหน้า, ครูฝึกหรือโค้ช, ลูกเรือ/ฝีพาย บางทีมมีแม่ครัวไปด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะมี

¹⁶ไพรินทร์ เกิดน้อย, เจ้าของกิจการอยู่ซ่อมเรือ อ. สากเหล็ก จ. พิจิตร, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2556.

¹⁷ นายพิเชษฐ แก้ววังน้ำ, เคยตำแหน่งฝีหัวหน้าฝีพายทีมเรือเทพนรสิงห์. อายุ 33 ปี ภูมิลำเนาเลขที่ 88 เลขที่ 12 / 2 หมู่ 7 ต. รังนก อ. สามง่าม จ. พิจิตร, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2556.

¹⁸ไพรินทร์ เกิดน้อย, เจ้าของกิจการอยู่ซ่อมเรือ อ. สากเหล็ก จ. พิจิตร, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2556.

ความสัมพันธ์แบบครอบครัว เช่น สามีเป็นพี่ชาย ภรรยาเป็นแม่ครัว เป็นต้น ในหนึ่งทีมเรือจะมีผู้จัดการหลักในการวางแผนนำเรือและลูกทีมไปลงแข่งขัน การดูแลสมาชิก 35 - 70 คนได้ จึงต้องเป็นนักบริหารจัดการที่ดีและได้รับการยอมรับจากลูกทีม มีแผนจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อชัยชนะ มีการลงทุน มีการจ้างงานและค่าตอบแทน ประสพการณ์ในการแข่งขันนำมาสู่การพัฒนาเทคนิคและวิธีการที่จะทำให้ชนะการแข่งขันอย่างเป็นระบบมากขึ้น นอกจากผลของการแข่งขันที่เป็นเงินรางวัลแล้วยังมีถ้วยพระราชทานจากพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์มอบให้ครอบครองอย่างภาคภูมิใจในเกียรติยศและศักดิ์ศรีอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของทีมนักแข่งเรือทุกคน

การก่อเกิดผู้จัดการเรือที่สัมพันธ์กับรูปแบบการจัดเป็นระบบธุรกิจ ส่งผลให้การบริหารทีมด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ ส่งผลให้กิจกรรมที่เป็นพิธีกรรม ศิลปกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมเดิมๆ บางอย่างที่เกี่ยวข้องหายไป โดยเฉพาะภูมิปัญญาในการขุดเรือ สำหรับการฝึกซ้อมต่างใช้เทคนิควิทยาศาสตร์การกีฬา มาช่วยฝึกพี่ชายและผู้เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันทีมเรือแบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

1. **ทีมชุดใหญ่** จำนวน 70 คนขึ้นไป ประกอบด้วยพี่ชาย 55 คน สำรองได้ไม่เกิน 10 คน ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน (บางทีมผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าทีมชุดใหญ่จะต้องมีผู้จัดการเรื่องอาหาร ที่พักและยา (น้ำมันนวด ยาแก้ปวด และอื่นๆ สำหรับกรณีเจ็บป่วยเล็กน้อย) แม่ครัวสำคัญมากเพราะจะต้องดูแลเรื่องอาหาร จัดทำด้วยความสะอาด ปลอดภัยสำหรับลูกเรือที่ต้องใช้พลังกำลังในการแข่งขัน การเดินทางไปต่างภูมิภาคทุกคนในทีมจะระมัดระวังเรื่องอาหารท้องถิ่น เนื่องจากกลัวว่าจะเจ็บป่วย ท้องเสีย ส่งผลเสียต่อการแข่งขันของทีมได้ ในระบบความสัมพันธ์ในทีมเรือ ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์แบบครอบครัวและเครือญาติ เช่น สามี/ลูกเป็นพี่ชาย แม่/ภรรยาเป็นแม่ครัว พี่ชายอาจเป็นญาติชกชนกันมาพายเรือทีมเดียวกัน เป็นต้น

2. **ทีมชุดกลาง** บางสนามแข่งขันมีข้อจำกัดไม่สามารถแข่งเรือยาวใหญ่ได้ เนื่องจากภูมิศาสตร์ไม่อำนวย โดยเฉพาะสนามแข่งขันที่จัดขึ้นมาใหม่ตามแม่น้ำสาขา อ่างเก็บน้ำ คลองชลประทาน เป็นต้น จึงจัดแข่งเรือได้สูงสุด คือ ประเภทเรือยาวกลาง จำนวนทีมชุดกลางจึงอยู่ระหว่าง 40-70 คน ประกอบด้วยพี่ชายระดับกลาง 40 คน พี่ชายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 50 คน คน ผู้จัดการ 1 คน

โค้ช 1 คน (บางทีมผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน ระบบความสัมพันธ์ของทีมเรือมีความสัมพันธ์ครอบครัวและเครือญาติ

3. **ทีมชุดเล็ก** จำนวน 35-40 คน ประกอบด้วยฝีพายระดับกลาง 40 คน ฝีพายสำรอง 5 คน รวมทีมละไม่เกิน 35 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการ 1 คน โค้ช 1 คน (บางทีมผู้จัดการและโค้ชเป็นคนเดียวกัน) แม่ครัวและคนยกของ 2-5 คน ระบบความสัมพันธ์ของทีมเรือมีความสัมพันธ์ครอบครัวและเครือญาติ

3.3.4 ทีมฝีพาย

ฝีพาย คือ ใคร

ฝีพาย ถือเป็น “นักกีฬา” หรือการเรียก “ฝีพาย” ในทีมเรือเรียกว่า “ลูกเทือก” เป็นผู้ควบคุมเรือให้แล่นในลำน้ำจากจุดเริ่มต้นไปสู่เส้นชัย ในวงการพั่นข้อมูล เรือฝีพายถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตัดสินใจเล่นพั่น หรือไม่เล่นจากฝีมือของทีมฝีพาย กระบวนการทำงานของฝีพายและจำนวนคนสัมพันธ์กับประเภทเรือของการแข่งขัน ได้ เป็น 4 ประเภท คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เรือยาวเล็ก เรือยาวจิ๋ว ปัจจุบันสามารถจำแนกประเภทได้ โดยอาศัย จำนวนฝีพาย เป็นตัวกำหนดขนาดในการ เป็นต้น

ตาราง 14 แสดงจำนวนฝีพายในแต่ละประเภทการแข่งขันเรือ

ลำดับ	ประเภท	จำนวน (ฝีพาย)	หมายเหตุ
1	เรือยาวใหญ่	41-55 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 65 คน
2	เรือยาวกลาง	31-40 คน	ฝีพายสำรอง 10 คน รวมทีมละไม่เกิน 50 คน
3	เรือยาวเล็ก	ไม่เกิน 30 คน	ฝีพายสำรอง 5 คน รวมทีมละไม่เกิน 35 คน
4	เรือยาวจิ๋ว	3-12 คน	3 คนขึ้นไปแต่ไม่เกิน 12 คน*

ฝัพายมีบทบาทและทำหน้าที่เป็นผู้พายเรือ การเตรียมตัวของฝัพายจะเริ่มฝึกซ้อม จุดมุ่งหมายของการมาฝึกซ้อมพายเรือ เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียง เตรียมพลังกำลัง ฝัพายจะมีอุปกรณ์ คือ “ไม้พาย” ใช้พัดน้ำให้เรือเคลื่อนที่ไปข้างหน้า การพายเรือมีระดับของการออกแรงและความคุมทิศทางแตกต่างกันไป ซึ่งผู้พายจะเรียนรู้จังหวะการออกแรง เช่น ระดับการยกพาย, การกดพาย, ระยะการจ้าง , จังหวะการพาย ระยะออกตัว เป็นต้น รวมถึงการเรียนรู้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพในการออกแรงในระยะต่างๆ เช่น ในระยะที่เรื่อนำต้องเร่ง จังหวะตามการเคาะสัญญาณของท้ายเรือ ขณะเป็นเรือตาม ระยะคู่คี่ และระยะประจัญบาน ฯลฯ ทั้งหมดจะต้องคอยสังเกตและเคาะสัญญาณให้ลูกเรือการพายเรือ ซึ่งเทคนิคและวิธีการพายเรือจะมีที่เลียงซึ่งแต่เดิมคือผู้ที่มีประสบการณ์และได้รับการยอมรับจากทีมให้ทำหน้าที่ดูแลลูกเรือ โดยการเข้าทุน และปล่อยตัว การคัดท้าย การส่งท้าย วิเคราะห์ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ของสายน้ำ เป็นต้น ทั้งหมดเป็นองค์ความรู้และวิธีการของครูฝึก หรือโค้ชเข้ามาเป็นคู่มือกับการพายเรือของลูกเรือ

ความสำคัญของฝัพายในฐานะนักกีฬาในการแข่งเรือยาวประเพณี “...ฝัพายเรือ หรือ เทือกเรือ (ลูกเทือก) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการแพ้ชนะของเรือ ถึง 60 เปอร์เซ็นต์ ตัวเรือ รูปทรงเรือ รวมทั้งการตั้งเรือ ความสมบูรณ์ของเรือ มีผลต่อการแพ้ชนะ 30 เปอร์เซ็นต์ อีก 10 เปอร์เซ็นต์ อยู่ที่ สายน้ำ หรือ ร่องน้ำ รวมทั้งรูปทรงของใบพาย เป็นต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งคำว่า ชัยชนะ ของการแข่งขันแต่ละครั้ง...”¹⁹ ประเภทของฝัพายมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยฝัพายชาวบ้าน ฝัพายจากหน่วยงานราชการ และฝัพายมืออาชีพ โดยทั้ง 3 กลุ่มมีปัจจัยการก่อเกิดและการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับรูปแบบการจัดงานแข่งเรือ คือ เดิมฝัพายเป็นชาวบ้านในชุมชน พายเรือให้วัด ต่อมาเริ่มมีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมแข่งเรือโดยเฉพาะทหาร ตำรวจ ฝัพายจึงมาจากหน่วยงานราชการ ปัจจุบันการจัดการแข่งขันมีอย่างต่อเนื่อง นำมาสู่การมีฝัพายอาชีพ มีการรับจ้างพายเรือในสนามแข่งขันต่างๆ การก่อตัวเป็น “ทีมพายเรือ” มีการพัฒนาระบบฝัพายมืออาชีพ เมื่อมีลงทุนจ้างทีมพายเรือ การแข่งขันเพื่อชัยชนะจึงต้องมีการลงทุนเพิ่มมากขึ้น มีการประมาณค่าใช้จ่ายก่อนและหลังการแข่งขัน มีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการที่จะทำให้ชนะการแข่งขันอย่างเป็นระบบมากขึ้น ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันฝัพายมืออาชีพมีจำนวนมาก โดยเฉพาะฝัพายจากจังหวัดพิจิตรจะมีค่าตอบแทนสูง เป็นฝัพายที่มีคุณภาพได้รับการ

¹⁹ ขวัญทอง สอนศิริ, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2556.

ฝึกฝน มีเทคนิค ประสบการณ์ เมื่อรวมสมาชิกเป็นทีมเรือแล้วสามารถแข่งเรือได้ชนะการแข่งขันในสนามต่างๆ และมีสถิติการชนะสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง

บทบาทของฝีพาย

ปัจจุบันกลุ่มฝีพายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ของสังคม จากปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพจะต้องหารายได้ ค่าครองชีพสูงขึ้นฝีพายชาวบ้านจึงลดลง ดังจะเห็นได้จากบันทึกท้องถิ่น ซึ่งเป็นจดหมายจากเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารส่งถึงผบ.กรมรบพิเศษที่ 4 เพื่อขอการสนับสนุนกำลังทหารมาเป็นฝีพายเรือ ดังปรากฏจากหลักฐานว่า “...เรื่อง ขอกำลังทหารเป็นฝีพายเรือยาว เจริญพร ผบ.กรมรบพิเศษที่ 4 ด้วยวัดพระศรีมหาธาตุ ได้จัดสร้างเรือยาวขึ้นจำนวน 4 ลำ เพื่อส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว ซึ่งเป็นกีฬาประเพณีสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของไทยมาเป็นเวลาช้านาน สมควรจะอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เป็นพระอารามหลวงและอยู่ในตัวเมือง จึงไม่มีชาวบ้านเป็นลูกเรือโดยเฉพาะ จึงต้องใช้กำลังทหารหน่วยต่างๆ เป็นฝีพายเรือ...ในปี 2530 นี้มีลูกเรือชาวบ้านทำโรงตะวันตกเป็นฝีพายเรือ เทพธิดาดอย ทหารอากาศกองบิน 46 เป็นฝีพายเรือเทพพิรุณ ทหารพรานกรมที่ 37 เป็นฝีพายเรือเทพนุทอง ส่วนเรือเทพพิรุณขอมอบให้ทหารกรมรบพิเศษที่ 4 (พลร่ม) เป็นฝีพาย...”²⁰ ในการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมาจะพบการสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือซึ่งมีผลต่อ “ฝีพาย” คือ หน่วยงานภาครัฐด้านความมั่นคง เช่น ทหาร ตำรวจ ได้นำกำลังพล ฝึกซ้อมพายเรือ ร่วมการแข่งขันเรือยาวประเพณี

ต่อมามีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสมัยใหม่มาช่วยให้การควบคุมทีมมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดคำเรียกผู้ทำหน้าที่ควบคุมว่า “ครูฝึก หรือโค้ช” และเรียกลูกเรือด้วยภาษาทางการว่า “ฝีพาย” หน้าที่หลักของลูกเรือหรือฝีพาย คือ การพายเรือไปสู่เส้นชัย หลักพื้นฐานการพายเรือ คือ การนั่งในเรือและถือ “พาย” ซึ่งเป็นอุปกรณ์สำหรับพัดน้ำให้เรือเคลื่อนที่ไปข้างหน้า การนั่งพายเรือแต่ละประเภทจะมีลักษณะการนั่งพายแตกต่างกัน เช่น การนั่งชันเข่าเหยียดขายันกระถง นั่งบนกระถงขายันงอ ซึ่งเทคนิคการ

²⁰ เรื่องรัตน ฤทธิวิรุฬห์. การแข่งขันเรือยาวประเพณี : ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, หน้า 72.

นั่งพายแต่ละแบบครูฝึกจะนำมาใช้ฝึกกับเทือกเรือ เป็นกลยุทธ์เพื่อชนะคู่แข่งและมุ่งสู่ความสำเร็จในการแข่งขัน คือ การเป็นแชมป์ในแต่ละสนามแข่งขัน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการ (Promoter Team) กับกลุ่มทีมพาย

การก่อตั้งเป็น “ทีมพายเรือ” มีการพัฒนาระบบพายมืออาชีพ เมื่อมีลงทุนจ้างทีมพายเรือ การแข่งขันเพื่อชัยชนะจึงต้องมีการลงทุนเพิ่มมากขึ้น มีการประมาณค่าใช้จ่ายก่อนและหลังการแข่งขัน มีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการที่จะทำให้ชนะการแข่งขันอย่างเป็นระบบมากขึ้น ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันพายมืออาชีพมีจำนวนมาก โดยเฉพาะพายจากจังหวัดพิจิตรจะมีค่าตอบแทนต่อคนต่อวันสูง เป็นพายที่มีคุณภาพได้รับการฝึกฝน มีเทคนิค ประสบการณ์ เมื่อรวมสมาชิกเป็นทีมเรือแล้วสามารถแข่งเรือได้ ชนะการแข่งขันในสนามต่างๆ และมีสถิติการชนะสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง ข้อมูลดังกล่าวสัมพันธ์งานศึกษาของอำพร ปวงรังษี ที่กล่าวถึง “ครูฝึก” จากจังหวัดพิจิตร

“...ในการฝึกซ้อม ทางคณะกรรมการแข่งเรือ (ของชุมชน ก.) เห็นควรที่จะจ้างครูฝึกที่มาจากที่พิจิตร ซึ่งเป็นครูฝึกพายที่เป็นมืออาชีพ ผ่านสนามและคว้าชัยชนะในสนามระดับจังหวัดหรือระดับประเทศมาแล้ว จึงจ้างครูฝึกมาจากจังหวัดพิจิตร ชื่อนายสุทิน ควรเกิด มาทำการฝึกซ้อมเป็นเวลา 2 เดือน โดยให้พักอาศัยอยู่ที่วัด ค่าจ้างเป็นเงิน 91.000 บาท (เก้าหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน) ซึ่งจะทำหน้าที่ควบคุมการฝึกและสอนเทคนิคต่างๆ แก่พาย...”²¹

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์ ทีมเรือในแต่ละทีมเรือแบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดใหญ่ ชุดกลางและชุดเล็ก ส่วนใหญ่จะรวมกันโดยมีหัวหน้าทีมพายมากันมารวมทีม โดยมีผลประโยชน์ร่วมกันตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน คือ จำนวนเงินค่าจ้างเป็นการตอบแทน โดยที่ความสัมพันธ์มีหลายมิติ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

(1) จ้างทีมพายเป็นรอบ วิธีการคือ พอพายตัวเรือ ชื่อ ก. แล้วเสร็จ พายก็เปลี่ยนเสื้อทีมไปพายให้ตัวเรือชื่อ ข. ได้ค่าจ้างเป็นรอบ ราคาอยู่ประมาณ 300-1,000 บาท

²¹ อำพร ปวงรังษี. กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ประเพณีแข่งเรือ ชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพัฒนารัฐบาลท้องถิ่น คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

(2) จ้างเป็นสนาม จ้างเหมาเฉพาะสนามแข่งขันสนามใดสนามหนึ่ง วิธีการ คือ เจ้าของตัวเรือ ชื่อ ก. จ้างเหมาฝีพาย ตามจำนวนฝีพายที่ตกลงกัน โดยให้ฝีพายเริ่มพายตามรอบที่แข่งขัน 1, 2 และ 3 จนสิ้นสุดการแข่งขัน ความมุ่งหวังถึงกรณีชนะการแข่งขันไปสู่ตำแหน่งชนะเลิศ ทีมฝีพายได้ค่าจ้าง ราคาอยู่กับสถานการณ์การแข่งขันว่าได้พายกี่รอบ ตกลงเบื้องต้นรอบละกี่บาท/คน/ทีม หรือบางกรณีตกลงกันแบบเหมาจ่ายว่าหากได้เข้าสู่รอบชนะเลิศแข่งขันในสนามนั้นๆ เงินรางวัลให้แบ่งกันในทีมฝีพาย

(3) จ้างเหมาทุกสนามที่ผู้จ้างวางแผนนำตัวเรือลงแข่งขัน โดยผู้จ้างจะทำปฏิทินการแข่งขัน พุดคุย เจรจาต่อรอง วางแผนร่วมกับทีมฝีพายและทำข้อตกลงกันว่าจะจ้างเหมาทั้งเทศกาล นับตั้งแต่เปิดสนามแข่งขันเดือน ส.ค. – ธ.ค. หมายถึงตั้งเริ่มจนถึงสิ้นสุดการแข่งขัน ความมุ่งหวังถึงกรณีชนะการแข่งขันไปสู่ตำแหน่งชนะเลิศ ทีมฝีพายได้ค่าจ้าง ราคาอยู่กับสถานการณ์การแข่งขันว่าได้พายกี่รอบ ตกลงเบื้องต้นรอบละกี่บาท/คน/ทีม หรือบางกรณีตกลงกันแบบเหมาจ่ายว่าหากได้เข้าสู่รอบชนะเลิศแข่งขันในสนามนั้นๆ เงินรางวัลให้แบ่งกันในทีมฝีพาย

กรณีที่ (2) และ (3) อาจมีประเด็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เนื่องจากผู้จ้างต้องการทำผลงานให้กับหน่วยงาน/องค์กรธุรกิจ เพื่อเผยแพร่โฆษณา สืบเนื่องจาก “บริษัทเอกชน” ที่ต้องการโฆษณาโดยตรงเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และต้องการมาสินค้ากับผู้ซื้อในบริเวณจัดงานแข่งเรือ บริษัทเอกชนยังมีการโฆษณาแฝงโดยการสนับสนุน “ทีมเรือ” โดยอนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่งที่โดยตรงให้กับทีมเรือ โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องโชว์สัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หรือตราสัญลักษณ์ของบริษัท เช่น สวมชุดทีม ป้ายประชาสัมพันธ์ฯ ทีมเรือที่ลงแข่ง ผู้จัดการแข่งขันจะต้องประกาศชื่อเรือและผู้สนับสนุนให้ผู้ชมขอบสนามทราบด้วย รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันในแต่ละสนามจะมีถ่ายทอดสดการแข่งขันไปยังผู้ชมทางบ้านถือเป็นการโฆษณาที่บริษัทเอกชนให้การสนับสนุนกิจกรรมแข่งเรืออย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ กรณี ทีมเรือ เมื่อรับเงื่อนไขมาแล้วจำเป็นต้องสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง บทบาทของเจ้าของธุรกิจ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เรื่องเงินสนับสนุน “...ก็สนับสนุนไปตามนโยบาย เราจะมีแผนประจำปีในการจัดสรรเงินให้กับทีมเรือ และมอบให้สนามแข่งเรือ ส่วนใหญ่อาศัยเครือข่าย 3 รูปแบบเลย คือ หนึ่งสนับสนุนสนามแข่ง มอบให้เจ้าภาพไป ให้เงินและอุปกรณ์ สองสนับสนุนผ่านทีมเรือโดยตรง มีบางพื้นที่สนับสนุนผ่าน

ทีมผู้จัดรายการแข่งขัน ซึ่งเราก็ตัดตามผลงานของเรือเช่นกันว่า ไปแข่งสนามไหนมาบ้าง ได้ถ้วยได้รางวัลหรือไม่ ถ้ามีผลงานเราก็รักษาความสัมพันธ์ต่อ ถ้าไม่มีผลงานเราก็พิจารณาตามเกณฑ์ของเราเช่นกัน...”

สัมภาษณ์ทีมเรือ กำนัน บ. จังหวัดพิจิตร “...ถ้าสิ่งที่ไม่ให้ผมล้าหนึ่งต่อปี ผมก็จะเลิกดูแลเรือแล้ว คิดดูค่าใช้จ่ายมันเยอะ ค่าจ้างฝีพาย ค่าลากจูง ค่ากิน ค่าที่พักและค่าน้ำมัน...แต่พอได้มาทำหน้าพิพาทลูกทีมไปแข่ง บางทีเราก็ตายากชนะ จะได้เป็นขวัญกำลังใจให้กับทีมเรา ชื่อเสียงของเรา ก็มีหลายวิธีที่จะพาทีมชนะ คือ การหาฝีพายเก่ง จัดระบบการฝึกซ้อม อาหาร และชนะเราก็มอบเงินรางวัลที่เขาได้ให้ไปแบ่งกันเอง...”

ฉะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์ในสนามเป็นผลมาจากที่มีคนจำนวนมากเข้ามาในบริเวณจัดการแข่งขัน ถือเป็นตลาดผู้บริโภคแหล่งหนึ่ง รวมถึงผู้เล่นพนันแข่งเรือด้วย วิธีการดึงดูดใจ คือ “การโฆษณา” ในสนามจะส่งผลหลายภาคส่วน ทั้งผู้บริโภคและการโฆษณาในบริเวณสนามแข่งขันจึงเป็นอุปสงค์ของการจัดแข่งเรือยาวประเพณี นำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “เจ้าของตัวเรือ” และ “ทีมฝีพาย” ตามเงื่อนไขการสร้างผลงาน เมื่อมีการจัดการแข่งขันสนามต่างๆ เจ้าของตัวเรือที่มีผู้สนับสนุนงบประมาณจึงต้องนำเรือลงแข่งขันให้ได้จำนวนสนามให้มากที่สุด และจำเป็นต้องหาทีมเรือมาอยู่ในสังกัดเพื่อให้สามารถลงแข่งขันในสนามต่างๆ ได้ตามแผน ทีมฝีพาย ซึ่งประกอบไปด้วยคนจำนวนหนึ่งจึงพัฒนากลุ่มของตนให้มีอำนาจต่อรองราคาค่าจ้างได้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าฝีพายมืออาชีพ หลายทีมมีประสบการณ์ในการลงแข่งขันประเภทเรือจิ๋ว ฝีพายหลายทีมรวมสามารถแข่งประเภทเรือเล็กได้ และหากมีโอกาสมักจะขยายเครือข่ายกันเป็นกลุ่มทีมเรือประเภทเรือยาวกลาง แต่เรือยาวใหญ่ส่วนมากจะเป็นกลุ่มสปอนด์เซอร์ใหญ่สนับสนุนชัดเจน การก่อตัวของทีมเรือขนาดเล็กและกลาง เมื่อมีศักยภาพในการระดมทีมได้อาจจะมีผลเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับทีมเรือกลุ่มอื่นๆ ในบางสถานการณ์ที่ทีมเรือขาดกำลังคน เช่น ฝีพายบาดเจ็บ ไม่สบาย ติดภารกิจอื่น เป็นต้น

พัฒนาการของเรือจิ๋ว ในแต่ละพื้นที่มีความสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน จึงก่อเกิดการพัฒนาการแข่งขันเรือในกลุ่มเยาวชนขึ้นมาในทุกภูมิภาค ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเรือจิ๋วขึ้นมาฝีพายจำนวนหนึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่ได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมแข่งเรือสปีดสามประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถือเป็นการใช้เวลาว่าง

ให้เกิดประโยชน์และให้มาทำกิจกรรมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารมักจะตั้งงบประมาณในการดำเนินการไว้ในแต่ละปีงบประมาณเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนทั้งหมดเป็นปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่มีผลทำให้กระแสการแข่งขันเรือยาวเพิ่มปริมาณสนามแข่งมากขึ้นในแต่ละภูมิภาคด้วย²²

ประเภทของฝีพายมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดงานแข่งเรือ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยฝีพายชาวบ้าน ฝีพายจากหน่วยงานราชการ ฝีพายมืออาชีพ ดังนี้

(1) **ฝีพายชาวบ้าน** ในอดีตชาวบ้านจะใช้เวลาว่างจากการยังชีพ ในช่วงเช้า หรือ เย็น มาฝึกซ้อมพายเรือ การรวมกลุ่มของฝีพายชาวบ้านมีจำนวนลดลง เนื่องจากการผลิตในภาคเกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปการทำไร่ ทำนา สามารถทำได้หลายครั้งต่อปี เริ่มไถนา หว่านข้าว เกี่ยวข้าวได้ตลอดปี จึงทำให้ชาวบ้านมีเวลาว่างไม่ตรงกันยากต่อการนัดมาซ้อมพายเรือ²³

ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันฝีพายชาวบ้านยังคงมีอยู่จำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำ ใช้เรือสัญจรในพื้นที่บางช่วงเช่น ช่วงหน้าน้ำ มีประสบการณ์ตรงในการพายเรือแข่งขันในสนามต่างๆ ในชุมชน มีความรักในกิจกรรมแข่งเรือเป็นทั้งผู้ชมและเชียร์การแข่งขันในหลายๆ สนามที่สนใจ และเป็นฝีพายในสนามแข่งขันต่างๆ เมื่อมีโอกาส เช่น มีผู้จัดการทีมมาชักชวน เสนอตัวเองเป็นฝีพายเรือของวัดเพื่อการกุศล ฯลฯ เป็นต้น

(2) **ฝีพายจากหน่วยงานราชการ** การก่อตั้งของฝีพายจากหน่วยราชการทหารได้สนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือยาว พร้อมทั้งการมีเรือของต้นสังกัดโดยตั้งเป็นชื่อหน่วยงานเพื่อประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของหน่วยงาน ภายหลัง การแข่งขันเรือยาวเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น หน่วยงานราชการ อาทิ ทหาร ตำรวจ ได้นำกำลังพล ฝึกซ้อมพายเรือ ร่วมการแข่งขันเรือยาวประเพณี เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทย ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันฝีพายจากหน่วยราชการมีจำนวนมาก

²² บัญชา คารวะ, เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อ. โพธิ์ประทับช้าง จ. พิจิตร, สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2556.

²³ บัญชา คารวะ, สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2556.

ในระยะแรกๆ ฝัพายจากหน่วยงานราชการส่วนใหญ่ถูกเกณฑ์มาพายจะแข่งขันสู้ชาวบ้านไม่ได้เนื่องจากทหารบางคนขาดทักษะและเทคนิคในการพายเรือ แตกต่างจากฝัพายชาวบ้านมีประสบการณ์มากกว่า ต่อมาภายหลังฝัพายทหาร ได้เรียนรู้ และพัฒนาฝัพายให้ดีขึ้น ประกอบกับ ทหารมี ความแข็งแรง มีระเบียบวินัย ความพร้อมเพรียงและมีเวลาในการฝึกซ้อมดีกว่าชาวบ้าน ที่ติดภาระในการยังชีพ จึงประสบผลสำเร็จในการแข่งขัน²⁴

(3) **ฝัพายมืออาชีพ** เมื่อกระแสตื่นตัวของวงการเรือยาวเป็นที่นิยมมากขึ้น ประกอบกับสภาพสังคมเปลี่ยนไป ก่อเกิดฝัพายมืออาชีพ ซึ่งพัฒนามาจากฝัพายทหารที่ปลดระวางและมีโอกาสได้พายเรือไปกับหน่วยงานต้นสังกัดถึงแม้จะปลดประจำการแล้ว เนื่องจากทางต้นสังกัดมีข้อจำกัดในการฝึกทหารรุ่นใหม่ การฝึก แต่ละรุ่นใช้เวลาเพราะทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่พายเรือไม่เป็นสัมพันธ์กับการคมนาคมด้วยเรือมีเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น จึงเกิดระบบการจ้างพายเรือขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยจ่ายระบบค่าตอบแทน ฝึกซ้อมเรือด้วยการจ่ายค่าตอบแทน เป็นเบี้ยเลี้ยงในการฝึกซ้อม

3.3.5 กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการแข่งเรือ ประกอบไปด้วย

(1) **ช่างและคู่ต่อเรือ** เมื่อการแข่งขันเรือยาวประเพณีเป็นที่นิยมแพร่หลาย จึงก่อเกิดรูปแบบการผลิต “เรือ” ซึ่งเป็นพาหนะที่สำคัญในการแข่งขัน วิวัฒนาการของการจัดทำเรือในแต่ละยุคมีความน่าสนใจ มีบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับจำนวนและกิจกรรมการแข่งขันอย่างมาก การพัฒนาและเผยแพร่ผลงานของช่างฝีมือที่ประสบการณ์จัดทำเรือขึ้น เมื่อเรือลงแข่งขันในสนามประสบความสำเร็จชนะการแข่งขัน ในหมู่บ้านและท้องถิ่นอื่นๆ มักจะถามข้อมูลว่าช่างไหนซุ๊ด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเตรียมความพร้อมในการแข่งขันในปีต่อไปจะได้ให้ช่างคนดังกล่าวมาซุ๊ดเรือให้กับชุมชนบ้าง²⁵

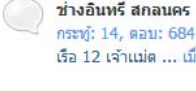
²⁴ ขวัญทอง สอนศิริ, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2555.

²⁵ ประทีป แดงอ่อน, ภูมิลำเนา ม. 3 ต. กำแพงดิน อ. สามง่าม จ. พิจิตร, สัมภาษณ์, 1 กันยายน พ.ศ. 2555.

สนามแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ มีสนามแข่งขันที่ทำให้เรือได้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กล่าวถึงการแข่งเรือในจังหวัดพิจิตร ปัจจัยที่ทำให้เรือได้รับความนิยมคือการแข่งขันชนะ ช่างซุดเรือ มักจะมีงานซุดเรือจากเจ้าของเรือเพิ่มมากขึ้น

ข้อมูลจากเว็บไซต์ไทยล่องโบท ได้รวบรวมช่างและคู่ซอมเรือจำนวน 12 แห่งที่เป็นที่นิยมของทีมเรือได้นำเรือไปซ่อม ปรับปรุง เพื่ออุปกรณ์ให้พร้อมแข่งขันในสนาม การกระจายตัวของช่างมีทุกภาค ดังนี้

ภาพ 5 แสดงรายชื่อช่างและคู่ต่อเรือของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย

ช่างทำเรือ		ดูแลโดย: Golf	
	หลวงพ่อบุญศักดิ์ สุวรรณโน (โรงพยาบาลเรือยาว) กระชุง: 17, คอบ: 466 === วัดสุวรรณราชท ... 2013-10-22 20:36 tawada		ช่างสวน ศูนย์พนา (ช่างเทวดา) กระชุง: 114, คอบ: 2572 เรือพ้อมเล็ดละ ... 2013-12-16 09:31 onepon
	ช่างอ๊อด-เล็ก นนงคินแดง (ช่างอจจริยะ) กระชุง: 104, คอบ: 2235 เจ้าแม่สายฝน แล ... 2013-10-22 20:42 tawada		ช่างดี สุพรรณบุรี กระชุง: 57, คอบ: 1345 คู่กันดี ลำ ... 2013-11-6 17:29 7410
	ช่างเกา บ้านโป่ง กระชุง: 26, คอบ: 554 ความภาพภูมิใจอี ... 2013-11-15 05:44 popmom		ช่างเจริญ นางพระนอน กระชุง: 17, คอบ: 349 ช่างเจริญ พ้องเอ ... 2013-7-27 14:03 kong
	ช่างหรั่ง นางพระนอน กระชุง: 11, คอบ: 222 ราคาเรือ 2013-11-13 17:10 mpong777		ช่างพร สุรินทร์ กระชุง: 78, คอบ: 1344 เก็บตกสนามอ. ท่า ... 2013-10-31 09:25 ชายอารีย์
	ช่างกรปรี อีสาน (คู่เรือ ค.แดง) กระชุง: 113, คอบ: 1385 เรือหลังท่ม 40 ... 2013-12-18 12:59 ศรีธัญชัย		ช่างทูล หน้บไซย กระชุง: 8, คอบ: 77 ช่างทูล หน้บไ ... 2013-10-17 13:48 pond4
	คู่เรือยาวโคะไซไพรินทร์ กระชุง: 20, คอบ: 345 คอบนี้มีเรือ ลำ ... 2013-12-26 20:41 api		ช่างอินทร์ สกลนคร กระชุง: 14, คอบ: 684 เรือ 12 เจ้าแม่ด ... เนื้อวาน 12:40 tep

1. โรงพยาบาลเรือ วัดสุวรรณราชหงส์ ภายใต้การดูแลของพระอธิการสมศักดิ์ สุวณโน เจ้าอาวาสวัดสุวรรณราชหงส์และชาวบ้าน ต. ตำบลคงค์รัก อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง คู่ซอมและต่อเรือนี้มีชื่อเสียงในภาคกลาง หรือมีชื่อเรียกว่า “โรงพยาบาลเรือ” ผู้ดำเนินการก่อตั้งและดูแลโรงพยาบาลเรือแห่งนี้ คือ พระอธิการสมศักดิ์ สุวณโน เจ้าอาวาสวัดสุวรรณราชหงส์ เนื่องจากท่านเป็นช่างผู้ซ่อมเรือโดยมีชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเรือ

2. ช่างฮึด-เล็ก หนองดินแดง สืบเนื่องจากพ่อของช่างฮึด หนองดินแดงและเล็ก หนองดินแดง เป็นนักพากษ์ชื่อดังแถบลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม จากความสนใจนำมาสู่การเปิดบริการซ่อมเรือ เป็นช่างซ่อมเรือที่มีผลงานช่วยพัฒนาเรือให้กับหน่วยงานราชการ เช่น เรืออัครนาวา เป็นเรือยาวใหญ่ ขนาด 55 ฝีพายของกรมสื่อสารทหารบก ค่ายกำแพงเพชรอัครโยธิน สมุทรสาคร เป็นต้น

3. ช่างเภา บ้านโป่ง เป็นช่างต่อเรืออยู่ตรงวัดปลักแรต อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี เปิดบริการทำเรือทุกประเภทในแถบมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ โดยเรือที่มีชื่อเสียง คือ เรือศรีลำดวน เรือเพชรพระธาตุ และเรือดังในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

4. ช่างนิยม กรัตนุละ ฉายาในวงการเรือเรียกว่า “ช่างหรั่ง บางพระนอน” มีช่างซ่อมเรือเปิดบริการที่ ตำบลทับยา อำเภอนิคมบรูรี สิงห์บุรี

5. ช่างกุปรี อีสาน (กูเรือ ต. เต็ง)

6. ช่างเรือยาวไค้ชไพรินทร์

7. ช่างตี สุพรรณบุรี เป็นช่างเปิดซ่อมและดัดแปลงที่อำเภอบางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

8. ช่างเจริญ พางพระนอน

9. ช่างสงวน ศูนย์นพพา (ช่างเทวดา)

(2) **ธุรกิจรถลากจูงเรือและอุปกรณ์** เมื่อมีสนามแข่งขันเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่สภาพการแข่งขันเรือยาวเฉพาะคนในพื้นที่เดียวกันและบริเวณใกล้เคียงกันในอดีตได้กลายสภาพมาเป็นการแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ ก่อเกิดธุรกิจลากจูงเรือ การลากจูงจะใช้รถบรรทุกเรือสามารถเคลื่อนย้ายไปยังสนามแข่งที่อยู่ในภาคต่างๆ ได้ ดังปรากฏในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 6-7 แสดงการชักลากจากยาวใหญ่ของธุรกิจชักกราก

(3) **รถบรรทุกจ้างขนส่งทีมเรือ** เมื่อทีมเรือได้ “ตอบรับ” จากคณะกรรมการจัดการแข่งขัน ได้เรียนเชิญไปแข่งขันต่างจังหวัด ผู้จัดการจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนพาทีมเรือเดินทางไปสนามแข่งขัน โดยมี “เงินค่าลากจูงเรือเข้าร่วมการแข่งขัน” ทีมเรือมีสมาชิกจำนวนมากและเป็นกลุ่มใหญ่ วิธีการเดินทางจะเลือกจ้างรถบรรทุกใหญ่ ส่งผลให้ธุรกิจรถบรรทุกจ้างขนส่งทีมเรือ ในการประมาณการสนามแข่งขันทั่วประเทศซึ่งได้ข้อมูลจาก สสส. พบว่ามีสนามแข่งขันรวมกว่า 200 สนามทั่วประเทศ ส่งผลให้ธุรกิจรถบรรทุกจ้างได้มีงานจากการจ้างขนส่งทีมเรือไปด้วย

3.4 ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการเล่นเรือยาวประเพณี

3.4.1 นโยบายเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีแข่งเรือจากรัฐ

นับแต่แต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้น ททท. ได้เข้ามาส่งเสริมการจัดแข่งขันเรือยาวชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยเป็นครั้งแรกที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ชนะการแข่งขันดังกล่าวจะได้รับถ้วยรางวัลเกียรติยศและเงินสด นำมาสู่รูปแบบการจัดงานแข่งเรือที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคงรูปแบบการจัดการแข่งขันในแต่ละพื้นที่ที่มีเจ้าภาพหลักแล้ว และได้มี “เจ้าภาพร่วม” มีการระดมทุนจากหลายภาคส่วน (ชาวบ้านและผู้นำชุมชน วัด หน่วยงานราชการ) ถึงแม้งบประมาณจะไม่มาก แต่ถือเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดแข่งเรือในพื้นที่นั้น เริ่มตั้งแต่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนมาเที่ยวชมงาน มีมหรสพที่ทันสมัยเพื่อให้งานแข่งเรือประเพณีของวัดนั้นๆ โดยยกระดับการจัดงานที่จัดขึ้นในชุมชน หรือเรียกกันว่า “ชาวบ้านๆ” ซึ่งผู้คนมาเที่ยวชมงานมาจากชุมชนและภายในจังหวัด เปลี่ยนมาเป็นระดับ “ชมรมหรือสมาคม” เป็นงานระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการประชาสัมพันธ์จัดงานแข่งเรือ ณ สนามวัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร ประจำปี 2556 ดังนี้

“...การสืบสานประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดท่าหลวง พระอารามหลวง โดยตั้งแต่วันเริ่มงานจะมีมหรสพคอนเสิร์ต ลิเก มหรรมสินค้าราคาถูกเปิดงานให้เที่ยวฟรี ส่วนไฮไลต์ คือวันที่ 7-8 กันยายน 2556 เป็นวันแข่งเรือ โดยวันที่ 7 กันยายน 2556 จะเป็นพิธีเปิดที่มีขบวนแห่เรือพยุหยาตราทางชลมารคจำลอง อันเชิญด้วยพระราชทานอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งในพิธีเปิดจะถ่ายทอดสดผ่านสถานีโทรทัศน์ NBT ซึ่งจะมีเรือยาวใหญ่ 12 ลำ ยาวกลาง 12 ลำ เรือยาวเล็ก 16 ลำ เรือภายใน 8 ลำ รวมทั้งหมด 48 ลำ จะลงสนามพายแข่งขันกัน 120 เทียวเพื่อคัดให้เหลือเรือที่เก่งที่สุด จากนั้นในวันที่ 8 กันยายน 2556 ก็จะถ่ายทอดสดผ่านสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ซึ่งเป็นการแข่งขันรอบชิงชนะเลิศเรือจำนวนทั้งหมดจะแข่งขันกัน 80 เทียว เพื่อให้ได้เรือชนะเลิศในแต่ละประเภทเพื่อได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานจากในหลวงและถ้วยรางวัลแชมป์แห่งประเทศไทย ซึ่งทุกประเภทมีเงินรางวัลรวมกว่า 2 ล้านบาท ซึ่งปีนี้จังหวัดพิจิตรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทุ่มทุนใช้บในการจัดงานกว่า 10 ล้านบาท ซึ่งคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 3 หมื่นคน ได้มาสัมผัสกลิ่นไอของประเพณีการแข่งขันเรือยาวในครั้งนี้ อีกทั้งคาดการณ์ว่าจะมีเม็ดเงินสะพัดไม่น้อยกว่า 200 ล้านบาท...”

3.4.2 การสนับสนุนประมาณจัดงานโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากข้อมูลสถานการณ์การแข่งขันเรือในพื้นที่ศึกษา สามารถประมวลผลออกมาได้ว่า ในปี พ.ศ. 2556 พบว่าจำนวนเกินร้อยละ 50 เป็นการจัดการแข่งขันตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณี แข่งเรือ ถือเป็นประเด็นการเรื่องรูปแบบการจัดงานการแข่งขันเรือยาวประเพณีในปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นจากอดีต ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบตัวอย่างของสนามแข่งขันที่สนับสนุนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด พิจิตร คือ สนามวัดदान อบต. ไผ่ขวาง จ. พิจิตร ได้จัดการแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสงกรานต์ อบต.ไผ่ขวาง การจัดงานกำหนดในวันสงกรานต์ คือ 13 เมษายน 2556²⁶ จากข้อเท็จจริงที่สะท้อนให้เห็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทในการกำหนด รูปแบบการจัดแข่งขันเรือยาวนอกเทศกาล เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การกระตุ้นให้มีการจัดบริการแข่งเรืออย่างต่อเนื่อง ผู้เล่นพนันสามารถวางแผนและเดินสายเล่นพนันในสนามต่างๆ ที่จัดงานไม่ตรงกันได้ตลอดทั้งในเทศกาลและนอกเทศกาล

3.4.3 การสนับสนุนประมาณจัดงานของบริษัทเอกชน

ในกิจกรรมการแข่งขันเรือพบว่ามี “ธุรกิจโฆษณาแฝง” จากกลุ่มธุรกิจที่ต้องการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของบริษัท โดยธุรกิจดังกล่าวมีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการแข่งขันเรือ 2 รูปแบบ คือ การสนับสนุนทุนให้กับสนามแข่งขัน และการสนับสนุนทุนให้กับทีมเรือ เมื่อมีสนามแข่งขันมีเพิ่มมากขึ้นสามารถไปแข่งสนามต่างๆ ในภูมิภาคได้ ทีมเรือก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ทีมเรือสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์แลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อให้การจัดแข่งเรือเป็นไปตามเงื่อนไขการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่ม เกิดรูปแบบการพนันในกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีในปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละสนามแข่งขัน พบว่าในกลุ่มเจ้าของเรือเอกชนมีการพัฒนาเรือเพื่อเข้าร่วมแข่งขัน มีการใช้จ่ายเงินเพื่อจัดงานจำนวนมาก จึงก่อเกิดการขอการสนับสนุนจากบริษัทธุรกิจที่พร้อมสนับสนุนงบประมาณ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการโฆษณาผ่านกิจกรรมแข่งเรือ เช่น ใส่เสื้อทีมที่มีโลโก้ของสินค้า ทีมเรือต้องสร้างชื่อเสียง การบริหารจัดการฝึกซ้อมเพื่อให้ได้ชัยชนะ การซื้อตัวฝีพายเก่งๆ มาเพื่อหวังผลชนะ การเจรจาต่อรอง การล้มเรือ เป็นต้น

²⁶ สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ปฏิทินการแข่งขันเรือยาวประเพณี พ.ศ. 2556

สำหรับองค์กรภาคเอกชนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีมีจำนวนมาก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ องค์กรภาคเอกชนที่มีหน่วยธุรกิจขนาดเล็กและที่ตั้งอยู่ในจังหวัดแห่งนั้น และองค์กรภาคเอกชนที่มีหน่วยธุรกิจขนาดกลางและใหญ่โดยมีที่ตั้งอยู่นอกจังหวัดแห่งนั้นแต่มีสาขากระจายทั่วประเทศ ตัวอย่างผู้สนับสนุน คือ บริษัท สิงห์ คอปอเรชั่น จำกัด, บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท เอ.พี. ฮอนด้า จำกัด, บริษัท ตรีเพชรอีซูมเชลล์ จำกัด ฯลฯ กรณี บริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) สืบเนื่องจากบริษัทในเครือดังกล่าวเป็นผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวมานานมากกว่า 30 ปี สนับสนุนการพัฒนาเรือในหลายจังหวัด เป็นสปอนเซอร์เรือ เช่น เรือเปียร์สิงห์ จ.สระบุรี นอกจากนี้ บริษัทในเครือได้เป็นผู้สนับสนุนสนามแข่งขันทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2556 ได้มีนโยบายสนับสนุนการจัดการแข่งขันจำนวน 86 แห่ง ทั่วประเทศ²⁷

3.5 บทสรุป

ในอดีต “เรือ” เป็นของวัด หรือเป็นของชุมชน ฝีพายจึงมาจากคนในชุมชน สนามแข่งขันก็เป็นสนามในชุมชน เมื่อเรือจากชุมชนไหนชนะการแข่งขันต่อเนื่องเป็นที่รู้จักก็ถือว่าเป็นชื่อเสียงของชุมชน ถือเป็นความภาคภูมิใจของทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมแข่งเรือ ต่อมา “เรือ” เป็นของเอกชน เริ่มมีนักการเมือง นักธุรกิจขนาดกลาง-ใหญ่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ มาสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือและเป็นเจ้าของพัฒนาเรือของตนเข้าสู่การแข่งขันในสนามต่างๆ ก่อเกิดทีมจัดงาน ทีมเรือ ฝีพายมืออาชีพ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการแข่งเรือยาวมากมาย ใครมีเรือก็ต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ “ทีมเรือ” คือ ลูกเทือก/ฝีพาย อุปกรณ์เรือ การซ่อมบำรุง การขนส่งเรือและฝีพาย การดูแลอาหาร เบี้ยเลี้ยงฝีพาย ฯลฯ

ในกิจกรรมการแข่งขันเรือพบว่า มี “ธุรกิจโฆษณาแฝง” จากกลุ่มธุรกิจที่ต้องการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของบริษัท โดยธุรกิจดังกล่าวมีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการแข่งขันเรือ 2 รูปแบบ คือ การสนับสนุนทุนให้กับสนามแข่งขัน และการสนับสนุนทุนให้กับทีมเรือ เมื่อมีสนามแข่งขันมีเพิ่มมากขึ้นสามารถไปแข่งสนามต่างๆ ในภูมิภาคได้ ทีมเรือก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ทีมเรือสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์แลกเปลี่ยน

²⁷ เอกสารสำหรับข้อมูลจากบริษัท บุญรอดเทรดดิ้ง จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2556

ผลประโยชน์เพื่อให้การจัดแข่งเรือเป็นไปตามเงื่อนไขการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่ม เกิดรูปแบบการพนันในกิจกรรมแข่งเรียวาวประเพณีในปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละสนามแข่งขัน พบว่าในกลุ่มเจ้าของเรือเอกชนมีการพัฒนาเรือเพื่อเข้าร่วมแข่งขัน มีการจ่ายเงินค่าบริหารจัดการจำนวนมาก จึงก่อเกิดการขอการสนับสนุนจากบริษัทธุรกิจที่พร้อมสนับสนุนงบประมาณ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการโฆษณาผ่านกิจกรรมแข่งเรือ เช่น ใส่เสื้อทีมที่มีโลโก้ของสินค้า ทีมเรือต้องสร้างชื่อเสียง การบริหารจัดการฝึกซ้อมเพื่อให้ได้ชัยชนะ การซื้อตัวฝีพายเก่งๆ มาเพื่อหวังผลชนะ การเจรจาต่อรอง การลี้มเรือ เป็นต้น

บทที่ 4

เศรษฐกิจการเมืองเรื่องการแข่งขันเรือ

และผลกระทบจากการแข่งขันเรือ

4.1 งบประมาณและผลกระทบในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี

4.1.1 งบประมาณในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี

ในด้านงบประมาณรายรับจะมาจากเจ้าภาพเป็นหลัก เมื่อ “เจ้าภาพหลัก” เสนองบประมาณและอนุมัติงบประมาณในการดำเนินงานจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีประจำปีแล้ว สืบเนื่องจากกระแสของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีผู้บริหารท้องถิ่นในหลายพื้นที่กำหนดนโยบายนี้ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและได้จัดทำโครงการแข่งขันเรือยาวประเพณี ในการเป็นผู้สนับสนุนทุนนี้ มักจะเป็นที่รู้จักกันในนาม “เจ้าภาพ” โดยรวมเจ้าภาพเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณทั้งหมดเพื่อจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งขันนั้นๆ

ในการนี้ เจ้าภาพที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวางแผนตั้งและอนุมัติงบประมาณ คือ ผู้มีอำนาจสูงสุดจะวางแผนการจัดงาน ซึ่งจะจัด “ตั้งคณะกรรมการจัดงานอย่างเป็นทางการ” ในคณะกรรมการจัดงานมีการแบ่งฝ่ายร่วมเตรียมงานก่อนการแข่งขัน ระหว่างการแข่งขันและสิ้นสุดการแข่งขัน โดยเริ่มตั้งแต่ประชุมเพื่อกำหนดวันจัดงาน คณะกรรมการจัดเตรียมสถานที่ ภายในวัดบริเวณริมน้ำที่เหมาะสมเพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม, ตั้งเต็นท์ปะรำพิธีจัดทำหุ่นกลางแม่น้ำ, จัดทำหุ่นปล่อยเรือ ผูกผ้า, จัดทำป้ายเฉลิมพระเกียรติจัดตกแต่งศาลาหน้าวัดซึ่งเป็นสถานที่เปิดงาน และจับฉลาก เพื่อแบ่งสายเรือ นำชื่อเรือลงสูจิบัตร จัดเตรียมสถานที่ ดูแลความพร้อมประชุมแบ่งงานออกสูจิบัตร ดำเนินการจัดการแข่งขันเรือยาวตามโครงการ สำหรับช่วงกลางคืนจัดการละเล่นรื่นเริงมีมหรสพและความบันเทิงต่างๆ ให้ชมในคืนวันจัดงาน (ทั้งหมดขึ้นอยู่กับงบประมาณของเจ้าภาพ)

การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายขึ้นอยู่กับรูปประเภทการแข่งขัน คือ (1) สนามเล็ก หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขัน 1 ประเภท (2) สนามกลาง หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันระหว่าง 2 ประเภท (3) สนามใหญ่ หมายถึง สนามที่จัดการแข่งขันทั้ง 3 ประเภทหรือมากกว่า และเงื่อนไข**เครือข่ายทีมเรือที่ความสัมพันธ์กับผู้จัดรายการแข่งขัน** เนื่องจากทีมเรือต่างหาข้อมูลเพื่อลงสมัครเข้ามาแข่งขัน ทีมเรือจึงพยายามสนับสนุนให้เจ้าภาพจัดงานกำหนดการแข่งขันแน่นอน โดยกำหนดวันและเวลาของแต่ละสนามให้ชัดเจน และไม่ตรงกันเพื่อให้เรือได้มีโอกาสแข่งขันได้หลายสนาม หากมีการจัดแข่งเรือในแต่ละสนามที่ตรงกัน ผู้จัดการเรือจะประเมินสถานการณ์และเลือกที่ไปลงแข่งในสนามที่ได้ประโยชน์ เช่น ได้ค่าลากจูงมากกว่า รางวัลชนะเลิศสูง สำหรับเงินรางวัลต้องสัมพันธ์กับถ้วยรางวัล (ตามลำดับขั้นยศ) เป็นต้น

สำหรับ “**เงินงบประมาณรายจ่าย**” จะตั้งไว้ในหมวดค่าใช้สอย โดยค่าใช้จ่ายหลักที่นำมาสู่การจัดการแข่งเรือได้จะประกอบไปด้วย ประกอบไปด้วยรายการต่างๆ ค่าจ้างเหมาสำหรับมหรสพและความบันเทิงรูปแบบต่างๆ ค่าจ้างเหมาจัดทำสถานที่, ค่าจ้างเหมาจัดทำหุ่นปล่อยเรือ + ปะรำตัดสินเรือและหุ่นกลางแม่น้ำ, ค่าจ้างเหมาจัดทำอาหาร+ข้าวกล่องและน้ำดื่มในวันงานสำหรับแขกผู้มีเกียรติ เจ้าหน้าที่ ทีมเรือและอื่นๆ, ค่าจ้างเหมาถ่ายวิดีโอ พิธีเปิด-ปิด และตัดสินเรือ, ค่าจ้างเหมาดนตรีไทยบรรเลงในพิธีเปิด-ปิด และเชียร์, ค่าจ้างเหมาจัดทำป้ายพระบรมฉายาลักษณ์, ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ แผ่นสปอร์ตประชาสัมพันธ์งานแข่งเรือ, ป้ายต้อนรับท่านผู้มีเกียรติ, ค่าจ้างเหมาจัดทำดอกไม้สดประดับโต๊ะวางถ้วยรางวัล, โต๊ะรับแขก, แท่นกล่าวรายงาน, โต๊ะหมู่ รูปเทียนแพ และดอกไม้ประดับพระบรมสาทิสลักษณ์, ค่าจ้างเหมาถ่ายเอกสารสูจิบัตร, ใบสมัคร, และเอกสารประชาสัมพันธ์, ค่าจัดซื้อพลูเพื่อจุดเฉลิมฉลองในพิธีเปิด, ค่าจ้างเหมาอุปกรณ์ต่างๆ ในการปล่อยเรือ (ค่ากระสุนปืนเพื่อยิงปล่อยเรือและค่าธงปล่อยเรือ), ค่าจ้างเหมาเช่าเครื่องเสียงเพื่อติดตั้งบริเวณจัดงาน, ค่าจ้างเหมาเรือจเร, ค่าจ้างเหมาจัดทำตกแต่งเรือเชิญถ้วยพระราชทาน(เรือสุพรรณหงส์), ค่าจ้างเหมาการเหเรือในพิธีเปิดงานและอื่นๆ ทั้งนี้ เจ้าภาพมักจะระบุไว้ว่างบประมาณทุกรายการสามารถถัวเฉลี่ยกันได้ ทั้งหมดสามารถแบ่งออกเป็น 6 หมวด ดังนี้

(1) ค่าจัดซื้อถ้วยรางวัล ถ้วยรางวัล จัดแข่งขันก็ประเภทสัมพันธ์กับสนามเล็ก กลางใหญ่ รางวัลประกอบด้วยถ้วยชนะเลิศ รองชนะเลิศลำดับที่ 1, รองชนะเลิศลำดับที่ 2, และรองชนะเลิศลำดับที่ 3

(2) ค่าเงินรางวัลเรือ จัดแข่งขันที่ประเภทสัมพันธ์กับสนามเล็ก กลางใหญ่ รางวัล ประกอบด้วยถ้วยชนะเลิศ รองชนะเลิศลำดับที่ 1, รองชนะเลิศลำดับที่ 2, และรองชนะเลิศลำดับที่ 3

(3) ค่าลากจูงเรือเพื่อเข้าร่วมแข่งขัน การพิจารณาเงินค่าลากจูงเรือเข้าร่วมการแข่งขันมี ค่าประมาณการเบื้องต้นโดยตามระยะทาง สัมพันธ์กับขนาดของเรือแต่ละประเภท เรือยาวเล็ก เรือยาวกลาง และเรือยาวใหญ่

(4) ค่าบำรุงสถานที่เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดงาน รวมทั้งค่าน้ำ , ค่าไฟ, ค่าเก็บขยะ ฯลฯ

(5) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรับรองและพิธีการ รูปแบบการจัดงานสัมพันธ์ระดับของถ้วยรางวัล

(6) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการแข่งขันเรืออื่นๆ

จากทั้งหมด 6 หมวดรายการข้างต้น จะมีหมวดเงินที่อนุมัติจ่ายโดยขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้มีอำนาจสูงสุดจะใช้ดุลพินิจในการอนุมัติซึ่งเป็นปัจจัยและเงื่อนไขนำไปสู่การใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ หมวดเงินดังกล่าวประกอบไปด้วย **หมวดที่ (1)** ค่าจัดซื้อถ้วยรางวัล ถ้วยรางวัล (ตามลำดับชั้นยศ) สัมพันธ์กับพิธีกรรมที่จะต้องจัดให้สมเกียรติของถ้วยรางวัลด้วย **หมวดที่ (2)** ค่าเงินรางวัลเรือ สัมพันธ์กับ ถ้วยรางวัล (ตามลำดับชั้นยศ) และประเภทรางวัลที่จัดเสริมขึ้นมา เช่น แข่งเรือชิงถ้วยพระราชทาน ประเภท ก. และ ข. นั้นหมายความว่าถึงแม้จะจัดรายการแข่งขันประเภทเดียวแต่มีรางวัล 2 ชุด เป็นต้น และ**หมวดที่ (3)** ค่าลากจูงเรือเพื่อเชิญเข้าร่วมแข่งขัน พิจารณาจากที่ตั้งจังหวัดของเรือ การรับเชิญเข้าร่วมการแข่งขัน ในการจัดรายการแข่งขัน การพิจารณาค่าลากจูงมอบอำนาจให้พิจารณาตามระยะทาง แต่ในทางปฏิบัติจริง ผู้จัดรายการมักจะเสนอค่าลากจูงให้กับ “เรือดัง” เข้าร่วมการแข่งขัน เมื่อชนะการแข่งขันจะได้เงินและถ้วยรางวัล หากแพ้การแข่งขันจะแค่เพียงได้ค่าลากจูง ซึ่งค่าลากจูงขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของคณะกรรมการเช่นกัน บางสนามแข่งขันค่าลากจูงมีจำนวนเทียบเท่ากับรางวัลชนะเลิศลำดับที่ 3 เป็นต้น

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และการจัดงานกลุ่มพบว่าหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตั้ง คณะทำงานจัดกิจกรรมแข่งเรือขึ้น ในช่วงแรกๆ ของการจัดงานส่วนใหญ่ให้บุคลากรในหน่วยงานดำเนินการ และขอความร่วมมือจากชาวบ้านมาช่วยกิจกรรมแข่งเรือ และมีการออกคำสั่งแต่งตั้งชัดเจน คือ “แผนกจัดการ

แข่งขัน” กำหนดเป็นตอบแทนคณะกรรมการกองอำนาจการจัดสายเรือดำเนินการแข่งขัน, คำตอบแทนคณะกรรมการปล่อยเรือ, คำตอบแทนคณะกรรมการตัดสินเรือ, คำจ้างเหมานักพากษ์เรือ, คำจ้างเหมาติดต่อเชิญเรือเข้าร่วมแข่งขัน ด้วยเหตุที่บุคลากรส่วนใหญ่ในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการหลายๆ แห่งไม่มีผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดงานแข่งเรือ จึงต้องให้ผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการ ส่งผลให้หน่วยงานที่จัดงานสามารถจัดการแข่งขันได้สำเร็จ ซึ่งสัมพันธ์กับการก่อตัวที่มือนักพากษ์มืออาชีพ ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญในกิจกรรมแข่งเรือด้วย (กรณีผู้เชี่ยวชาญเป็นคนภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจ่ายค่าตอบแทนได้) ผู้พากษ์เรือก็ยากได้ฝ่ายเทคนิคที่ทำงานร่วมกันได้ดีเตรียมอุปกรณ์ ส่งผลกำหนดกติกาการแข่งขัน การตัดสินเรือเข้าเส้นชัย การจัดกิจกรรมแข่งเรือให้สนุกสนาน การมีคนดูเยอะ การรู้จักประวัติความเป็นมาของเรือเพื่อบรรยายระหว่างการแข่งขัน และการเชิญเรือดังมาแข่งในสนามต่างๆ ทั้งหมดจึงนำมาสู่ “ทีมงาน” และประสบการณ์ร่วมกันในระยะเวลาหนึ่ง เมื่อมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญไปทำหน้าที่แผนกจัดการแข่งขัน ผู้เชี่ยวชาญมักเสนอทีมงานที่ทำงานร่วมกันได้ทั้งแผนกจัดการแข่งขัน

การจ้างเหมา “ทีมจัดรายการแข่งขัน” เพื่อมาทำหน้าที่ใน “แผนกจัดการแข่งขัน” ซึ่งมีบทบาทหน้าที่อำนาจการ ส่งเสริม สนับสนุน วิจัยวิจัย สังการและประสานงานกับทุกฝ่ายเพื่อให้การดำเนินการแข่งขันดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ในแผนกจัดการแข่งขันจะมีการแบ่งออกเป็น ฝ่ายเชิญเรือ มีหน้าที่พิจารณาเชิญเรือทั้งภายในและต่างจังหวัดทุกประเภท พิจารณาการให้เงินค่าลากจูง ประสานงานเรื่องที่พักและอำนวยความสะดวกแก่ผู้จัดการเรือจากต่างจังหวัด ทำหน้าที่ประสานกับฝ่ายเลขานุการ (ฝ่ายแผนจัดการแข่งขัน) เกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงรับรองผู้จัดการเรือ/ผู้แทนเรือทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ฝ่ายเทคนิค มีหน้าที่ควบคุมการแข่งขันเรือยาวประเพณี ให้เป็นไปตามระเบียบและกติกาการแข่งขัน พิจารณาตัดสินลงโทษเรือที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกติกาการแข่งขัน กำหนดการจับสลากแบ่งสายแข่งขันและประชุมชี้แจงระเบียบกติกาการแข่งขันกับผู้จัดการเรือ หรือผู้แทน ฝ่ายบรรยายการแข่งขัน มีหน้าที่บรรยายการแข่งขัน (พากย์เรือ) ตลอดระยะเวลาการแข่งขัน ประกาศผลการแข่งขันเรือยาวทุกคู่ให้ประชาชนทราบ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย (เช่นพิธีการระหว่างการแข่งขัน)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการจ้างเหมานี้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ทีมจัดรายการแข่งขันจะตกลงกับผู้จ้างเหมา ทั้งนี้เพราะกระบวนการเบิกจ่ายตามระเบียบราชการและมีทีมผู้จัดรายการแข่งขันมีหลายทีม จึงนำมาสู่การแข่งขันในเรื่องการเสนอผลประโยชน์ต่างตอบแทนในการรับเหมางานด้วย นำไปสู่การจ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อให้มีโอกาสได้รับการรับจ้างเหมาทำงาน ประมาณการเงินจ่ายใต้โต๊ะระหว่างร้อยละ 10-20 ของจำนวนเงินเต็ม โดยขึ้นอยู่กับบริบทในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทีมผู้จัดรายการแข่งขันเรียกว่า “เงินทอน” ดังคำสัมภาษณ์ “...เราก็คอยากรับงาน พอหน่วยงานจ้างเหมา ก็มีใบเสร็จ เราต้องเซ็นตามใบเบิกมา ส่วนเงินที่เราได้มาไม่ครบนั้น เรียกจนติดปากว่า “เงินทอน” อย่างค่าลากจูงที่เราจะต้องจ่ายให้ทีมเรือยาวใหญ่ที่ลากจูงมา 30,000 บาท ต่อลำ เราก็ต้องบอกพรรคพวกเราว่า มีเงินทอนนะ คีนสามพัน (ประมาณร้อยละ 10) คีนห้าพันบาท (ประมาณร้อยละ 16.6) ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพจะกำหนด...เป็นอันรู้กันทั้งวงการเรือ”

4.1.2 ผลจากการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี

สืบเนื่องจากกระแสของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีผู้บริหารท้องถิ่นในหลายพื้นที่กำหนดนโยบายนี้ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและได้จัดทำโครงการแข่งขันเรือยาวประเพณี

(1) ผลกระทบจากการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน

จากกิจกรรมมาสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจ สนามแข่งเรือจะจัดงาน 1-2 วัน กรณีการจัดแข่งเรือที่วัดที่มีพัฒนาการจัดงานแข่งเรือเรือมายาวนาน เช่น วัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ หรือวัดใหญ่ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งสองสถานที่มีประวัติและพัฒนาการจัดงานแข่งเรือมายาวนาน วัดได้จัดงานทำบุญไหว้พระขอพรก่อนจัดงานแข่งเรือประมาณ 1 สัปดาห์ บั๊จจัยที่ 1 ก่อนการจัดงานเจ้าภาพวางแผนจัดและจัดประกอบเรือและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อภาครัฐและภาคเอกชน เชิญชวนให้มาเที่ยวงานแข่งขันเรือยาวประเพณี การจัดหาเรือที่เข้าแข่งขันระดับฝีมือสูงลิ้น คนดูชอบดู นอกจากดูสนุก ยากต่อการคาดเดา นำไปสู่การทายผล ซึ่งทำให้ปริมาณการเล่นพนันมีเป็นจำนวนมากด้วย บั๊จจัยที่ 2 เจ้าภาพก็อยากจะทำงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาวจำนวนมากเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากการจับจ่ายในบริเวณสนามแข่งเรือ เจ้าภาพมักจึงจัดหามหรสพต่างๆ มาจัดรวมกับการแข่งเรือด้วย ดังตัวอย่างกำหนดการ คือ

1) กิจกรรมวันทีหนึ่ง

- ช่วงเช้าเวลา ประมาณ 08.00-09.00 น. พิธีเปิดงานงานอย่างเป็นทางการ
พร้อมกับเยี่ยมชมการออกร้าน จากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ กลุ่มแม่บ้าน
บริษัท ห้างหุ้นส่วน สอนสนุกและมหรสพ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและของฝาก
- ช่วงสาย-บ่าย ประมาณ 08.30-16.00 น. ชมการแข่งขันเรือยาวกาย
- ช่วงค่ำ ประมาณ 19.00 น. ชมการแสดงดนตรี ฟริคอนเสิร์ต สำหรับการแสดงมหรสพ
จัดในบริเวณวัดหรือสถานที่จัดงาน

2) กิจกรรมวันทีสอง

- ช่วงเช้า ประมาณ 08.00
- เริ่มการแข่งขันเรือยาวประเพณีเป็นวันที่สอง รอบคัดเลือกและชิงชนะเลิศ
- ช่วงบ่าย ประมาณ 13.00 น. เป็นต้นไป ชมการแข่งขันมหัศจรรย์การแข่งขั้รอบสุดท้ายชิง
ชนะเลิศ
- สำหรับพิธีปิดการแข่งขันเรือยาวทุกประเภทพร้อมกัน ณ บริเวณปะรำพิธี ประธาน
ในพิธีปิด มอบถ้วยรางวัล และรางวัลอื่น ๆ

ในระดับชุมชนกิจกรรมดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการมีรายได้ของกลุ่มแม่ค้าขายรายย่อย กลุ่มธุรกิจ
ท่องเที่ยว และอื่นๆ โดยสถานที่จัดงานจะมีฝ่ายจัดหารายได้ มีหน้าที่จัดหารายได้ทั้งปวงจากการจากการ
ประมูลของเอกชนที่ขายสินค้าในบริเวณสถานที่จัดงาน รายได้จากการเก็บค่าจอดรถ รายได้จากการบริจาค
รวมถึงรายได้จากการขายวัตถุมงคล ดอกไม้ ธูปเทียน ฯลฯ สำหรับในส่วนของการจัดการแข่งขันเรือจะมีแบ่ง
หน้าที่ให้เจ้าภาพร่วมมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและกำหนดรูปแบบการจัดตามสถานการณ์ขึ้นอยู่กับ
นโยบายทางการเมืองในชุมชนและท้องถิ่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความคืบหน้าจากการจัดงานและผลตอบแทน
จากรายได้จากการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยของผู้นำชุมชนท้องถิ่นและประชาชนใน
ชุมชนท้องถิ่นสะท้อนความคิดออกมาว่าการเสวนากลุ่ม

(2) ผลกระทบในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในชุมชน

สำหรับผู้นำชุมชนและท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบจ.) นายกเทศมนตรี (เทศบาล) และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มักจะเสนอความคิดเห็นว่านโยบายการจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้นดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ร่วมกันส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง เป็นการสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียง ประสานความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างหน่วยงานราชการ วัด บ้าน และประชาชน เสริมสร้างสังคม และชุมชนให้มีส่วนร่วมจัดกิจกรรม และมีการพัฒนาสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง และสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งผู้นำชุมชนจะต้องสานต่อในการจัดงานเช่นนี้ทุกๆ ปี ในแต่ละปีก็จะต้องตั้งงบประมาณจัดงานเพิ่มให้งานจัดแข่งขันเรือยาวเป็นที่โดดเด่นโดยมีปัจจัยและเงื่อนไขเรื่องฐานคะแนนเสียงทางการเมืองในช่วงที่เข้ามาบริหารท้องถิ่นด้วย

สำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานตามนโยบาย ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และร่วมเสวนากลุ่มพบว่าหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตั้งคณะทำงานจัดกิจกรรมแข่งเรือขึ้น ในช่วงแรกๆ ของการจัดงานส่วนใหญ่ให้บุคลากรในหน่วยงานดำเนินการ และขอความร่วมมือจากชาวบ้านมาช่วยกิจกรรมแข่งเรือ มีการออกคำสั่งแต่งตั้งชัดเจน คือ “แผนกจัดการแข่งขัน” กำหนดอำนาจหน้าที่ แต่ทั้งนี้เพราะบุคลากรส่วนใหญ่ในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการหลายๆ แห่งไม่มีผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดงานแข่งเรือ จึงต้องให้ผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการทำหน่วยงานที่จัดงานสามารถจัดการแข่งขันได้สำเร็จ ซึ่งสัมพันธ์กับการก่อตัวที่มั่งคั่งภาคหัตถกรรมอาชีพ ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญในกิจกรรมแข่งเรือด้วย (กรณีผู้เชี่ยวชาญเป็นคนภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจ่ายค่าตอบแทนได้) ในฐานะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานตามนโยบายต่างสะท้อนความคิดเห็นว่าการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีถือเป็นการใช้งบประมาณรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น โดยมีผลโดยตรงต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของคนในชุมชนท้องถิ่น ภาพโดยรวมของนโยบายถือเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์

สำหรับความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ปรากฏกรณีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มที่จะรับจ้างเหมางานจัดแข่งเรือยาวมักเสนอทีมงานที่ทำงานร่วมกันได้ทั้งแผนกจัดการแข่งขัน นำมาสู่การจ้างเหมา “ทีมโปรโมเตอร์” ต่อมา

การจ้างเหมานี้ จึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ทีมจัดรายการแข่งขันจะตกลงกับผู้จ้างเหมา ทั้งนี้เพราะกระบวนการเบิกจ่ายตามระเบียบราชการ ทีมผู้จัดรายการแข่งขันมีหลายทีม จึงนำมาสู่การแข่งขันในเรื่องการเสนอราคาในการรับเหมางานด้วย นำไปสู่การจ่ายเงินได้ไต่ะเพื่อให้มีโอกาสได้รับการรับจ้างเหมาทำงาน ประมาณการเงินจ่ายได้ไต่ะ การก่อเกิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนขึ้นมา ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติกล่าวตรงกันว่า “...กิจกรรมอื่นๆ จ่ายผลประโยชน์ต่างตอบแทนในสัดส่วนที่มากกว่าจ้างเหมาจัดงานแข่งเรือนี้อีกและไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคนในชุมชนและท้องถิ่น...”

กรณีชาวบ้านผู้นำชุมชนและท้องถิ่นที่สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และการจัดงานกลุ่มพบว่าความคิดเห็นของชาวบ้านแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ **กลุ่มแรก** คิดเห็นว่าการจัดแข่งเรือยาวนั้นสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สนับสนุนกิจกรรมของคนในชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่จะมีโอกาสเรียนรู้กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ปลูกฝังและร่วมกันส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ นับเป็นการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ถือเป็นโอกาสในการสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียง ประสานความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างหน่วยงานราชการ วัด บ้าน และประชาชน

ในด้านรูปแบบการจัดงานแข่งเรือกลุ่มนี้ยอมรับถึงความเปลี่ยนแปลงของจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมแข่งขันเรือยาวในอดีตกับที่จัดในปัจจุบัน เป็นเพราะค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและยุคสมัย แต่การพัฒนาประเภทขึ้นมาใหม่ เช่น ประเภทเรือยาวจ้าว ถือเป็นการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับปัจจัยและเงื่อนไขในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลง กลุ่มที่ได้โอกาส คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชนและหมู่บ้าน เยาวชนที่ได้พัฒนาตนเองมาเรียนรู้และฝึกหัดทำหน้าที่เป็น “ฝีพาย” อาสาสมัครแข่งเรือสนามในชุมชนใกล้บ้าน ทั้งนี้จากจุดเริ่มต้นการเข้าร่วมกิจกรรมแข่งเรืออาจพัฒนาไปสู่การเล่นกีฬาประเภทอื่นๆ ได้

นอกจากนี้ การก่อเกิดทีมเรือและฝีพายมืออาชีพที่พื้นที่พบว่ามีหลายทีมมีประสบการณ์ในการลงแข่งขันประเภทเรือจ้าว ฝีพายหลายทีมรวมสามารถลงแข่งประเภทเรือเล็กได้ และหากมีโอกาสมักจะขยายเครือข่ายกันเป็นกลุ่มทีมเรือประเภทเรือยาวกลาง แต่เรือยาวใหญ่ส่วนมากจะเป็นกลุ่มสปอนด์เซอร์ใหญ่สนับสนุนชัดเจน การก่อตัวของทีมเรือขนาดเล็กและกลาง เมื่อมีศักยภาพในการระดมทีมได้อาจจะมีผลเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับทีมเรือกลุ่มอื่นๆ ในบางสถานการณ์ที่ทีมเรือขาดกำลังคน เช่น ฝีพายบาดเจ็บ ไม่

สภายุติธรรมกิจอื่น เป็นต้น กลุ่มเยาวชนที่ได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมแข่งเรือสปีดซานประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถือเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และให้มาทำกิจกรรมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารมักจะตั้งงบประมาณในการดำเนินการไว้ในแต่ละปีงบประมาณเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนทั้งหมดเป็นปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่มีผลทำให้กระแสการแข่งขันเรือยาวเพิ่มปริมาณสนามแข่งมากขึ้นในแต่ละภูมิภาคด้วย

กลุ่มที่สอง คิดเห็นว่ากิจกรรมแข่งเรือการแข่งเรือ คือ กิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเพื่อความสามัคคีที่เคยมีในอดีต เริ่มมีเปลี่ยนแปลง เพราะค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและยุคสมัย กลายมาเป็นเพียงเรื่องเล่าสืบทอดกันมาเท่านั้น เพราะมีปัจจัยและเงื่อนไขการใช้เรือเพื่อการสัญจรทางน้ำของคนในชุมชนน้ำได้ลดลง การคมนาคมผ่านถนนที่สะดวกมากขึ้น รวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การจัดกิจกรรมการแข่งเรือมีมิติของการชอนทับระหว่าง “การละเล่นพื้นบ้าน” กับ “เกมส์กีฬา” และ “มีการพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยที่สถานการณ์การพนันที่เริ่มต้นจากการชมและเชียร์การแข่งขัน โดยผู้นำท้องถิ่นยังคงสนับสนุนให้มีกิจกรรมรื่นเริงเช่นนี้บ่อยครั้งเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการเล่นก็เปิดเผย ปริมาณวงเงินพนันก็สูงในกลุ่มผู้เล่นหน้าใหม่ ผลกระทบจากการเล่นพนันกับการแข่งเรือยาวประเพณีจะนำไปสู่ปัญหาสังคม ความขัดแย้งในกลุ่มนักพนันที่นำมาสู่การใช้ความรุนแรง อาชญากรรม การก่อเกิดวัฒนธรรมค่านิยมที่มุ่งผลประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่าส่วนรวม เป็นเงื่อนไขไปสู่การเอารัดเอาเปรียบของคนในชุมชน กิจกรรมการแข่งเรือ “เรือ” ถือเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เฉพาะกลุ่มจะทำให้ “คนใน” ได้ประโยชน์ ซึ่ง “คนนอก” ได้รับผลเสียหาย และการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นจึงมิได้ผลสัมฤทธิ์ตามหลักการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น หากผู้บริหารนำเงินงบประมาณดังกล่าวไปส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชนในวัยทำงาน นำไปส่งเสริมการศึกษาให้กับกลุ่มเยาวชน ส่งเสริมสวัสดิการกลุ่มคนชรา อาจจะทำให้เกิดผลเชิงบวกทางการเมืองได้เช่นกัน

4.2 เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นพนันกับสนามแข่งขัน

4.2.1 ผู้เล่นพนัน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เล่นกล่าวว่าในปฏิทินการแข่งขันที่ปรากฏสนามแข่งขันทั่วประเทศ ช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีตารางแข่งเรือตรงกันในแต่ละภูมิภาค ผู้เล่นพนันแบบมืออาชีพให้ข้อมูลว่า “ไม่ได้ไปทุกสนามจะเลือกไปสนามที่ได้ประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มนักพนันที่เล่นด้วยกันไป” ซึ่งผู้เล่นจะประเมินจากปัจจัยรูปแบบการเล่นด้วยความเป็นปัจเจกที่มีรสนิยมการเลือกเล่นแบบที่ (1) การเล่นพนัน “ยัดเรือ” เป็นหลักในการเล่น (2) การเล่นพนันที่ “ยัดฝีพาย” หรือทั้งสองแบบ

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะวิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลผู้เล่นพนันจากการประมาณจากสัมภาษณ์ทีมผู้จัดรายการและผู้เล่นพนันระดับต่างๆ ซึ่งได้ข้อมูลถึงเครือข่ายผู้เล่นการพนันมีความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายเดียวกัน สัมพันธ์กับการสังเกตการณ์ที่สนามแข่งเรือที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งพบว่าสถานที่จัดแข่งเรือในแต่ละสนามมักจะจัดเขตจัดโซนชมการแข่งขันในจุดที่อยู่ใกล้เส้นชัยให้กับกลุ่มเซียนพนัน เพื่อให้ได้เล่น(พนัน)ได้ลุ้นเต็มที่ โดยเฉพาะสนามที่จัดแข่งขันในจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร การคำนวณผู้เล่นพนันผู้ศึกษาค่าถึงจำนวนรอบการแข่งขัน ซึ่งสัมพันธ์ปัจจัยจากเครือข่ายทีมเรือที่ความสัมพันธ์กับผู้จัดรายการแข่งขัน ถ้าผู้จัดรายการแข่งจัดจัดแล้วเป็นที่รู้จักหรือมีชื่อเสียงจะมี “ทีมเรือ” ในเป็นเครือข่ายด้วยรับเชิญมาร่วมงานแข่งในสนามที่ผู้จัดรายการรับงานนั้นมา เมื่อจัดประกบคู่แข่งขันก่อนการแข่งขันก็จะมี การประชาสัมพันธ์ไปให้ผู้เล่นพนันทราบ ผู้เล่นเมื่อประเมินแล้วเกิดแรงจูงใจที่จะมาเล่นการพนัน ยิ่งเกมส์การแข่งขันยากจะคาดเดา ลุ้นระทึก ถือเป็นปัจจัยส่งผลถึงปริมาณเงินพนันการเล่นพนันด้วย

การประมาณการผู้เล่นพนันสัมพันธ์กับขนาดของสนามเล็ก กลางและใหญ่ ทั้งวิเคราะห์จากปัจจัยสอดคล้องกับปริมาณผู้ให้บริการพนันแข่งเรือยาวประเพณี หรือ “เจ้ามือ” คือ ผู้ที่รับพนันมีทั้งเซียนพนันและคนในวงการทีมเรือ **กลุ่มแรก คือ คนในทีมเรือ** ซึ่งมีหลายระดับ เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ ผู้ฝึกฝีพาย และอื่นๆ เช่น ฝีพาย (ลูกเทือก) ซึ่งไม่ทุกคนในทีมเรือแล้วแต่ปัจเจก **กลุ่มที่สอง คือ คนที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ”** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของคู่ต่อเรือ /ซ่อมบำรุงตัวเรือ ผู้เจ้าของธุรกิจซื้อ-ขายเรือและอุปกรณ์เกี่ยวข้อง กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มนักพนันอาชีพและนักพนันสมัครเล่น ส่วนผู้เล่นมีหลากหลายทุกกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น สนามใหญ่ “เจ้ามือ” ก็มาก “ผู้เล่น” ก็มาด้วย ในขณะเดียวกันหากเป็นสนามเล็ก จัดการแข่งขันประเภทเดียว

เชิญทีมเรือได้จำกัด ในขณะที่เดียวกันช่วงเทศกาลแข่งเรือตามปฏิทินการจัดแข่งขันจะพบว่ามีการจัดในวันหยุดเป็นส่วนใหญ่ จากสถานการณ์ดังกล่าวทีมเรือจึงมีโอกาสดัดสินใจที่จะเลือกสนามแข่งขันได้โดยเสรี แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า “ทีมเรือ” จะไปแข่งขันสนามใดใช้วิธีการตัดสินใจจากการเชิญของเครือข่ายความสัมพันธ์กับทีมโปรโมเตอร์เป็นหลัก

โดยสนามเล็ก กลางและใหญ่ นั้นหมายถึงสนามที่จัดการแข่งขันได้สัมพันธ์กับประเภทการแข่งขัน การแข่งขันได้รอบแข่งเรือน้อยคนเข้าร่วมน้อย ทีมเรือไม่มาก ส่งผลให้ปริมาณผู้เล่นมีพบน้อยไปด้วย ขณะเดียวกันหากสนามขนาดกลางและขนาดใหญ่ เมื่อจัดการแข่งขันได้สัมพันธ์กับประเภทการแข่งขัน จำนวนรอบการแข่งขันสัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือ สัมพันธ์กับปริมาณคนที่มาพร้อมกับทีมเรือ ข้อกำหนดของการแบ่งประเภทเรือสัมพันธ์กับจำนวนฝีพาย

จากการสัมภาษณ์ทีมผู้จัดรายการแข่ง (Team Promoter) เพื่อนำข้อมูลมาแบ่งระดับนักพนันซึ่งใช้วิธีการประมาณจำนวนวงเงินที่เล่นในแต่ละรอบการแข่งขัน โดยจัดกลุ่มแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักพนันระดับใหญ่ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ “ทีมเรือ” เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ หัวหน้าทีมฝีพายและอื่นๆ เป็นต้น กลุ่มเซียนจะติดตามการแข่งเรือในสนามต่างๆ เป็นผู้ตัดสินใจนำเรือลงแข่งหรือไม่ มีการประเมินศักยภาพของทีมเรือและใช้กลยุทธ์ต่างๆ ทั้งก่อนแข่ง ระหว่างแข่ง และสิ้นสุดการแข่งขัน ทั้งในสนามที่กำลังแข่งและสนามต่อไป เพื่อให้ทีมเรือได้ประโยชน์จากการแข่งขัน ทั้งนี้ เรียกกันโดยทั่วไป “เซียนเรือ” จะมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า “เซียนเรือ” แต่ละกลุ่มมีรูปแบบการเล่นในกลุ่มและมีเครือข่ายความสัมพันธ์การเล่นพนันในกลุ่มเซียนเรือเป็นส่วนใหญ่ โดยมีทิศทางแนวโน้มที่พนันระดับกลางจะพัฒนาตนเองไปสู่พนันระดับ “เซียน” โดยกลุ่มนักพนันเริ่มขยายตัวจากการเล่นพนันเรือในชุมชนไปสู่การเล่นพนันเรือในระดับภูมิภาคโดยเริ่มมีนักพนันที่เดินทางเล่นพนันเรือในแต่ละสนามที่มีการแข่งขัน ในปัจจุบันการกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีถือเป็นการอนุรักษ์ พื้นฟูประเพณีท้องถิ่น ยังไม่มีมาตรการการควบคุมปัญหาการพนันกับกิจกรรมแข่งเรือทีมงานหรือผู้ช่วยในการรับและแทงพนัน ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงมากกว่า 10,000 บาท ต่อบรอบการแข่งขัน

กลุ่มที่ 2 นักพนันระดับกลาง เป็นนักพนันที่ติดตามการแข่งขันเรือ โดยเดินทางไปเล่นพนันใน เฉพาะสนามที่ประเมินแล้วว่าได้ประโยชน์จากการแข่งขัน ซึ่งกลุ่มนี้อาจเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์ กับทีมเรือโดยตรงเหมือนกลุ่มเซียนเรือ กลุ่มนี้อาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่ายโดยมีข้อมูล เกี่ยวกับทีมเรือประกอบการตัดสินใจพนันแข่งเรือ และเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการต่อรองเกมส์การแข่งขัน ระหว่าง “ทีมเรือ” เจ้าภาพจัดงาน และทีมผู้จัดการแข่งขัน ซึ่งอาจจะเป็น “เจ้ามือ” รับแทงหรือเป็น “ผู้เล่น พนัน” หรือเป็นทั้งสอง ในรูปแบบแบบวางเดิมพันและต่อรอง ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงระหว่าง 1,000-ไม่ เกินหมื่นต่อรอบการแข่งขัน

กลุ่มที่ 3 นักพนันระดับเล็ก/รายย่อย ปริมาณวงเงินที่เล่นพนัน เริ่มต้นจาก 20 บาท จนถึงไม่เกิน 1,000 บาท ต่อรอบการแข่งขัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กล่าวถึงกลุ่มผู้เล่นการพนันรายย่อยว่า เพราะว่า เล่นจำนวนเงินไม่สูงมาก นับตั้งแต่หลักสิบจนถึงไม่พันบาทต่อรอบการแข่งขัน พวกนักพนันรายย่อยจะเล่น พนันกันเป็นกลุ่มเดียวกัน หากแพ้ชนะก็จ่ายกันตรงนั้น

4.2.2 สนามแข่งขันเรือยาวประเพณี

กรณีสนามเล็ก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนามที่จัดรายการแข่งขันประเภทเดียว คือ ประเภทเรือจิว ขนาดไม่เกิน 12 คน โดยมักจะเลือกกำหนดฝีพายออกเป็นประเภทใดประเภทหนึ่ง ประกอบไปด้วย เรือจิวเล็ก จำนวน 3 ฝีพาย เรือจิวกลาง 5-7 ฝีพาย และเรือจิวใหญ่ขนาด 12 ฝีพาย สภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสนามแข่ง ส่วน ใหญ่จะเป็นลำน้ำสาขา คลองชลประทาน หนองและบึง “เจ้าภาพ” ผู้รับผิดชอบงบประมาณ คือ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นระดับ อบต. หรือเทศบาลตำบล จุดมุ่งหมายในการจัดงานเพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณี อันดีงามของท้องถิ่น จัดงานรื่นเริงมีมหรสพและการแสดงของชาวบ้านและนักเรียนในชุมชน กำหนดจัดงาน 1 วัน เนื่องจากมีการแข่งขันเรือประเภทเดียว จากการสำรวจข้อมูลการจัดการแข่งขันสนามเล็กในจังหวัด พิชณุโลกในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาพบว่าการเพิ่มจำนวนของสนามเล็กมีมากขึ้น เกิดจากปัจจัยการสนับสนุน งบประมาณมาจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ เทศบาลตำบล โดยเฉพาะในเขตอำเภอวัดโบสถ์ อำเภอพรหมพิราม และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 15 แสดงประเภทการแข่งขันเรือสนามเล็กในปัจจุบัน

ประเภท	รายการ	ประเภทและจำนวน(ฝีพาย)	หมายเหตุ
1	เรือยาวจิ๋ว	1)เรือจิ๋วเล็ก* 3 ฝีพาย 2) เรือจิ๋วกลาง* 5-7 ฝีพาย 3) เรือจิ๋วใหญ่* 12 ฝีพาย	3 คนขึ้นไปแต่ไม่เกิน 12 คน*
2	เรือยาวจิ๋วยาวชน	เท่ากับประเภท เรือยาวจิ๋ว*	มีลักษณะเฉพาะ คือ กำหนดอายุฝีพายไม่เกิน 18 ปี*

หมายเหตุ * ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขันเป็นกำหนดกติกา

โดยมีปัจจัยเรื่องสถานที่ ระยะทาง เงินรางวัล และงบประมาณที่ได้รับ รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่สัมพันธ์พื้นที่ บริบทแวดล้อมอื่นๆ

บทบาทและหน้าที่ของ “ทีมโปรโมเตอร์” ทำหน้าที่ออกแบบการจัดงานและประสานงานกับทีมเรือและฝีพาย นอกจากงบประมาณจากเจ้าภาพที่จัดสรรให้ทีมเรือ หรือกำหนดจากค่าลากจูงแล้ว ออกแบบรูปแบบการจัดการแข่งขันที่สัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือมีทั้งหมดกี่ทีม กำหนดการจัดสายแข่งขันแบบกีฬาสากลประเภททีมแบบสาย A B C D จากนั้นติดประกาศ เตรียมสถานที่และจัดงานกำหนดการ เตรียมความพร้อมในด้านอื่นๆ ตามสูตรการจัดแข่งเรือที่ทีมโปรโมเตอร์เสนอทางเลือกที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ หากจะให้จัดงานแบบสะดวกรวดเร็ว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่องจำนวนทีมเรือส่วนใหญ่ผู้จัดออกแบบให้จำนวนทีมเรือเป็นตัวเลขคู่ คือ 8,12, 16,24,32,40,48 เมื่อได้จำนวนทีมเรือแล้ว กำหนดการจัดสายแข่งขันแบบสากลแบบสายออกเป็น 4 สาย คือ A B C D บางสนามไม่สามารถจัดได้ถึง 4 สาย อาจลดลงเหลือ 3 สาย A B C เนื่องจากมีผลต่อจำนวนรอบการแข่งขัน ถึงแม้จะมีการแข่งขันประเภทเดียว เมื่อประกบคู่แข่งขันแบ่งเป็นสายและจัดให้แข่งแบบพบกันหมด จะส่งผลให้ใน 1 วันการจัดงานมีรอบการแข่งขันมีจำนวนมาก ปล่อยเรือออกมาได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดช่วงเพื่อให้การชมและการเชียร์ที่ขอบสนามมีอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ “ทีมโปรโมเตอร์” ใช้วิธีการเสนอช่องทางการขอการสนับสนุนจากบริษัทเอกชน เพื่อให้ทีมเรือในเครือข่ายได้มาร่วมแข่งกัน ทีมเรือต่างๆ เมื่อมีงบประมาณและโอกาสจะได้ลงแข่งขันเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับทีมหรือประเด็นอื่นๆ ซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการของ “ทีมโปรโมเตอร์” ที่อยากจัดรายการแข่งขันให้สนุกสนาน ยากต่อการคาดเดา นำมาสู่การแข่งขันที่เร้าใจผู้ชม “ทีมโปรโมเตอร์” เพิ่มความสนุก ตื่นเต้น เร้าใจในการชมการแข่งขันผ่านผู้ทำหน้าที่พากษ์ในวันแข่ง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทีมโปรโมเตอร์พบว่า สนามเล็กนี้จะอาศัยเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นหลัก ถือเป็นโอกาสในการเป็น “แมวมอง” ค้นหาทีมฝีพายเก่งๆ ในชุมชน การจัดงาน “เจ้าภาพ” กำหนดจัดงบประมาณสนับสนุนโดยตรงถึงหัวหน้าชุมชน หรือผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้จัดงานมีหลายรูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบที่ 1 แบ่งงบประมาณให้หมู่บ้านละ 3,000-5,000 บาท เพื่อจัดเตรียมความพร้อม และแต่ละหมู่บ้านจัดการกันเองจะส่งใครมาแข่งขัน ตัวเรือและฝีพายให้ชาวบ้านดำเนินการที่คัดเลือกมาจากแต่ละหมู่บ้าน รูปแบบที่ 2 แบ่งงบประมาณจัดสรรออกมาเป็นค่าลากจูงประกาศรับสมัครทีมเรือและฝีพาย ซึ่งจะเป็นทีมเรือในชุมชน หรือภายนอก สามารถเข้าร่วมการแข่งขันได้ ส่วนตัวเรือ เนื่องจากเป็นเรือเล็ก มีค่าใช้จ่ายการเคลื่อนย้ายไม่มาก หรือมีเจ้าของธุรกิจเรือ เจ้าของอยู่ซ่อมเรือมีเรือให้เช่ามาใช้ในการจัดแข่งขัน

การคำนวณจำนวนคนเล่นพั่นแข่งเรือในสนามเล็ก ประมาณ 300 คน สามารถแบ่งนักพั่นออกเป็น 3 กลุ่มข้างต้น โดยการแบ่งระดับจากเกณฑ์ประมาณการวงเงินพั่นของนักพั่น กล่าวคือกลุ่มขาใหญ่ วงเงินสูงสุดที่หนึ่งหมื่นขึ้นไป คิดประมาณร้อยละ 20 หรือประมาณ 60 คน กลุ่มขาประจำวงเงินประมาณ 1,000-9,999 บาท คิดประมาณร้อยละ 30 หรือประมาณ 90 คน และกลุ่มขาจรวเงินประมาณ 20-999 บาท คิดประมาณร้อยละ 50 หรือประมาณ 150 คน รายละเอียดตามตาราง

ตารางแสดง 16 แสดงประมาณการคนเล่นพนันแข่งเรื่อยาวประเพณีในสนามเล็ก

ประเภท	ลักษณะเฉพาะ	ประมาณการ จำนวนเงิน (บาท) ต่อรอบการแข่งขัน	ประมาณการพนัน พนัน 300 คน	
			(ร้อยละ)	คน
ผู้เล่นรายใหญ่ เซียนพนัน “ขาใหญ่”	เล่นพนันด้วยวงเงินระดับสูง ได้แก่ นักพนันอาชีพ เจ้าของธุรกิจ เช่น โรงสี โรงเรือบ ธุรกิจตลาดมืด เจ้ามือหวยเถื่อน เจ้าของธุรกิจปล่อยเงินกู้นอก ระบบ เจ้าของธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของ กิจการในระดับสูง	10,000 ขึ้นไป	20	60
ผู้เล่น ระดับกลาง และประจำ “ขาประจำ”	ทีมเรือ ข้าราชการ นักการเมือง พ่อค้า ประชาชน ชาวบ้านที่เป็นเซียนพนัน	1,000-9,999 บาท	30	90
ผู้เล่นรายย่อย	เล่นพนันด้วยวงเงินระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน ทั่วไป แม่บ้าน เด็ก เยาวชน คนชรา	20-999 บาท	50	150

กรณีสนามกลาง

ส่วนใหญ่จัดรายการแข่งขันหลากหลายตามนโยบายของเจ้าภาพการจัดงานกำหนด ซึ่งสัมพันธ์กับงบประมาณ สถานที่จัดงาน ทีมโปรโมเตอร์ รวมถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์อื่นๆ มาเป็นปัจจัยในการกำหนดรูปแบบการจัดงาน ยกตัวอย่างเช่น

(1) ประเภทเรื่อยาว ประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น เรื่อยาวจิ๋ว 3-12 ฝัพาย, เรื่อยาวเล็ก 30 ฝัพาย , เรื่อยาวกลาง 40 ฝัพาย, เรื่อยาวใหญ่ 55 ฝัพาย แต่กำหนดให้มี 2 ประเภทการแข่งขัน โดยกำหนดว่าเป็นการแข่งขันภายใน (พื้นที่) กับเรื่อยาวนอก (พื้นที่)

(2) ประเภทเรือประยุต์จากประเภทเรือเดี่ยว แต่มี 2 ถ้วยรางวัล เช่น การจัดประเภทเรือจิ๋ว ประกอบไปด้วย เรือจิ๋วเล็ก จำนวน 3 ฝาย 1 รางวัล และ เรือจิ๋วกลาง 5-7 ฝาย อีก 1 รางวัล รวมเป็น 2 ประเภทการแข่งขันเป็นต้น

(3) ประเภทอื่นๆ (นอกเหนือจาก 1 และ 2) เป็นไปตามนโยบายของเจ้าภาพเป็นหลัก ปัจจุบันมีการประยุต์การจัดงานแข่งเรือตามหลักการจัดแข่งขันกีฬาสากล โดยเฉพาะการประกบคู่แข่งขันเช่น การแข่งขันกีฬาประเภทมวย ฟุตบอลและอื่นๆ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดงานที่สัมพันธ์โดยตรงกับงบประมาณ สถานที่จัดงาน ทีมโปรโมเตอร์ รวมถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์อื่นๆ มาเป็นปัจจัยในการกำหนดรูปแบบการจัดงานที่ลงตัวในแต่ละพื้นที่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทีมโปรโมเตอร์จัดงานให้ข้อมูลว่า ประยุต์ให้เหมาะกับผู้จัดงาน เพราะทีมก็อยากได้มีโอกาสรับงานจากเจ้าภาพขึ้นอยู่บริบทของพื้นที่ พร้อมกับพยายามสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับทีมเรือและฝายทั้งในชุมชน ภายนอกทั้งในจังหวัดใกล้เคียงและภูมิภาคอื่นๆ¹

เนื่องจากการกำหนดจัดการแข่งเรือ 2 ประเภทการแข่งขัน เป็นไปตามความพร้อมของเจ้าภาพการจัดงานกำหนด ซึ่งสัมพันธ์กับงบประมาณ สถานที่จัดงาน เนื่องด้วย สภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสนามแข่งส่วนใหญ่จะเป็นลำน้ำสายหลัก “เจ้าภาพ” ผู้รับผิดชอบงบประมาณ คือ องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นระดับ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่สามารถร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดงาน จุดมุ่งหมายในการจัดงานเพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น จัดงานรื่นเริงมีมหรสพและการแสดงของชาวบ้านและนักเรียนในชุมชน อาจะกำหนดจัดงาน 1-2 วัน (เฉลี่ยโดยรวม 1 วัน มีเป็นส่วนน้อยมากที่จัดงาน 2 วัน) จากการสำรวจข้อมูลการจัดการแข่งขันสนามเล็กในจังหวัดพิษณุโลก ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาพบว่ามีการเพิ่มจำนวนของสนามกลางจำนวนเล็กน้อย แต่สนามกลางมีเป็นจำนวนมากในจังหวัดพิจิตร โดยเฉพาะสนามที่เป็นลำน้ำ่านไหลผ่านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

บทบาทและหน้าที่ของ “ทีมโปรโมเตอร์” ทำหน้าที่เช่นเดียวกับสนามเล็ก เริ่มตั้งแต่ออกแบบการจัดงานและประสานงานกับทีมเรือและฝาย นอกจากงบประมาณจากเจ้าภาพที่จัดสรรให้ทีมเรือ หรือกำหนดจากค่าลากจูงแล้ว ออกแบบรูปแบบการจัดการแข่งขันที่สัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือมีทั้งหมดกี่ทีม กำหนดการ

เตรียมสถานที่และจัดงานกำหนดการ เตรียมความพร้อมในด้านอื่นๆ ตามสูตรการแข่งขันเรือที่ทีมโปรโมเตอร์เสนอทางเลือกที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ หากจะให้จัดงานแบบสะดวกรวดเร็ว ซึ่งการแบ่งสายการแข่งขันแบบ A B C D ถือเป็นรูปแบบการจัดการแบบหนึ่งเช่นเดียวกับสนามเล็ก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทีมโปรโมเตอร์พบว่า สนามกลางนี้จะอาศัยเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์กับ รูปแบบการจัดงานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีพิธีการ ขั้นตอน กติกาการแข่งขันที่พัฒนาขึ้นมา พัฒนาการของรูปแบบการแข่งขันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกันระหว่างกิจกรรมงานประเพณีและการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักผู้สนับสนุนงบประมาณ รวมถึงการกำหนดประเภทการแข่งขันด้วย การจัดงานรูปแบบ 2 ประเภทการแข่งขันสัมพันธ์กับเจ้าภาพที่ต้องการให้รูปแบบการจัดงานตอบโจทย์ความต้องการทั้งคนในชุมชนและภายนอก

กรณีภายใน “เจ้าภาพ” กำหนดรับงบประมาณสนับสนุนโดยตรงถึงหัวหน้าชุมชน หรือผู้ใหญ่บ้าน โดยกำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้จัดงานมีหลายรูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบที่ 1 แบ่งงบประมาณให้หมู่บ้านจำนวนหนึ่งเช่นเดียวกับสนามเล็ก แต่หากสัมพันธ์กับประเภทเรือด้วย หากเป็นเรือยาวเล็ก 30 ฝีพาย, เรือยาวกลาง 40 ฝีพายและเรือยาวใหญ่ 55 ฝีพาย จำนวนเงินงบประมาณสัมพันธ์กับขนาดเรือด้วยการมอบงบประมาณเพื่อจัดเตรียมความพร้อมผ่านงบประมาณจัดสรรออกมาเป็นค่าลากจูง ประกาศรับสมัครทีมเรือและฝีพาย ซึ่งจะเป็นทีมเรือในชุมชน และเปิดโอกาสให้ภายนอกสามารถเข้าร่วมการแข่งขันได้ การมีเรือทั้งภายในและภายนอก โดยออกแบบให้มีการรูปแบบประเภทถ้วยรางวัล 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทถ้วย ก. คือ ทีมที่แข่งที่ชนะตลอดการแข่งขันคือรอบแรกจะมีการแข่งเป็นคู่ๆ ทีมไหนแข่งขันแพ้แล้ว คณะกรรมการจะคัดออกแล้วทีมที่ชนะก็ต้องไปแข่งกับทีมที่ชนะอีกคู่หนึ่งแล้วทีมไหนแพ้ก็คัดออกจนเหลือ 2 ทีมสุดท้ายแล้วมาชิงถ้วยประเภท ก.

2. ประเภท ถ้วย ข. คือทีมที่ถูกคัดออกเนื่องจากแพ้ในรอบแข่งชิงใน ถ้วย ก. แล้วมาทำการแข่งขันกัน ใช้วิธีการแพ้คัดออกจนเหลือ 2 ทีมสุดท้ายแล้วมาชิงถ้วยประเภท ก.

3. ประเภทถ้วยภายใน คือ ทีมที่เป็นทีมในภูมิลำเนาจนวนหนึ่งตามที่คณะกรรมการเป็นผู้กำหนด มาทำการแข่งขันกัน

ตาราง 17 แสดงประเภทการแข่งขันเรือแบ่งเป็นประเภท ก และ ข

ประเภท	รายการ	จำนวน (ฝีพาย)	หมายเหตุ
ก	เรือยาวใหญ่	41-55 คน	*ทีมที่ถูกคัดออกเนื่องจากแพ้ในรอบแข่งชิงใน ถ้วย ก. แล้วมาทำการแข่งขันกันได้ ถ้วย ข.
	เรือยาวกลาง	31-40 คน	
	เรือยาวเล็ก	ไม่เกิน 30 คน	
	เรือยาวจิ๋ว	3-12 คน	
ข	เรือยาวท้องถิ่น	เท่ากับประเภท1)เรือยาวเล็ก* 2) เรือกลาง* 3) เรือใหญ่*	*ทีมที่เป็นทีมในภูมิลำเนา

หมายเหตุ * ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขันเป็นกำหนดกติกา

โดยมีปัจจัยเรื่องสถานที่ ระยะทาง เงินรางวัล และงบประมาณที่ได้รับ

รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่สัมพันธ์พื้นที่ บริบทแวดล้อมอื่นๆ

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของ “ทีมโปรโมเตอร์” ทำหน้าที่เช่นเดียวกับสนามเล็ก เริ่มตั้งแต่ออกแบบการจัดงานและประสานงานกับทีมเรือและฝีพาย นอกจากงบประมาณจากเจ้าภาพที่จัดสรรให้ทีมเรือ หรือกำหนดจากค่าลากจูงแล้ว ออกแบบรูปแบบการจัดการแข่งขันที่สัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือมีทั้งหมดกี่ทีม กำหนดการจัดสายแข่งขัน ซึ่งจะมีทางเลือกมากกว่าแบบแข่งขันกีฬาสากลประเภททีมและการแบบสาย A B C D

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบประเด็น “การประกบคู่แข่งขัน” ถือเป็นเรื่องใหญ่ ในแต่ละสนามการจัดแข่งขันจะมีคณะกรรมการขึ้นมาออกแบบและวางระบบการประกบคู่แข่งขัน ซึ่งประเด็นนี้นำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเรือที่มีประสบการณ์รางวัลชนะเลิศในสนามแข่งขันต่างๆ ผู้จัดการเรือจะต้องศึกษาศึกษาเรื่องการประกบคู่แข่งขันด้วยว่าสนามที่จะแข่งนั้นใช้เกณฑ์อะไร เป็นประโยชน์ต่อการลงแข่งขันหรือไม่ อย่างไรก็ตาม รวมถึงสามารถเจรจาต่อรองให้เกิดการประกบคู่แข่งขันที่เป็นประโยชน์กับเรือของตนเองที่ชนะการแข่งขันมาต่อเนื่อง หรือนักพนักมักจะเรียกว่า “เรือดัง” ถือเป็นเรือที่มีชื่อเสียง มีฝีมือ ชนะมาหลายสนามเป็นที่รู้จัก คนอยากชมการประลองฝีมือกันระหว่าง “เรือดัง” ในแต่ละท้องถิ่นจะมี “เรือดัง” อยู่จำนวนหนึ่ง

รูปแบบการประกบคู่แข่งขัน ซึ่งสนามกลางมักจะเลือกแบบใดแบบหนึ่งเป็นเกณฑ์ในการประกบคู่แข่งขันที่เหมาะสมและสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ มี 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) ระบบแข่งขันแบบจับสลากประกบคู่เข้าฝั่งแข่งขัน เมื่อแพ้การแข่งขันจะตกรอบทันที ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรียกระบบนี้ว่า “น็อคเอาท์” มีการแบ่ง 2 สาย คือ สายล่าง กับ สายบน แข่งเปลี่ยนสายน้ำ แพ้ชนะ 2 ใน 3 เทียว กรณีแพ้ชนะคนละ 1 เทียว ใช้วิธีการจับสลากสายน้ำพายเทียวที่สามเพื่อเอาผู้ชนะเข้าไปเล่นในรอบถัดไป ตามผังบังคับที่วางไว้ จนถึงรอบชิงหรือ อาจใช้การจับสลากประกบคู่ใหม่ในทุกๆ รอบ ก็ได้

(2) ระบบแข่งขันประเภท เรือ ก และ เรือ ข. ได้ก่อเกิดขึ้นมาภายหลังได้มีการปรับรูปแบบการแข่งขันแบ่งจับสลากเพื่อแบ่ง เรือออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภท ก. คือ เรือที่เก่งมีผลการแข่งขันดี เป็นเรือแชมป์ ฝีพายแข็งแกร่ง ประเภท ข. คือ เรือที่กำลังพัฒนาฝีมือการแข่งขัน ยังไม่เป็นเป็นเรือแชมป์ ฝีพายแข็งแกร่ง ขยัน เวลาการแข่งขันก็จะเดินทางมาเข้าร่วมในสนามฯ

3) ระบบเรือประเภท ก. และ ก.2 เรือในท้องถิ่น เนื่องจากการนำเสนอเรือที่เป็นของคนในพื้นที่ หรือเจ้าของสนามเป็นการให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกมส์การแข่งขันสนุกขึ้น คนในท้องถิ่นต่างรู้จักและเชียร์การแข่งขันอย่างใกล้ชิดชอบสนาม ระบบ ก. และ ก.2 ได้พัฒนามาสู่ระบบจับสลากเข้าฝั่ง เรือที่แพ้ในรอบแรก จะไปเล่นในประเภท ก 2. ซึ่งด้วยเกียรติยศ เรือที่ชนะในรอบแรก ซึ่งจะไปเล่นในรอบ 2 และ 3 ของประเภท เรือ ก. 1 ซึ่งด้วยพระราชทาน ภายหลัง พัฒนาปรับรูปแบบมาเป็น เรือที่แพ้ในรอบ 8 ลำสุดท้ายของประเภทเรือ ก.1 จะไปเล่นประเภทเรือ ก. 2 ซึ่งทำให้เรือสู้และ สนุกกว่า ระบบเรือ ก. 2 ที่แพ้ในรอบแรก

ในการนี้ เมื่อได้การประกบคู่แข่งขันตามการประยุกต์ให้เหมาะกับผู้จัดงาน เพื่อให้ทีมงานทำงานได้ตามจุดมุ่งหมายของเจ้าภาพ พร้อมกับพยายามสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับทีมเรือและฝีพายทั้งในชุมชนภายนอกทั้งในจังหวัดใกล้เคียงและภูมิภาคอื่นๆ อย่างลงตัวที่สุดผ่านการเจรจาต่อรอง หลังจากนั้น “ทีมโปรโมเตอร์จะติดประกาศ เตรียมสถานที่และจัดงานกำหนดการ

สำหรับสนามขนาดกลาง การประมาณจำนวนคนเล่นพนันแข่งเรือในสนามกลางประมาณ 600 คน สามารถแบ่งนักพนันออกเป็น 3 ระดับ โดยการแบ่งระดับจากเกณฑ์ประมาณการวงเงินพนันของนักพนัน กล่าวคือกลุ่มขาใหญ่ วงเงินสูงสุดที่หนึ่งหมื่นขึ้นไป คิดประมาณร้อยละ 20 หรือประมาณ 120 คน กลุ่มขาประจำวงเงินประมาณ 1,000-9,999 บาท คิดประมาณร้อยละ 30 หรือประมาณ 180 คน และกลุ่มขาจร วงเงินประมาณ 20-999 บาท คิดประมาณร้อยละ 50 หรือประมาณ 300 คน รายละเอียดตามตาราง

ตาราง 18 แสดงประมาณการคนเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณีในสนามกลาง

ประเภท	ลักษณะเฉพาะ	ประมาณการ จำนวนเงิน (บาท) ต่อรอบการแข่งขัน	ประมาณการพนัน พนัน 600 คน	
			(ร้อยละ)	คน
ผู้เล่นรายใหญ่ เขียนพนัน “ขาใหญ่”	เล่นพนันด้วยวงเงินระดับสูง ได้แก่ นักพนันอาชีพ เจ้าของธุรกิจ เช่น โรงสี โรงเรือบ ธุรกิจตลาดมีด เจ้ามือหวยเถื่อน เจ้าของธุรกิจปล่อยเงินกู้นอก ระบบ เจ้าของธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของ กิจการในระดับสูง	10,000 ขึ้นไป	20	120
ผู้เล่น ระดับกลาง และประจำ “ขาประจำ”	ทีมเรือ ข้าราชการ นักการเมือง พ่อค้า ประชาชน ชาวบ้านที่เป็นเขียนพนัน	1,000-9,999 บาท	30	180
ผู้เล่นรายย่อย	เล่นพนันด้วยวงเงินระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน ทั่วไป แม่บ้าน เด็ก เยาวชน คนชรา	20-999 บาท	50	300

กรณีสนามใหญ่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนามที่จัดรายการแข่งขันประเภท 3 ประเภท หรือมากกว่า หน่วยงานในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบการจัดงานเพิ่มมากขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกะดับนับตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่างเข้ามาเสนอเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน ส่งผลให้สนามแข่งเรือมีเพิ่มจำนวนมากขึ้น รูปแบบการจัดงานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีพิธีการ ขึ้นตอน กติกาการแข่งขันที่พัฒนาขึ้นมา พัฒนาการของรูปแบบการแข่งขันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สอดคล้องกันระหว่างกิจกรรมงานประเพณีและการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักผู้สนับสนุนงบประมาณ

รูปแบบการจัดงานในสนามใหญ่มีลักษณะที่โดดเด่น คือ มีงบประมาณมาก เจ้าภาพผู้จัดงานสนับสนุนให้การจัดงานยิ่งใหญ่สัมพันธ์กับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยผู้นำท้องถิ่นได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่จะนำกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณีมาจัดงานเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน การแข่งขันเรือยาวประเพณีผูกพันอยู่กับงานประจำปีของวัดต่างๆ ในชุมชน โดยมีประวัติความเป็นมาของสถานที่จัดงานตามวัดต่างๆ ตามริมแม่น้ำสายหลัก (ลำน้ำปิง วัง ยม น่าน ฯลฯ) สำหรับหน่วยงานของรัฐที่เข้ามากระตุ้น หรือส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์มรดกไทย และเสริมสร้างความสนุกสนาน ทั้งผู้ชม และผู้เข้าแข่งขัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ชุมชนสามารถดำรงการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ไว้และก่อเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันจากรายได้จากการท่องเที่ยว หน่วยงานดังกล่าว คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งนโยบายหลักของ ททท. มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กิจกรรมการแข่งขันเรือเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน บ่งบอกถึงความเป็นไทย นอกจากนี้ ททท. ยังได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวแข่งเรือประเพณีทั่วทุกภูมิภาค มีการไหม้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ตารางการวัน เวลา และสถานที่จัดแข่งขันทั่วประเทศโดยการจัดทำปฏิทินการแข่งขันออกมาเผยแพร่

นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการประเพณีแข่งเรือยาวยังคงรูปแบบ “คณะกรรมการจัดงาน” ที่มีเจ้าภาพร่วมจากหลายภาคส่วน โดยมีให้เจ้าของสถานที่จัดงาน คือ วัด จะมีฝ่ายจัดหารายได้ มีหน้าที่จัดหารายได้ทั้ง

ปวงจากการจากการประมวลของเอกชนที่ขายสินค้าในบริเวณสถานที่จัดงาน รายได้จากการเก็บบัตรผ่านเข้าชมการแข่งขัน รายได้จากการบริจาค รวมถึงรายได้จากการขายวัตถุมงคล ดอกไม้ ธูปเทียน ฯลฯ สำหรับในส่วนของการจัดการแข่งขันจะมีแบ่งหน้าที่ให้เจ้าภาพร่วมมามีส่วนในการบริหารจัดการและกำหนดรูปแบบการจัดตามสถานการณ์ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองในชุมชนและท้องถิ่น

เนื่องจากการกำหนดจัดการแข่งเรือ 3 ประเภทการแข่งขัน เป็นไปตามความพร้อมของเจ้าภาพการจัดงานกำหนด ซึ่งสัมพันธ์กับงบประมาณ สถานที่จัดงาน เนื่องด้วย สภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสนามแข่งส่วนใหญ่จะเป็นลำน้ำสายหลัก จากการสำรวจข้อมูลการจัดการแข่งขันสนามในจังหวัดพิษณุโลกในช่วง 5 ปี มีเพียงสนามเดียว คือ สนามวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (วัดใหญ่) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สำหรับจังหวัดพิจิตรมีจำนวนมากถึง 8 สนามในช่วงปี พ.ศ. 2556 ประกอบด้วยสนามวัดบึงตะโกน, สนามวัดท่าพ้อ, สนามวัดหาดมูลกระบือ, สนามวัดหัวดง, สนามวัดท่าหลวง, สนามวัดกำแพงดิน, สนามหลังศาลพระเจ้าเสือ และสนามวัดบางไผ่ ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์มีปัจจัยสนับสนุนการจัดงานเงื่อนไขที่สัมพันธ์กับงบประมาณ สถานที่จัดงาน ทีมโปรโมเตอร์ รวมถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์อื่นๆ เช่นเดียวกับสนามกลางคือ

(1) ประเภทเรือยาวที่จัดแข่งขัน จำนวน 3 ประเภทการแข่งขัน หรือมากกว่า เช่น เรือยาวจิ๋ว 3-12 ฝีพาย, เรือยาวเล็ก 30 ฝีพาย , เรือยาวกลาง 40 ฝีพาย, เรือยาวใหญ่ 55 ฝีพาย หรือทั้ง 3 ประเภทในสนามเดียวกัน เพราะปัจจัยทางภูมิศาสตร์ สามารถจัดแข่งเรือยาวใหญ่ขนาด 55 ฝีพายได้ นำมาสู่การจัดแข่งเรือยาวขนาดกลางและขนาดเล็กได้ ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เจ้าภาพจัดการแข่งขันได้ 3 ประเภทการแข่งขัน ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นสนามที่เป็นที่นิยมของทีมเรือที่จะมาร่วมประลองฝีมือกับทีมเรืออื่นๆ จึงนำมาสู่การกำหนดว่าเปิดรับสมัครทั้งทีมเรือภายใน (พื้นที่) กับเรือภายนอก (พื้นที่)

(2) การประกบคู่แข่งขัน สนามใหญ่มักจะเลือกการประกบคู่แข่งขันแบบสายบนและสายล่าง โดยประยุกต์ใช้ 2 รูปแบบ คือ 1) **จัดแบ่งสายแบบ A B C D** เนื่องจากเรือที่ส่งมาแข่งขันมีจำนวนมาก และ 2) **การประกบคู่แข่งขันตามสายบนและสายล่าง** ซึ่งอาจจะใช้วิธีการเช่นเดียวกับสนามกลางมักจะเลือกแบบใดแบบหนึ่งเป็นเกณฑ์ในการประกบคู่แข่งขันที่เหมาะสมและสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ ซึ่งมี 3 วิธี คือ แบบแพ้“น็อคเอาท์” มีการแบ่ง 2 สาย คือ สายล่าง กับ สายบน จากนั้นแบ่งระบบแข่งขันประเภท เรือ ก และ เรือ

ข. รวมถึงระบบเรือโอกาสเรือท้องถิ่นในรูปแบบประเภท ก. คือ เรือที่ชนะเข้ารอบมาไม่จำกัดว่าเป็นเรือภายในจังหวัดหรือภายนอก และ ก.2 คือ จัดสายแข่งขันเฉพาะเรือในท้องถิ่น

ตาราง 19 แสดงประเภทการแข่งขันเรือประเภทที่จัดแข่งขันในสนามใหญ่

ประเภท	รายการ	จำนวน (ฝีพาย)	หมายเหตุ
ก	เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เรือยาวเล็ก เรือยาวจิ๋ว	41-55 คน 31-40 คน ไม่เกิน 30 คน 3-12 คน	*ทีมที่ถูกคัดออกเนื่องจากแพ้ในรอบแข่งขันใน ถ้วย ก. แล้วมาทำการแข่งขันกันได้ ถ้วย ข.
ข	เรือยาวท้องถิ่น	เท่ากับประเภท 1) เรือยาวเล็ก* 2) เรือกลาง* 3) เรือใหญ่*	*ทีมที่เป็นทีมในภูมิลำเนา
เรือคู่ คู่เดียว	เรือยาวทุกประเภท		* ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขันเป็นกำหนดกติกา

หมายเหตุ

* ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการแข่งขันเป็นกำหนดกติกา

โดยมีปัจจัยเรื่องสถานที่ ระยะทาง เงินรางวัล และงบประมาณที่ได้รับ

รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่สัมพันธ์พื้นที่ บริบทแวดล้อมอื่นๆ

(3) สนามใหญ่มักจะมีงบประมาณในการแบ่งชอยรางวัลชนะเลิศการแข่งขันตามประเภทที่แข่งขันข้างต้น เนื่องจากมีประมาณจัดงานมากจึงนำมาสู่การให้รางวัลพิเศษเพิ่ม เช่น รางวัลเรือคู่คู่เดียว หมายถึงเรือที่แข่งขันกันสูสี ฝีพายมีกำลังฝีมือทัดเทียมกัน ผู้ชมเฝ้าติดตามการแข่งขันอย่างลุ้นระทึก ยากต่อการคาดเดา ถือเป็นคู่แข่งที่ประทับใจทั้งผู้พากษ์และผู้ชม เป็นต้น

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของ “ทีมโปรโมเตอร์” ทำหน้าที่เช่นเดียวกับสนามเล็ก เริ่มตั้งแต่ออกแบบการจัดงานและประสานงานกับทีมเรือและฝีพาย นอกจากงบประมาณจากเจ้าภาพที่จัดสรรให้ทีมเรือ หรือกำหนดจากค่าลากจูงแล้ว ออกแบบรูปแบบการจัดการแข่งขันที่สัมพันธ์กับจำนวนทีมเรือมีทั้งหมดกี่ทีม

กำหนดการ เตรียมสถานที่และจัดงานกำหนดการ เตรียมความพร้อมในด้านอื่นๆ ตามสูตรการจัดแข่งเรือที่ทีมโปรโมเตอร์เสนอทางเลือกที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ หากจะให้จัดงานแบบสะดวกรวดเร็ว ซึ่งการแบ่งสายการแข่งขันแบบ A B C D ถือเป็นรูปแบบการจัดการแบบหนึ่งเช่นเดียวกับสนามเล็ก

สำหรับสนามใหญ่ “ทีมโปรโมเตอร์” ต้องทำงานประสานกันหลายภาคส่วน นอกจากจะจัดงานตามนโยบายของเจ้าภาพการจัดงานกำหนด ซึ่งสัมพันธ์กับงบประมาณ สถานที่จัดงาน ทีมโปรโมเตอร์ รวมถึงเครือข่ายและความสัมพันธ์อื่นๆ มาเป็นปัจจัยในการกำหนดรูปแบบการจัดงาน โดยเฉพาะรูปแบบและพิธีกรรมบางอย่างที่มีได้จัดเช่นในอดีตได้มีเพิ่มขึ้น เช่น พิธีการมอบเงินรางวัลสำหรับเรือที่ชนะเลิศในการแข่งขัน มีการมอบถ้วยพระราชทาน ถ้วยเกียรติยศ เป็นต้น เครือข่ายและความสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดงานมีความซับซ้อนมากขึ้น สนามใหญ่เป็นสนามแข่งเรือที่เจ้าของเรือ ทีมเรือต่างมุ่งตรงมาร่วมแข่งขัน การรับสมัครเรือจากภูมิภาคต่างๆ สามารถเข้าแข่งได้ในแต่ละสนามที่จัดได้ ก่อเกิดองค์การความร่วมมือ สมาคมเรือยาว กลุ่ม ชมรม ฯลฯ ขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ไปในวงกว้างถึงเครือข่ายทางการเมืองในระดับท้องถิ่นด้วย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กรณีสนามใหญ่ จำนวนคนเล่นพนันแข่งเรือในสนามเล็กประมาณ 1,000 คน สามารถแบ่งนักพนันออกเป็น 3 ระดับ โดยการแบ่งระดับจากเกณฑ์ประมาณการวงเงินพนันของนักพนัน กล่าวคือกลุ่มขาใหญ่ วงเงินสูงสุดที่หนึ่งหมื่นขึ้นไป คิดประมาณร้อยละ 20 หรือประมาณ 200 คน กลุ่มขาประจำวงเงินประมาณ 1,000-9,999 บาท คิดประมาณร้อยละ 30 หรือประมาณ 300 คน และกลุ่มขาจร วงเงินประมาณ 20-999 บาท คิดประมาณร้อยละ 50 หรือประมาณ 500 คน รายละเอียดตามตาราง

ตารางแสดง 20 แสดงประมาณการคนเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณีในสนามใหญ่

ประเภท	ลักษณะเฉพาะ	ประมาณการ จำนวนเงิน (บาท) ต่อรอบการแข่งขัน	ประมาณการพนัน พนัน 1,000 คน	
			(ร้อยละ)	คน
ผู้เล่นรายใหญ่ เซียนพนัน “ขาใหญ่”	เล่นพนันด้วยวงเงินระดับสูง ได้แก่ นักพนันอาชีพ เจ้าของธุรกิจ เช่น โรงสี โรงเรือบ ธุรกิจตลาดมืด เจ้ามือหวยเถื่อน เจ้าของธุรกิจปล่อยเงินกู้นอก ระบบ เจ้าของธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของ กิจการในระดับสูง	10,000 ขึ้นไป	20	200
ผู้เล่น ระดับกลาง และประจำ “ขาประจำ”	ทีมเรือ ข้าราชการ นักการเมือง พ่อค้า ประชาชน ชาวบ้านที่เป็นเซียนพนัน	1,000-10,000 บาท	30	300
ผู้เล่นรายย่อย	เล่นพนันด้วยวงเงินระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน ทั่วไป แม่บ้าน เด็ก เยาวชน คนชรา	20-1,000 บาท	50	500

4.2.1 ปัจจัยและเงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นพนันกับกับสนามแข่งขัน

ตามที่กล่าวถึงสนามแข่งขันเรือดังกล่าวข้างต้น แต่ละสนามการแข่งขัน ทั้ง 3 ประเภท คือ สนามเล็ก สนามกลาง และสนามใหญ่ ยังคงผูกพันอยู่กับการแข่งขันในชุมชน รูปแบบการจัดการแข่งขันมีการระดมทุนจากหลายภาคส่วน เริ่มตั้งแต่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนมาเที่ยวชมงาน มีมหรสพที่ทันสมัย เพื่อให้งานแข่งเรือประเพณีของวัดนั้นๆ มีจุดสนใจและเป็นการดึงดูดผู้เข้าชมการแข่งขันมากๆ ยิ่งการจัดแข่งขันมีลุ้นมากเท่าใดจะส่งผลต่อ “การวางเดิมพัน” สำหรับกลุ่มผู้เล่นพนันโดยเฉพาะกลุ่มนักพนัน 3 ระดับ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบประเด็น บั๊จยข้อที่ 1 เรื่อง “การประกบคู่แข่งขัน” ถือเป็นเรื่องใหญ่สำคัญ (ตามที่กล่าวข้างต้น) ในแต่ละสนามการแข่งขันจะมีคณะกรรมการขึ้นมาออกแบบและวางระบบการประกบคู่แข่งขัน ซึ่งประเด็นนี้นำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเรือที่มีประสบการณ์รางวัลชนะเลิศในสนามแข่งขันต่างๆ นอกจากนี้ “บริษัทเอกชน” ที่เสนองบประมาณทั้งให้งบประมาณโดยตรงกับผู้จัดงาน มอบวัสดุอุปกรณ์และอื่นๆ ในสนามจัดงาน มอบงบประมาณโดยตรงกับเจ้าของเรือ มอบวัสดุอุปกรณ์และอื่นๆ ให้กับทีมฝีพาย อันเนื่องมาจกบั๊จยจาก “การโฆษณา”

เมื่อเจ้าภาพร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน เป็นหนึ่งในเจ้าภาพ เมื่อมีสนามแข่งขันแล้ว ตารางการแข่งขันที่ทีมผู้จัดการแข่งขัน (Promoter) บั๊จยข้อที่ 2 เรื่อง “การกำหนดรอบการแข่งขัน” เปิดเผย กำหนดสถานที่จัดงาน รวมถึงการช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับ “เรือ” ชื่ออะไร มีประวัติแพ้ ชนะกี่ครั้ง เป็นแชมป์ที่สนามไหนบ้าง และ “ฝีพาย” ทีมนี้มีวินัยในการฝึกซ้อม มีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน อย่างไร สำหรับข้อมูลที่ปรากฏในตารางการแข่งขันว่า “เรือ” ประกบคู่แข่งขันกัน มีคู่การแข่งขัน สัมพันธ์กับทีมเรือในเครือข่ายได้มาร่วมแข่งกัน ทีมเรือต่างๆ เมื่อมีงบประมาณและโอกาสจะได้ลงแข่งขันเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับทีมหรือประเด็นอื่นๆ ซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการของ “ทีมโปรโมเตอร์” ที่อยากจัดรายการแข่งขันให้ดูดี สนุกสนาน ยากต่อการคาดเดา นำมาสู่การแข่งขันที่เร้าใจผู้ชม “ทีมโปรโมเตอร์” เพิ่มความสนุก ตื่นเต้น เร้าใจในการชมการแข่งขันผ่านผู้ที่ทำหน้าที่พากษ์ในวันแข่ง

ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกพบความสัมพันธ์ที่นำไปสู่เป็นข้อมูลที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มิได้เป็นไปตามเงื่อนไขของเกมส์กีฬา ซึ่งการแพ้ หรือชนะ ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักกีฬา ความพร้อมในการเตรียมตัว และตัดสินใจตามกติกาในสนามแข่งขัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้จัดงานทำให้ทราบถึงบั๊จยข้อที่ 3 คือ เรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้จัดงานกับทีมเรือ” ก่อนการแข่งขัน “...บางครั้งเชิญเรือจัดประกบคู่ และวิเคราะห์สายน้ำก็สามารถรู้แล้วว่าใครจะชนะ...” ระหว่างการแข่งขัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้จัดงานทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้จัดงานกับทีมเรือที่กล่าวถึงการเตรียมตัวแพ้ บางครั้งทีมเรือก็รู้ว่าจะแพ้ในเกมส์การแข่งขัน แต่ก็ต้องรักษาความสัมพันธ์กับผู้จัดงาน ผู้จัดการทีมมักจะให้คำอธิบายกับผู้ถูกทีมว่า “...ให้เกียรติเจ้าภาพ...” การเตรียมตัวชนะ หรือแม้บางครั้งเจราจาต่อรอง

แล้วมีผลประโยชน์ต่อการแข่งขันของทีม ซึ่งมีโอกาสที่ชนะการแข่งขัน ผู้จัดการทีมจะพูดในเชิงปลุกใจว่า “...งานนี้แพ้ไม่ได้นะ นายสั่งมา...”

4.3 ประมาณการวงเงินพนันแข่งเรือ

การประมาณการวงเงินพนัน มีปัจจัยและเงื่อนไขที่สัมพันธ์กับปริมาณเงินของผู้เล่น ซึ่งสัมพันธ์กับนักพนัน 3 ระดับ (ระดับเล็ก กลางและใหญ่) จำนวนรอบการเล่นพนันในแต่ละสนามแข่งขัน ซึ่งสัมพันธ์กับสนาม 3 ระดับ (ระดับเล็ก กลางและใหญ่) แหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการประมาณวงเงินพนัน คือ ข้อมูลจากสัมภาษณ์ทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) และให้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของจำนวนทีมเรือที่เข้าแข่งขันในแต่ละสนาม โดยสำรวจจากสนามแข่งขันในจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตรในปี พ.ศ. 2556 เพื่อประมวลผลว่ารอบการจัดแข่งขัน

ภาพโดยรวมจะมีคู่การแข่งขันที่จะให้นักพนันได้เล่นแข่งเรือในแต่ละวันที่จัดการแข่งขัน จากการสัมภาษณ์และวางแผนคำนวณโดยรวมพบว่าผู้จัดรายการในแต่ละประเภทการแข่งขันมีทีมเรือเข้าร่วมแข่งก็ทีมจะ จะส่งผลให้ใน 1 วันการจัดงานมีรอบการแข่งขันมีจำนวนมาก ปลอยเรือออกมาได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดช่วงเพื่อให้การชมและการเชียร์ที่ขอบสนามมีอย่างต่อเนื่อง

4.3.1 รอบการแข่งขันสนามเล็ก

การแข่งขันเริ่มแข่งเรือช่วงเช้าเวลา 08.30 น.- 12.30 น. (ประมาณ 4 ชม.) โดยรวมปล่อยเรืออย่างต่อเนื่องทุกๆ 10 นาที แบ่งออกเป็น รอบแรก แบ่ง 4 สาย จัดระบบแบบพบกันหมด จะทำให้ได้จำนวน 28 รอบ คัดเลือกทีมเรือที่แข่งขันแล้วแพ้มากที่สุดออก จากนั้นพักกลางวัน เริ่มแข่งอีกครั้งประมาณ 13.30-15.00 น. หรือมากกว่านั้น (เนื่องจากมีพิธีกรรมมอบถ้วยรางวัล) ผู้จัดการแข่งขันวางแผนปล่อยเรือช่วงบ่ายจัดแข่งขันรวมทั้งหมดประมาณ 18 รอบแข่งขัน (ทั้งนี้ คำนวณจากการจัดรอบแข่งขันตามสถิติความน่าจะเป็นเบื้องต้นกรณีที่เพิ่มจำนวนรอบมากกว่านี้สัมพันธ์กับการจัดรางวัลประเภท ก. และประเภท ข. มีผลทำให้จำนวนรอบการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น) กรณีรอบที่สอง คัดเลือกมาเหลือ 4 ทีม แบ่งออกเป็น 2 สาย จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 หาผู้ชนะ จะทำให้ได้จำนวน 12 รอบ และรอบสุดท้าย คัดเลือกมาเหลือ 2 ทีมสุดท้ายมาแข่ง

รอบสาม ซึ่งชนะเลิศจัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 จะทำให้ได้จำนวน 6 รอบ ได้เรือชนะเลิศ รองชนะเลิศลำดับที่ 1 รองชนะเลิศลำดับที่ 2 และรองชนะเลิศลำดับที่ 3

ตาราง 21 แสดงการประมาณการรอบแข่งขันประเภทสนามเล็ก

วันที่	ช่วงเวลา	ประเภทการแข่งขัน	วิธีการจัดการแข่งขัน	ประมาณการ
1	ช่วงเช้า เรือยาวเล็ก กรณี 8 ทีม ²	รอบคัดเลือกแบบพบ กันแบ่งออกเป็น A B C D E F G H	A-B, A-C, B-C, A-D, B-D, C-D, A-E, B-E, C-E, D-E, A-F, B-F, C-F, D-F, E-F, A-G, B-G, C-G, D-G, E-G, F-G, A-H, B-H, C-H, D-H, E-H, F-H, G-H	28 รอบ
2	ช่วงบ่ายรอบตัดสิน	รอบสอง แบ่ง 2 สาย จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3	สาย A X สาย B (2 ใน 3) สาย A X สาย D (2 ใน 3) สาย C X สาย B (2 ใน 3) สาย D X สาย A (2 ใน 3)	12 รอบ
		รอบสาม ชิงชนะเลิศ จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3	ทีมแข่งรองชนะเลิศ ทีม a X ทีม b (2 ใน 3) ทีมแข่งชนะเลิศ ทีม c X ทีม d (2 ใน 3)	6 รอบ
รวมประมาณการ				46 รอบ

² การประมาณการเรือยาว 8 ทีม แบ่งออกมาเป็น A B C D E F G H ซึ่งการจัดการแข่งขันแบบพบกันหมดเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการแข่งขันสนามเล็ก

4.3.2 รอบการแข่งขันสนามกลาง

กรณีมีการจัดการแข่งเรือ 2 ประเภท กรณีสนามกลาง มักจะจัดงานแข่งขันจำนวน 2 วัน การแข่งขันเริ่มแข่งเรือช่วงเช้าเวลา 08.30 น.- 12.30 น. (ประมาณ 4 ชม.) โดยรวมปล่อยเรืออย่างต่อเนื่องทุกๆ 10 นาที โดยใช้วิธีจัดการแข่งขันระบบจับสลากประกบคู่เข้าฝั่งแข่งขัน ประเภทที่ 1 ช่วงเช้า เริ่มแข่งอีกครั้ง ประมาณ 13.30 เป็นรอบคัดเลือกประเภทที่ 2 ใช้ระบบ “น็อคเอาท์” มีการแบ่ง 2 สาย คือ สายล่าง กับ สายบน โดยรอบแรกจัดแข่งขันเพื่อคัดเลือกผู้ชนะ 2 ใน 3 แข่งรอบแรกและจัดแข่งเปลี่ยนสายน้ำ กรณีผูกกันแพ้ชนะ จึงจัดแข่งในรอบที่ 3 ซึ่งระบบนี้หากมีทีมเรือเข้าร่วมกันแข่งขันจำนวนมาก จะสามารถคัดเพื่อให้เหลือเพื่อเข้ารอบที่สองได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากจัดงาน 2 วัน กรณีตัวอย่าง จัดการแข่งขันทุกประเภทและวางแผนให้ทีมเรือเข้าร่วมกันแข่งขันรอบคัดเลือกวันแรกและวันที่สองเป็นวันตัดสิน

วันที่หนึ่ง ช่วงเช้า คัดรอบแรกสำหรับ 2 รายการแข่งขัน

ช่วงบ่าย คัดรอบแรกสำหรับ 2 รายการแข่งขัน (ต่อ)

วันที่สอง ช่วงเช้า กรณีรอบที่สอง คัดเลือกมาเหลือ 4 ทีม แบ่งออกเป็น 2 สาย จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 สำหรับทั้ง 2-3 รายการแข่งขัน

วันที่สอง ช่วงบ่าย รอบสุดท้าย คัดเลือกมาเหลือ 2 ทีมสุดท้ายมาแข่ง รอบสาม ซึ่งชนะเลิศ จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 จะทำให้ได้จำนวน 6 รอบ ได้เรือชนะเลิศ

ตาราง 22 แสดงการประมาณการรอบแข่งขันประเภทสนามกลาง

วันที่	ช่วงเวลา	ประเภทการแข่งขัน	วิธีจัดการแข่งขัน	ประมาณการ
1	ช่วงเช้า กรณี เรือยาวเล็ก 16 ทีม	สายบน A B C D E F G H สายล่าง A B C D E F G H	คัดรอบแรกแบบ “น็อคเอาท์” (8 คู่*3)	24 รอบ
	ช่วงบ่าย กรณี เรือยาวกลาง 16 ทีม	สายบน A B C D E F G H สายล่าง A B C D E F G H	คัดรอบแรกแบบ “น็อคเอาท์”	24 รอบ

วันที่	ช่วงเวลา	ประเภทการแข่งขัน	วิธีการจัดการแข่งขัน	ประมาณการ
			(8 คู่*3)	
2	ช่วงเช้า รอบคัดเลือก	1.คัดเลือก 4 ทีม ประเภท เรือยาวเล็ก 2.คัดเลือก 4 ทีมประเภท เรือยาวกลาง	สาย A X สาย B (2 ใน 3) สาย A X สาย D (2 ใน 3) สาย C X สาย B (2 ใน 3) สาย D X สาย A (2 ใน 3)	24 รอบ
2	ช่วงบ่ายรอบตัดสิน	1. คัดเลือก 2 ทีม ประเภท เรือยาวเล็ก 2. คัดเลือก 2 ทีม ประเภท เรือยาวกลาง	ทีมแข่งรองชนะเลิศ ทีม a X ทีม b (2 ใน 3) ทีมแข่งชนะเลิศ ทีม c X ทีม d (2 ใน 3)	12 รอบ
รวมประมาณการ				84 รอบ

4.3.4 รอบการแข่งขันสนามใหญ่

กรณีมีการจัดการแข่งเรือ 3 ประเภทหรือมากกว่า กรณีสนามใหญ่มักจะจัดงานแข่งขันจำนวน 2 วัน โดยใช้วิธีการจัดการแข่งขันระบบจับสลากประกบคู่เข้าฝั่งแข่งขัน ใช้ระบบ “น็อคเอาท์” มีการแบ่ง 2 สาย คือ สายล่าง กับ สายบน โดยรอบแรกจัดแข่งขันเพื่อคัดเลือกผู้ชนะ 2 ใน 3 แข่งรอบแรกและจัดแข่งเปลี่ยนสายน้ำ กรณีคัดกันแพ้ชนะ จึงจัดแข่งในรอบที่ 3 ซึ่งระบบนี้หากมีทีมเรือเข้าร่วมกันแข่งขันจำนวนมาก จะสามารถคัดเพื่อให้เหลือเพื่อเข้ารอบที่สองได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากจัดงาน 2 วัน กรณีตัวอย่าง จัดการแข่งขันทุกประเภทและวางแผนให้ทีมเรือเข้าร่วมกันแข่งขันรอบคัดเลือกในช่วงเช้า โดยกระชับเวลาเริ่มเช้าและแข่งขันจนกว่าจะครบ³ สำหรับวันที่หนึ่งของการจัดการแข่งขันจะดำเนินการรอบคัดเลือกให้ครบทุกประเภทการแข่งขัน สำหรับวันที่สองเป็นวันแข่งรอบตัดสิน

³ รายการแข่งขัน เนื่องจากรับการแข่งขันทันทีจะผู้จัดจะใช้วิธีกำหนดระยะเวลาการออกเรือให้เร็วมากขึ้น ดำเนินการให้เรือออกจากจุดสตาร์ทอย่างต่อเนื่อง โดยให้ห่างกัน 6-7 นาที/ลำ

วันที่หนึ่ง ช่วงเช้า คัดรอบแรกสำหรับ 3 ประเภทการแข่งขัน

ช่วงบ่าย คัดรอบแรกสำหรับ 3 ประเภทการแข่งขัน (ต่อ)

วันที่สอง ช่วงเช้า กรณีสอบที่สอง คัดเลือกมาเหลือ 4 ทีม แบ่งออกเป็น 2 สาย จัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 สำหรับทั้ง 3 รายการแข่งขัน

วันที่สอง ช่วงบ่าย รอบสุดท้าย คัดเลือกมาเหลือ 2 ทีมสุดท้ายมาแข่ง รอบสาม ซึ่งชนะเลิศจัดระบบแพ้คัดออก แต่แข่ง 2 ใน 3 จะทำให้ได้จำนวน 6 รอบ ได้เรือชนะเลิศ

ตาราง 23 แสดงการประมาณการรอบแข่งขันประเภทสนามใหญ่

วันที่	ช่วงเวลา	ประเภทการแข่งขัน	วิธีจัดการแข่งขัน	ประมาณการ
1	ช่วงเช้า กรณี เรือยาวเล็ก 16 ทีม	เรือยาวเล็ก สายบน A B C D E F G H สายล่าง A B C D E F G H	คัดรอบแรกแบบ “น็อคเอาท์” (8 คู่*3)	24 รอบ
	ช่วงบ่าย กรณี เรือยาวกลาง 16 ทีม ใหญ่ 16 ทีม	เรือยาวกลาง สายบน A B C D E F G H สายล่าง A B C D E F G H เรือยาวใหญ่ สายบน A B C D E F G H สายล่าง A B C D E F G H	คัดรอบแรกแบบ “น็อคเอาท์” (8 คู่*3) คัดรอบแรกแบบ “น็อคเอาท์” (8 คู่*3)	24 รอบ 24 รอบ
2	ช่วงเช้า รอบคัดเลือก	1.คัดเลือก 4 ทีม ประเภทเรือยาวเล็ก 2. คัดเลือก 4 ทีมประเภทเรือยาวกลาง 3. คัดเลือก 4 ทีมประเภทเรือใหญ่	สาย A X สาย B (2 ใน 3) สาย A X สาย D (2 ใน 3) สาย C X สาย B (2 ใน 3) สาย D X สาย A (2 ใน 3)	12 รอบ 12 รอบ 12 รอบ
2	ช่วงบ่ายรอบตัดสิน	1. คัดเลือก 2 ทีม ประเภทเรือยาวเล็ก	ทีมแข่งรองชนะเลิศ ทีม a X ทีม b (2 ใน 3)	6 รอบ 6 รอบ

วันที่	ช่วงเวลา	ประเภทการแข่งขัน	วิธีการจัดการแข่งขัน	ประมาณการ
		2. คัดเลือก 2 ทีม ประเภท เรือยาวกลาง 3. คัดเลือก 2 ทีม ประเภท เรือยาวใหญ่	ทีมแข่งขันละสี่ ทีม c X ทีม d (2 ใน 3)	6 รอบ
รวมประมาณการ				126 รอบ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า การเล่นการพนันแข่งเรือนิยมเล่นพนันทายผลการแข่งขันเรือยาวประเภทเรือจั่ว เรือยาวเล็ก เรือยาวกลางและเรือยาวใหญ่ ขึ้นอยู่กับเหตุผลของปัจเจกชน แต่ข้อสรุปที่ตรงกันคือ การเล่นพนันที่มีเงินหมุนจำนวนมาก คือ รอบตัดสินของแต่ละสนามแข่งขัน

4.3.4 การประมาณวงเงินพนันในพื้นที่ศึกษา

โดยออกแบบการประมาณการใน 1 ปี (365 วัน) ผู้จัดรายการแข่งขันกล่าวโดยรวมว่า “...ช่วงเทศกาลแข่งเรือตั้งแต่เดือนสิงหาคม-ธันวาคม ตามปฏิทินการแข่งขันทุกเสาร์-อาทิตย์ ทีมงานจะไม่ได้หยุดพักเลย ปี พ.ศ. 2556 คิดรวมทั้งหมดที่รับงานประมาณ 50 วัน...สำหรับช่วงนอกเทศกาลแข่งเรือเดือนมีนาคม – มิถุนายน คิดสัดส่วนประมาณหนึ่งในช่วงเทศกาล (ร้อยละ 25) ของช่วงเทศกาล...”
($50 \times 25\% = 12.5$ วัน)

ในการนี้ จากข้อมูลสัมภาษณ์นักวิจัยสรุปโดยรวมเพื่อช่วยประมาณการใน 1 วัน / สนามขึ้นเป็นฐานการในประมาณการพนันในแต่ละสนาม หากในหนึ่งวันมีการเล่นพนันของนักพนันแต่ละประเภท สัมพันธ์กับรอบการแข่งขันของสนามเล็ก สนามกลางและสนามใหญ่ ดังนี้

ตาราง 24 ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามเล็ก

ระดับ สนาม	จำนวน ประมาณ การรอบ แข่งขัน	ระดับนัก พนัน	ประมาณการ จำนวนเงิน (บาท)ต่อรอบ การแข่งขัน	ประมาณ การ นักพนัน	ประมาณการจำนวนเงินพนัน (จำนวนกลุ่มคนXรอบXวงเงินแต่ละกลุ่ม) ต่ำสุด-สูงสุด	
สนามเล็ก	46	ใหญ่	10,000 ขึ้นไป	60		27,600,000.00
		กลาง	1,000-9,999	90	4,140,000.00	41,395,860.00
		ย่อย	20-999	150	138,000.00	6,893,100.00
ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามเล็ก					4,278,000.00	75,888,960.00

เมื่อประมาณการเงินพนันในสนามเล็ก ที่จัดการแข่งขันเรือ 1 ประเภท โดยประมาณการจำนวนรอบที่สามารถแข่งขันได้ประมาณ 46 รอบ โดยนักพนันแบ่งออกเป็นกลุ่มระดับใหญ่ประมาณ 60 คน กลุ่มระดับกลางประมาณ 90 คน และกลุ่มระดับรายย่อยอีก 150 คน ประมาณการจำนวนเงินพนัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 4,278,000.00-75,888,960.00 บาท / สนาม / วัน

ตาราง 25 ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามกลาง

ระดับสนาม	จำนวน รอบ แข่งขัน	ระดับนัก พนัน	ประมาณการ จำนวนเงิน (บาท)ต่อรอบ การแข่งขัน	ประมาณ การ นักพนัน	ประมาณการจำนวนเงินพนัน (จำนวนกลุ่มคนXรอบXวงเงินแต่ละกลุ่ม) ต่ำสุด-สูงสุด	
สนามกลาง	84	ใหญ่	10,000 ขึ้นไป	120		100,800,000.00
		กลาง	1,000-9,999	180	15,120,000.00	151,184,880.00
		ย่อย	20-999	300	504,000.00	25,174,800.00
ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามกลาง					15,624,000.00	277,159,680.00

เมื่อประมาณการวงเงินพนันในสนามกลาง ที่จัดการแข่งขันเรือ 1 ประเภท โดยประมาณการจำนวนรอบที่สามารถแข่งขันได้ประมาณ 84 เที้ยวเรือ โดยนักพนันแบ่งออกเป็นกลุ่มระดับรายใหญ่ประมาณ 120 คน กลุ่มระดับกลางประมาณ 180 คน และกลุ่มรายย่อยอีก 300 คน ประมาณการจำนวนเงินพนัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 15,624,000.00 - 277,159,680.00 บาท / สนาม / วัน

ตาราง 26 ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามใหญ่

ระดับสนาม	จำนวนรอบแข่งขัน	ระดับนักพนัน	ประมาณการจำนวนเงิน (บาท)ต่อรอบการแข่งขัน	ประมาณการนักพนัน	ประมาณการจำนวนเงินพนัน (จำนวนกลุ่มคนXรอบXวงเงินแต่ละกลุ่ม) ต่ำสุด-สูงสุด	
สนามใหญ่	126	ใหญ่	10,000 ขึ้นไป	200		252,000,000.00
		กลาง	1,000-9,999	300	37,800,000.00	377,962,200.00
		ย่อย	20-999	500	1,260,000.00	62,937,000.00
ประมาณการเงินวงเงินพนัน 1 วัน ของสนามใหญ่					39,060,000.00	692,899,200.00

เมื่อประมาณการวงเงินพนันในสนามใหญ่ ที่จัดการแข่งขันเรือ 1 ประเภท โดยประมาณการจำนวนรอบที่สามารถแข่งขันได้ประมาณ 126 เที้ยวเรือ โดยนักพนันแบ่งออกเป็นกลุ่มรายใหญ่ประมาณ 200 คน กลุ่มระดับกลางประมาณ 300 คน และกลุ่มรายย่อยอีก 500 คน ประมาณการจำนวนเงินพนัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 39,060,000.00 - 692,899,200.00 บาท / สนาม / วัน

1) ข้อมูลจากการประมาณวงเงินพนันจังหวัดพิษณุโลก

ในขณะเดียวกันช่วงเทศกาลแข่งเรือตามปฏิทินการจัดแข่งขัน เครือข่ายทีมเรือที่ความสัมพันธ์กับผู้จัดรายการแข่งขันจึงนำไปสู่รับจัดแข่งในจังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 27 การประมาณวงเงินพนันจังหวัดพิษณุโลก

ลำดับ	ประเภท สนาม	พิษณุโลก (ครั้ง)*วัน	พิษณุโลก (ครั้ง)*วัน	หลักการคำนวณ ประเภทสนาม*วันที่จัด*ประมาณการ/ วัน (ต่ำสุด-สูงสุด)		สัดส่วน ร้อยละ
1	สนามใหญ่	3	3*2=6 วัน	703,080,000.00	12,472,185,600.00	6
2	สนามกลาง	8	8*2=16วัน	1,999,872,000.00	35,476,439,040.00	66
3	สนามเล็ก	7	7*1=7 วัน	209,622,000.00	3,718,559,040.00	22
	รวม ทั้งหมด	18	29 วัน	2,912,574,000.00	51,667,183,680.00	100

เมื่อประมาณการจากการนับประเภทสนามจากการสัมภาษณ์และปฏิทินการจัดแข่งขันประจำปี 2556 พบว่าในจังหวัดพิษณุโลก หากประมาณสนามทั้งหมด 18 สนาม แบ่งออกเป็นสนามเล็กจำนวน 7 แห่ง, สนามกลาง จำนวน 8 แห่ง และสนามใหญ่ จำนวน 3 แห่ง การประมาณการวงเงินพนันทำโดยใช้ หลักการคำนวณ กำหนดประเภทสนาม*วันที่จัด*ประมาณการ/วัน 1 วัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 2,912,574,000.00 -51,667,183,680.00 บาท

2) ข้อมูลจากการประมาณวงเงินพนันจังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 28 การประมาณวงเงินพนันจังหวัดพิจิตร

ลำดับ	ประเภท สนาม	จำนวน สนาม	พิจิตร (ครั้ง)*วัน	หลักการคำนวณ ประเภทสนาม*วันที่จัด* ประมาณการ/วัน (ต่ำสุด-สูงสุด)		สัดส่วน ร้อยละ
1	สนามใหญ่	8	8*2=16 วัน	4,999,680,000.00	88,691,097,600.00	66
2	สนามกลาง	4	4*2= 8 วัน	499,968,000.00	8,869,109,760.00	34
3	สนามเล็ก	0	0	0	0	0
	รวม ทั้งหมด	12	24 วัน	5,499,648,000.00	97,560,207,360.00	100

สำหรับประมาณการจากการนับประเภทสนามจากการสัมภาษณ์และปฏิทินการแข่งขันประจำปี 2556 พบว่าในจังหวัดพิจิตร หากประมาณการสนามทั้งหมด 12 สนาม แบ่งออกเป็นสนามกลาง จำนวน 4 แห่ง และสนามใหญ่ จำนวน 8 แห่ง โดยในพื้นที่ศึกษาจังหวัดพิจิตรไม่ปรากฏสนามเล็กที่จัดการแข่งขันประเภทเดียว การประมาณการวงเงินพนันทำได้โดยใช้ หลักการคำนวณ กำหนดประเภทสนาม*วันที่จัด* ประมาณการ/วัน 1 วัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 5,499,648,000.00 - 97,560,207,360.00 บาท

4.4 โครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการเล่นพนันแข่งเรือยาวประเพณี

สถานการณ์การพนันแข่งเรือในพื้นที่สัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายของผู้นำท้องถิ่น หากนักการเมือง มีอิทธิพลและผลประโยชน์ในเชิงการเมืองและเศรษฐกิจ ใช้กิจกรรมการแข่งขันเรือเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ กระตุ้นการท่องเที่ยว ก่อเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคในชุมชน บางพื้นที่ นักการเมืองมี “เรือ” และสนับสนุนเรือทีมเรือของตนเข้าร่วมแข่งขันในสนามต่างๆ ก่อเกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เฉพาะกลุ่มจะทำให้ “คนในกลุ่ม” ได้ประโยชน์มากกว่า “คนนอกกลุ่ม” และการอนุมัติงบประมาณเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น การก่อเกิดเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างผู้มีอำนาจอนุมัติจัด

งานกับผู้รับเหมาจัดงาน ทั้งนี้เพราะกระบวนการเบิกจ่ายตามระเบียบราชการ ทีมผู้จัดรายการแข่งขันมีหลายทีม จึงนำมาสู่การแข่งขันในเรื่องการเสนอราคาในการรับเหมางานด้วย นำไปสู่การจ่ายเงินได้ไต่ะเพื่อให้มีโอกาสได้รับการรับจ้างเหมาทำงาน ประมาณการเงินจ่ายได้ไต่ะระหว่างร้อยละ 10-20 ของจำนวนเงินเต็ม

4.4.1 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับให้บริการพนันแข่งเรือ

(1) **นักการเมือง** ในการจัดการแข่งขันในแต่ละสนามจะกระบวนการดำเนินงานจะมี “เจ้าภาพ” และมี “งบประมาณจัดงาน” หากเจ้าภาพมีงบประมาณมาก สามารถจัดแข่งได้หลายประเภท จำนวนรอบการแข่งขันมาก ในการเป็นผู้สนับสนุนทุนนี้สามารถดำเนินการได้ด้วยอำนาจบริการภายในองค์กร นักการเมืองจึงเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดงานแข่งเรือเป็นหนึ่งในนโยบายหาเสียงเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งตนเองและคะแนนความนิยม “ฐานคะแนนเสียง” เพื่อมุ่งหวังการสนับสนุนในระยะสั้นและระยะยาว นักการเมืองในบางพื้นที่มี “ตัวเรือ” หรือมี “ทีมเรือ” เพื่อใช้ลงแข่งขันในสนามต่างๆ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการมีอำนาจในการอนุมัติจัดงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ทางการเมืองอนุมัติงบประมาณในลักษณะ “เจ้าภาพหลัก” และเมื่อมี “ตัวเรือ” หรือมี “ทีมเรือ” จะมีเงื่อนไขไปขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนที่ต้องการช่องทางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในลักษณะ “เจ้าภาพร่วม” ด้วย

(2) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)**

จากปัจจัยรูปแบบการจัดงานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีพิธีการ ขั้นตอน กติกาการแข่งขันที่พัฒนาขึ้นมา พัฒนาการของรูปแบบการแข่งขันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สอดคล้องกันระหว่างกิจกรรมงานประเพณีและการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักผู้สนับสนุนงบประมาณ ในความคุ้มทุนในการจัดงานที่มุ่งหวังมีคนดูเยอะ กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนจากกิจกรรมแข่งเรือ ทั้งนำมาสู่การที่ อปท. มอบอำนาจจัดการแข่งขันให้ทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) มีบทบาทที่สัมพันธ์ในการจัดให้บริการ “การพนันแข่งเรือ” การแข่งเรือจะต้องแข่งที่สนามที่จัดให้มีการแข่งขัน เมื่อมีการแข่งก็มีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง การพนันจะเกิดขึ้นก็ต้องมีงบประมาณมาจัดงาน งบประมาณมาจากการตั้งงบรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นหมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นอีกกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการจัดแข่งเรือ

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้นำไปแต่ชุมชนและท้องถิ่น ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี เพิ่มมากขึ้น ก่อเกิดการจัดงานแข่งเรือนอกเทศกาล ปริมาณงานแข่งมีมากนำมาสู่การพัฒนาติกาการแข่งขัน เรือสากล พัฒนาตัวเรือและการซ่อมบำรุงด้วยเทคนิคสมัยใหม่ การก่อเกิดทีมงานจัดการเรือ รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาเรือให้พร้อมแข่งขันในสนามต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งมีทุกภูมิภาค เป็นต้น

(3) บริษัทเอกชน/องค์กรธุรกิจ

ปัจจุบันสามารถจำแนกประเภทหลายประเภทสัมพันธ์กับขนาดเรือ จำนวนฝีพาย คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เรือยาวเล็ก เรือยาวจิ๋ว เป็นต้น การก่อตัวของ “ทีมเรือ” เมื่อมีทีมเรือก็มีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ โดยมีเรืออาจจะได้งบประมาณสนับสนุนจากสนาม คือ ค่าลากจูง เงินรางวัล แต่ทั้งนี้ ทีมเรือต้องการงบประมาณมาสนับสนุนทีมอย่างต่อเนื่อง จึงนำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ได้งบประมาณจากบริษัทเอกชน โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องซื้อวัสดุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์หรือตราสัญลักษณ์ของบริษัท เช่น สวมชุด ทีม ป้ายประชาสัมพันธ์ฯ ทีมเรือที่ลงแข่ง ผู้จัดการแข่งขันจะต้องประกาศชื่อเรือและผู้สนับสนุนให้ผู้ชมชอบสนามทราบด้วย รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันในแต่ละสนามจะมีถ่ายทอดสดการแข่งขันไปยังผู้ชมทางบ้านถือเป็นการโฆษณาที่บริษัทเอกชนให้การสนับสนุนกิจกรรมแข่งเรืออย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของบริษัทเอกชนต่างเห็นโอกาสและช่องทางการ “โฆษณา” ทั้งทางตรงและทางอ้อมในแหล่งผู้บริโภค เพราะฉะนั้นปริมาณคนดูสนามแข่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน สนับสนุนโดยตรงกับเจ้าภาพและทีมเรือ และถ้าทีมเรือได้ลงแข่งขัน ประสบความสำเร็จ ชนะการแข่งขันในหลายสนาม มีชื่อเสียง เจ้าภาพ ผู้จัดรายการแข่งขันต่างเชิญแข่ง เพราะว่าเชิญเรือดังมาคนก็อยากชมงาน ซึ่งก็การจัดงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาวจำนวนมากเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจากการจับจ่ายในบริเวณสนามแข่งเรือเป็นสิ่งที่เจ้าภาพคาดหวัง เจ้าภาพมักจึงหาหนทางต่างๆ มาจัดร่วมกับการแข่งเรือด้วย รวมถึงปัจจัยจากผู้เล่นพนันชอบที่จะเล่นพนันเรือที่สุสี นอกจากดูสนุก ยากต่อการคาดเดา นำไปสู่การทายผล ซึ่งทำให้ปริมาณการเล่นพนันมีเป็นจำนวนมากด้วย ดังนั้นผู้จัดรายการแข่งขันจะต้องจัดรายการแข่งเรือให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เล่นพนันด้วย ทั้งหมดถือเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่าง ทีมเรือ ผู้จัดรายการแข่งขัน เจ้าภาพและบริษัทเอกชนที่ได้มีผลประโยชน์ร่วมกัน

4.4.2 กลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรือยาวประเพณี

(1) กลุ่มผู้เล่นพนัน ผู้เล่นพนันโดยทั่วไปนิยมเล่นพนันในสนามที่มีจำนวนรอบการแข่งขันเยอะ ทีมเรือเข้าแข่งขันมีความสามารถสูสีกัน นำไปสู่การเล่นพนันทายผลการแข่งเรือ แต่หากพิจารณาเฉพาะสนามที่นิยมนัดกันมาเล่นพนันจริงๆ ผู้จัดการรายการแข่งขันจะเลือกตรงกับหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือวันนักขัตฤกษ์ ด้วยความนิยมในการชมการแข่งขันเรือยาวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดจำนวนผู้เล่นพนัน ทั้งผู้เล่นประจำและผู้เล่นหน้าใหม่ รวมถึงปัจจัยของความนิยมเล่นพนันขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัย เช่น จำนวนรอบการแข่งขัน รูปแบบการประกบคู่แข่งขัน ความตื่นเต้นของทีมนักแข่งและความโปร่งใสของการจัดการแข่งขันด้วย

(2) เจ้าของเรือ มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรือ ทีมจัดการรายการแข่งขัน (Team Promoter) มีบทบาทที่สัมพันธ์ในการจัดให้บริการ “การพนันแข่งเรือ” ผ่านการเชิญเรือ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เกิดขึ้นเมื่อสนามแข่งขันใหม่ๆ ที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยข้อกำหนดนี้จะอยู่ในประกาศในการจัดการรายการแข่งขัน หากมีการละเมิดกฎกติกา ทีมเรื่อนั้นอาจถูกลงโทษด้วยการตัดออกจากเครือข่ายความสัมพันธ์ เวลาจัดงานสนามอื่นๆ ทีมจัดการรายการแข่งขันจะไม่เชิญเข้าร่วม ทีมจัดการรายการแข่งขัน (Team Promoter) มักจะสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับ “เรือดัง” มาร่วมแข่งขัน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า การจัดการแข่งขัน ผู้จัดการของ “เรือดัง” มักจะเจรจาต่อรองให้คณะกรรมการเชิญทีมเรือด้วยการกำหนดค่าลากจูงเรือประกอบไปด้วย หาก “เรือดัง” เข้าร่วมการแข่งขัน เมื่อชนะการแข่งขันจะได้เงินและถ้วยรางวัล หากแพ้การแข่งขันจะแค่เพียงได้ค่าลากจูง ซึ่งค่าลากจูงขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการเช่นกัน บางสนามแข่งขันค่าลากจูงมีจำนวนเทียบเท่ากับรางวัลชนะเลิศลำดับที่ 3 เป็นต้น

ทีมจัดการรายการแข่งขัน (Team Promoter) มีบทบาทในการจัดตารางการ ประกบคู่แข่งขัน ซึ่งประเด็นนี้นำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเรือที่มีประสบการณ์รางวัลชนะเลิศในสนามแข่งขันต่างๆ ผู้จัดการเรือจะต้องศึกษากติกาเรื่องการประกบคู่แข่งขันด้วยว่าสนามที่จะแข่งนั้นใช้เกณฑ์อะไร เป็นประโยชน์ต่อการลงแข่งขันหรือไม่ อย่างไร รวมถึงสามารถเจรจาต่อรองให้เกิดการประกบคู่แข่งขันที่เป็นประโยชน์กับเรือของตนที่ชนะการแข่งขันมาต่อเนื่อง หรือนักพนันมักจะเรียกว่า “เรือดัง” ถือเป็นเรือที่มีชื่อเสียง

มีฝีมือ ชนมาหลายสนาม เป็นที่รู้จักคนอยากชมการประลองฝีมือกันระหว่าง “เรือดง” ในแต่ละท้องถิ่นจะมี “เรือดง” อยู่จำนวนหนึ่ง

นอกจากนี้ ผู้จัดการการแข่งขัน สามารถใช้ระบบอุปถัมภ์ในการดึงเรือดงมาร่วมงาน เรือดง ทีมเรือ ตอรับ ผู้จัดการทีมเรือ กับผู้จัดสามารถเจรจาต่อรองในเรื่องการจับคู่แข่งขัน การยืดระยะเวลาในการจัดการแข่งขัน ให้ เรือดงพบกับเรือไม่ดง และจัดให้พบกันรอบต่อไป ซึ่งจะสามารถเพิ่มเที่ยวการแข่งขันให้ผู้ชมรอบสนามได้เชียร์การแข่งขัน ดึงเรือให้อยู่ในสนามด้วย ผู้จัดงานให้เกิดการเจรจาต่อรองในวัน “เลี้ยงรับรองทีมเรือ” เป็นการเจรจาต่อรอง กรณี “ฮั้วกัน” ระหว่างผู้จัดกับทีมเรือ ระหว่างเรือ ก กับเรือ ข ผู้จัดการจะไปตกลงเจรจากันจะพนันกันในรอบที่ 3 โดยตกลงกันว่าเรือลำใดจะชนะในรอบแรก ให้ชนะ รอบหลัง เพื่อให้เสมอกัน ส่วนรอบที่ 3 เป็นรอบตัดสินว่าชนะจริง ในกรณีเจ้าของเรืออยากจะให้เรือของตนหรือกลุ่มมีชื่อเสียงสามารถชนะการแข่งขันในสนามต่างๆ เพื่อให้สปอนด์เซอร์ได้มอบเงินทุนสนับสนุนการแข่งขันให้กับทีมของตนต่อไป ถ้าหากเรือที่เข้าแข่งขันชนะจะถือเป็นการสร้างผลงาน ชื่อเสียงให้กับธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ชื่อเสียงของคู่ต่อเรือ คู่ต่อเรือที่มีชื่อเสียงจะทำให้เจ้าของเรือนำเรือไปซ่อมบำรุง ปรับปรุงดัดแปลง และเพิ่มอุปกรณ์อื่นๆ ชื่อเสียงของสปอนด์เซอร์ เพื่อจะได้การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ไปกับทีมเรือ ผ่านเสื้อทีม เครื่องดื่มบำรุงกำลัง น้ำดื่ม รวมถึงป้ายโฆษณาติดตามทีมเรือไปแข่งขันสนามต่อไป

(3) ทีมเรือ เนื่องจากผลประโยชน์สูงสุดจากการลงแข่งขันเพื่อให้ชนะการแข่งขัน ทีมเรือจึงมีกลวิธีในการวางแผนที่หลากหลายเพื่อให้ชนะเกมการแข่งขัน เช่น การหาวิธีพัฒนาตัวเรือ และใบพายด้วยเทคนิคของช่าง การมีเทคนิคฝึกซ้อมฝีพาย การมีเทคนิคในการจัดวางฝีพายในเรือ การมีวางฝีพายชุด 1 และ 2 การพายรอบที่ 1 ใช้ฝีพายคนละชุดกับรอบที่ 2 เป็นต้น “ทีมเรือ” คือ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการควบคุมเรือให้เข้าสู่เส้นชัย ทีมปัจจุบันประกอบด้วย หัวหน้า, ครูฝึกหรือโค้ช, ลูกเรือก/ฝีพาย บางทีมมีแม่ครัวไปด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์แบบครอบครัว เช่น สามีเป็นฝีพาย ภรรยาเป็นแม่ครัว เป็นต้น การก่อเกิดผู้จัดการเรือที่สัมพันธ์กับรูปแบบการจัดเป็นระบบธุรกิจ ส่งผลให้การบริหารทีมด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ กิจกรรมที่เป็นพิธีกรรม ศิลปกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมเดิมๆ บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรือหายไปโดยเฉพาะภูมิปัญญาในการแข่งเรือ และการฝึกซ้อมต่างใช้เทคนิควิทยาศาสตร์การกีฬา มาช่วยฝึกฝีพายและผู้เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์ ทีมเรือในแต่ละทีมเรือแบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดใหญ่ ชุดกลางและชุดเล็ก ส่วนใหญ่จะรวมกันโดยมีหัวหน้าทีมฝึพายมากันมารวมทีม โดยมีผลประโยชน์ร่วมกันตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน คือ จำนวนเงินค่าจ้างเป็นการตอบแทน โดยที่ความสัมพันธ์มีหลายมิติ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) จ้างทีมฝึพายเป็นรอบ วิธีการคือ พอยพายตัวเรือ ชื่อ ก. แล้วเสร็จ ฝึพายก็เปลี่ยนเรือทีมไปพายให้ตัวเรือชื่อ ข. ได้ค่าจ้างเป็นรอบ ราคาอยู่ประมาณ 300-1,000 บาท (2) จ้างเป็นสนาม จ้างเหมาทั้งช่วงเทศกาลแข่งขัน วิธีการ คือ เจ้าของตัวเรือ ชื่อ ก. จ้างเหมาฝึพาย ตามจำนวนฝึพายที่ตกลงกัน โดยให้ฝึพายเริ่มพายตามรอบที่แข่งขัน 1, 2 และ 3 จนถึงสิ้นสุดการแข่งขัน ความมุ่งหวังถึงกรณีชนะการแข่งขันไปสู่ตำแหน่งชนะเลิศ ทีมฝึพายได้ค่าจ้าง ราคาอยู่กับสถานการณ์การแข่งขันว่าได้พายกี่รอบ ตกลงเบื้องต้นรอบละกี่บาท/คน/ทีม หรือบางกรณีตกลงกันแบบเหมาจ่ายว่าหากได้เข้าสู่อันดับชนะเลิศแข่งขันในสนามนั้นๆ เงินรางวัลให้แบ่งกันในทีมฝึพาย (3) จ้างเหมาทุกสนามที่ผู้จ้างวางแผนนำตัวเรือลงแข่งขัน โดยผู้จ้างจะทำปฏิทินการแข่งขันมาพูดคุย เจรจาต่อรอง วางแผนร่วมกับทีมฝึพายและทำข้อตกลงกันว่าจ้างเหมาทั้งเทศกาล นับตั้งแต่เปิดสนามแข่งขันเดือน ส.ค. – ธ.ค. หมายถึงตั้งเริ่มจนถึงสิ้นสุดการแข่งขัน ความมุ่งหวังถึงกรณีชนะการแข่งขันไปสู่ตำแหน่งชนะเลิศ ทีมฝึพายได้ค่าจ้าง ราคาอยู่กับสถานการณ์การแข่งขันว่าได้พายกี่รอบ ตกลงเบื้องต้นรอบละกี่บาท/คน/ทีม หรือบางกรณีตกลงกันแบบเหมาจ่ายว่าหากได้เข้าสู่อันดับชนะเลิศแข่งขันในสนามนั้นๆ เงินรางวัลให้แบ่งกันในทีมฝึพาย

กรณีที่ (2) และ (3) อาจมีประเด็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เนื่องจากผู้จ้างต้องการทำผลงานให้กับหน่วยงาน/องค์กรธุรกิจ เพื่อเผยแพร่โฆษณา สืบเนื่องจาก “บริษัทเอกชน” ที่ต้องการโฆษณาโดยตรงเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และต้องการมาสินค้ากับผู้ซื้อในบริเวณจัดงานแข่งเรือ บริษัทเอกชนยังมีการโฆษณาแฝงโดยการสนับสนุน “ทีมเรือ” โดยอนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่งที่โดยตรงให้กับทีมเรือ โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องโชว์สัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หรือตราสัญลักษณ์ของบริษัท เช่น สวมชุดทีม ป้ายประชาสัมพันธ์ฯ ทีมเรือที่ลงแข่ง ผู้จัดการแข่งขันจะต้องประกาศชื่อเรือและผู้สนับสนุนให้ผู้ชมขอบสนามทราบด้วย รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันในแต่ละสนามจะมีถ่ายทอดสดการแข่งขันไปยังผู้ชมทางบ้านถือเป็นการโฆษณาที่บริษัทเอกชนให้การสนับสนุนกิจกรรมแข่งเรืออย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ กรณี ทีมเรือ เมื่อรับเงื่อนไขมาแล้วจำเป็นต้องสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง บทบาทของเจ้าของธุรกิจ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เรื่องเงินสนับสนุน “...ก็สนับสนุนไปตามนโยบาย เราจะมีแผนประจำปีในการจัดสรรเงินให้กับทีมเรือ และมอบให้สนามแข่งเรือ ส่วนใหญ่อาศัยเครือข่าย 3 รูปแบบเลย คือ หนึ่งสนับสนุนสนามแข่ง มอบให้เจ้าภาพไป ให้เงินและอุปกรณ์ สองสนับสนุนผ่านทีมเรือโดยตรง มีบางพื้นที่สนับสนุนผ่านทีมผู้จัดรายการแข่งขัน ซึ่งเราก็ตัดตามผลงานของเรือเช่นกันว่า ไปแข่งสนามไหนมาบ้าง ได้ถ้วยได้รางวัลหรือไม่ ถ้ามีผลงานเราก็รักษาความสัมพันธ์ต่อ ถ้าไม่มีผลงานเราก็พิจารณาตามเกณฑ์ของเราเช่นกัน...”

สัมภาษณ์ทีมเรือ กำนัน บ. จังหวัดพิจิตร “...ถ้าสิ่งที่ไม่ให้ผมล้าหนึ่งต่อปี ผมก็จะเลิกดูแลเรือแล้ว คิดดูค่าใช้จ่ายมันเยอะ ค่าจ้างฝีพาย ค่าลากจูง ค่ากิน ค่าที่พักและค่าน้ำมัน...แต่พอได้มาทำหน้าที่พาลูกทีมไปแข่ง บางทีเราก็ตายากนะ จะได้เป็นขวัญกำลังใจให้กับทีมเรา ชื่อเสียงของเรา ก็มีหลายวิธีที่จะพาทีมชนะ คือ การหาฝีพายเก่ง จัดระบบการฝึกซ้อม อาหาร และชนะเราก็มอบเงินรางวัลที่เขาได้ให้ไปแบ่งกันเอง...”

ฉะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์ในสนามเป็นผลมาจากที่มีคนจำนวนมากเข้ามาในบริเวณจัดการแข่งขัน ถือเป็นตลาดผู้บริโภคแหล่งหนึ่ง รวมถึงผู้เล่นพนันแข่งเรือด้วย วิธีการดึงดูดใจ คือ “การโฆษณา” ในสนามจะส่งผลหลายภาคส่วน ทั้งผู้บริโภคและการโฆษณาในบริเวณสนามแข่งขันจึงเป็นอุปสงค์ของการจัดแข่งเรือยาวประเพณี นำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “เจ้าของตัวเรือ” และ “ทีมฝีพาย” ตามเงื่อนไขการสร้างผลงาน เมื่อมีการจัดการแข่งขันสนามต่างๆ เจ้าของตัวเรือที่มีผู้สนับสนุนงบประมาณจึงต้องนำเรือลงแข่งขันให้ได้จำนวนสนามให้มากที่สุด และจำเป็นต้องหาทีมเรือมาอยู่ในสังกัดเพื่อให้สามารถลงแข่งขันในสนามต่างๆ ได้ตามแผน ทีมฝีพาย ซึ่งประกอบไปด้วยคนจำนวนหนึ่งจึงพัฒนากลุ่มของตนให้มีอำนาจต่อรองราคาค่าจ้างได้

(4) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา “ธุรกิจตัวเรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง” เนื่องจากสนามแข่งขันมีรอบการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น **ตัวเรือ** เรือซึ่งเป็นพาหนะที่สำคัญในการแข่งขันก็มีการพัฒนา ปรับปรุง สร้างขึ้นมาเพิ่มขึ้นตามปัจจัยความต้องการของผู้บริโภค ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าในกลุ่ม “เจ้ามือ” ที่รับพนันมีความเป็นปัจเจกสูง มีทั้งเซียนพนันและคนในวงการทีมเรือ กลุ่มแรก คือ คนในทีมเรือ ซึ่งมีหลายระดับ เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ ผู้ฝึกฝีพาย และอื่นๆ ซึ่งไม่ทุกคนในทีมเรือแล้วแต่ปัจเจก กลุ่มที่สอง คือ คนที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของคู่อู่ต่อเรือ /ซ่อมบำรุงตัวเรือ ผู้เจ้าของธุรกิจซื้อ-ขายเรือและ

อุปกรณ์เกี่ยวข้อง กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มนักพนันอาชีพและนักพนันสมัครเล่น นั้นหมายความว่า การขยายตัวช่วงและคู่ต่อเรือมีปัจจัยกระตุ้นให้ขยายตัวตามสนามแข่งขันเรือยาวประเพณี

การคิดค้นวิธีการใหม่ เช่น การประดิษฐ์ใบพาย การพัฒนาตัวเรือให้แล่นได้ดีในลำน้ำ การประดิษฐ์เครื่องมือเป็นรถลากจูงเรือ ฯลฯ เมื่อมีสนามแข่งขันเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่สภาพการแข่งขันเรือยาวเฉพาะคนในพื้นที่เดียวกันและบริเวณใกล้เคียงกันในอดีตได้กลายสภาพมาเป็นการแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ ก่อเกิดธุรกิจลากจูงเรือ การลากจูงจะใช้รถบรรทุกเรือสามารถเคลื่อนย้ายไปยังสนามแข่งที่อยู่ในภาคต่างๆ ได้

สนามแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ช่องทางการหาข้อมูลการเล่นพนันเรือเริ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดระบบข้อมูลที่ทันสมัย การหาข้อมูลจะใช้วิธีการพูดคุย และมักจะหาข้อมูลในเว็บไซต์, ก่อตั้งสมาคม/ชมรมเรือยาวแต่ละจังหวัด มีการใช้ Social network เพื่อส่งข้อมูลให้กับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง “ข้อมูล” โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน “ตัวเรือ” และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในสนามแข่งเรือมีมากมาย นั้นหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์แบบเครือข่ายทำงานร่วมกับทีมผู้จัดรายการแข่งขันให้ประชาสัมพันธ์ธุรกิจ ในสนามแข่งเรือด้วย เมื่อมีเรือที่เข้าแข่งขันชนะ ซึ่งถือเป็นการสร้างผลงาน ชื่อเสียงให้กับมีกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ชื่อเสียงของคู่ต่อเรือ คู่ต่อเรือที่มีชื่อเสียงจะทำให้เจ้าของเรือนำเรือไปซ่อมบำรุง ปรับปรุง ตัดแปลง และเพิ่มอุปกรณ์อื่นๆ ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบเจ้าของคู่ต่อเรือ เจ้าของธุรกิจอาจพัฒนารายได้จากกิจการตัวเอง ในสนามแข่งเรือในวงการพนันแข่งเรืออีกมีบทบาทหนึ่งเป็น “เจ้ามือ” รับพนันจากนักพนันระดับกลาง ซึ่งอาจจะถือเป็นเรื่องของปัจเจกชน แต่ด้วยเครือข่ายและความสัมพันธ์ทำให้มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของธุรกิจเกี่ยวกับ “ตัวเรือ” การพนัน ทีมจัดรายการแข่งขัน ทีมเรือและสนามแข่งเรือ เป็นต้น

4.5 ผลกระทบจากการพนันแข่งเรือ

ปัจจัยและความเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมแข่งเรือการแข่งขันเรือ จากเดิมเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเพื่อความสามัคคีที่มีอยู่ในอดีต เริ่มมีเปลี่ยนแปลง เพราะค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา และยุคสมัย ประเพณีการจัดการแข่งเรือที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตกลายมาเป็นเพียงเรื่องที่ได้สืบทอดกันมา การจัดกิจกรรมเพื่อ

4.5.1 ผลกระทบทางตรง

การจัดงานแข่งเรือกระดาน้ำเศรษฐกิจเมื่อมีการจัดงานแข่งเรือ โดยมีผลกระทบทางตรงที่น่าสนใจ คือ

1. นโยบายการท่องเที่ยวนำมาสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับชุมชนกิจกรรมดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการมีรายได้ของกลุ่มแม่ค้าขายรายย่อย กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว และอื่นๆ ปัจจัยและเงื่อนไขในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือมีมิติของการเชื่อมทับระหว่าง “การละเล่นพื้นบ้าน” กับ “เกมส์กีฬา” และ “มีการพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้นำท้องถิ่นยังคงสนับสนุนให้มีกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ ในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นจึงมิได้ผลสัมฤทธิ์ตามหลักการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นโดยตรง ในอีกด้านหนึ่งสนามแข่งเรือที่จัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นมีความทับซ้อนกับการเป็นแหล่ง “อบายมุข” ด้วย

ในการนี้ ผลการศึกษาที่พบว่า โครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรือยาวประเพณี ได้แก่ กลุ่มนักพนัน ทีมจัดรายการแข่งขัน (Team Promoter) เจ้าของเรือและทีมเรือ บริษัทเอกชนที่มีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์งบประมาณให้เจ้าภาพจัดสนาม เพื่อให้เกิดทีมเรือมาแข่ง ผู้จัดรายการแข่งขันจึงอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อเชิญทีมเรือมาแข่งขัน นักพนันก็อยากจะชมการแข่งขันที่สูสีลุ้นระทึก สนุก ตื่นเต้น ยากต่อการคาดเดา นำไปสู่การเล่นพนัน กลุ่มผู้เล่นพนัน สัมพันธ์กับ คนในวงการทีมเรือ กลุ่มแรก คือ คนในทีมเรือ ซึ่งมีหลายระดับ เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ ซึ่งไม่ทุกคนในทีมเรือแล้วแต่ปัจเจก กลุ่มที่สอง คือ คนที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอู่ต่อเรือ /ซ่อมบำรุงตัวเรือ ผู้เจ้าของธุรกิจซื้อ-ขายเรือและอุปกรณ์เกี่ยวข้อง กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มนักพนันอาชีพและนักพนันสมัครเล่น ส่วนผู้เล่นมีหลากหลายทุกกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น โดยทุกกลุ่มดำเนินกิจกรรมเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มในสนามที่จัดแข่งเรือ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น

2. ในกิจกรรมการแข่งขันเรือพบว่า “ธุรกิจโฆษณาแฝง” จากกลุ่มธุรกิจที่ต้องการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของบริษัท โดยธุรกิจดังกล่าวมีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการแข่งขันเรือ 2 รูปแบบ คือ (1) การสนับสนุนทุนให้กับสนามแข่งขัน (2) การสนับสนุน “ทีมเรือ” โดยอนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่งโดยตรงให้กับทีมเรือ กลุ่มนักการเมือง เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดงานแข่งเรือเป็นหนึ่งในนโยบายหาเสียงเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งตนเองและคะแนนความนิยม “ฐานคะแนนเสียง” เพื่อมุ่งหวังการสนับสนุนในระยะ

สั้นและระยะยาว นักการเมืองในบางพื้นที่มี “ตัวเรือ” หรือมี “ทีมเรือ” เพื่อใช้ลงแข่งขันในสนามต่างๆ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการมีอำนาจในการอนุมัติจัดงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ทางการเมืองอนุมัติจัดงานในลักษณะ “เจ้าภาพหลัก” และเมื่อมี “ตัวเรือ” หรือมี “ทีมเรือ” จะมีเงื่อนไขไปขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนที่ต้องการช่องทางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในลักษณะ “เจ้าภาพร่วม” ด้วย

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสนามที่จัดกิจกรรมแข่งเรื่อนำมาสู่ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์แลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อให้การจัดแข่งเรือเป็นไปตามเงื่อนไขการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่ม “บริษัทเอกชน” จุดมุ่งหมายต้องการโฆษณาโดยตรงเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และต้องการมาสินค้ากับผู้ซื้อในบริเวณจัดงานแข่งเรือ บริษัทเอกชนยังมียุทธศาสตร์การโฆษณาแฝงโดย โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องโชว์สัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์หรือตราสัญลักษณ์ของบริษัท เช่น สวมชุดทีม ป้ายประชาสัมพันธ์ฯ ทีมเรือที่ลงแข่ง ผู้จัดการแข่งขันจะต้องประกาศชื่อเรือและผู้สนับสนุนให้ผู้ชมชอบสนามทราบด้วย รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันในแต่ละสนามจะมีถ่ายทอดสดการแข่งขันไปยังผู้ชมทางบ้านถือเป็นการโฆษณาที่บริษัทเอกชนให้การสนับสนุนกิจกรรมแข่งเรืออย่างต่อเนื่อง ผลกระทบข้างต้นนำมา รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมนี้ถูกลดบทบาทลง ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย คือ นักการเมืองและภาคธุรกิจ ซึ่งกระบวนการจ้างเหมาทีมผู้จัดรายการแข่งขันทำหน้าที่แทนคณะกรรมการชุมชนเช่นในอดีต ผู้จัดรายการแข่งขันจึงต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรม ขั้นตอนและอื่นๆ เพื่อตอบสนองนโยบายของผู้จ้างงาน ในขณะเดียวกันก็นำมาสู่การจ่ายผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้มีโอกาสในการทำงานนั้นๆ ด้วย

3. ผู้เล่นพนันได้รับผลกระทบโดยตรง

ในการนี้ ขอประมวลสถานการณ์ผลกระทบทางสังคมจากการเสวนากลุ่ม จากผู้เล่นระดับและผู้เล่นรายย่อย ประกอบไปด้วย

1) ปัญหานี้สืบ เพราะเล่นพนันเป็นการเสี่ยง ผลจากการเสี่ยงมิได้เป็นด้านบวกเสมอไป การเสี่ยงและมีผลทางลบ ทำให้ไปสู่การกู้ยืม เป็นหนี้สิน และเดือนร้อนเมื่อหนี้เก่ายังไม่ได้จ่าย มีปัจจัยสนับสนุนจากการแข่งเรือบ่อยๆ หวังจะได้ทุนคืนก็ยิ่งเป็นปัญหานี้สืบเพิ่มขึ้น

2) ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มนักพนันที่นำมาสู่การใช้ความรุนแรง อาชญากรรม การก่อเกิดวัฒนธรรมค่านิยมที่มุ่งผลประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่าส่วนรวม เป็นเงื่อนไขไปสู่การเอาตัวเอาเปรียบของคนในชุมชน กรณีชุมชนมีจำนวนนักพนันเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลต่อปัญหาสังคมเชิงโครงสร้าง

3) การเล่นพนันนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว กรณีที่สมาชิกในครอบครัวเล่นพนันเรื้อรังโดยที่สมาชิกคนอื่นไม่เห็นด้วย กรณี สามีกับภรรยา, พ่อกับลูก, แม่กับลูก เป็นต้น นำมาสู่การทะเลาะเบาะแว้งจากเรื่องเล็ก เมื่อสะสมก็จะบานปลายไปสู่การหย่าร้างของสามี-ภรรยา การหนีออกจากบ้านจากลูกที่ไม่พอใจพ่อแม่บนเรื่องการพนัน เป็นต้น

4) การมุ่งเอาชนะ “ทีมเรือ” นำมาสู่การเสพยากระตุ่น นำมาสู่การเป็นผู้ติดยาเสพติดได้

4.5.2 ผลกระทบทางอ้อม

ในด้าน “การพนัน” จากการศึกษาในขั้นต้นพบว่าในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณี โดยที่ “เรือ” ถือเป็นสัญลักษณ์ที่ตัวแทนของคนในเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชน ถึงแม้ว่า “ตัวเรือ” ที่เป็นของชุมชนจะลดบทบาทลง “ตัวเรือ” ของนักการเมือง นายทุน ที่พร้อมสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขันเรือ แต่สิ่งที่คนในชุมชนมีส่วนร่วม คือ คนในชุมชนไปเป็นส่วนหนึ่งของ “ทีมเรือ” การที่ “ตัวเรือ” หรือ “ทีมเรือ” ไปแข่งขันกับเรือนอกชุมชน ความมั่นใจในความเป็นทีมเรือ ความเป็นคนรู้จักกัน นำมาสู่การเล่นพนัน มักจะมีการเล่นแบบ “ติดปลายนม” ของผู้เล่นพนันที่ชื่นชอบการลุ้น คาดเดา นำไปสู่การแสดงออกว่าเล่นพนันเรือเป็นเรื่องปกติได้เล่น ได้ลุ้นเพื่อความสนุกสนาน ในเชิงนโยบายก็ไม่มีกฎหมายควบคุม หรือลงโทษเมื่อพฤติกรรมการเล่นพนันเรืออย่างชัดเจน การเล่นพนันนำมาสู่ปัญหาที่มีผลทางตรงและทางอ้อม ในที่กล่าวถึง “การเห็นการเล่นพนันเรือเป็นเรื่องปกติ” ซึ่งกระบวนการเล่นพนันเรือจะต้องสนใจ หาข้อมูล ข้อมูลจากการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้เล่นพนันเข้าสู่การเล่นพนัน ส่วนใหญ่มีจุดเริ่มต้นมาจากบริบทแวดล้อมที่สัมพันธ์กับกิจกรรมแข่งเรือ การชมการแข่งขันที่ต้องการเพิ่มความสนุกในการชมและเชียร์ การมีเพื่อนหรือคนรู้จักชักชวนหรือกระตุ้นการให้เล่นพนันกันเองในกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน การทำดวงกัน วางเดิมพันเพื่อให้ชมแข่งเรือให้สนุกสนานเพิ่มขึ้น และนำมาสู่การเป็นนักพนันต่อมา โดยที่มีพฤติกรรมการเล่นพนันมากขึ้นเพิ่มเติมมากขึ้น มิได้ยึดว่าเล่นพนันเรือเพียงประการเดียว นำมาสู่การเล่นพนันมวย พนันไก่ชน พนันฟุตบอล ฯลฯ โดยสรุปผลกระทบ

ทางอ้อมของการเล่นพนันเรื่อนำมาสู่การตัดสินใจเล่นพนันจากสิ่งเร้ารอบๆ ที่เสนอรูปแบบการพนันเข้ามาให้
เลือกเล่น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โครงการศึกษาการพั่นกับการแข่งเรือยาวประเพณี ใช้วิธีการศึกษาใช้กรอบแนวคิดเรื่องตลาดมาวิเคราะห์รูปแบบการพั่นแข่งขัน เครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพั่น รวมถึงปริมาณความถี่ในการเล่นเพื่อดูปริมาณวงเงินพั่นแข่งเรือยาว รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการเล่นพั่น และการวิเคราะห์โครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเล่นพั่นแข่งเรือยาวประเพณี

การเก็บข้อมูลเริ่มต้นศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีเขตหวัดพิษณุโลกและพิจิตร ศึกษาบริบทภูมิหลังของงานแข่งเรือยาวประเพณีในอดีตและเปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบันโดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และการวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และสังเกตการณ์ในกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี เมื่อประมวลสถานการณ์การเล่นพั่นการแข่งขันเรือยาวประเพณีในพื้นที่แล้ว การศึกษาครั้งนี้พบว่าอุปสงค์ (Demand) ของการแข่งขันเรือยาวประเพณีมาเป็นปัจจัยในการกำหนดโครงสร้างของอุปทาน (Supply) ของการแข่งขันของทีมเรือ ด้านอุปสงค์เริ่มตั้งแต่ “เจ้าภาพ” สืบเนื่องจากกระแสของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยว นำมาสู่การเพิ่มขึ้นของสนามแข่งขันเรือ มีการพัฒนาเรือเข้าร่วมสนามแข่งขัน ก่อเกิดความสัมพันธ์ในกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแข่งเรือประกอบไปด้วย เจ้าภาพจัดงาน เจ้าของเรือ ทีมเรือ ทีมฝีพาย กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ” และอื่นๆ ในกลุ่มนักพั่นแข่งเรือที่ใช้สนามแข่งเรือเป็นสถานที่เล่นพั่น เมื่อมีสนามเรือเพิ่มขึ้นก่อก่อเครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพั่นที่มีทั้งพั่นแบบเดิมพั่นและต่อรอง การจัดงานแข่งเรื่อนำมาสู่การเล่นพั่นที่สนามแข่งเรือ และยังไม่มีมาตรการการควบคุมปัญหาพั่นในกิจกรรมแข่งเรือผลกระทบจากการเล่นพั่นแข่งเรื่อนำมาสู่เครือข่ายและความสัมพันธ์พฤติกรรมการเล่นพั่นแข่งเรือมี 3 กลุ่ม คือ (1)นักพั่นระดับใหญ่ (2)นักพั่นระดับกลาง (3) นักพั่นรายย่อย

5.1 ผลการศึกษาพบว่า

1.การจัดงานแข่งเรือยาวประเพณีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตซึ่งมีเงื่อนไขภายในและปัจจัยภายนอก

ในอดีตงานแข่งเรือยาวเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคีของคนในชุมชนที่ร่วมมือกันเตรียมจัดงานรื่นเริงในชุมชน เป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนบท การจัดกิจกรรมต้องอาศัยทั้งความสามัคคีและความร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชนเป็นจำนวนมากที่จะมาเป็นฝีพายที่มีความชำนาญในการพายเรือ ต่อมาเริ่มมีเปลี่ยนแปลง **ปัจจัยภายใน** คือ การใช้เรือเพื่อการสัญจรทางน้ำของคนในชุมชนน้ำได้ลดลง เพราะมีการคมนาคมผ่านถนนที่สะดวกมากขึ้น **ปัจจัยภายนอก** ในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การจัดกิจกรรมการแข่งเรือตามที่กล่าวมาข้างต้นเปลี่ยนแปลงไปเป็นการจัดงานแข่งเรือเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งกระตุ้นการท่องเที่ยวของหน่วยงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีผู้บริหารท้องถิ่นในหลายพื้นที่กำหนดนโยบายนี้ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและได้จัดทำโครงการแข่งขันเรือยาวประเพณี ในการเป็นผู้สนับสนุนทุนนี้ มักจะเป็นที่รู้จักกันในนาม “เจ้าภาพ” โดยรวมเจ้าภาพเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณทั้งหมดเพื่อจัดงานแข่งเรือในสนามแข่งนั้นๆ

ปัจจัยภายนอกดังกล่าวที่นำมาสู่การเกิดสนามแข่งเรือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อสนามแข่งขันเรือมีมากขึ้น นำมาสู่การสร้างทีมเรือเพื่อมาแข่งขัน หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ซึ่งใช้ “เรือ” เพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์องค์กร หน่วยงาน สถานที่ กระตุ้นเศรษฐกิจภายในและภายนอกชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน หรือแม้กระทั่งโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของภาคเอกชน การมีกำหนดการแข่งขันที่วางแผนไม่ใช้ชนกัน จึงก่อเกิดการจัดทำปฏิทินการแข่งขันประจำปีขึ้นมา การก่อเกิดกลุ่มทีมเรือที่นำเรือมาแข่งขันมี 3 กลุ่ม คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของเรือ กลุ่มที่ 2 เรือเป็นของหน่วยงานราชการ และกลุ่มที่ 3 เรือเป็นเอกชนซึ่งเป็นนักธุรกิจ/นักการเมือง โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะความเป็นเจ้าของเรือ มีการบริหารจัดการทีมโดยมี “ผู้จัดการทีม” การก่อเกิดกลุ่มฝีพายที่พัฒนามาจากพายเฉพาะกิจมาสู่การเป็น “อาชีพฝีพาย” โดยทั้งสามกลุ่มนำเรือไปลงแข่งขันในสนามต่างๆ

การเกิดขึ้นของสนามแข่งเรือที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น เกิดจากปัจจัยจาก “เจ้าภาพ” ก็อยากจะจัดงานที่มีคนมาร่วมงานแข่งเรือยาวจำนวนมาก เจ้าภาพมักจะหาสถานที่จัดแข่งเรือที่จะมีคนมาเที่ยวงานแข่งเรือและได้ทำกิจกรรมอื่นๆ ด้วย จึงมักอนุมัติให้จัดงานที่หน้าวัด สถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นเช่นบึง หนอง คลองและตามที่ตกลงร่วมกันว่าสามารถจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณีได้ ในด้านรูปแบบการดำเนินการจัดงานแข่งเรือแต่เดิมทำกันเองในรูปแบบ “คณะกรรมการวัด” ที่เป็นตัวแทนจากสมาชิกของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการจัดงาน เมื่อเปลี่ยนรูปแบบมาสู่ “เกมส์การแข่งขัน” รูปแบบการจัดงานเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการจัดงานแข่งเรือขึ้นมาซึ่งแต่เดิมมีคนในชุมชนมาร่วมมือกัน การก่อเกิดทีมจัดแข่งเรือแบบเบ็ดเสร็จ (Team Organize) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน เพราะรับหน้าที่ดำเนินการจัดการแข่งขัน มีกระบวนการทำงานเป็นทีมงาน (work team) เริ่มมีความสำคัญตั้งแต่การเตรียมการก่อนจัดการแข่งขัน ระหว่างการแข่งขัน จนแล้วเสร็จมอบถ้วยรางวัลชนะเลิศการแข่งขันแต่ละประเภท

2) รูปแบบการจัดงานก่อเกิดกลุ่มผลประโยชน์ในกิจกรรมแข่งขันเรือยาว ประกอบไปด้วย เจ้าภาพ เจ้าของเรือและทีมเรือ ทีมฝีพาย กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องและนักพนันแข่งเรือ

ในการจัดแข่งเรือในปัจจุบันมีประเด็นกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ในที่นี้หมายถึงกลุ่มของบุคคลที่รวมกันเป็นกลุ่มและมีผลประโยชน์จากกิจกรรมแข่งเรือ ในกลุ่มที่รวมกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการได้สะท้อนความความต้องการของกลุ่มต้องการเรียกร้องให้ “เจ้าภาพ” หรือผู้มีอำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจกรรมได้สนองตอบต่อผลประโยชน์เฉพาะอย่างของกลุ่มตน ซึ่งอาจจะเป็นการออกกฎ กติกา การกำหนดนโยบายการจัดงาน การจัดสรรงบประมาณเงินรางวัล เงินค่าลากจูง และอื่นๆ รวมไปถึงเรื่องผลประโยชน์เชิงอุดมการณ์ เป็นต้น ในการนี้คณะวิจัยได้จัดทำผังกลุ่มผลประโยชน์ในกิจกรรมแข่งเรือประกอบไปด้วย เจ้าภาพ เจ้าของเรือและทีมเรือ ทีมฝีพาย กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องและนักพนันแข่งเรือ

การแข่งเรือมีธุรกิจโฆษณาแฝงมาร่วมสนับสนุนการจัดงานแข่งขันเรือยาวประเพณี “ธุรกิจโฆษณาแฝง” จากกลุ่มธุรกิจที่ต้องการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของบริษัทเอกชน โดยธุรกิจดังกล่าวมีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการแข่งเรือ 2 รูปแบบ คือ (1) การสนับสนุนทุนให้กับสนามแข่งขัน (2) การสนับสนุน “ทีมเรือ” กลุ่มนักการเมือง เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดงานแข่งเรือเป็นหนึ่งในนโยบายหาเสียงเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งตนเองและคะแนนความนิยม “ฐานคะแนนเสียง” เพื่อมุ่งหวังการสนับสนุนในระยะสั้นและระยะ

ยาว ผลกระทบข้างต้นนำมาซึ่งรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมนี้ถูกลดบทบาทลง ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย คือ นักการเมืองและภาคธุรกิจ ซึ่งกระบวนการจ้างเหมาทีมผู้จัดรายการแข่งขันทำหน้าที่แทนคณะกรรมการชุมชนเช่นในอดีต ผู้จัดรายการแข่งขันจึงต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมขั้นตอนและอื่นๆ เพื่อตอบสนองนโยบายของผู้จ้างงาน ในขณะที่เดียวกันก็นำมาสู่การจ่ายผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้มีโอกาสในการทำงานนั้นๆ ด้วย

ในการจัดแข่งขันเรือยาวประเพณีในแต่ละสนาม ทั้งเจ้าภาพและนักพนันถือเป็นกลุ่มหนึ่งซึ่งมักจะกำหนดพฤติกรรมของผู้จัดการแข่งขัน (Promoter) โดยมี 2 ประเด็น คือ ปัจจัยแรกจากผู้เล่นพนันชอบที่จะเล่นพนันเรือใน “รอบการแข่งขัน” ที่สุลี นอกจากดูสนุก ยากต่อการคาดเดา นำไปสู่การทายผล การพนันจึงเกิดขึ้น กลุ่มผู้เล่นพนันเข้าสู่การเล่นพนัน รูปแบบการเล่นพนันแข่งเรือในปัจจุบันการเล่นพนันแข่งเรือจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน เนื่องจากการแข่งเรือยังคงผูกพันอยู่กับชุมชน เรือเป็นของชุมชน การไปชมและเชียร์ทีมเรือจากหมู่บ้านนำสู่การทายผลแข่งขันเรือยาว ผู้ที่มีความนิยมติดตามการแข่งขันเรือยาวเป็นผลมาจากความพึงพอใจทางอารมณ์ ความรู้สึก ความเสี่ยง ความตื่นเต้น ความสนุกสนานและความบันเทิง ทั้งหมดถือเป็นปัจจัยสำคัญให้เล่นพนัน สำหรับการเล่นพนันแข่งเรือซึ่งมีผลกระทบต่อผู้เล่นและครอบครัว การเล่นพนันเรือนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว การเล่นพนันเรือเมื่อผู้เล่นหมดเงินไปกับการพนันในช่วงการแข่งขันรอบแรกๆ นำไปสู่การกู้ยืมเพื่อทายผลคู่ต่อๆ มา เพราะหวังว่าจะได้เงินคืนและได้กำไรจากการเล่นพนัน ส่วนหนึ่งก่อเกิดปัญหาหนี้สิน การกู้ยืมเกิดดอกเบี้ยและความเดือดร้อนเมื่อหนี้เก่าก็ยังไม่ได้จ่าย หนี้ใหม่ก็มาเพิ่มเติม เป็นต้น

3) การจัดงานแข่งเรือนำมาสู่การเล่นพนันที่สนามแข่งเรือ และยังไม่มีการควบคุมปัญหาพนันในกิจกรรมแข่งเรือ

กลุ่มผู้เล่นพนันเรือกู้กลุ่มคนในวงการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแข่งขันเรือยาว ส่วนมากจะเป็นคนรู้จักกันในกลุ่มเพื่อน วิธีการเล่นจึงมี “เจ้ามือ” และมีการใช้ระบบ “เงินสด” เป็นส่วนใหญ่ การเล่นพนันแข่งเรือจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน คนหนึ่งคิดว่าเรือที่อยู่ฝ่ายแดงจะชนะ ในขณะที่อีกคนหนึ่งคิดเห็นว่าฝ่ายน้ำเงินจะชนะ จึงเริ่มมีการพนันกัน ในการเล่นพนันแข่งเรือจะเริ่มเล่นได้เวลาได้ใน 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนการแข่งขันและระหว่างการแข่งขันโดยที่เรือเข้าคู่ ณ จุดสตาร์ท สำหรับเจ้ามือที่รับพนันมีความเป็นปัจเจกสูง

มีทั้งเซียนพนันและคนในวงการทีมเรือ กลุ่มแรก คือ คนในทีมเรือ ซึ่งมีหลายระดับ เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ ผู้ฝึกฝาย และอื่นๆ เช่น ฝาย (ลูกเทือก) ซึ่งไม่ทุกคนในทีมเรือแล้วแต่ปัจเจก กลุ่มที่สอง คือ คนที่เกี่ยวข้องกับ “ตัวเรือ” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอู่ต่อเรือ /ซ่อมบำรุงตัวเรือ ผู้เจ้าของธุรกิจซื้อ-ขายเรือและอุปกรณ์เกี่ยวข้อง กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มนักพนันอาชีพและนักพนันสมัครเล่น ส่วนผู้เล่นมีหลากหลายทุกกลุ่มสัมพันธ์กับที่กล่าวมาข้างต้น

ผู้ให้บริการรับพนันแข่งเรือ “เจ้ามือ” ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตรงและความเกี่ยวข้องกับงานแข่งเรือมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ส่วนใหญ่เล่นพนันแข่งเรือมาจนเรียนรู้และเข้าใจในวิธีการเล่นและรูปแบบการแข่งขัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มสัมพันธ์กับทีมเรือ (2) กลุ่มผู้เล่นการพนัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม 1) นักพนันระดับ “เซียนเรือ” ได้แก่นักพนันที่เป็นทั้ง “เจ้ามือ” รับแทงและ “เป็นผู้เล่นพนัน” หรือเป็นทั้งสอง ในรูปแบบแบบวางเดิมพันและต่อรอง โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องใน “ทีมเรือ” เช่น เจ้าของเรือ ผู้จัดการเรือ หัวหน้าทีมฝาย และอื่นๆ เป็นต้น กลุ่มเซียนจะติดตามการแข่งขันเรือในสนามต่างๆ เป็นผู้ตัดสินใจนำเรือลงแข่งหรือไม่ มีการประเมินศักยภาพของทีมเรือและใช้กลยุทธ์ต่างๆ ทั้งก่อนแข่ง ระหว่างแข่ง และสิ้นสุดการแข่งขัน ทั้งในสนามที่กำลังแข่งและสนามต่อไป เพื่อให้ทีมเรือได้ประโยชน์จากการแข่งขัน ทั้งนี้ “เซียนเรือ” จะมีทีมงานหรือผู้ช่วยในการรับและแทงพนัน ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงระหว่าง 10,000 บาทขึ้นไป ต่อรอบการแข่งขัน 2) นักพนันระดับกลาง เป็นนักพนันที่ติดตามการแข่งขันเรือ โดยเดินทางไปเล่นพนันในเฉพาะสนามที่ประเมินแล้วว่าได้ประโยชน์จากการแข่งขันซึ่งกลุ่มนี้อาจมิได้เป็นเกี่ยวข้องกับทีมเรือโดยตรงเหมือนกลุ่มเซียนเรือ กลุ่มนี้อาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่ายโดยมีข้อมูลเกี่ยวกับทีมเรือประกอบการตัดสินใจพนันแข่งเรือ ซึ่งอาจจะเป็น “เจ้ามือ” รับแทงหรือเป็น “ผู้เล่นพนัน” หรือเป็นทั้งสอง ในรูปแบบแบบวางเดิมพันและต่อรอง ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงระหว่าง 1,000-9,999 บาท ต่อรอบการแข่งขัน 3) นักพนันรายย่อย ได้แก่ ผู้เล่นพนันแข่งเรือเป็นครั้งคราว เล่นเฉพาะสนามใกล้บ้าน เล่นเฉพาะทีมเรือที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องและมีข้อมูล เช่น พนันเรือที่มาจากชุมชนเดียวกับตนเองอาศัยอยู่ หรือคนในครอบครัวเป็นฝาย เล่นเรือดังที่ประเมินว่าจะชนะเป็นแชมป์และอื่นๆ เป็นต้น กลุ่มนี้ถือเป็น “ผู้เล่นพนัน” ทั้งในรูปแบบแบบวางเดิมพันและต่อรอง ปริมาณวงเงินที่เล่นพนันสูงระหว่าง 20-990 บาท ต่อรอบการแข่งขัน กลุ่มผู้เล่นพนันที่ใช้สนามแข่งเรือเป็น “บ่อน” สำหรับพบปะของเครือข่ายของผู้เล่นพนันเรือ ส่วนมากจะเป็นคนรู้จักกันในกลุ่มเพื่อน คนในการจัดกิจกรรมแข่งขันเรือยาว

การคำนวณผู้เล่นพนันผู้ศึกษาค่าถึงจำนวนรอบการแข่งขัน ซึ่งสัมพันธ์กับ “สนามแข่งเรือ” ผู้ที่จัดรายการแข่งขันและจัดปะกบคู่ ประเภทเรือของการแข่งขัน ได้ เป็น 4 ประเภท คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เรือยาวเล็ก เรือยาวจิ๋ว จำนวนรอบการแข่งขันสัมพันธ์กับงบประมาณที่เจ้าภาพสนับสนุนการจัดแข่งเรือด้วย โดยจำนวนรอบการแข่งขันมากสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการเชิญทีมเรือจำนวนมากมาร่วมแข่งขันในสนามนั้นๆ เมื่อประมาณการจากการนับประเภทสนามจากการสัมภาษณ์และปฏิทินการจัดแข่งขันประจำปี 2556 พบว่าในจังหวัดพิษณุโลก หากประมาณสนามทั้งหมด 18 สนาม แบ่งออกเป็นสนามเล็กจำนวน 7 แห่ง, สนามกลาง จำนวน 8 แห่ง และสนามใหญ่ จำนวน 3 แห่ง การประมาณการวงเงินพนันทำโดยใช้ หลักการคำนวณ กำหนดประเภทสนาม*วันที่จัด*ประมาณการ/วัน 1 วัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 2,912,574,000.00 -51,667,183,680.00 บาท/ปี

สำหรับประมาณการจากการนับประเภทสนามจากการสัมภาษณ์และปฏิทินการจัดแข่งขันประจำปี 2556 พบว่าในจังหวัดพิจิตร หากประมาณการสนามทั้งหมด 12 สนาม แบ่งออกเป็นสนามกลาง จำนวน 4 แห่ง และสนามใหญ่ จำนวน 8 แห่ง โดยในพื้นที่ศึกษาจังหวัดพิจิตรไม่ปรากฏสนามเล็กที่จัดการแข่งขันประเภทเดียว การประมาณการวงเงินพนันทำโดยใช้ หลักการคำนวณ กำหนดประเภทสนาม*วันที่จัด*ประมาณการ/วัน 1 วัน (ต่ำสุด-สูงสุด) อยู่ระหว่าง 5,499,648,000.00 - 97,560,207,360.00 บาท/ปี

โครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรือยาวประเพณีประกอบไปด้วย (1) กลุ่มผู้เล่นพนัน (2) เจ้าของเรือ มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์จัดงานแข่งเรือ (3) ทีมเรือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการกลุ่มผลประโยชน์ คือ ทีมฝีพายมา โดยมีผลประโยชน์ร่วมกันตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน คือ จำนวนเงินค่าจ้างเป็นการตอบแทน โดยที่ความสัมพันธ์มีหลายมิติ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) จ้างทีมฝีพายเป็นรอบ (2) จ้างเป็นสนาม (3) จ้างเหมาทุกสนามในช่วงเทศกาลแข่งเรือในปีนั้นๆ เป็นต้น

ในการศึกษาพบว่าม็กรุกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจตัวเรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากสนามแข่งขันมีรอบการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น ตัวเรือ เรือซึ่งเป็นพาหนะที่สำคัญในการแข่งขันก็มีการพัฒนา ปรับปรุง สร้างขึ้นมาเพิ่มขึ้นตามปัจจัยความต้องการของผู้บริโภค การคิดค้นวิธีการใหม่ เช่น การประดิษฐ์ใบพาย การพัฒนาตัวเรือให้เล่นได้ดีในลำน้ำ การประดิษฐ์เครื่องมือเป็นรอกลากจูงเรือ ฯลฯ เมื่อมีสนามแข่งขันเพิ่มมากขึ้น

จากเดิมที่สภาพการแข่งขันเรือยาวเฉพาะคนในพื้นที่เดียวกันและบริเวณใกล้เคียงกันในอดีตได้กลายสภาพมาเป็นการแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ ก่อเกิดธุรกิจลากจูงเรือ การลากจูงจะใช้รถบรรทุกเรือสามารถเคลื่อนย้ายไปยังสนามแข่งที่อยู่ในภาคต่างๆ ได้

การจัดงานแข่งเรือกระตุ้นเศรษฐกิจเมื่อมีการจัดงานแข่งเรือ โดยมีผลกระทบทาง ในระดับชุมชน กิจกรรมดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการมีรายได้ของกลุ่มแม่ค้าขายรายย่อย กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว และอื่นๆ มิติของการซื้อตั๋วระหว่าง “การละเล่นพื้นบ้าน” กับ “เกมส์กีฬา” และ “มีการพนัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้นำท้องถิ่นยังคงสนับสนุนให้มีกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ ในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นจึงมิได้ผลสัมฤทธิ์ตามหลักการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นโดยตรง ในอีกด้านหนึ่ง สนามแข่งเรือที่ จัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นมีความทับซ้อนกับการเป็นสถานที่ “แหล่งอบายมุข” ด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษาพบว่าการนโยบายจัดงานแข่งเรือเพื่อการ การอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นจึงมิได้ผลสัมฤทธิ์ตามหลักการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นโดยตรง ในอีกด้านหนึ่ง สนามแข่งเรือซึ่งมีความทับซ้อนกัน เมื่อกลุ่มนักพนันได้ใช้สนามแข่งเรือเป็นสถานที่ “เล่นพนันแข่งเรือ” หรือเป็นแหล่ง “อบายมุข” ด้วย ข้อเสนอจากคณะวิจัยคิดเห็นว่าควรมีการระดมความคิดเห็นในพื้นที่เพื่อหาวิธีกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณี โดยแบ่งระดับของการออกมาตรการจากรัฐส่วน และรัฐส่วนท้องถิ่น

รัฐบาลส่วนท้องถิ่นควรออกมาตรการ เรื่อง รูปแบบการจัดงานแข่งเรือแข่งเรือในแต่ละพื้นที่ รัฐส่วนท้องถิ่นควรมีการระดมความคิดเห็นในพื้นที่เพื่อหาวิธีกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นที่มีรูปแบบเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น โดยใช้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดกิจกรรมแข่งเรือตามความต้องการของคนในพื้นที่ เชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมการตรวจสอบใช้งบประมาณจัดงานโดยตรงจากประชาชน จากการสถิติสนามแข่งขันเรือยาวประเพณีมีจำนวนเพิ่มขึ้น การโฆษณาของ

บริษัทเอกชนที่ต้องการเสนอขายสินค้าที่แข่งมากับกิจกรรมแข่งเรือมีเพิ่มมากขึ้น จึงเสนอให้รัฐบาลส่วนกลาง ออกมาตรการกระตุ้นให้ประชาชนรู้เท่าทันกลวิธีการโฆษณาแฝงของบริษัทที่เสนองบประมาณจัดงานแข่งเรือ พร้อมกับสร้างแรงจูงใจผู้บริโภคไปด้วยผ่านการประชาสัมพันธ์ช่องทางต่างๆ

2) พัฒนาต่อยอดจากทีมเรือที่แข่งขันเรือยาวประเพณีระดับชุมชนและท้องถิ่นไปสู่การเป็นทีมเรือ แข่งขันระดับสากล ปัจจัยการก่อเกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเรือ ก่อเกิดบุคคลผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในบริบทของผู้จัดการทีม ที่มีการวางแผนดำเนินการที่คำนึงถึงต้นทุน อรรถประโยชน์สูงสุด หาวิธีแก้ปัญหาและ อุปสรรค มุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดการค้ำคูณ รวมถึงการพัฒนาให้เกิดกำไรจากกิจกรรมแข่งเรือ บริบทของผู้เชี่ยวชาญในการฝึก (โค้ช) ใช้หลักวิทยาศาสตร์การกีฬามาช่วยฝึกฝีพาย บริบทผู้ชำนาญการพายเรือของ นักกีฬา (ฝีพาย) หากนำทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการแข่งเรือที่ “สมาคมพายเรือแห่งประเทศไทย” สนับสนุนการ แข่งเรือกรรเชียง, เรือแคนู และเรือคายัค ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดการส่งนักกีฬาในนามของทีมชาติไทยไป แข่งขันในกีฬาเอเชียนเกมส์ ชิงแชมป์เอเชีย, ชิงแชมป์โลก และกีฬาโอลิมปิกเกมส์ได้ ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ เกิดการสืบค้นหาและพัฒนานักกีฬาจากทุกภาคของประเทศไทยจากกิจกรรมการแข่งขันเรือยาวประเพณี

3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ในระดับจุลภาค รัฐบาลควรสร้างมาตรการควบคุมปัญหาน้ำในกิจกรรมแข่งเรือ และนำไปสู่ พฤติกรรมการติดพนันได้ ดังจะเห็นได้จากที่นักพนันระดับกลางยกระดับการเล่นพนันไปสู่นักพนันระดับใหญ่ โดยมีปัจจัยจากเงินที่ได้จากกระบวนการแข่งเรือ งบประมาณของเจ้าภาพจัดสนามแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความสัมพันธ์จากพฤติกรรมการเล่นพนันที่ยังขาดมาตรการควบคุม การให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องรูปแบบการพนัน ปัญหาและผลกระทบจากการเล่นพนัน ควรเริ่มต้นที่สถาบันครอบครัว เพื่อให้เยาวชนรู้ ตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบจากการเล่นพนันของปัจเจกชน นำมาสู่การเข้าใจใหม่ว่าการชมหรือเชียร์กีฬา ฟันบ้านและมีพฤติกรรม “ติดปลายนมเล็กๆ น้อยๆ” คือ สิ่งที่ปฏิบัติกันมาเป็นวัฒนธรรมในกิจกรรมแข่งขัน เรือยาวประเพณี ทั้งนี้ พฤติกรรมดังกล่าวอาจนำไปสู่การทดลองเล่นพนันแบบหนึ่งและอาจจะไปสู่การเล่น แบบอื่นๆ ผลกระทบทางอ้อมของการเล่นพนันเรื่อนำมาสู่การตัดสินใจเล่นพนันจากสิ่งเร้ารอบๆ ที่เสนอรูปแบบ ใหม่อย่างต่อเนื่อง

ในระดับมหภาค รัฐบาลควรสร้างความเข้าใจใหม่ว่าเรื่องการเล่นพนันมิใช่เรื่องของปัจเจกแต่เป็นเรื่องของสังคม การทดลองเล่นพนันในกิจกรรมแข่งเรือยาวประเพณีเพื่อให้ความสนุก ตื่นเต้นพร้อมกับชมการแข่งขันเป็นเรื่องของปัจเจกชนเริ่มไปสู่สังคมกลุ่มผู้เล่นพนัน เครือข่ายความสัมพันธ์และพฤติกรรมการเล่นพนันถือเป็นปัจจัยและเงื่อนไขให้ผู้เล่นต่อยอดไปสู่เล่นพนันรูปแบบอื่นๆ ได้

รายการอ้างอิง

ข้อมูลจากเอกสาร

ซัชชัย โกมารทัต. กีฬาพื้นเมืองไทยภาคกลาง : ศึกษา และวิเคราะห์ความเป็นมา วิธีเล่น และคุณค่า
กรุงเทพฯ : บริษัท สถาพรบุ๊คส์ จำกัด, 2549.

เดอ ลา ลูแบร์. จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นนทบุรี : ศรีปัญญา, 2548, หน้า 243.

เทศบาลนครพิษณุโลก. การแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงถ้วยพระราชทานฯ จังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2547
วันที่ 18-19 กันยายน 2547. พิษณุโลก : เทศบาลนครพิษณุโลก, 2547.

ประไพ ทิมพงษ์(บรรณาธิการ). เรือยาวไทย. นครสวรรค์:นิวส์เสรินคร, 2533.

เรืองรัตน์ ฤทธิวิรุฬห์. การแข่งขันเรือยาวประเพณี : ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, หน้า 72.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ขวัญทอง สอนศิริ, เลขานุการชมรมเรือยาวจังหวัดพิษณุโลก กรรมการบริหารสมาคมเรือพายแห่งประเทศไทย
ภูมิลำเนา จ.พิษณุโลก, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2556.

ณรงค์ หอมสะอาด, สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

ทองดี นุ่มจ้อย, (62 ปี), ภูมิลำเนา ต.เนินปอ อ. สามง่าม จ. พิจิตร. สัมภาษณ์. 1 กันยายน 2555.

นาย ก. (นามสมมติ), ผู้จัดการเรือยาวไกรทอง กระทิงแดง จังหวัดนครสวรรค์. สัมภาษณ์. 1 กันยายน 2555.

นาย ค. (ผู้จัดการทีมเรือไกรทอง กระทิงแดง จังหวัดนครสวรรค์), สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

นายประสิทธิ์ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2555.

นายเล็ก (นามสมมติ), **สัมภาษณ์**, 1 กันยายน 2555.

บัญชา บุญพรหม, **สัมภาษณ์**, 26 พฤษภาคม 2556.

บัญชา คารวะ, เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อ. โพธิ์ประทับช้าง จ. พิจิตร, **สัมภาษณ์**, 22 พฤษภาคม 2556.

ผวน ทองคำ, ภูมิลำเนาจังหวัดพิจิตร, **สัมภาษณ์**, 1 กันยายน 2555.

ไพรินทร์ เกิดน้อย, เจ้าของกิจการ, **สัมภาษณ์**, 23 พฤษภาคม 2556.

มนูญ จันทรเดช, ภูมิลำเนาจังหวัดพิจิตร, **สัมภาษณ์**, 1 กันยายน 2555.

ลอม ชูพัก, **สัมภาษณ์**, 1 กันยายน 2555.

สมภพ ชูกร.(33 ปี), ภูมิลำเนา เลขที่ 20/75 ถ.คลองกระเซนท์ อ.เมือง จ.พิจิตร, **สัมภาษณ์**, 1 กันยายน 2555.